

MARQUARDI GUDII

NOTÆ

IN PHÆDRUM.

MARQUARDI GUDII
NOTÆ
IN PHÆDRUM.

PROLOGUS.

ersibus Senariis] *Comicorum Senarii propter similitudinem sermonis sic sæpe sunt abjecti, ut nonnunquam vix in his numerus, & versus intelligi possit.* Cic. Orat. C. LV.

Libelli] Posset videri scribendum *libellis*, cum ipse Phædrus *init. lib.* 3. dicat: *Phædri libellos legere si desideras.* Et Avienus hos *quinque libellos* vocet. Sed *Phædrus lib.* 4. de hoc suo opusculo scribit, *Parvum libellum sustine patientia.* Hinc videtur nihil mutandum, ad exemplum Catulli, *Cui dono lepidum novum libellum.*

Duplex libelli dos est.] Ita recte a Rigaltio restitutum ex vetustissimo Codice Rhemensi. *Duplex dos* veterem illam verborum vernilitatem sapit: quemadmodum enim in puellis elocandis duplex dos commendatur, unde Comicorum venustissimus, Terentius in Adelphis de paupere corrupta dicit,

Primum indotata est, tum præterea, quæ secunda dos ei erat;
Periit, pro virgine nuptum dari non potest.

Sic Phædrus, fœtum suum elocaturus, eleganter libellum hunc a duplici dote commendat; cum enim Æsopi materiam aridam & incomptam videret, duplici dote, jocorum scilicet suavissimorum & consiliorum prudentium, eam locupletasse & ornasse dicit. Scilicet hæc illa est dos duplex, quam adeo in ejusmodi libellis desiderat Horatius inter artis suæ præcepta,

Lectorem delectando pariterque monendo.

quem locum Phædrus statim subjicit paulum mutatis verbis, & ad libellum suum egregie transtulit. *Dos* vero hoc loco, ut passim, significatione latius patet, quam vulgo creditur. Notat enim *Decus* & *Ornamentum. Ausonius* inter dicta Biantis, *Quæ dos Matronæ pulcherrima? vita pudica.* Et inter gnomas veteres Ethico-Politicas Gruteri versus senarius

Pudica vita dos matronæ gemmea est.

Plin. lib. 37. *c.* 5. *Dos smaragdi*, pro decore & ornamento iis proprio. Sic apud *Vopiscum in Aurel. Aureliano clementia*, *Imperatorum dos prima, defuit.* Eodem modo, ut ante apud Terentium, illibata virginitas ἡ παρθενία, *dos*, id est, decus & ornamentum virginale, dos secunda appellatur. Neque aliter illud *Ciceronis in lib.* I. *de Orat.* accipiendum est, *cujus artem, cum indotatam atque incomtam videres, verborum eam dote locupletasti & ornasti:* quem locum Nonius in voce *dotatum* citat; sed, ut solet, nugatorie explicat: quæ Ciceronis verba totius hujus loci παραφραστικὴ explicatio est. Et Ovid 5. Metam.

Tantaque dos oris linguæ deperderet usum.

Dos proprie id, quod cuique datum est, sive id decus atque ornamentum, sive lucrum atque emolumentum. *Virgo laudatissima dote formæ* Ovid. Hinc ex veterum usu forma & pulchritudo puellarum dos tertia dici potest, quia pulchritudo semper inter dotes puellarum numeratur. Unde elegans formarum ille spectator de Chione ita canit *lib. XI. Metamorph.* v. 301.

Quæ dotatissima forma
Mille procos habuit.

Afranius apud Nonium. *Formosa virgo est, dotis dimidium vocant isti, qui dotes negligunt uxorias.*
Martial. 13. 10.

Nec poteris Similæ dotes numerare nec usus.

Valer. Max. lib. 5. *c.* 7. *in pr. Det nunc vela pii & placidi affectus parentum erga liberos indulgentia, salubrique aura provecta gratam suavitatis secum dotem afferat.* Hoc est emolumentum & lucrum; ut solent navigantes, a quibus Valerius phrasim nimis affectatam petit more suo putidiuscule. *Templorum dos*, Ovid. lib. X. Metam.

Templisque accedere dotem
Hanc jussere meis.

Atque ita *dos* est emolumentum & commodum illud, quod sponsus cum nova nupta lucratur, & quod sponsa rei familiari affert. Solent autem poëtæ de libellis suis loqui, tanquam comptis politisque puellis & viro maturis: & eorum dotes, id est decora, ornamenta, commoda & emolumenta, lectoribus enumerare. Catull.

Quoi dono lepidum novum libellum,
Arida modo pumice expolitum.

Sic Virgilius ipso statim initio Georgicorum enumerat commoda, quæ est traditurus. Martial lib. 2. ep. 1.

At nunc succincti quæ sint bona disce libelli.

Et

Et 3. epig. 2.

Cujus vis fieri, libelle, munus &c.
Faustini fugis in sinum? sapisti.
Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontis gemino decens honore,
Pictis luxurieris umbilicis,
Et te purpura delicata velet,
Et cocco rubeat superbus index.

Et 1. epig. 4.

Æthereas, lascive, cupis volitare per auras,
I, fuge, sed poteras tutior esse domi.

Sic libellum suum *vernam* & *vernulam* vocat lib. 3. ep. 1.

Domina qui natus in urbe est:
Debet enim Gallum vincere verna liber.

Et *lib.* 5. *ep.* 18.

Præter libellos
Vernulas nihil misi.

Movet .... monet.] ἀνταναίκλασις. Sic lib. 4. fab. 3. *Impune potius lædi, quam dedi alteri.* Et lib. 1. fab. 4. *Et quem tenebat, nec quem petebat.*

Quod arbores loquantur] Ubi vero in his quinque libris arbores loquuntur? Certe hinc discimus, plures Phædri fabulas desiderari, inter alias autem, quæ interciderunt, etiam reperi in veteri Ms. hanc fabulam Phædri, a Monacho mirum in modum interpolatam & deformatam, in qua arbores loquuntur.

De Securi & Manubrio:

Aliquanti dantes auxilium hostibus suis pereunt.

Homo secure facta ab arboribus postulat, manubrium ut darent de ligno, quod esset firmum: omnes Oleastrum jusserunt dare. Accepit homo manubrium, apta secure robora cœpit decidere, magna truncabat & eligebat Sic quercus fraxino dixisse fertur, Digne & bene patimur, quia manubria dedimus. Ex Phædri Jambis hanc fabulam interpolatam esse mihi dubium non est, eamque sic numeris suis restituendam puto.

Auxilia qui dat hostibus suis, perit.
Secure facta ab arboribus homo postulat,
Manubrium ut darent de ligno, quod foret
Firmum: jusserunt omnes Oleastrum dari.
Accepit ille; oblatum & manubrium
Aptans securi magna cædit robora,
Et eligebat arbores. Tunc Fraxino
Dixisse fertur Quercus: merito ferreas
Patimur Bipennes: quia dedimus manubria.

Aliter & melius ad vestigia veteris libri,

Pereunt suis auxilium dantes hostibus.
Facta Bipenni ab arboribus homo petit,
Manubrium ut darent e ligno, quod foret
Firmum. jusserunt omnes oleastrum dari.
Accepit ille munus, & manubrium
Aptans securi magna cadit robora:
Dumque eligebat, quæ vellet, sic fraxino
Dixisse fertur Quercus: merito maleficas
Patimur bipennes, quibus adjumento sumus.

Aliter adhuc,

Pereunt, suis auxilium qui dant hostibus.
Facta bipenni quidam ab arboribus petit,
Darent manubrium e ligno, quod firmum foret.
Subito jusserunt omnes oleastrum dari.
Accepit munus, factumque aptans manubrium
Cœpit securi magna excidere robora,
Hic dum truncandâ eligeret, Fraxino
Dixisse fertur Quercus, merito cædimur.

v. 1. *dantes*] Sic *consilia qui dant prava.* Phæd. & *qui fert malis auxilium, post tempus dolet. Auxilium dare* est Virgilii.
v. 2. Melius forte,

Facta securi quidam ab arboribus petit.

nam *homo* videtur ex glossa esse, & relative quidem apud Phædrum occurrit, sed non simpliciter pro eo, quod Gallis *un homme:* Germanis *ein Mensch.* Sed illud *Quidam* proprium in ejusmodi fabulis Phædri est. lib. 2. fab. 2. *laceratus quidam morsu* &c. lib. 3. fab. 4. *pendere apud Lanium quidam vidit simium.* lib. 3. fab. 5. *Æsopo quidam petulans lapidem impegerat.* lib. 3. fab. 8. *habebat quidam filiam.* lib. 3. fab. 13. *Puerorum in turba quidam.* lib. 4. fab. 4. *Quidam decedens tres reliquit filias. Gelu rigentem quidam. Quidam immolasset. Facturus ludos quidam.* Homo tamen est, lib. 4. *necuit hominem protinus.* & eod. lib. *homo perturbatus excitat Simonidem.* Et eodem lib. fab. 3. *Auxilium petiit hominis.* ibid. *petit* est pro *petiit*, ut *perit* pro *periit* apud Phæd. lib. 4. *Vos quod rapuistis perit.* Atque hinc apparet *postulat*, quod in membranis est, a Monacho esse, qui non animadvertit, *petit* præteriti esse temporis; itaque interpretatus est *postulat*, cum debuisset *postulavit.*

E ligno.] Sic Plaut. *e ferro fabricatum est. Lorica ex ære.* Virgil. Vide tamen an pro *e ligno* scribendum sit *ilignum*, nam *iligna manubria* laudat Plinius. Dicebant veteres *ilgneus* & *ilignus*, Horat. 2. Sat. 4. 40. *Firmum* proprie de ligno durissimo ad imitationem Virgilii

gilii sui lib. 2. Æn. *Firma cavavit Robora*, i. e. dura, quæ Plinius vocat *inflexibilia*.

Truncare] Valer. Flacc. *Truncatus*. Plin. Jun. & Claudianus sæpius.

Aptans] *Aptare facta manubria* est apud Columellam, lib. XI.

Robora cadere] est apud Ovidium, *securi cadere*: apud Virgilium, *cadere arbores*. Cic. de Divinat. *qui robur illuc cecidit*. Id. in Divin.

Dixisse fertur digne & bene patimur] Sic idem MSS. membranaceus Codex, in fab. 31. lib. 1. in fine, *Merito plectimur*, plane simillime ineptissime circumscribit, *digne & bene patimur, qui in os Prædoni commisimus*. Ex quo apparet, recte hoc loco nos restituisse, *merito cædimur*. Atque hæc tantum Phædri esse, cum cætera sint Glossatoris inepti.

Fictis fabulis] Sic lib. 2. fab. 9. *Arte fictas fabulas dicit*. Isidor. lib. 1. c. 39. *Fabulas Poëtæ a fando nominaverunt, quia non sunt res factæ, sed tantum fando fictæ, quæ ideo sunt inductæ, ut ficto mutorum animalium inter se colloquio imago quædam vitæ hominum nosceretur.*

FAB. I.

F*auce improba*] Varie hunc locum tentarunt Viri eruditi. Salmuriensis Magister, postquam Rittershusii & Scioppii infelices conjecturas annotasset, tandem addit: *Rigaltius olim legit face improba, per facem iram intelligens, quod minime omnium probem.* Vide hominis judicium; minime omnium probat, quod certe præ his aliis conjecturis maxime omnium merebatur. quid enim Latinius dici potest? Sic plane Valerius ille Maximus, lib. 8. cap. 14. Phædro σύγχρονος: *Animum ejus Marathon & Salamis tacitis facibus incitabant.* Et lib. 5. c. 7. *Novercæ Stratonices infinito amore correptus memor quam improbis facibus arderet.* Pers. Sat. 3.

> *Nunc face supposita fervescit sanguis, & ira*
> *Scintillant oculi.*

Zeno Veronensis, *Prædonum corda face furiali succensa.*
Palladius Julio Tit. IV. *Ut facem libidinis augeat dilatio voluptatis.* Lucret. *Fax iræ.* Valer. Flac. lib. 3. *Fax odii.* Claud. 2. Stilic. *facibus pudoris.* *Fax* igitur est accipienda pro ardore, fervore, & pro eo, quod ignis instar accendit atque urit. Tale est in affectibus animi cupiditas gloriæ, ira, amor, furor, & in corporis sustentatione magna fames, quæ *ignea* dicitur. Quintil. Declamat. XII. *Postquam omnem patientiam vicerat ignea fames.* Talem famem apposite *fa-*

cem dixiſſet. neque etiam, in quo Faber fallitur, hæc Rigaltii conjectura, ſed lectio libri Pithœani. Sed quanquam hæc Pithœi lectio & valde Latina eſt, & MS. ejus niti videatur, mihi tamen placet illud ex Remenſi codice a Rigaltio vulgatum, *Fauce improba*. Nam, præterquam quod ſenſus nativus & ſanus eſt, non dubium mihi eſt, quin Phædrus hæc ſcribens in mente habuerit Virgilii ſui illum locum ex Æn. II.

Raptores atra in nebula, quos improba ventris
Exegit cæcos rabies, catulique relicti
Faucibus expectant ſiccis.

quem Virgilius *Raptorem*, hunc Phædrus *Latronem*, (Sic Manilius eadem facie *Leonem prædatorem* appellat) & quod ille *Ventris rabiem improbam*, hoc noſter *faucem improbam* dixit. Sic alibi Virgil. lib. IX. Æneid. dixit, *Fauces ſanguine ſiccas.*

Ac veluti pleno lupus inſidiatur ovili,
Cum fremit ad caulas, ventos perpeſſus & imbres,
Nocte ſuper media, tuti ſub matribus agni
Balatum exercent: ille, aſper & improbus ira,
Sævit in abſentes, collecta fatigat edendi
Ex longo rabies & ſiccæ ſanguine fauces.

Reſpicit fortaſſe & hunc locum Phædrus, nam ſiti compulſum eo veniſſe lupum dixerat; poterat tamen ſitim ex rivo extinguere, neque etiam propter ſitim agno inſidiabatur; itaque melius eſt explicare de rabie ventris & magna fame, quæ maxime beſtias accendit, inquit Livius lib. 25. Hincque proprie Phædrus *incitatus* i. e. accenſus dixit. Hinc Ovid. lib. 8. Metam. fin.

Dira fames implacataque vigebat
Flamma gulæ.

Plaut. Curcul. Act. 2. Scen. 3. dixit *Lupiunt fauces fame*, i. e. imitantur lupos. Locum Virgilii imitatus eſt Silius Italicus in fin. lib. 2. quanquam ad Leonem tranſtulit.

Ceu ſtimulante fame, cum victor ovilia tandem
Faucibus invadit ſiccis Leo.

Id eſt faucibus ſanguinem ſitientibus. De lupis Stat. lib. 10. Thebaid.

Sub noctem coiere lupi, quos omnibus agris
Nil non auſa fames longo tenuavit hiatu,
Jam ſtabula ipſa premunt, torquet ſpes irrita fauces,
Balatuſque tremens, pingueſque ab ovilibus agna.

Improba, i. e. inſatiabili, ut Servius ad I. Georg. *Improbus, ingluvies*. & Philarg. *Improbus, hic avidus.*

Ovid.

Ovid. epist. 10.

Qui laniant avido viscera dente lupi.

Fauce, i. e. gula. Sic alibi,

Os devoratum fauce quum hæreret lupi.

Quam postea gulam ibi vocat. Avienus fab. ult ℣. ult.

Quam rapidi fauces exsaturare lupi.

Jurgii caussam] pro jurgio. ut *res cibi*, infra pro cibo. *Caussa* pro *re* apud Jurisconsultos & alios. Sic *res voluptatum* apud Plautum pro voluptatibus, *inferre jurgium*, ut *inferre litem* apud Ciceronem.

Laniger] *Lanigeras greges*, Ovid. lib. 6. & lib. 7. *fœtus laniger, lanigeris gregibus.*

Quereris] M. *queris.*

At maledixisti mihi] MSS. Remensis & Pithœanus *ait*, quod cum versus respueret, editores inde fecerunt *at*. perperam sine dubio: levi quippe transpositione scribendum censeo,

Male, ait, dixisti mihi.

Tmesis elegantissima ad imitationem Catulli. Epigram. XCIII.

Lesbia mi dicit semper male, nec tacet unquam
De me.

quemadmodum & *benedicere* modo conjunctim, modo divisim. Plaut. *bene quæso inter eos dicite, & mi absenti tamen.* Similiter *contradicere* eleganter separatur apud *Ciceronem de Orator. Num si contra te dixeris mihi male es dicturus*, ut ex fide MSS. legendum est. Nec *male dicere* magis una vox est, quam *male loqui*, quod est apud Plautum quatuor locis. Tmesis hæc frequentissima est apud Poëtas, *Terent. Andr.* 1. *Sc.* 1. *cum quibus erat cunque una.* Sic sæpissime apud *Plautum, per mihi gratum.* Et Truculent. 2. Scen. 7. ℣. 39. *Quem per nam novi hominem nihili*, ubi ex sententia Taubmanni & Gronovii duplex Tmesis est, pro *quemnam pernovi.* Crebro etiam Virgilius Tmesi utitur. Sic lib. 1. Æneid. *Arida circum Nutrimenta dedit.* Quem locum in animo habuit Gratius princ. Cyneg. *Altaque circum Firmamenta dedit*, quod diligentissimum Vlitium fugit. Idem Æn. 2. *Jamque adeo super unus eram.* Et ecl. 6. *Namque super tibi erunt.* Sic etiam in prosa oratione sæpe Tmesin deprehendas, *Tacit.* 1. *hist. Illis vix decima super portiones erant.* Imprimis autem Phædrus videtur imitatus Catulli locum, quem ante adduximus, quem, ut meretur, in deliciis habuit, unde & illa, quæ proxime antecedunt, mere sunt Catulliani saporis, *Qui possum quæso facere, quod quereris, Lupe*, quæ respiciunt illa Catulli carm. 68.

Sed facere ut quivis sentiat & videat,
Qui possum?

Delectatur etiam Phædrus sæpe Tmesi. Sic lib. 1. fab. 28. *quem stans Vulturius super*, pro cui superstans. *Galli Cybeles circum in quæstus ducere*, sic enim ibi legendum.

Pater hercle tuus] Anon. meus leg.

Pater tuus inquit hercle maledixit mihi.

Qui fictis caussis innocentes opprimunt.] Satyrica hæc sunt & Tiberium respiciunt, de quo e Suetonio & Seneca notum, eum fictis criminibus sub nomine justitiæ, quos vellet, peremisse, *causæ* autem hic sunt crimina, ut Græcis *αἰτία*, Gloss. *Αἰτία caussa, materia, querela, culpa, noxa.*

FAB. II.

Procax libertas civitatem miscuit.] Quintilian. de Orator. cap. 4. *Apud Athenienses omnia populus, omnia imperiti, omnia, ut sic dixerim, omnes poterant. Nostra quoque civitas, donec erravit, donec se partibus & discursionibus & discordiis confecit, donec nulla fuit in foro pax, nulla in senatu concordia, nulla in judiciis moderatio, nulla superiorum reverentia, nullus magistratuum modus, tulit sine dubio valentiorem eloquentiam.* Et idem cap. 36. *Tamen ista perturbatione ac licentia plura sibi assequi videbantur, cum mixtis omnibus & moderatore uno carentibus, tantum quisque orator saperet, quantum erranti populo persuaderi poterat. Hinc leges assiduæ, populare nomen, hinc conciones, hinc procerum factiones, & assidua Senatus adversus plebem certamina. Quæ singula etsi distrahebant rempublicam, exercebant tamen illorum temporum eloquentiam.*

Hinc.] leg. *hic* ex MS. Remensi, quod pro *tunc* eleganter dicitur. v. Scheffer. ad fab. 15.

Conspiratis factionum partibus] Viri docti explicant hic *conspirati* qui *conspiraverant*: quod etsi Latinitas ferat, & aliis in locis concedam, hic non habet locum. *Conspirare* in prima notione significat, ut ejus simplex *spirare* flare, conflare, & est verbum activum. Sic apud Virg. 7. Æneid.

Æreaque assensu conspirant cornua rauco.

Ubi Servius notat, *nam & tubæ simul inflabantur*, ita ut ex mente Servii *conspirare cornua*, est tubas simul inflare. Ita Cic. pro Ligar. *Quis est, qui horum consensum conspirantem & pene conflatum hac prope æqualitate fraterna non noverit?* Deinde si activum est *spiro*, ut apud Virgil. *Divinum vertice odorem Spiravere.* Horat. 3. carm. *Quod spiro & placeo tuum est.* Apul. 5. Metam. *Deam spirat mulier.* Propert. *Qui nunc magnum spiramus amantes.* Sic cætera ejus composita activa sunt, ut *exspiro*. Arnob. lib. 1. *Suas animas exspiravere venti.* *Inspiro* Virgil. *Occultum inspires ignem.* Statius. *Tacitum inspirat amorem.* unde *inspirantur*, apud Columellam, *granaria aquilonibus.* & Auson. epist. 22. *Inspirata dehinc vento cantavit arundo.* *Adspiro.* Quintilian. *Adspirat Deus mentem aut ingenium hominibus.* Virg. *Adspirat primo fortuna labori*, subaudi *se.* Re-

spiro

ſpiro. Cicero de Nat. Deor. *Aſpera arteria excipit animam meam, eandemque à pulmonibus reſpirat ac reddit.* Stat. *Palus reſpirat ſpatioſum aëra. Suſpiro.* Tibull. *Alios ſuſpirat amores.* Lucan. *Suſpirare nebulas.* Quidni ergo etiam *conſpirare*, ut ex Virgilio & Cicerone docuimus. Sunt vero hæc verba, ut Græcorum μέσα, quod cum Latini non habeant, ubique tamen exprimere fategerunt. Unde *copulor, mulctor, objurgor, juror, prorumpor*, & ſexcenta alia promiſcue, nunc ἐνεργητικῶς, nunc παθητικῶς uſurpavere, eadem ratione, qua Græcis deſinentia in ομαι agendi & patiendi ἐν τῷ μέσῳ habent ſignificationem. Indidem ſunt participia iſta, de quibus nunc agimus, quæ, licet paſſivam habeant terminationem, activa tamen ſunt, ut Græci in participiis mediis perfectum & plusquam perfectum & Aoriſtum 1. & 2. adhibent. Sic Valer. Max. 4. c. 1. §. 7. *Utraque parte perorata*, id eſt, cum utraque pars peroraſſet. Gellius lib. 17. c. 2. ex Claudii Annal. lib. 1. *Sole occaſo.* Horat. 2. Sat. 4. *Perna magis ac magis hillis Flagitat immorſus refici*, quod Lambinus non intelligens depravavit. *Immorſus*, in Gloſſ. eſt *jejunus*, qui nondum momordit. Perſius Sat. 6. *Qui prior es cur me indecurſum lampada poſcis*, nam ita in MSS. legi teſtatur Caſaubonus. Ergo *indecurſus*, qui nondum decucurrit. Sic in iisdem doctiſſimis Gloſſis *impeccatus* pro *irreprehenſibilis.* Plaut. Amph 1. 1. ỳ. 2. *Nam injurato ſcio plus credet mihi quam jurato tibi.* Vetus poëta apud Ciceron. *Uſurpata duplex cubile.* Lucret. lib. 2. *Intervallis magnis conſultare ſultant.* Nam ita in MS. haberi Giphanius docet, qui ingenue eam loquendi rationem ſæpe repertam teſtatur. Nemeſianus Eclog. 11. *toſto ſub ſole canebant.* Ita MSS. quod rectiſſime. *toſtus*, qui totum diem calore homines torruit. Sic *ſol aſſus* Ciceroni. Sic infra *defectus*, qui deficit. Hinc ergo patet, recte dici poſſe *conſpiratos* de iis, qui conſpiraverant: ſed hoc loco melius paſſive ſumitur, & interpretatur de iis, qui in unum collecti & conflati ſunt; nam *conſpirare* proprie eſt in ſpiram colligere, metaphora ducta a ſerpentibus, qui in ſpiram & circulum ſe concludunt, & inde *conſpirare* apud Plin. juniorem dicitur. Hinc intelligendus *Macrobius, in præfat. Saturn.* qui expreſſit locum Senecæ Ep. 84. ubi, ad Muſicum concentum reſpiciens, dicit, *Multarum ætatum exempla, ſed in unum conſpirata*, ubi male Schefferus exponit *conſpirantia.* nam *conſpirata* eo loco eſſe videtur collecta, conglobata. Gloſſæ veteres Divionenſes, toties laudatæ Salmaſio in membranis vetuſtis, *conſpirati, collecti, condenſati.* Hinc emendandus atque explicandus Cæſar lib. 3. bell. civ. c. 46. *Milites legionis nonæ ſubito conſtipati pila conjecerunt.* Scribe ex MS. Petavii & Cujacii *Conſpirati*, id eſt, veluti in ſpiram & globum collecti & condenſati. *conſtipati* eſt à Gloſſatore, idque Scaliger male in textum recepit. Priores editiones habent *conſpicati*, quod propius ad veram lectionem accedit, & eodem

eodem modo apud Sueton. Jul. Cæs. cap. 28. corrupte quædam editiones habent *conspicati* pro *conspirati*, ut recte Casaubonus edidit, *Assidentem conspirati specie officii circumsistere.* Ubi *conspirati* sunt qui conspiravere, conspirantes, nisi mavis intelligere de condensatis, & quasi in spiram collectis, ut nemo posset perrumpere. eodem ergo modo hic apud Phædrum debet exponi, *conspiratis factionum partibus*, de factionibus in unum conflatis, collectis: nam quid est illud *conspirantibus factionum partibus?* si vulgarem explicationem sequaris; nam partibus & factionibus semper inest tacita conspiratio & consensus, sive in bonum sive in malum: postquam vero factiones conspirarunt, an partes, an factiones adhuc dantur, quæ non conspirant? *Partes sive factiones conspirant*, idem ac æque ociosum est dicere, ac si quis dicere vellet, discidia, sive discordiæ dissentiunt. id si Phædrus voluisset, dixisset potius, *hinc factiones, hinc partes*, ut Quintil. loco citato c. 36. *Tali perturbatione ac licentia, mixtis omnibus, atque uno moderatore carentibus*, &c. *Hinc procerum factiones*, Tacit. 16. Ann. c. 22. *Thrasea objectabatur triennio curiam non introiisse, privatis clientium negotiis vacavisse, secessionem jam id & partes.* Idem lib. 4. cap. 17. *incusabat Sejanum diductam civitatem ut civili bello, esse qui se partium Agrippinæ vocent.* & hist. 4. c. 17 *nunc easdem omnium partes.* & ita Ann. 4. 40. & 44. Si vero *conspirare* est idem quod conflare, quidni simpliciter Latine dici potest *conspirare factiones*, aut *factionum partes?* quemadmodum Cicero dixit de Arusp. *Scelerum pactiones, societates conflare*, immo vero ut Cic. *pro Cluent* dicit, *seditionem esse conflatam*. Sic eodem sensu Phædrus, *hic conspiratis factionum partibus*, dixit pro tali tempore conflatis, simul inflatis & accensis, collisis & invicem excitatis partibus factionum; *conspiratæ partes*, παθητικῶς, ut *inspirata vento arundo* apud Auson. Deinde *conspirare* per metaphoram pro consentire dicitur, unde apud Ciceronem conspiratio, consensus & concordia conjunguntur. *Magnas utilitates adipiscimur conspiratione hominum & consensu* deinde in malam partem deflexa, idem *illa conspiratio conflata restricta est.* ubi notandum est 1. *conspirationem* pro conjuratione dici, & 2. dici *conspirationem conflatam*, quasi dixisset conspirationem conspirare. Est enim idem *conspirare* & *conflare.*

Arcem] Non tantum ἀκρόπολιν, ut hic vir doctus adscripserat, sed rempublicam invadebat. Valer Max. de Siciliæ Tyrannis lib. VI. cap. II. *Certa est ratio propositi mei. puella enim, cum gravem tyrannum haberemus, carere eo cupiebam. quo interfecto aliquanto tetrior arcem occupavit.* Scilicet quod qui rempublicam tyrannus invadebat, ante omnia arcem occuparet, hinc factum est, ut *arcem occupare*, pro rempublicam invadere dixerint. Habes sexcenta exempla in Senecæ & Quintiliani Scholasticis declamationibus & apud Cal-

Calpurnium Flaccum Declam. VI. *Sceleratis ingeniis & plus quam civilia cupientibus non dominari instar servitutis est, jam pridem arci nostræ tua fortuna minatur.*

Grave omnino insuetis onus] MSS. *gravis omnino insueti sonus est.*

Risit] Martialis 1. ep. 83.

Riserunt faciles, & tribuere Dei.

Parvum tigillum] Hirtius de bello Afric. c. 54. *Parvulam modo casulam nactus Cæsar.* & Cæsar alibi: *parvulam naviculam conscendit.* Sic Cic. Verrin. *litterulas minutas.* Et 1. de legibus *perpaucolis passibus.* Valer Max. 8. *parvuli filioli.* & idem lib. 1. cap. 5. §. 3. dixit non tantum *parvulam filiolam*, sed admodum *parvulam filiolam osculatus est.* Tertull. lib. 1. c. 20. ad Nationes. *Patet jam hinc vobis, (quantum aperire potuerim) e pauculis istis libellulis.* Sic diserte vetustissimus ille Codex MS. Agobardi, sed Gothofredus perperam edidit *paucis*; perperam; ut ex adductis potest patere.

Missum quod subito vadis] Rittersh. *immissum*, frustra. nam lege *subito vadi motu sonoque*, ex Rhemensi Codice, quam lectionem confirmat vetus Anonymus, cujus fabulas nonnullas, ex Phædro expressas, Rigaltius notis prioris editionis inseruit.

Juppiter huic voto risum dedit, ausa secundas
Rana preces, subitum sensit in amne sonum.

Ita ibi legendum. Perperam Rigaltius ediderat, leg. *inane.* Sensus Phædri est, parvum tigillum cum a Jove Ranis mitteretur, subito vadi motu sonoque terruit pavidum genus, sive, ut elegantissimis Statii verbis hæc exponam, ad subitum vadi motum sonumque

Fugit omnis in imos
Turba lacus, viridesque metu stipantur in algas.

Profert e stagno caput] Ovid. Metam. 6. de Lyciorum in ranas transformatione,

Nunc proferre caput.

Lignumque] leg. *tignumque.*

Supra] MS. *super.*

Hydrum] *Sueton. de Caligula. Ælian.* 12. 15. & 16. 8. *Plin.* 19.

Corripere] Proprie de Serpentibus. Propert. lib. 3. Eleg. 8.

Ille sibi admotas a virgine corripit escas.

Ovid. init. lib. XII. Metam.

Matrem circum sua damna rotantem
Corripuit serpens, avidaque recondidit alvo.

Valer. Max. l. I. c. VIII. fin. de ingenti serpente Atilii Reguli. *Multisque militibus ingenti ore correptis, compluribus caudæ voluminibus elisis.*

Fugitant] MS. *fugiant.*

Inertes] f. *inermes*, ut fab. ult. *genus inerme*, de columbis in simili infortunio.

Vocem

Vocem præcludit metus] Ita Terent. Eunuch. *Lingua hæret metu.* Achil. Tat. lib. 2. φόβ© γὰρ γλώττης ἐστὶ δεσμὸς; eleganter, *metus est vinculum linguæ.*

Furtim] Vid. Valer. Max. lib. 6. c. 3. §. 9. ubi locus corruptus à Pighio, qui *fustim* substituit. Sic apud Lucan. lib. 4.

Rapit agmina furtim.

Vestrum ferre bonum] Virg. 1. Georg.

Sua si bona norint.

Cicer. 3. ad Q. fr. ep. antep. *Ut bona nostra norimus.*

FAB. III.

Graculus] Theophylactus Simocattus Epist. Themist. ad Chrysip. hunc Graculum ad sensum perelegantem transtulit, quem vide, & Achill. Tatium quoque lib. 2.

Gloriari alienis bonis] Senec. epist. 41. *Nemo gloriari nisi suo debet.*

Immiscuit se formoso pavonum gregi] Prorsus nihil agunt, qui metri caussa *pavûm* substituunt, pro *pavonum*, neque etiam audiendi sunt, qui *immiscuit* trisyllabum hic esse contendunt, & ita Virgilium *miscuerunt*, Phædrum *præbuerunt* in trium syllabarum modum coëgisse pronuntiant; sed ut versus constet omnino scribendum est,

Formoso se pavonum immiscuit gregi.

Sic numerus non tantum constabit, sed auribus etiam rotunda quadam suavitate gratior erit. Vulgata dispositio est descriptoris monachi, qui artis poëticæ imperitus, & syntaxeos regulas sequens, mutationem hanc ineptam instituit, ut substantivo quam proximum ad latus esset adjectivum Epitheton, quod Tyrones solent facere in explicandis versibus.

Pavonum gregi] *Graves Pavonum greges.* Varro apud Non.

Male multatus] Male. *mulcatus* Codex Remensis; *mulcare* elegans & antiquum verbum est, Terent. Eun. *Male mulcabo ipsam.* & Adelph. Suetonio id restituit Torrentius, alii aliis auctoribus, ut Victorius Ciceroni non uno loco, Tacito Beroaldus junior. Gloss. Isidor. *Mulcat. percutit.* Rigalt. in secunda editione inter errata monuit scribe *mulcatus.*

Sedibus] Nevletius ex Rimicii cujusdam sterquilinio gemmulam, ut putat, eruit, *vestibus.* Sed potius vetustissimorum codicum lectionem retinebimus, quæ sana est & elegans. Natura enim unicuique animalium generi sedes & receptacula sua dedit. Virg.

Principio sedes Apibus statioque.

Idem,

Statio tutissima mergis.

In

In MS. nostro Rimiccii est *sedibus*, ut & in Remensi & Pithœano.

Pati] Id est contentus esse, *Seneca in Thyeste.*

FAB. IV.

Lympharum in speculo] Nemesian. Eclog. 1.

Quin etiam speculo fontis me mane notavi.

Macrob. Saturn. 7. c. 14. *Grandescit imago ejus, tanquam in aqua speculo visatur.* Isidor. lib. XII. cap. I. de ovibus Jacob. *Umbras arietum desuper ascendentium in aquarum speculis contemplabantur.* Scholiast. Theocr. ad Idyl. Σ. εἰς τὴν θαλάσσαν ἐμφανίζειν καὶ ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ δεικνύειν.

Aliamque prædam ab alio ferri putans] Ut versus constet, hic *m* non elidi debet, ut in pluribus apud Phædrum locis. Sic lib. I. fab. XI. *Qui postquam cæde fessus, Asinum evocat.* Sic V. C. ad fulciendum versum intruserunt *Est.* Eod. lib. fab. XII. *Tunc moriens vocem hanc dedisse dicitur.* Sic Cod. P. Daniel. Sed Rem. *edidisse. vocem dare*, ut *vocem mittere.* Fab. 10. lib. 4. Prolog. lib. 3. *Et laude invicta in hanc vitam incubuerim.* Ibid. fab. 6. in MS. est, *Nam ubi strigandum & ubi currendum est scio.* lib. 4. fab. ult. ex MS. Rem. *Primum esse tibi ne videar molestior.* Ibid. fab. 8. ex MS. Rem. *Reperire effugium alterius quærit malo.* Ibid. fab. 5. ex eodem MS. *Historia quorum in tabernis fingitur.* l. 5. prolog. *Quum destinassem operis habere terminum.*

Ab alio ferri] Forte scribendum *offerri.*

Nec quem petebat adeo] In 5. sede hujus versus debet esse *υυυυ.*

FAB. V.

Partibus] Fab. 7. lib. 2. v. 11. v. Gronov. Diatr. Statian.

Nominor quia Leo] Ultimam in *quia*, natura sua brevem, hic produci volunt propter sequentem liquidam, quod non est admittendum, cum liquidarum vis & natura alia plane sit apud Latinos, ac apud Græcos, nec eam licentiam in liquidis Latini sibi arrogent: alibi certe eam Phædrus corripit, etiam sequente liquida. Fab. XXII. hujus libri.

Nunc quia laboras ut fruaris reliquiis.

Deinde in aprico est, sententiam ipsam jacere, & omni sale destitui, quæ enim hæc jejuna ratio, primam tollo, quia Leo nominor: frigidiusculum id quidem est. quid si capella replicasset, primam capio, quia nominor capella? imo φύσει erat Leo; sed in fabulis Leo plerumque rex ferarum nominatur, unde Phædrus ipse libro 4.

Quum

Quum se ferarum regem fecisset Leo. Quare ut sua Phædro constet gratia, meo judicio & sensum efficies vividiorem, & numero pristinum decus restitues, si duabus literulis restitutis scripseris,

Nominor Rex quia Leo.

Ita certe videtur legisse Anonymus, qui Phædri fabulas versibus aliis transscripsit,

Leo sic ait, hæres
Prima partis ero, nam mihi primus honos.

Primus honos est τὸ βασιλικὸν, ἡ τιμὴ βασιλική. Qua autem ratione Phædro monosyllabum illud *Rex* periit, statim animadvertent, qui sequiorum temporum compendiosam scribendi rationem non ignorant. Scriptum enim fuit NOMINOREX, quomodo sæpe etiam in Pandectis scriptum videas. Id Monachi exscriptores animadvertentes, & ignorantes simplex illud R geminandum esse legentibus, quod supererat τὸ EX veluti παρέλκον & otiosum ejecere. An potius legendum est *nominor quia Basileus*, ut alibi *sophus?* βασιλεὺς potuit facile corrumpi, nam secundo tertioque post natum Christum seculo scribebant *Vasileus*, atque illud *Vasi* absorptum videtur ab altera voce *Quia*. Sed omnium verosimillimum esse puto, quod, etiam invitis illis, quas hodie habemus, membranis, scribendum puto, *Nominor quia Creon*. Græcis *Creon* simpliciter *Rex* dicitur, ut *Creusa* Regina. Hinc apud Homerum aliquoties κρεῖον Ἀγαμέμνων, *Rex Agamemnon* dicitur: Etymolog. magn. κρείων ὁ βασιλεὺς, κρέουσα ἡ βασίλισσα. Hoc nomen origine sua fuit appellativum, nam moris erat vetustissimis populis, & etiam hodiernis plerisque familiaris, ut regem suum ἁπλῶς absque nomine proprio appellarent; hinc uxor Jasonis proprio nomine dicta fuit *Glauce*, quæ tamen etiam *Creusa* appellatur. v. Hygin. fab. 25. Unde illud illiteratis illis temporibus plane extinctum esse video. neque enim dubium est, quin primus Atheniensium Rex, antequam imperium capesseret, aliud nomen proprium habuerit, sed adepto regno simpliciter Rex sive *Creon* dictus fuit, quo nomine postea innotuit, proprio vetustate & incuria temporum obliterato: hoc igitur nomen regium, pueris etiam Romæ ea significatione notum, in tragœdiis & veterum fabulis adeo celebre, ut Phædrus, qui diligenter tragœdias veteres legerat, inde in ferarum fabulis suis eleganter transtulerit. Sic *Creon* Rex Corinthiorum dicitur apud Euripidem in Medea, qui in ea fabula præcipuas partes agit. Sic *Creusa* Regina, uxor Xanti Regis Atheniensis, qui cum uxore regnum acceperat, apud Euripid. in Ion. Præcipue vero huc referri debet Creon tyrannus Thebanorum, de quo Euripides in Phœniss. & Statius in Thebaid. qui regnum Oedipi invasit, & mutuo bello consumptis sororis filiis Eteocle & Polynice, se regem Thebanorum fecit. Pluribus locis ex Statio posset violentum ejus & tyrannicum

nicum ingenium ostendi; ut huc respexisse Phædrus credi posset; sed præcipue ubi Statius Creontem eleganter Leoni comparat. Sic lib. XII. non aliter de Creonte loquitur, ac de immani Leone, aut certe de crudeli homine in Leonem converso; vix aliter illum quam *sævum*, *dirum*, *immansuetumque Leonem* appellans. Sic fin. lib. XI. ubi Antigone sic Creontem alloquitur,

Nec longa precamur
Dona, Creon: miserere senis (Oedipi) *mæstique parentis.*

Paulo post addit, sine dubio ad locum Phædri *lib.* 1. *fab.* 22. respiciens,

Qualis Leo rupe sub alta,
Quem viridem quondam silvæ montesque fremebant,
Erigitur, meminitque sui, viresque solutas Ingemit &c.

Et lib. XII. inducit Creontem ex homine Leonem factum, & nova quadam transformatione in hominem esse transmutandum canit. Sic enim ait, v. 166.

Bello cogendus & armis
In mores hominemque Creon.

Hinc ergo eleganter Phædrus personam & nomen in fabulas suas transtulit, nam *Creon* hic esse scribendum multis rationibus afferi potest. Ac primo, quod jam ante annotavimus, languet oratio, si vulgata servatur, *nominor quia Leo*; quia in eo *Leo* nihil singulare præ cæteris animantibus habet, neque debuisset dicere *nominor*, sed *sum quia Leo*; nam cum *nominor* dixit, respicit certe ad nomen aliquod, quo in fabulis cæteris præstantiores, atque adeo reges, appellabantur, quale est illud *Creon*, quo nullum aptius Leoni potest dari, utpote ferarum regi, ut ipsi Phædro etiam dicitur lib. 4. fab. XII. Deinde inexcusabilis *ταυτολογία* esset, quod brevissimo spatio in paucis versiculis ter nomen *Leonis* repetiisset, & duos se proxime sequentes versus eadem voce, *Leo*, clauderet; quæ non tantum vitiosa & auribus ingrata, sed maxime fabulatori nostro fastidita est. Hinc *lupus* illi mox *latro* & *prædator*, *Rana* mox *stagni incola*. *Ovis* mox *bidens*, lib. 1. fab. 16. quem locum etiam superiorum temporum barbaries corrupit. *Hircus*, mox *barbatus*, lib. 4. fab. 8. *Equus* mox *sonipes*, lib. 4. *Asellus* mox *Auritulus*. *Ciconia* mox *peregrina volucris*, lib. 1. fab. 27. *Agnus* mox *Laniger*, lib. 1. fab. 1. *Aper* mox *sus nemoricultrix*, lib. 2. f. 5. Mittam alia. Hæc certe ratio post diligentem disquisitiunculam indicio mihi atque argumento fuit, laborantis hujus versus vitium latere in voce *Leo*.

Tertio hinc emendationis nostræ ratio demonstratur, quod in vulgata metrum non constet, quia ultima in *quia* semper brevis sit; quare, cum primum ad locum hunc emendandum accederem, syllabam quandam excidisse existimabam; sed reperta tandem vera

lectione, qua ἀντὶ τοῦ *Leo* substituitur *Creon*, veritatis vis ex omni parte se ostendit, & sponte natum est simul remedium versui laboranti; nam ultima in *quia*, quæ alias, ut dixi, brevis est, fit longa propter duas consonas vocis *Creon*, atque ita metrum sibi constans pulchre procedit.

Quarto vulgatam lectionem manifestæ corruptelæ arguunt alii, qui eandem fabulam, sive ante, sive post Phædrum, literis consignarunt. Sic Camerarius, qui fabulas ex optimis auctoribus collegit, ut in earum præfatione fatetur Philippus Melanchthon, eas ex MSstis antiquis desumpsit, & plerasque iisdem verbis ornavit, certe eo ordine eas exhibuit, quo in membranis Divionensibus leguntur. Hujus igitur fabulæ locum ita reddidit: *Prima, ait, mea erit: debetur enim hæc præstantiæ meæ.* Quibus verbis videtur respexisse ad dignitatem regiam; sive quod ita in codicibus suis reperisset, sive quod certe ipsi non placeret nimis frigida illa ratio, *nominor quia Leo.* Idem supra in Anonymo, quem Rigaltius notis inseruit, vidimus, qui dicit,

Nam mihi primus honor.

Quinto accedit, quod descriptores Monachi, egregie rudes & linguæ Græcæ imperiti, ut illa ferebant tempora, ignorantes quid sibi vellet nomen *Creon*, ex antecedentibus statim arripuerunt ex ipsa fabula notiorem vocem, & propter affinitatem literarum & soni vicinitatem *Leo* scribendum putaverunt; idque verissimum esse sentiet, qui in memoriam revocabit, scriptum fuisse in membranis, ut solet, *Creō*, lineola ita adjecta *n* denotante; qua lineola neglecta, sive annorum lapsu deleta, cum quid sibi vellet *Creo* non intelligeret scriba librarius, quid aliud pro captu suo comminisci potuit, quam scribendum esse *Leo?*

Ultimo, quod Phædrus *Creon* scripserit, sive ad significationem nominis, sive appellativi, sive proprii, in Græcorum fabulis respiciens, cum utroque modo Rex denotetur, etiam hinc confirmari potest, quod Phædrus Græcis vocabulis, literatæ quippe Græciæ propior, delectetur. Libenter autem usurpare Poëtas peregrina verba, & ea etiam ratione fabulas suas solere ornare, quis nescit? Sic Catull. in carmine de Aty,

Ait hæc minax Cybele, religatque juga manu,
Ferus se ipse adhortatus rapidum incitat animum.

Non solum autem MS. sed nonnulli etiam formis excusi libri primis illis annis, quibus hæc ratio scribendi libros inventa est, habent,

Ferus sese adhortatus lis rapidum incitat animum.

Quæ vera & germana lectio, quam vidit Victorius in Castig. ad Epist. Cic. lib. XII. epist. 18. & probat Francisc. Robortellus de arte Critica, & ignoratione vetusti verbi corruptam fuisse ait. *Lis* au-

autem Poëtis Græcis est *Leo.* λὶς idem, quod λέων Homero, Hesiodo, Theocrito; quod qui ignorant, parum in lectione Græcorum Poëtarum versati sunt. Theocritus in Idyllio, quod appellavit Hylam, ter ipsa usus est. Achilles Statius notat, in MS. omnibus idem vitium insidere *Adortalis*; sed non vidit, quid sibi velit. Imo etiam in MSto meo est *Adorta lis.* Sic sive appellative positum est græcum vocabulum *Creon*, regem significans. Similiter apud nostrum *sophus*, pro sapiente vel sapientiæ doctore, est lib. 3. fab. XV. & 4. fab. XVI. & *pyctes*, Græcis πύκτης, pro pugile coronato. lib. 4. fab. 24. Sive *Creon* hoc Phædri loco proprii nominis instar pro rege, ut in Græcorum fabulis; sic alibi *Cato* pro morosо censore lib. 4. fab. 6. *quid possum facere tibi, lector Cato*, uti in MSS. nostris. Simile peccatum ex Monachorum schola, quod primus recte correxit optimus Pithœus. Deinde græcis vocibus abundat Phædrus. Sic lib. III. Prol. *Mnemosyne* pro Dea memoriæ; & lib. 4. fab. 14. *Tribas*, quam Latini *subagitatricem* vocant, quæ misere a Monachis corrupta, & ad latinas voces detorta. Sic pro *Mnemosyne* illi *nemo sine*, *trivadas* pro *tribadas.* Sic & lib. 3. fab. 19. *Melos*, Latinis *carmen*, & *Deus Pelagius*, πελάγιος, Latinis *Æquoreus.* lib. 5. fab. VIII. *pegma.* & lib. 2. fab. V. *Xystus.* Neque tantum verba à Græcis est mutuatus Phædrus, sed & ex fabulosa vetustate, & veteribus præsertim tragicis, dramata sive fabulas in exemplum citat. Sic lib. 3. fab. XI.

Hippolytus obiit, quia noverca creditum est.
Cassandra quia non creditum, ruit Ilium.

Lib. 3. Prol.

Sed hoc quodcunque fuerit, ut dixit Sinon.

Sed valde memorabilis est locus lib. 4. fab. 6. ex Euripidis Medea expressus. atqui, ut jam diximus, in illa fabula Creon Rex Corinthiorum præcipuas partes agit.

Quia sum fortis.] *Fortis* hoc loco non ἀνδρίαν σωματικὴν, sed ψυχικὴν notat, ut Platonici nostri optime distinguunt. Marinus in vita Procli pag. 418. & hic est animosus & acriter morti se offerens, ut apud Horat. *animosus atque Fortis appare.* & Cic. pro Milone: *vir fortis & animosus.* Atque ita non ταυτολογεῖ Phædrus: sequitur enim tum, *quia plus valeo*; quod ad corpus debet transferri. Hæc non intellexit Gallicus Phædri interpres.

Afficietur] Legendum *adfligetur*, ut fab. XI. *Leonis adfliguntur horrendo impetu*; ita omnino legendum ex schedis Danielis, ut monuerunt viri docti. *Adfici malo* vix reperias; sed *adfligi malo* est Quintiliani.

FAB. VI.

Clamorem] Mox *convicium* & *querelam* dixit. Sic *clamorem* & *convicium* conjunxit Plautus:

Vis tibi ducentos nummos jam promittier, ut ne clamorem hic facias neve convicium.

Stagni incola] Ex Cicerone desumptum, cujus est 5. Tuscul. *Bestiæ nantes, aquarum incolæ.* Sic idem in Arateis dixit,

Aquaï dulcis alumnæ,
Cum clamore paratis inanes fundere voces,
Absurdoque sono fontes & stagna cietis.

Muretus putat esse ex Arato de Ranis in Diosem. vers. 214.

Δειλαὶ γενεαὶ, ὕδροισιν ὄνειαρ,
Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων.

Id est: *Infelix natio aquaticis serpentibus lucrum,*
Illinc ex aquis patres clamant ranunculorum.

Ubi nota illud ὕδροισιν ὄνειαρ *hydris lucrum*, ad eam fabulam, quæ est de ranis & hydro hujus libri secunda, Aratum præivisse.

Creare] Etiam de brutis animantibus; sic fab. 16. lib. 3. *quum crearer masculus.*

Mori] Legendum est *emori*, ut est in MSS. Similiter apud Publium Syrum,

Bis enim mori est alterius arbitrio mori.

Lege, *Bis emori est alterius arbitrio mori.*

FAB. VIII.

Lupus & Gruis] Ita allegat hoc lemma Salmas. ad Histor. Aug. p. 413. & recte: dicitur enim *Gruis* & *Grus*. Sic *sepes* & *seps*, *neces* & *nex*, *plebis* & *plebs*, *suis* & *sus*. Apud Ciceron. ad fin. 5. Disputat. Tuscul. *grunnitum cum jugulatur suis:* sic recte Codex Regius omnium optimus & vetustissimus, itemque alter Pithœanus; perperam hactenus *cum jugulantur sues.* *Gruis* etiam est scriptum in vetustissimo MSS. inter Ænigmata Symposii titulo XXVI. Glossæ, γεράνος, *Gruis*, *Grus*. Sic etiam dicitur *Faucis* & *Faux*. Gloss. Philox. φάρυγξ, *Faucis*. Item *lentis* & *lens.* eædem, ὁ φακὸς, *Lentis.* ἡ φακὴ, *Lens.* Glossæ nostræ Græcolatinæ, λύγξ, *lyncis.* Eædem, λὰξ, *Calcis.*

Colli longitudinem] Pro longum collum; ita vice versa supra fab. 1. dixit *fauce improba* pro insatiabilitate & improbitate faucis.

Pro quo cum facto flagitaret præmium] MS. Remensis *factum:* scri-

scribe *Pactum.* Dixerat enim Phædrus, lupum singulos illexisse pretio, & tandem convenisse cum Grue: præmium ergo erat *pactum.* atque ita apud Phædrum fuisse confirmat Anonymus fabulator,

Grus promissa petit, de faucibus osse revulso.

Immo etiam vetus ille glossator, sive metaphrastes fabularum Phædri, quem rectius Phædrum barbare glossatum dixeris, Romulius, *sanus cum esset lupus, rogabat Gruis reddi sibi promissa præmia.* Sic ille in MS Divionensi. Quod isti *petere promissa præmia*, id elegantius dixit Phædrus *pactum præmium flagitare*; plane ut apud Valerium Maximum lib 4. c. 3. *Pactumque victoriæ præmium flagitantibus.* & Cicer. ad Q. fratr. 3. ep. 3. *Propter suspicionem pactorum præmiorum.* Sic alibi noster lib. 3. fab. XIV.

Si pactum fuci non recusassent fidem.

Pactum præmium Noster lib. 1. fab. XIV. dixit *positum præmium.* & l. 5. *propositum præmium.*

FAB. IX.

Sibi non cavere &c.] Imitatur Terentium Heautontimor. Act. V. scen. 1.

Nonne id flagitium est, te aliis consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?

Mortis in solatio] *In solatium*, Meursius & alii. & ita Salmasius conjecit ad marginem libri: sic Panegyricus incertus Constantino dictus Cap. XVI. *ad solatium suæ mortis voluit secum trahere quam plurimos.* Tollendum est & Glossema e Valerio Maximo lib. 3. c. 2. *Pœnus enim in victoria obnoxius morienti, Romanus in ipso fine vitæ vindex sui exstitit.* Deletis ex MS. vocibus *solatio fuit*, quæ glossemata sunt.

Deploras] *Deplores* Heins. Sed male.

FAB. X.

Barth. adverf. 47. 10. *Fabella hæc longe elegantissime concepta est a Phædro, nec puto, rectius eum quicquam aut faventioribus Musis concinnasse.*

Furti] MSS. *forte.*

Culpæ proximam] in MSS. est *culpa:* recentior manus correxit *culpæ*: mallem *obnoxiam.* apud Tertull. tamen de Pall. c. IV. princip. est, *Culpa prope est habitum transferre*; ubi V. Salmas. p. 277. Pindarus:

Ἔγγιστα τῆς μανίας νάει.

Tu non videris perdidisse.] Similiter respondet Diogenes apud

Laërtium lib. VI. n. 54. *δυοῖν ποτε νομικοῖν ἀκούσας, τοὺς δύο κατέκρινεν εἰπὼν, τὸν μὲν κεκλοφέναι, τὸν δὲ μὴ ἀπολωλεκέναι.* *cum duos aliquando audisset legis peritos, ambos damnavit, dicens alterum quidem furatum esse, alterum vero non perdidisse.*

Videri] Sic apud Cicer. Verr. V. statim initio, de judice sententiam dicente, *fecisse videri pronuntiavit.*

FAB. XI.

Ignaros fallit] Ita quidem utraque Salmuriensis editio, quæ magna aut oscitantia, aut inscitia, editoris est; quid enim necesse veterem facilemque, imo id loci valde concinnam, lectionem corrumpere? Omnes membranæ & editiones aliæ, *ignotos*; quod & Avienus confirmat. *Ignoti* hic sunt, non qui tibi sunt ignoti, sed quibus tu es ignotus, qui te non noscunt. Cicero in Verr. V. *producere ad ignotos.* quem locum in indice notavit Freinshemius. Cic. V. famil. 12. *Corporis simulacra ignotis nota faciebant &c.* Plaut. Menæch. 1. 2. *Qui mihi molestus homini ignoto.* V. Æmil. Port. Lex. Pindar.

Ut insueta voce terreret feras, Fugientes ipse ut exciperet] MSS. Remens. *ut ipse exciperet.* Pithœi Codex similiter, *ipse ut exciperet.* Scribe *Fugientes vi ipse exciperet.* Dispartitis operis, ut solet in venationis societate, monebat Asellum, ut insuetæ vocis inertinequitia, ipse Leo vi & virtute rem ageret. Scilicet ut Phædrus lib. 2. fab. 7. ait,

Vis & nequitia quicquid oppugnant, ruit.

Vis autem, ut notum est, proprie de leonibus dicitur. Lucretius,

Imprimis vis est violenta Leonum.

Fraus quasi vulpeculæ, vis Leonis videtur, Cic. 1. de Offic. Itaque *vi exciperet*, respicit illa, quæ statim sequuntur,

Leonis adfliguntur horrendo impetu.

Ita enim scribendum ex vetustissimis P. Danielis schedis supra ostendimus. Et probat Gronov. 4. Obs. 8. & Guyetus, & Salmasius ad marginem libri. Deinde *fugientes vi excipere* valde concinne & proprie de venatione; quemadmodum *insidiis caprum excipere*, ex Virgil. Ecl. 2. notavit Schefferus. *venabulo aprum excipere*, Quintiliano: & *fugientes excipere*, Ciceroni in Catilin. & pro Rosc. Sic *Bestiam vi conficere*, est Valerii Maximi, sed locus est corruptus, lib. VI. cap. III. §. 5. *Interrogatumque qua vi eam bestiam confecisset.* Sic lego cum antiquissimis membranis optimi & omni laudum genere eminentissimi Cardinalis Francisci Barberini; Vulgo *qui eam*, quod ferri quidem potest, sed nobis magis arridet lectio vetustissimi libri. Sane multis auctorum locis excidit aut corrupta est vocula illa *Vis*. Similiter erratum est fab. 2. hujus li-

libri. *Qui dissolutos mores ut compesceret.* Sic Rem. & Pith. ubi recte a Vlitio restitutum *vi.* Sic Torrentius eam ex uno MS. recte restituit Suetonio Aug. cap. 10. *Confestim ut Apollonia rediit, Brutum Cassiumque, & vi nec opinantes, aggredi statuit* &c. Reddamus eandem, quia bella est occasio, aliis auctoribus. Justin. lib. I. c. VI. *Ingens post necessitatem pugnandi animus exercitui ejus accessit.* Vetus Codex Bongarsii optime, *Exercitui & vis accessit.* Quæ sane vera & elegans lectio est: debent enim pugnanti exercitui & animus & vis adesse. Salustius init. Catil. *Diu magnum inter mortales certamen fuit, vine corporis, an virtute animi res militaris magis procederet.* Cic. pro Milone. *Magna in hoc certe vis, & incredibilis animus, & non unius viri vires judicantur.* Valerio Maximo iterum eadem vocula excidit, lib. 1. c. VIII. §. 8. *non occideras tu quidem Cæsarem, neque enim exstingui ulla divinitas potest.* Sic hactenus omnes editiones; sed MSS. Codices omnes, quos vidimus, atque inter eos tres Remenses, *neque enim exstingui ulla vi divinitas potest.* quomodo Valerium scripsisse non dubitamus. Periit in multis libris vocula illa *Vis*, absorpta a proxime antecedentibus literis, quippe eam quidam ita transposuerant *neque enim ExtingVI vi divinitas potest.* Vis autem, ut in bello, ita maxime ad venationem necessaria. Sic Romæ in tabula marmorea duabus statuis subscriptum vidimus; alteri,

DIANÆ SACRUM IMPER.

alteri,

VIRIBUS SACRUM.

& ibidem marmor quadratum, in cujus uno latere canis cervam persequitur; in altero illa est inscriptiuncula,

VIRIBUS SACRUM.

apud Gruter. p. LXXXIX. 9. Sic & in alia inscriptione apud Gruter. p. CIↃ XI. 1. conjungitur

DIANÆ. ET. VIRIBUS.

Hinc etiam apud Phædrum l. 5. fab. ult. senex ille canis venaticus objurganti venatori respondet,

Non te destituit animus, sed vires meæ.

Auriculas clamore subito tollit] MS. Rem. *clamorem.* Optime. Unde minus dubium, quin Rigaltius, ductu veterum schedarum Petavianarum, recte restituit,

Hic Auritulus
Clamorem subito tollit.

Auritulus pro asello illo, eleganter; ut *barbatus* pro hirco, lib. IV. fab. VIII. *Sonipes* pro equo, lib. IV. fab. III. *Bidens*, ex egregia emendatione Heinsiana, pro ove, lib. I. c. XVII. *Laniger* pro agno, lib. 1. fab. 1. communi Poëtarum exemplo, qui animalia ab ea parte corporis, qua maxime cognoscuntur, denominare

solent. *Auritus ab auribus, quales sunt asinorum.* Festus. V. Torrent. ad Horat. I. od. 12. atque ita Afranius apud Macrob. lib. VI. cap. 5. *Nam quod vulgo prædicant aurito me parente natum, non ita est.* Asinus itaque *κατ' ἐξοχὴν auritus* dicitur. Si qui sunt alii auribus longiusculis, *auriti* quidem dici possunt, sed addito suo nomine. Sic apud Virgil. I. Georg. *Auritosque sequi lepores.*

Clamorem subito] *Clamorem subito* mallem cum Remensi, quam *clamorem subitum* cum Petav. *Subito*, id est, *improviso*, quod & Terentii est. Plautus dixit alicubi, *de subito.* Cicero *de repente.* Ea significatione *subito* utitur passim Phædrus. Sic *venantum subito vocibus conterritus:* & lib. 4. fab. 6.

Æsopus media subito in turba astitit.

Et lib. 4. fab. 17.

Canes confusi subito quod fuerat fragor.

Et fab. 2. lib. 1. *Missum quod subito.* lib. 4. fab. 24.

Ruina cameræ subito oppressit cæteros.

Lib. 2. fab. 7.

Subito latrones ex insidiis advolant.

Venantium autem esse clamorem ejusmodi, nemo ignorat. Senec. Hippolyt. act. 1. *Tu præcipites clamore feras subsessor ages.* De subsessore vid. Arnob. p. 162. Virg. dixit bis, *premere clamore feras,*

Ingenti clamore premes ad retia cervum.

Idem, *Aut spumantis apri rursus clamore prementem.*

Sic & ad hostes terrendos clamor subito tollitur. Phædr. fab. XVI. lib. I. *Hostium clamore subito territus.*

Fessus est] In MS. deest *est.* Igitur *m* in *asinum* non est elidendum, ut constet versus. V. supr. ad fab. IV. vel legi potest *defessus*, absorpta syllaba *de* a præcedenti voce *cade.*

Evocat] Scilicet e fruticibus.

Jubetque vocem premere] An *jubetque voce cervum premere; Ille insolens?* Ut apud Virgilium, cujus locos supra adduximus, *clamore premere cervum.*

Tunc ille insolens] In hoc versu vitium est. A MS. abest *tunc*, quod primus editor Pithœus excogitavit ad fulciendum versum, imo ipsam orationem: sed audacter nimis, ut puto; nam eadem licentia posset alius aliam ejusdem sensus particulam obtrudere. Itaque, librorum veterum vestigiis inhærentes, ex compendiosa scribendi ratione, non dubitamus, quin propter tres ultimas literulas verbi *premere* exciderit & revocandum sit *EA, RE.* Sic enim pulchre habebit se versus,

Jubetque vocem premERE: EA RE ille insolens.

Elegans & vetustus, sed prope obliteratus, usus illarum vocularum, *ea re*, pro *ideo*, *ea de causa.* Veterum elegantiarum aman-

tibus

tibus lectionis nostræ veritatem facile probabo. Curtius lib. 5. c. 9. *Ea re paruit Artabazo.* Mutant hoc, sed absque ratione. Corn. Nep. Miltiad. c. 4. *vidit hostes eadem re fore tardiores.* idem Datam. c. 2. *qua ex re majoribus copiis præesse cœperat.* quos locos adduxit Schefferus ad lib. 4. fab. IX. Sic Plaut. *eam rem,* pro, ob eam rem. A. Gellius 4. Noct. Att. c. 1. *Etsi ignoro, an hordeum sit ex penu, aut quibus verbis penus definiatur, non eâ re literas quoque alias nescio.* Petrus Lambecius in juvenilibus suis Lucubrationibus Gellianis, quid voces istæ, *ea re*, sibi velint, se non videre, inquit, & ideo legendum credit *propterea*; sed fallitur. Utitur præter citatos auctores ea sæpissime Ammianus lib. 16. 17. 23. &c. nihil igitur mutandum. Aliter etiam posset in Phædro legi, *ille exin insolens.* nam ejusmodi particulis frequenter noster utitur in suis narratiunculis; sic *dein* & *dehinc*, &c. & interpretari, asinum post præstitam operam insolentem & paulo superbiorem factum; alioqui haud dici potest *insolens* abjectum & vile naturæ dedecus, ignavus sanguis.

Qualis videtur tibi opera hæc vocis meæ] In MSS. abest vocula *hæc*; legendum itaque, *Qualis videtur opera tibi, vocis meæ.* Ita ex Danielis chartulis ad marginem libri sui Salmasius.

Fuissem] Vet. Cod. Petr. Dan. *fugissem*; idque & ad marginem libri probat Salmasius.

FAB. XII.

Hæc exerit narratio] MSS. Remens. *Hæc erit narratio.* Pithœus *exerit* edidit. Sic Seneca *mentis secreta ore exerit.* Si quis tamen scripti libri lectionem tueri malit, ne in metro quid desideret, præstabit aspirationis ratio. Senec. in Octavia,

Tristes Philippi, hausit & Siculum mare.

Idem in Agamem.

Hinc scelere
Lemnon nobilem, hinc Chalcida.

Subito] Puto legendum *subitis*: vel, ut fabula superiore exposuimus, accipiendum ex abrupto.

Retentis] Forte *retensis*, id est, *repandis*. Sic supra dixit *ramosa cornua.* Ovid. 10. Metam. v. 110.

Ingens cervus erat, lateque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras.

Ut illa mihi profuerint] MS. *quam profuerint*: hinc Daniel. Cod. *utilia mihi quam fuerint*; quod non displicet Salmasio; neque mihi. Nam tunc recte respondet principio fabulæ; deinde favet Remensis codex, qui habet *Utilla* pro utilia; nam sæpissime in eo codice I mutatur in L. Sic fere semper, ubi legendum est *jocus*, scripsit *locus*.

FAB. XIII.

Fere dat pœnas turpi pœnitentia] Cod. Danielis, *gaudent verbis subdolis, fera dant pœnas turpes pœnitentia.* Hoc Guyeto placet; ſed Salmaſius legit, *ferò dant pœnas turpi pœnitentia*; vel *ferè* pro *ferò*. *Pœnitentiam agere* eſt apud Valer. Maxim. *Turpis pœnitentia* eſt, quia decipitur, qui verbis ſubdolis laudatur.

Hunc vidit vulpes, dehinc ſic occœpit loqui] MSS. Remenſis *Vulpis hunc vidit, dehinc ſic cœpit loqui.* Salmaſ. *vulpes ut vidit, ſic dehinc cœpit loqui.* MSS. Wiſſenb. *Vulpis hunc vidit, deinde ſic cœpit loqui. Vulpis* pro vulpes, error deſcribentium eſt, quamvis autem *occœpit* Plautinum ſit, tamen Phædrus ſemper aliis in locis *cœpit*, græciſmo ipſi familiariſſimo. Sic lib. 1. fab. 2. *Corripere cœpit ſingulas. Fugere cœpit*, lib. 1. fab. 12. *Inlicere cœpit*, lib. 1. fab. 8. Fab. ſequenti, *facere cœpiſſet. Flagitare cœpit*, lib. 1. fab. 19. *cœperunt bibere*, fab. 20. lib. 1: & eodem fab. 26. lib. 1. fab. 29. *orare incipit.* lib. 2. fab. 2. *cœperunt legere.* lib. 2. fab. 5. *Cœpit conſpargere*, & infinitis aliis locis. Porro illud *deinde*, quod extat in MS. Wiſſenb. præterquam quod metrum id poſtulet, vera eſt atque huic loco conveniens lectio; hoc enim dicit Phædrus, quum corvus, quod rapuerat, vellet comedere, vulpes hunc vidit, *deinde*, hoc eſt, poſt brevem meditatiunculam, qua potiſſimum aſtutia corvo caſeum eriperet, cœpit oratione ad fallaciam compoſita ſic loqui. Eleganter ſic ſæpe Phædrus utitur illa particula. Sic lib. 1. fab. 3. *Seque exornavit, deinde contemnens ſuos.* & lib. 4. fab. 19. *des primum veniam, deinde ſi pulchre vides.* Sic lib. 3. fab. 8. *Lupus forte occurrit, deinde ſalutantes invicem, ut reſtiterunt, unde ſic, quæſo, nites.* Ita enim ibi legendum eſt, & contra mentem Phædri & Codices MS. tranſpoſuit Pithœus.

Quantum decoris] Salmaſius ad marginem libri: melior eſt lectio *quantum decorem.*

Oſtendere] Pro oſtentare. Salmaſius.

Emiſit] Salmaſ. leg. *demiſit.* Sic lib. 1. fab. 9. *demiſit ore cibum.*

Hac re probatur quantum ingenium valet, Virtuti & ſemper prævalet ſapientia.] Auſonius tetraſtico in Severum Pertin.

> *Punica origo illi, ſed qui Virtute probaret,*
> *Non obſtare locum, quum valet ingenium.*

Reſpicit autem Auſonius abſque dubio fabulam hanc de vulpe & corvo, immo hoc ipſum ἐπιμύθιον Phædri, quod res & verba iſta indicare videantur. Sed re ipſa Auſonius Severum voluit comparare Æſopeæ huic vulpi; nam ut vulpes, cum inhiaret caſeo, virtute ſua probaret, quantum valeret ingenium, neque ipſi obſtare locum, etiam non celſiſſimam arborem, cui corvus inſidebat, ſimiliter Severus, inhians imperio, virtute atque aſtutia vulpina probavit,

bavit, non obstare celsitudinem loci, quum ingenium valeat. Sed omnino verius esse existimo, primum hunc versiculum esse spurium & irreptitium, a Monacho glossatore formatum ex hoc Ausoniano disticho: explicaturus enim apud Phædrum, quomodo virtuti prævaleat sapientia, in mentem illi venit illud Ausonianum,

——— *Virtute probari,*
Non obstare locum, quum valet ingenium.

Unde, ut solebant tum temporis, sive historicorum sententias, sive gnomicos quosvis veterum Poëtarum versiculos in monostichos jambos redigere, quod aliquot mille exemplis Gruterus ostendit, glossator formavit hunc jambum ad marginem Phædri, mutatis paucissimis verbis. nam cum in Ausonio reperisset, *virtute probari quum valet ingenium*; ille pro *virtute* posuit *hac re*, respiciens ad primam in Phædri genuino versiculo vocem *virtuti*, quam ita voluit explicare, secutus Ausonium, quamvis parum apte; deinde *quum* fecit metri caussa *quantum*, non animadvertens Latine non dici *quantum valet*, sed *quantum valeat*. Deinde spurium & ἄμυσον hunc esse versiculum ex antiquissimo codice fabularum Æsopiarum Wissenburgensi patet, in quo Phædri pleræque fabulæ satis ampla paraphrasi explicantur, in quo nec vola neque vestigium hujus inepti versus exstat; sic enim redditur ultima pars fabulæ, *Tunc vero corvus ingemuit stupore deceptus; multi, quod viribus non possunt, sapientia explicant.* Ubi recte & eruditius, quam a Monacho fieri potuisset, explicatur illud *virtuti*, (sic enim scribendum est apud Phædrum *virtuti semper prævalet sapientia*, ut & Salmas. ad oram libri notavit) de viribus, unde vetustas illius Paraphrastæ apparet. Vides autem egregie putidum illum versum omitti, quod sane non fecisset, si eum in suo exemplari reperisset, cum, Phædri vestigia proxime premens, nullum verbum alicujus momenti intactum relinquat; deinde etiam, ut monet Priscianus, adfabulatio, sive oratio, qua utilitas fabulæ docetur & retegitur, quam Græci ἐπιμύθιον vocant, a quibusdam prima, a plerisque postrema ponitur; apud Phædrum, sæpius primo, nonnunquam etiam extremo, sed nunquam in una & eadem fabula utrobique & primo & ultimo loco reperitur, ut hic factum est. Nam cum adsit elegans προμύθιον, & Poëta more suo fabulæ summam satis jam tradidisset in initio fabulæ duobus illis versiculis, *Qui se laudari* &c. quis non videt, valde absurdum esse iterum in fine Poëtam intervenire, dictantem aliud ἐπιμύθιον? Hoc autem voluit ille glossator, qui istum versiculum nobis intrusit: cum enim non caperet, quo pertineret ultimus ille versiculus, *virtuti semper prævalet sapientia*, addito suo fictitio, Phædrum, qui adfabulatoris officio in principio fabulæ jam functus erat, denuo fecit loquentem. Frustra & inepte, cum non intelligeret artificium Phædri, per-

perquam ſuave enim & elegans in fabulatore noſtro eſt, ſi quid amplius præter ἐπιμύθιον lectorem e fabula monere vult, id plerumque uno γνωμικῷ verſiculo ad finem fabulæ aliis differendum committere: ſcilicet, ut animalia & alii, in fabulis loquentes luſus jocoſque ſuos, ultimo verſiculo ad Epigrammatis exemplum non quidem acuta adeo, ſed gravi, ut decet, ſententia lectorem dimittant. Sic lib. 1 fab. 26.

Peregrinam ſic locutam volucrem accepimus,
Sua quiſque exempla debet æquo animo pati.

& lib. 3. fab. 8. lupus, ſpecioſam libertatem animoſe repudians, canem ita dimittit:

Regnare nolo, liber ut non ſim mihi.

Sic lib. 3. fab. 18. Jupiter tali effato definit:

Niſi utile eſt, quod facimus, ſtulta eſt gloria.

& lib. 3. fab. 12.

Id demum eſt homini turpe, quod meruit pati.

Ita enim hoc loco fingitur corvus, deceptus, & ſero ſapiens & ingemiſcens, dicere hanc ſententiam.

Tum demum ingemuit corvi deceptus ſtupor:
Virtuti ſemper prævalet ſapientia.

Ingemuit hic valet idem, ac cum gemitu dicere. Sic Statius fin. lib. XI. Thebaid.

An ne prope limina clarum
Ingemat: Et ſtatim,
Vires ſolutas Ingemit. hoc eſt, cum gemitu queritur. Idem initio lib. XII.

Gemitus tandem erupere paterni:
O niſi magnanimus tanta te laudis iniſſet
Ardor, Echionios mecum venerande penates
Atque ultra reĉture puer.

Hoc eſt, pater cum gemitu tandem exclamat. Eodem modo noſter lib. V. fab. ult. *cui ſenex* (canis) *contra latrans*; id eſt, latrando objiciens. Sic Stat. lib. XII. Thebaid. v. 780. *Nec non prius ore ſuperbo Intonat*, id eſt, cum fremitu proclamat. Nonnunquam vero additur aliud verbum. Sic Ovid. VII. Metam.

Æacus ingemuit, triſtique ita voce loquutus.

Ovid. lib. 8. Metam. in fin.

Gemitus ſunt verba ſecuti.

Apud Phædrum vero gemitus verba ſecuta ſunt. Idem lib. XI. Metam.

Tum demum ingemuit, neque, ait, ſine numine vinci

Quod plane reſpondet Phædri loco; nam illud *ait* in ejuſmodi confabulationibus & omitti & addi poteſt.

FAB.

FAB. XIV.

Adquisivit.] MS. *Adquesivit strophis*; id est, fraudibus, imposturis; a *stropha*, *strophiarius*, *strophiosus*, impostor, fraudator. Martialis lib. 11. ep. 8. *Jam stropha talis abit.* Prudentius ἀπoθ. 1. *Captiosis sycophantarum strophis.* *Tortiloquium* Gloss. Vet. *stropha*: Gloss. *stropha*, *torcinus*, *fraus*, *nequitia involuta. Strophiarius seu strophiosus*, *impostor*, *fraudator*.

Rex urbis ejus] Melius distinguitur,

Rex urbis, ejus experiendi gratia.

Antidoto miscere illius se toxicum] Salmasius, *miscere antidotum illius se toxico.* Transpones melius, *miscere illius antidoto se toxicum.*

Hoc bibere] MSS non habent *hoc.*

Addidit] Gronovius apud Schefferum legit, *edidit*: ut fab. 12. *moriens hanc edidisse vocem dicitur*; quæ conjectura etiam Heinsio in mentem venit. Sed recte est *addidit*, scilicet iis, quæ advocata in concione sutor ipse fatebatur. Sic lib. 5. fab. 6.

Ostendit ille prædam & adjecit simul.

Capita vestra non dubitatis credere] Cato apud Gell. 1. 15. *Pharmacopolæ verba audiuntur, verum ei se nemo committit, si æger est.*

Quorum stultitiæ quæstus impudentia est] MS. *imprudentia*, probe! nam fatebatur, non *artis ulla medicum se prudentia*; respicit itaque dementiam & stultitiam eorum, quorum errore & imprudentia quæstus est stultitiæ, & imperitiæ artis. Ita Phædrus 2. 3. 6. dixerat *præmium est culpæ.* Sic eodem sensu lib. 4. fab. 3. *Itaque quod multorum fugerat imprudentiam.* Sæpe confunditur autem *imprudentia* & *impudentia*. Sic Cæs. in lib. 3. de Bell. Civil. *Integras vero tenere possessiones qui se debere fateantur, cujus animi, aut cujus impudentiæ est.* Sic meliores MS. plerique; at Bong. teste codex recens *imprudentiæ*.

FAB. XV.

In principatu commutando sæpius] In MS. legitur pro *sæpius*, *civium*; quod probum est, alterum a glossatore adscriptum. *Principatus civium*, ut *Princeps civium* in inscrip. Sutr. apud Gruter. p. 355. 3. *Princeps Sabinorum*, ut notavimus ad Gruteri paginam 305. 7. vid. apud Grut. p. 472. 4. ubi *Princeps Civitatis Nicopolitanorum.* Itaque *principes civium* dicebantur primores civitatis. Cæs. lib. 5. de Bell. Gall. c. 4. *Principibus Trevirorum ad se convocatis.* Atqui hi principes Tacito Histor. 5. appellantur *Senatores.* Vide plura ad fab. 31. hujus libri; hic autem non puto de tali prin-

principatu civium agi, sed vocem *civium* referendam ad *pauperes*, ut *pauperes civium* dicantur plebeii, humiles, eodem modo ut Virgil. lib. 4. Æn. dixit, *sancte Deorum*. Et Plin. *Lanarum nigra nullum colorem bibunt.*

Nomen.] MSS. habent *mores*. Sed hoc ab erudito Scholiaste, qui locum Taciti lib. 2. Histor. *magis alii homines, quam alii mores*, margini adscripserat, in textum irrepsit.

Timidus] Meursius mavult *tumidus*; non recte. *timidus* proprie dicitur senex. Horat. de art. Poët. 170.

Quærit, & inventis miser abstinet, & timet uti.

Senex] MS. *Senes.*

Clitellas] Gloss. *Clitellæ*, ἄιτυγις.

FAB. XVI.

Fraudator nomen quum locat sponsu improbo, non rem expedire, sed mala videre, expetit.] Vexatissimus locus. Varias virorum doctorum conjecturas recenset Schefferus. MSS. *homines cum avocat spon,ore.* Lego ex MS.

Fraudator nomen quum locat sponso improbo,
Non rem expedire, sed mala videre, expedit.

Vel *vitare* vel *videri*; id est, melius utiliusque est, haberi utrumque pro nominibus malis. *Sponsus* idem est, quod sponsor; & sic posset sensus hic ab exemplo patris, qui filiam virginem sponso nuptiis locat pretio vel mercede, sponsus vero virginem pro sua ducit: sic fraudator nomen locat improbo sponsori, id est, conducenti tradit; sponsor, sive sponsus, locatum nomen pro suo ducit, id est, debitum tanquam suum agnoscit, ideoque fraudator non expedit rem. *Expedire* autem *rem*, non est, ut Pithœus, Gronovius, & alii viri docti putarunt, pecuniam mutuo acceptam solvere & reddere, quod est debitoris; hoc vero est veteribus *nomen expedire*. ut apud Cicer. *nomina mea per Deos expedi, exsolve*; & apud Sueton.

Omnes solvere posse quæstiones
Unum difficile expedire nomen.

Sed longe aliud est *rem* vel *pecuniam expedire*, quod significat pecuniam erogare, annumerare, appendere, collocare. Sic Valer. Max. 4. c. 4. de paupertate Scipionis: *petens ut sibi successor mitteretur, quia filiam virginem adultæ jam ætatis haberet, neque ei sine se dos expediri posset.* Ubi *dotem expedire* est dotis summam erogare, ut Valerius eo loco statim se ipse explicat. Plautus, Musarum ac venerum Latinarum parens, Prolog. Amphitr.

Et

Et vt res rationesque vestrorum omnium
Bene expedire voltis peregre & domi.

Ubi *res expedire* idem est, quod Germanis dicitur, **Gelt wol und sicher austhun / ungefaehrt und nutzbar belegen.** Cicer. lib. 1. Epist. ad Cæs. Jun. inter fragm. a Sigonio & Patricio collecta. *Ex ceteris generibus pecunia expedietur, tum legionibus victricibus erunt, quæ spopondimus, persolvenda*, Cicero ad Att. lib. 16. ep. 15. *Cum tanta reliqua sint, ne Terentiæ quidem adhuc quod solvam, expeditum est.* Locus egregius, ex quo, quid differat *solvere* & *expedire*, apparet. Videtur ergo Phædrus lusisse in nativa vocis *expedit* significatione. *Non expedit* (id est, non utile est) rem, (id est pecuniam) *male expedire*, (hoc est collocare pecuniam tuam fraudatori, sub fide improbi sponsoris) sed expedit bene rem expedire.

FAB. XVII.

Commodasse] MS. *cum mendasse*. lege *commendasse*. *Commendare* est deponere, l. 24. & 26. ff. deposit. l. 168. *commendare* de V. S. Hæc Rittershusius, qui tamen conjectabat *commodasse*; & Gujetus notat, *commodasse legendum esse indicat τὸ debere*, quod mox sequitur. Et ita ad marginem Salmas.

Sese] ita MS. & prima editio. Sed corrigit Salmasius, & legit, *se*.

Affirmavit] MS. *adfirmavit*.

Ovis] rectissime Heinsius correxit *bidens*; nam in Cod. Daniel. sive Vossiano est *videns jacentem*.

FAB. XVIII.

Actis Mensibus] MSS. *peractis*. Sed scribendum *actis*; ita & Salmas. Aliter non constat versus. *Actis Mensibus* est latinissimum. Varro de LL. lib. 4. *Donec mensibus actis prodierit in lucem.* Fragmentum veteris inscriptionis, ubi infans in cunis jacens in marmore sepultus visitur: MENSIBUS ACTIS POST NUPTIAS TENERO. *Supple: Infante maritum donavit.* Romæ in Villa Borghensi. vid. Descritt. della villa Borghese di Giac. Manilli. *Exactis* habet Plaut. Cistell. *Illa peperit decimo exacto mense.*

Humi] MS. *Humo.*

Gemitus ciens] MS. *Gemitu conciens.*

Corpus lecto reciperet] Propert. lib. 2. el. 3.

Nulla tamen lecto recipit se sola libenter.

Onus naturæ] *Onus naturæ deponere*, nihil aliud esse videtur, quam alvum exonerare. Unde Heinsius legit *Onus maturum*. Sed *Natura* hic ponitur pro partibus genitalibus. Sic inf. lib. 4. fab. 14. *Naturæ partes.* *Natura* pro utero Cicero, & Plinius, & *fœcunda natura* est apud Lucretium. Ovid. ep. xi.

Et positum est uteri crimen onusque mei.

Arnob. vocat *intestinum pondus*. Ovid. *Tendit onus matrem*; In MS. est *ventrem*. Non recipienda ergo est Heinsii conjectura.

Deponeret onus] Id est, fœtum deponeret, ut fab. seq. & lib. 2. fab. 4. loquitur. Sic Lucretius dixit, *Pondus suscipere*, pro concipere.

Minime, inquit, illo.] Codex Danielis habet *illa*; & ita Salmas. Quod melius.

FAB. XIX.

Habent] MS. *Habentis.*
Hominis] MS. *Homines.*
Dein] MS. *Deinde.*
Preces admovit.] Eleg. de mort. Drusi Albinov. Ovid. Met. 6. Valer. Max. l. c. 4. 1.
Cubile cœpit, illa, si] Ita Manuscr. & pr. edit. Sed Salmas. delet τὸ *illa*.

FAB. XX.

Periere] MS. & prior. edit. *ibi periere*; sed *ibi* recte delet Salmasius.

FAB. XXI.

Defectus annis.] *Deficere annis* dictum est, ut *animo deficere* apud Celsum, lib. 2. c. 17. *ut æstum animo deficiat*; ita legendum; vulgo, *anima*. Virg. lib. 3. Geor. de equo generoso,

Hunc quoque, ubi aut morbo gravi aut jam segnior annis
Deficit, abde domo.

Sic Gratius Cyneget.

Huc defecta mala vidi pecuaria tabe
Sæpe trahi.

Sic Cicer. *Mulier abundat audacia, consilio & ratione deficitur.* Justinus lib. 12. 18. 4. *Quorum non studiis deficiatur, quam annis*; hoc est, quorum militum non tam studia Alexandrum destituunt, quam anni & ætas. Lucan. lib. 3. vers. 625. *Hostilem defectis robore membris.* Ita in omnibus MSS. & edit. antiquis; recentiores perperam *detectis*; hoc primum. Deinde, dele glossema, quod omnes codices obsedit, & ex Rem. MSS. lege *defectis robore nervis*. ita lib. IV. de Petreii militibus post sitim revalescentibus, vers. 372.

Mox robora nervis
Et vires rediere viris.

idem lib. 4. v. 600.

Jam defecta vigent renovato robore membra.

&

& lib. 5. v. 333.

Vos defecta, senes, exhaustaque sanguine turba.

Ubi male quædam editiones, *despecta*. Hirtius lib. 8. de bell. Gall. *Ne aut Cæsar copia pabuli frumentique, si longius progredi vellet, deficeretur, aut hostes incendiis terrerentur.* Scaliger edidit *deficeret.* perperam; nam *deficeretur* constanter omnes libri scripti & primæ editiones. Cæs. lib. 3. de bell. civil. *Labore & multitudine telorum nostros vicit, dejectisque defensoribus, qui omnes scaphis excepti refugerant, etiam navem expugnavit.* ubi MSS. constanter, *defectis.* Idem eodem libro c. 64. *cum gravi vulnere esset affectus Aquilifer, & viribus deficeret.* ita quidem omnes editiones; notat tamen Fulv. Ursinus, in suo MS. fuisse *a viribus deficeretur:* & similiter in vetustissimo Cod. MS. Petaviano *a viribus deficeretur.* Martial. 13. 77.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator Cygnus funeris ipse sui.

Tertul. de pall. *Jejunus scilicet semper & indefectus.* Quam lectionem veterum MSS. Salmasius recte defendit p. 197. *Indefectus* ἄλιπτος. Sic in Institutionibus tit. Quib. modis test. infirm. §. 2. *aut conditione, sub qua hæres institutus est, defectus sit.* ubi in vetere Gottorp. primitus scriptum erat *defunctus*, quod ex vestigiis apparebat, sed postea correctum *defectus.* Similis vero plane huic Phædri loco est alter apud Columellam in præfat. lib. 1. *Pedissequorum lecticariorumque defectissimum annis & viribus in agrum relegat, cum istud opus non solum scientiam, sed & viridem ætatem, cum robore corporis ad labores sufferendos desideret.* Eodem modo *confectus* reperitur in Ennio apud Ciceron. de senect. *Equus senio confectus.* Sic noster, *Morbo confectus*, lib. 1. 14. 5. & *macie confectus* l. 3. 7. 2. Sed fortasse scribendum est hoc loco *defectus armis*, ut MS. Remensis habet. Feræ enim *armatæ* dicuntur. Hinc Alcimus Avitus lib. 3. poëm. p. 520.

Inde truces sævire feræ, dudumque timentes
Excitat ad pugnam tum primum conscia virtus;
Reddit & armatas unguis, dens, ungula, cornu.

Hinc ipse Phædrus, fab. ult. lib. 1. Columbas vocat *genus inerme*, quia neque unguibus, neque rostris ad vim armatæ sunt; & idem est, ac si dixisset, *genus defectum armis.* Sic Martial. lib. 3. ep. 57. dixit, *vitulus inermi fronte*, id est, absque cornibus; & Statius IX. Thebaïd. de aprinis dentibus, *Armaque curva suum.* Et ita lib. XI. in fin. ubi de leone jam senio confecto agit, quod propius ad nostrum accedit,

Jam piger & longo jacet exarmatus ab ævo.

Fulmineis] Satis multa de fulmineis Rittershusius. Stat. lib. XI. 530.

Fulmineos veluti præceps cum cominus egit
Ira sues, strictisque erexit pectora setis,

Igne tremunt oculi, lunataque dentibus uncis
Ora sonant, spectat pugnas de rupe propinqua
Venator pallens, canibusque silentia suadet.

Idem l.2. Achill. 410. *Fulmineosque sues.*
Et l.VI. vers. 864. *Fulminei sic dente sues.*

Ubi fortasse melius posset legi, *Fulmineo*; ut apud Ovidium & Phædrum; sed non minus excusari potest vulgata lectio. Hos dentes fulmineos Statius lib. IX. 589. dixit *Arma curva suum.*

Exterit] MS. Remens. & Codex Danielis, *Extudit*; nec temere discedendum a vetustissimorum duorum librorum auctoritate. Pithœi tamen prima editio in textu recepit *exterit*, quod non probo; legendum omnino *extudit*, quod latinum & elegans est, de violenta & sæpius repetita percussione. Suetonius *Vespas.* 2. eleganter hoc verbo usus est. *Ea demum extudit magis convicio, quam precibus vel auctoritate.* Atque ita si hic legatur, conveniunt tempora, quæ cæteroquin discrepant: *extudit* enim perfecti est temporis, ut antecedentia, *venit*, *vindicavit*, *confodit*, *vidit*, a quibus plane dissonum est illud *exterit.*

Ferre cogor, certe] *Quod ferre certe cogor*, ut est in MSS. vulgatæ præfero, ob elegantem & παθητικὸν situm particulæ. Sic Cicero ad Attic. lib. 1. epist. 9. *quod te modeste ferre certo scio.* παθητικῶς autem expirans Leo ad asinum, *te ferre certe cogor*, ait, respiciens ad supremam illam necessitatem & fatalem naturæ dissolutionem, qua impeditus insolentiam asini ferre profecto invitus cogebatur, quomodo etiam alibi Cicero.

FAB. XXII.

Parcas] MS. *parce*; & ita prima editio; Salmasius autem mutavit in *parcas.*

Facerem si caussa mea, gratum esset] MS. *facerem*, & primæ edit. Salmas. *Faceres si caussa mea, gratum esset*; gratum esset, nimirum hoc beneficium quod jactas. Forte etiam legi posset *facerem, si caussa mea aratum esset*; aut *faceres si causa mea, ratum esset.* Vide porro in hanc sententiam Senec. de benefic. lib. 6. c.12.

Et dedissem] *&* non agnoscit MS. Codex.

Reliquiæ, quas sunt rosuri] Schefferus & alii putant, sic veteres dixisse *reliquia*, ut *deliquia*; & ita in Plaut. Mil. Act. 1. Sc.1. in editione Gryphii & aliis veteribus editionibus fuisse, quod recentiores mutarunt. sed ego malim retinere hic *reliquis*. *reliqua* enim dicuntur idem, quod *reliquiæ*; ut Græcis λοίπαδες & λοιπὰ: sic Latinis *reliquiæ* & *reliqua.* Gloss. λοιπὰ, *reliqua*, *reliquorum.* Spart. Hadr. *Ex reliquis ingentem summam remisit.* Ita Valer. Max. lib. 1. c. 6. dixit *reliquum carnis*, neque, si *reliquis* legatur, laborabit versus; nam dupliciter

dupliciter ei ſuccurri poterit. 1, ut prima in *reliquis* producatur, & ſcribatur *relliquis*, ut quidam in fab. ult. h. l. faciunt, & paſſim apud alios poëtas uſitatum; vel 2, ut *reliquis* ſit quadriſyllabum, ut infra ad fab. ult. probabimus auctori noſtro frequentatum.

Atque iſta locutus] Scribendum omnino ex C. Remenſi & edit. pr. *atque ita*, quod Phædri genuinum eſt, ut fab. 1. *atque ita correptum lacerat injuſta nece*; & lib. 4. fab. 3. *atque ita coëgit frenos invitum pati*. & certe in ſecunda ſede rarius Phædrus utitur ∪ ∪ -

Improbam] Quam Phædrus *improbam* vocat, appoſite Ælianus lib. 4. dixit *Κακὸν θηρίον*.

FAB. XXIII.

Tendit] in MSS. erat *Oſtendit*. Sed perperam exſcriptor geminavit duas literas poſtremas vocis præcedentis *inritos*; eodem modo inf. lib. 2. in MS. eſt *Alacer certe*, pro *Alapæ certe*.

Poſſet] MSS. *poſſit*; & ita priores editiones, ſed mutavit Rittersh.

FAB. XXIV.

Quodam] ſcribe *quondam*; quod etiam Ampliſſ. Heinſio placuit. liquido id affirmat Martialis, qui Phædri hanc fabellam in animo atque oculis habuit, lib. X. ep. 79.

Grandis ut exiguam bos ranam ruperat olim,
Sic puto Torquatus rumpet Otacilium.

Quin imo Phædrus paſſim narratiunculas ſuas incipit a particulis temporis indefiniti, *olim* aut *quondam*. Sic fab. VI. *Uxorem quondam ſol quum vellet ducere.* & fab. XX. *Vulpinos catulos Aquila quondam ſuſtulit.* & lib. III. fab. 2. *Panthera imprudens olim in foveam decidit.* & fab. XVII. ejuſd. lib. *olim quas vellent eſſe in tutela ſua.* Et lib. IV. fab. XVII. *canes legatos olim miſere ad Jovem.* Sed cum Romulus ſive Remiccius legat, *in prato quadam Rana vidit paſcentem bovem*; præferam hic illud *quadam*.

FAB. XXV.

Crocodilis] MS. Remenſis habet *Corcodilis*; neque aliter in Pithoei vetuſtiſſimo libro fuiſſe, notavit in excerptis variarum lectionum ad calcem editionis ſuæ editis. non intellexit tamen, quid ſibi hoc vellet: itaque ut corruptum inſuper habuit: idemque accidit Rigaltio, qui MS. Remenſe viderat. ſed omnino vera & recta eſt veterum librorum lectura. nam vulgatam verſus ratio reſpuit, cum prima in *Crocodilus* natura ſua brevis ſit. Græcis enim eſt *Κροκόδειλος*, quomodo conſtanter illi ſcribunt: &

& nugatur Faber, qui ex corrupto hoc loco Phædri olim Græce Κρωκόδιλος, æque ac Κροκόδιλος, scriptum fuisse somniat; quod falsissimum esse, quotquot Græcorum exstant libri, convincunt. Nihil opus erat ejusmodi putido commento, dummodo veterum auctorum annosas membranas in consilium adhibuisset, quarum ille nullum usum habuit. Testari possum, in optimis & septingentorum & amplius annorum membranis, non tantum apud Poëtas iis in locis, ubi metri ratio id postulat, sed etiam in prosa apud Oratores & Philosophos, reperiri *Corcodilus*. Exstat Lutetiæ in Bibliotheca Regia Ciceronis Tusculanarum quæstionum codex vetustissimus & incomparabilis, per versus distinctus, in quo de Ægyptiis locus ille, qui est in lib. V. cap. XXVII. hoc modo legitur, *Carnificinam prius subierint, quam Ibim, aut Aspidem, aut Felem, aut Canem, aut Corcodilum violarint.* Neque aliter Plin. lib. VIII. Nat. Hist. 3. in vetustissimo codice Neapolitano Bibliothecæ Carbonariæ. Neque dubito, quin Cicero & Plinius & alii auctores passim ita scripserint; quod reperient, qui antiquæ ætatis codices tractabunt. Ita apud Martial. 3. ep. 93. *Niliacus habeat Corcodilus angusta*, ut in veteri codice Regio, & ita metri ratio exigit. Sic etiam Antiquæ Glossæ Divionenses, septingentis annis vetustiores, apud Ampliss. Senatorem Philibertum de la Mare: *Corcodilus animal in Nilo.* nam sic legi ibi debere ostendit ordo literarum, cum sequatur, *Corna, poma Silvestria. Coragium pars e ludis, quando Proverbia dicuntur. Cornicen qui in cornu canit.* Nam si *Crocodilus* debuisset scribi, rejici debuisset ad vocabula, quæ a *Cro* incipiunt. Et similiter scriptum legi in alio vetustissimo glossario Longobardicis literis exarato, quem olim Clar. Jacobus Mentelius Medicus Parisiensis mecum communicavit. Neque his obstabit, quod belluæ istius Niliacæ nomen a Græcis Latini acceperint, qui Κροκόδιλος scripserint. immo vero hoc ipso clarescet & illustrabitur magis. Sic enim sæpe vocabula, quæ a Græcis habent Latini, immutarunt, sic ex Græcorum κρέας natum Latinis *Caro*; a βραδὺς *Tardus*. Sic *Pistrix* Latinis & Ciceroni dicitur bellua, quæ Græcis πρίστις & πρίστης. Vid. Dalecamp. ad Plin. lib. 9. c. 4. Eodem modo κάρτερος, validus, viribus & robore potens, & κράτερος utrumque valde in usu est. Sic quæ Dioni in Nerone, & Græcis Ἀνδράστη Dea Britannorum, Latinis dicebatur *Andarte*, ut constanter in duabus inscriptionibus apud Gruter. pag. LXXXVIII. Et Latinis *Tarracina*, sive, ut Plinius scribit, *Taracina*, Strabo scribit Græcis prius dictum fuisse Τραχίνη. Non negandum vero est, Poëtas, quoties prima foret corripienda, ad imitationem Græcorum scripsisse *Crocodilus*. Sic Horat. Epod. XII. *Stercore fucatus Crocodili.* Prudent. lib. 2. contr. Symmach.

Isis enim & Serapis, & grandi simia cauda,
Et Crocodilus idem, quod Juno, Laverna, Priapus.

Et

Et ita postea, urbe Græcis hominibus repleta, unice tandem obtinuit, ut scriberetur *Crocodilus*.

Quamlibet lambe ocyus, Noli vereri; at ille] Locus corruptissimus & inquinatissimus, quo nemo facile se expediet. Quod vulgatum est, nimis longe abit a scriptorum codicum lectione, & sensus languet. Rigaltius totum illud, *pota, accede, noli timere sedulo*, tanquam immedicabile vulnus, ense recidendum putavit. scilicet hoc omnium erat facillimum, nodum illum Gordium ita dissolvere; sed in auctores antiquos eo modo, quo ille plerumque usus est, liberrime grassari, nobis religio est. Prius tentanda omnia & maturo judicio exploranda. Quid in mentem nobis venerit, exponere non verebimur. Primo non dubium est, quin ex commentatorum sententiis intrusa sint illa, *ait, inquit*, ut passim in Phædri nostri Mstis Codicibus. *At* male repetitum ex sequenti versu; cætera vero, vestigiis inhærentes vetustissimi codicis, ita censemus emendanda,

Sic Corcodilus, quamlibet lambe, otio
Pota, ac accede Nilo temere, de dolo
Noli vereri. Sic emendanda hæc & intelligenda; primum bono & innocuo sensu ad captum canis, quæ tamen in contrarium possunt etiam accipi ad mentem fallacis illius & insidiosæ bestiæ. est enim ambigua & vere *Corcodilina* locutio, quales veteribus Rhetoribus eo nomine dicebantur *Crocodolinæ*, Græcis Κροκοδολῖται. Quintilianus Instit. Lib. I. c. 16. futurum oratorem exquisitis ambiguitatibus exercendum monet, non quia Creatinæ aut Crocodilinæ possint facere sapientem, sed quia illum ne in minimis quidem oporteat falli; & ita, quid per Crocodilinas intelligat Quintilianus, omnium optime explicat Doxopater, Græcus Aphthonii enarrator, allato exemplo quæstionis ambiguæ, a Corcodilo mulieri propositæ; unde apparet, Corcodilinis ejusmodi ob insidiosam ambiguitatem & ancipitem fallaciam insidiosum animal Corcodilum ansam & nomen dedisse, nunc singula expediamus.

Quamlibet lambe] Ut apud Terentium: *dum ne ducam, turbent porro, quam velint.*

Otio pota] Quod Terentius dixit, *otium ad potandum habere*; hoc Phædrus dixit *otio potare*. Sic apud Plinium: *excrementa turbidis diebus & operis otio egerunt*. Sic inter Gloss. vet. *Otio*, ἀτρέμα. in veteri colloq. Latino-Græc. 2. *ascendi per gradus otio.* ἀνέβην διὰ τῶν βάθρων ἀτρέμα. ἀτρέμα, sive quod idem est ἀτρέμας, proprie significat, *intrepide, sine tremore, sine eo quod in tremore fit, sine trepidatione & perturbatione animi*; est enim a τρέμω, *tremo, trepido*; exponitur etiam ἀτρέμα *sensim, leniter, paulatim*, quod Itali dicunt *pian piano.* atque hinc explicanda censeo verba, quæ sunt in veteri inscriptione fratrum Arvalium apud Gruter. p. CXXIV. No. I.

LUCUM DEAE DIAE SUMMOTO ASCENDERUNT.

Summoto quid ibi significet quæsitum a viris doctis. Adverbialiter positum consentiunt omnes. Guther. de Jur. Man. I. c. 5. explicat, *summoto ascenderunt*, id est, qui apparerent, turbamque summoverent, ut in sacris fieri consuetum. Puto autem in lapide fuisse SUMMOTIO, sive per compendium SUMMO✠O, ut frequens illud compendium in aliis inscriptionibus. *Summotio* adverbialiter pro summo otio, ut *summopere*, *maximopere*, pro summo opere & maximo opere; itaque *summotio ascenderunt* idem, quod in veteribus colloquiis *otio ascendere*, ἀτρέμα ἀναβαίνειν, leniter, non properanter, gravi & suspenso gradu, ut Sacerdotes decebat.

Pota ac accede] Quemadmodum alibi est, *statio separata ac diversum genus*. nisi mavis, *pota atque accede*; ut supra, *rapere atque abire*; postea autem pro *atque* forte *ac* substitutum fuit, quod intercidit ob sequentes duas similes literas.

Accede Nilo temere] Eleganter recondita significatio est in illa particula *temere*. *Temere* hic est audacter. Plaut. Bacchid.

Rapidus fluvius est, non hac temere transiri potest.

Temere, id est audacter, sine periculi metu; plane, ut apud Phædrum de Nilo, Horat. l. 1. od. 12. *Unde vocalem temere insecutæ Orphea silvæ.* ubi *temere* ex Plauto malim explicare audacter, quam ex commentatore Cruquii, *confuse*, *facile*. Apulejus apolog. *Quid ni enim magnæ res in eo* (linteo) *occultabantur, eo negligentius adservabam* (puto scribendum & distinguendum, *eone diligentius adservabam*) *sed enim libere scrutandum & inspiciendum, si liberet, etiam auferendum temere exponebam, alienæ custodiæ commendabam, alieno arbitrio permittebam.* Ubi *temere* nihil aliud quam audacter, nihil metuens. Terent. Andr. I. Sc. 2. *Dico tibi, ne temere facias, neque tu haud dicas, tibi non prædictum*; ubi recte exponunt audacter. Glossæ ἀσκιπτῶς, παραβόλως, τολμηρῶς. Vid. edit. Parei. atque sic explicandum in Senec. epist. 19. *Cogita, quam multa temere pro pecunia, quam multa laboriose pro honore tentaveris, aliquid & pro otio audendum est.* Sic & *temeritas* pro audacia. Senec. lib. 7. de benef. c. 3. *Nec hoc Alexandri tantum vitium fuit, quem per Liberi Herculisque vestigia felix temeritas egit.* Quemadmodum ergo hoc loco Corcodilus, sic plane lib. 2. fab. 2. Leo viatorem invitabat, æque timidum, *non est quod timeas, ait, & quæ debetur pars tuæ modestiæ, AUDACTER tolle.* Ubi Leo dicit *audacter*, quod Corcodilus hic *temere*. Atque hæc ejus voculæ vis ignota & non intellecta barbaris descriptoribus facile causam corrumpendo loco dedit. Crediderunt enim *timere* potius scribendum, quam *temere*, ut E & I passim in antiquissimis codicibus confunduntur; hinc aliter non potuere, quam ex *Nilo temere*, facere *Noli timere*, trajectis literis vocis *Nilo* in *Noli*.

De

De dolo noli vereri] Sic Cicero, *vereor de illo:* & ad Att. 7. *de Republica quotidie magis timeo.* Catull. Epig. XV. *verum a te metuo.* Pithœus vero edidit, *Et dolos*, fortasse librum suum secutus; unde fortasse rectius ad vestigia libri Remensis legi, *Sed dolos noli vereri.* Elegans ille est usus particulæ *sed*; ut apud Ciceronem, Plautum, Terent. aliosque sæpius. Sic Noster lib. IV.

Odore canibus anum, sed multo, replent.

Cicero. *In quo etiam erat aliquis quæstus, sed is honestus atque concessus.*

FAB. XXVI.

Patina] In utroque Codice vetusto est *patena*, quomodo veteres scripsisse ex aliis codicibus MSS. apparet. Ex Columellæ MS. hoc Sylburgium post Budæum notasse ait Schefferus. Ita in Kalend. Rust. *Dolea* pro *dolia*; ita *vinia* pro *vinea*. *Hordiar* pro *hordear* ibid. & in antiquo alio marmore, *Deanæ* pro *Dianæ*; ita & in vetustissimo Codice Divionensi, quadratis literis exarato, quo epigrammata vetera quædam comprehendebantur, legitur:

Fulget & in Patenis,

Quod Epigramma etiam editum est in Catalectis lib. 4. Glossæ, λοπὰς, *patena.* Idem docuit Salmas. ad Pollion. Gallien. c. 1. Et Claud. 17. & ita scribendum indicat diminutivum inde descendens *patella.*

Revocasset] Id est, iterum invitasset. Sic apud Lactantium hoc verbum inveniri notat in margine Salmasius. Cicero pro Roscio: *Domum suam istum non fere quisquam vocabat: nec mirum, qui non in urbe viveret, nec revocaturus esset.* Nonnius: *revocare, per vices mutuo vocare.* Recte *mutuo.* Hinc Græcis ἀμοιβαῖα δεῖπνα. Vide Janum Guilielmum & Fr. Modium, quos candide laudavit Rittershusius, flagitiose hic compilat Faber.

Intrito cibo] Panis intritus & friatus in aquam & vinum. Huc refer illud Terentii:

Tute intrivisti, tibimet exedendum est.

Ἐνθρυπτὸς ἄρτος Græcis *intritus cibus* Glossæ, *intritum*, ἰμβρωχή. Superest hæc vox in lingua Saxonica eadem significatione.

Lagenæ] Recte a viris doctis ex MSS. restitutum *lagonæ*; iis, quæ Rigaltius & alii notarunt, adde, *lagonam* reperiri fere in omnibus MSS. Sic invenimus in vetustissimo codice (quo olim usus est Victorius) Ciceronis Epistol. lib. XVI. Epist. Quinti fratris ad Tironem 26. *Lagonas etiam inanes obsignabat.* Sic in vetustissimo Plinii libro, locus ille libri XVI. *E quibus montani prætenuia fila decerpentes, spectabiles lagonas, & alia vasa nectunt.* Sic in Catonis de Re Rustica vetustissimo Codice Veneto *Lagonas* scribi, testatur Victorius ad Caton. p. 12. Etymologia id etiam videtur postulare, cum enim a Græco νὺξ Latinis *Nox*, a μύλη *mola* derive-

rivetur, sic a λαγυνος *lagona*, ut Faber notavit. *Lagena* autem constanter scribitur in quatuor inscriptionibus Ligorianis inter collectanea nostra. Sed *Laguna* etiam in antiquis MSS. reperitur. Glossæ vetustissimæ Divionenses. *Laguena*, *vas amarium*: Scribe, *Laguna*, *vas aviarium*. erat enim vas fictile, collo angusto, avibus potum præbens, ne aquam inquinarent, ut & hodie solet fieri. Itaque & peregrina illa volucris apud Phædrum usa est laguna, ut apta sibi. A *Laguna* descendit diminutivum, quod est apud Ciceronem & Plinium juniorem, *Languncula*. Glossæ aliæ Divionenses, quas primas vocavimus, *Languncula*, *vasa fictilia*. *Lagona* autem & *Laguna* promiscue usurpatur, ut *incolumis* & *incolomis*, Fab. 28. *postulare* & *postolare*, *adolescens* & *adulescens*, *soboles*, *suboles*. Sic supra pro *furti* in MSS. est *forti*. Et ita in Kal. Rust. *frundem* pro *frondem*, *tundent* pro *tendent*, *Consol* pro *Consul*, *sedolo* pro *sedulo*.

FAB. XXVII.

T*hesaurum*] MS. *Thensaurum*. Ita posteriores scripsisse docet Salmas. ad Capitol. Pertin. c. 8. ut *fimbrias* pro *fibrias*, *formonsum* pro *formosum*. Sic Fab. 4. lib. 2. in MS. est *nancta* pro *nacta*.

Violavit quia Manes deos] MS. Remens. *violarat*; quod melius. Per *Deos Manes* intelliguntur ossa & cineres, quemadmodum in omnibus inscriptionibus ἐπιταφίοις, quarum in fronte, D. M. sive DIs Manibus, fere semper apparet; iis verbis, monumentum ossibus cineribusque sacrum esse, denotans. Florentiæ cum essem An. CIↃ IↃ CLXII. effodiebatur extra portam Romanam in hortis Dominorum *Dell' Arena* talis inscriptio, hinc illinc literulis pauculis, sed ad summum duabus, mutila,

D. M.
--VE OSSI--
CINERIBUSQ.
-ANINI
MARTIALIS
CANINIUS
EUTYCHES
FRATRI
B. M.

Carolus Datius, Florentiæ Equestris Ordinis decus, vir insignis eruditionis & humanitatis, credebat esse Cenotaphium, & supplendum ita;

D. M.
SINE OSSIBUS
CINERIBUSQ.

Quod mihi tamen non videbatur verosimile; neque enim dubitabam

tabam, quin supplendum restituendumque esset,

SIVE OSSIBUS
CINERIBUSQ.
CANINI.

Rarum autem est, quod explicationem addi videas, quid intelligant per *Deos Manes*, quos idem esse; atque *Ossa Cineresque* satis notum erat. Rarum inquam, sed exemplo id non caret. Plane ita & illa inscriptiuncula, quam Romæ in hortis Cælimontanis Matthejorum observaveram, literis bonis circa Trajani tempora sculptis, in quadrato Marmore cinerario, unde superioris inscriptionis lacunulam recte a nobis suppletam esse apparet:

D. M.
ET
CINERIBUS T. P.
A. G.

Quod cum illi laudato viro indicassem, statim manus dedit, &, quæ ejus erat humanitas, gratias egit. Huc quoque pertinet inscriptio, quam Roma adveximus:

Ossa, Pila, Cineres sacri hic ecce quiescunt.

Sanctæ relligioni] Sic lib. 4. Fab. 10. *Vocem sancta misit relligio.* Vide Kirchm. de Funer. lib. 3. c. 21. & 23.

Locutus] MS. *loquutus*; ἀχραϊκῶς. Sic Kal. Rust. AQUITUR pro *acuitur*, & QUI pro *cui*, COQUUS pro *cocus*. *Quotidie* pro *cotidie*. apud Plaut. *Deliquerit*, ut est in MS. pro *delicuerit*. Et in Divionensi antiquissimo epigrammatum codice, *de Quygno* pro *Cygno*. Et in eodem libro *de Jaquinto* pro *Jacinto*. Sic noster *reliquas* pro *relicuas*.

FAB. XXIIX.

Importaret] Cicero 4. Tusc. *Important ægritudines anxias.* & 1. de finib. *Sollicitudines importaret sibi.* Orat. pro Sext. *Importare defensoribus calamitatem.* 5. Verr. *Plus Verres Siciliæ calamitatis importavit, quam Hasdrubal cum exercitu.* lib. 2. off. *Si quid importetur nobis incommodi.* Delectatur ea phrasi Cicero; raro autem apud alios, frequentius apud veteres Christianos scriptores, reperitur. Arnob. lib. 1. *Exterminandi sumus, si per nos examina tanta mœrorum mortalium importata sunt seculis.* Augustin. lib. 2. q. 82. *Adhibeantur & a medico quædam adjutoria, plerumque aspera & dolores importantia, quæ tamen valent ad recuperandam salutem.* *Portaret* tamen posset legi ad imitationem Virgilii in Ciri,

——— *Insana luctum portaret Alumnæ.*

Ubi Scaliger p. 68. notat, hoc Græcis dici κῆδος προξενεῖν.

Ardentem facem] Non otiosum est *ardentem*, ut Sciopp ius putat,

tat. Sic enim Phædrus imitatione Virgilii, qui lib. V. Æneid.

Ardentes dare visa faces.

Tibul. 2. eleg. 1.

——— *Ardentes hinc procul abde faces.*

Neque aliter veteres loquebantur: *fax* enim proprie est frustum e disjecta arbore picei generis, quod alendo igni serviebat, ut ex duobus Varronis locis discimus, quos nobis servavit Nonius. Sic Cicero in Verr. *dextera ardentem facem præferebat*: & sic idem sæpius. Siculus Flaccus (sive ut in vetustissimo MS. nostro vocatur Sæculus) libello de conditionibus agrorum: *Sacrificio facto, hostiaque immaculata cæsa, facibus ardentibus in fossa cooperti sanguinem instillabant.* Ita Plaut. Menæch. 5. Scen. 2. dixit *oculos exuram lampadibus ardentibus.* Neque aliter loquebantur in ipsis artificum scholis. Vitruv. lib. 2. Arch. c. IX. *Imperatum est, fasciculos ex virgis alligatos & faces ardentes ad eam munitionem accedentes mittere.* Sic apud Varronem etiam Sexagesi. *Adest fax involuta incendio.* Ubi eleganti paraphrasi poëtica nihil aliud dicitur, quam fax ardens. Ita etiam Cicero alibi, & Virgilius, & Minucius Felix dixere *ardentes tedæ*, quæ jam flammam concepere. His facibus, sive frustis picei ligni, exstruebatur vulgo & alebatur ignis, tam in aris deorum, quam in privatorum focis. Ovid. 8. Metam.

Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat,
Innumerasque faces cremat, &, quo copia major
Est data, plura cupit.

Dolorem miscens damno] Id est, & dolore hostem affecit & damno. Fl. Vopisc. Aurel. *dolorem miscentes beneficiis & officiis.*

Periclo] MS. *periculo.*

Incolumes] MS. *incolomes.* forte *involucres.* Ita Æsopo fab. I. ἀκτῖνες, & sic vet. interp.

FAB. XXIX.

Mentiri velit] Hoc est, mentiatur; quæ veteris elegantiæ locutio est, quam tirones annotare velim. Cato c. 5. de villico. *Ne quid emisse velit.* Petron. *Ne morientes occidere velit.* Valer. Max. lib. 7. cap. 3. *Ne cum universa Romanorum acie confligere vellent.* Lapis Vetus:

——— *Huic tumulo ne gravis esse velis.*

Si similem negas] MS. *similem si negas.* Meljus.

Et facilis] Subaudiendum, *respondebat.* Sic fab. seq. *Est statio separata.* Et imprimis similis locus lib. 4. fab. 23.

Quid horum simile tibi contigit, Rustica?
Est gloriosus sane convictus Deûm;

Quo-

Quorum priori versu adhuc interrogat musca, posteriori respondere incipit formica.

FAB. XXX.

Principatu] *Principatus gregis* hoc loco dominatum & regnum gregis vaccarum putavit Schefferus; unde voluit explicare fabulam XV. hujus libri. Sed fallitur. hoc enim loco *principatus gregis* est regnum nemoris, ut Phædrus postea se explicat, hoc est, vaccarum illius gregis in nemore pascentium. Taurus igitur dicitur *princeps gregis* eleganter, ut apud Virg. Eclog. VII. *Vir gregis ipse caper*; ad imitationem Theocriti. Sed, quod Schefferus *principatum civium* eadem ratione dictum putet, nescio, an non fallatur. Certum est, Phædrum hoc loco posuisse pro summo Imperio & dominatu; sed *Principatus civium* Romanis erat πρωτεῖον civitatis, non dominatus; ut *princeps civium*, est primus & præcipuus in civitate, qui principatum in sua civitate obtinet; ut Cæsar de Dumnorige Æduo loquitur lib. I. de Bell. Gall. ubi perspicue distinguitur inter *principatum obtinere*, & *regnum obtinere*. *Principatus* absolute positus de summo dominatu postmodum in usu esse cœpit, neque vero necesse erat addere *civium*, sed illud *civium* in fab. XV. malo referre ad *Pauperes*. Sic *pauperes civium*, & *præcipui civium* recte dictum, ut *sancte Deorum*, Virg. Tacitus lib. XI. *Cunctis civium, si bonis artibus fiderent, licitum petere magistratus*.

Natio ait separata] In MS. est *ratio separata inquit ac div.* Salmas. in ora libri. *Est natio separ, ait, ac diversum genus.* Perperam. Rittershusius, ut metro consulat, rejicit τὸ *ait*, ut glossema. nec male. Et hoc probat Scioppius, qui & alia excogitarat. Lege, *natio separata ac diversum genus.* Sic etiam Prudentius in Hymno de Christi natali de bove & asino:

Adorat excors natio,
Vis cujus in pastu sita est.

Festus: *In pecoribus quoque bonus proventus fœturæ, bona natio dicitur.* Ut *natio*, ita etiam *gens*, de animalibus. Virgilius de apibus non semel; & de equis VII. Æneïd. Vet. Gloss. *Natio*, γένος, ἔθνος. Sic Græci etiam: Homerus, μελισσάων ἔθνεα, & χηνῶν, & μυιῶν, dixit, quæ longe suavissima sunt. Sed melius tamen legi posset, *Est statio separata:* quasi dicat, vos nemora & campos, nos stagna & paludes incolimus; hinc supra fab. 6. Phædrus vocat lacus *sedem ranarum*, imitatus Ciceronem V. Tusc. cui dicuntur Ranæ, *bestiæ nantes aquarum incolæ:* scilicet unicuique animalium speciei sua sedes est & statio. Sic Virgilius l. 5. Æneid.

—— *Statio gratissima mergis.*

Georg.

Georg. *Principio sedes apibus statioque petenda.*
Hinc explicanda illa sapientis Gracculi ad superbientem fratrem suum responsio: *Contentus nostris si fuisses sedibus.* Supra fab. III. Neveletus, e Remiccio gemmulam se putans eruisse, sed inepte, reponit *vestibus*; retinenda enim pulcherrima lectio; & certe in Sciassiano Remiccii codice ita legitur.

Obteret duro pede] Horatius 2. Sat. 3. *Rana pullis vituli pede pressis.*

FAB. XXXI.

Milvium] MSS. *Miluum.* recte trisyllabum. Sic in Horat. MSS. antiquissimis invenimus, & ita Giphanius in Lucret. hic vero vulgo *Milvius*, semper in scriptis veteribus scribitur *Mulvius*, aut, quod idem est, *Molvius*. V. Salmas. & Gruter. ad Poll. Gall. cap. ult.

Icto fœdere] Apud Statium lib. 2. Tydeus, cum oraret apud Etheoclem, ita fatur,

Si tibi plena fides, & dicti cura maneret Fœderis.

Legendum: *Atque icti cura maneret fœderis.* Certe in Remensi altero particula copulativa est *ac*, non &. ergo tantum huic dele literam *d*, quæ ex præcedentis verbi initio adhæsit. Ita habes, observata levissima mutatione, erroris caussam, & lectionis nostræ veritatem. Tacitus XII. ann. *Orsi a fœdere, quod nobiscum icerunt.*

Injuria] MS. *Injurias.*

Tradunt] MS. *Tradent.*

De relliquis tunc una] *Tunc de reliquis una.* MS. Pith. & Rem. neque aliter Pithœus, Rittershusius aliique tum temporis edidere. Rigaltius, falso credens vitium inesse metro, primus transposuit; perperam sine dubio: dispositio veterum librorum retinenda: est enim *reliquis* quadrisyllabum, ut apud Phædrum semper, poteritque facile vetustorum codicum lectionem tueri locus ille lib. III. fab. 4.

Inter reliquas merces atque obsonia.

Et alter, lib. IV. fab. XXIV.

Accepit partem, quum reliqua posceret.

Unde apparet, nihil mutandum; & infeliciter etiam Neveletum conjecisse, *tunc de relictis*; cujus infelix conjectura in mentem mihi revocat simile mendum in Terentii vulgatis editionibus, quotquot hactenus exstant, Andr. act. 1. sc. 1.

Quis igitur relictus est objurgandi locus.

Eluenda est turpiuscula macula, quæ in corpore tam pulchro jam penitus insedit: versus enim Jambicus Senarius non constat. Scribe ex vetustissimis membranis,

Quis

Quis igitur reliquus est objurgandi locus.
Romæ codex Vaticanus diserte *Relicuus*; facili lapsu rudis descriptor illud *relictus* fecit, cùm *relicuus* nihil aliud quam *reliquus* sit, quod itidem quatuor syllabarum olim fuit, ut apud Phædrum, Plautum & alios frequentissime; contracte autem trium syllabarum. Aliis in locis, ubi metrum exigit, *C* etiam perperam pro *Q* usurpatum, alibi pluribus notavimus. Salmasius legit, *tunc de relicuis.*

IN LIBRUM II.

L*iber Secundus*] MS. *Phædri Aug. Lib. secundus incipit.*

PROLOGUS.

Exemplis continetur Æsopi genus] Viros doctos sese in hoc loco non expedivisse, miror. Durum, imo ineptum est, *Æsopi genus*, sive pro Æsopo, sive pro fabulis ejus, sive etiam pro ejus scribendi ratione, dici. Non ceperunt, quid esset hoc loco *exemplis*, quæ vis & significatio verbi *continetur*, quid sibi vellet aut quo pertineret *τὸ genus*. *Genus* absolute positum, ut subintelligas *mortalium*, quod eleganter omisit, quia statim in fine tertii versus l egitur, dum ipse pergit primi versiculi brevem, adeoque subobscuram, thesin sequentibus duobus Senariis paulo largius atque apertius explicare. scilicet Platonis illud *θνητῶν γένος*, Cicero etiam reddidit *genus mortalium*, quod adeo vulgare pro hominibus, ut apud poëtas *Genus ἁπλῶς* eo sensu reperiatur, omissa & subintellecta voce *mortalium*. *Continetur* hoc loco est *coërcetur*, petitum a disciplina magistrorum, qui regendæ atque erudiendæ juventuti præsunt. Livius lib. 34. c. 1. *Matronæ nulla nec auctoritate, nec verecundia, nec imperio virorum, contineri poterant.* Seneca libr. v. quare bonis viris mala accidant, cap. 1. *Cogita filiorum nos modestia delectari, vernularum licentia, illos disciplina tristiori contineri, horum ali audaciam.* Quin etiam eodem sensu Phædrus capitulo ultimo libro 4. *Sed difficulter continetur spiritus.* Sic igitur primus novo & facili sensu locum illum explico: *Genus* Mortalium *continetur* atque coërcetur in officio *exemplis Æsopi*, id est, fabellis Æsopicis, ut pueri solent tristiori disciplina. *Exempla Æsopi* sunt fabulæ, ut lib. 1. fab. 2. *Æsopus nobis hoc exemplum prodidit.* & fab. 2. lib. 4. *Adscribere hoc debuit exemplum sibi.* Sic Ovid. *Ite per exemplum genus o mortale Dearum.* Hanc meam explicationem anno CIↃ IↃC LXIII. e Gallia redux Hagæ Comitum inter alia ostendi Viris Doctis, quam postea sibi vindicarunt, ut apparet ex secunda Schefferiana editione Phædri anni CIↃ IↃC LXXIII.

Nar-

Narrandi locus] Lege *Narranti jocus.* In eadem voce sæpe *I* in *L* mutatur in Remensi codice. lib. 1. fab. 21. *Ignavis etiam locus est*; ubi aperte scribendum est *jocus.* Sic in prol. l. 3. *calumniamque fictis elusit jocis*, & passim. Sensus autem hujus versiculi, *quicunque fuerit ergo narranti jocus*, est, quamcunque fabulam narravero.

Cura morem] MS. *Cura more.* alii autem *morem.*

Si libuerit] MS. *Siluerit.* alii *si libuerit.*

Sic ista tibi rependet brevitas gratiam] MS. Remens. & Pithœan. *Ita sic rependit illi brevitas gratiam.* Quomodo etiam Pithœus edidit, addito asterisco, ut locum corruptum designaret. Latet nomen, quod respondeat τῷ *illi*; sensus enim est, benignitati, sive humanitati illi tuæ brevitas gratiam rependet. An forte,

Vita rependet illi brevitas gratiam.

Aut potius, si illud *ita sic* pro glossulis habeas,

Rei rependet illi brevitas gratiam.

Excidit *REI* compendio scribendi ob sequens *REP.* Sed omnino scribendum puto: *Studio rependet illi*, &c. *Studio*, id est, voluntati illi & benevolentiæ erga me, ut sæpissime apud Ciceronem aliosque. Ex *Stu*, Monachus descriptor formavit *Ita*, atque *Dio* in *Sic* convertit, nam in hoc codice *D* sæpissime pro *S.* ut *sedolo*, pro *de dolo*. Vel legi posset: *Ita sis, rependet illi brevitas gratiam. Sis*, pro si vis. Cicero pro Oratore: *Libenter etiam copulando verba jungebant*, *ut* sodes, *pro si audes*, sis *pro si vis*. Et idem pro Rosc. *Age nunc refer animum, sis, ad veritatem. Rependere gratiam*, dixit ad imitationem Ovidii Metam. 2. v. 694. *Rependatur gratia facto.*

Cujus] MS. *Cui jus.*

FAB. I.

Juvencum dejectum] Egregie & valde concinne Statius, hanc fabulam in animo habens, lib. XII. Thebaïd.

Sic juvat exanimis dejectaque præda canesque
Degeneresque lupos: magnos alit ira leones.

Et Martialis: *In Tauros, Libyci ruunt Leones*
Non sunt Papilionibus molesti.

FAB. II.

Spoliari] Proprie. Vetula Terentiana hortatur & monet meretriculam, *ne cujusquam misereat, quin spoliet, mutilet, laceret, quemquem nacta sit.* Hecyr. Act. 1. Sc. 1. Martialis 5. ep. 43.

Dispensatorem fallax spoliabit amica.

Talis

Talis Mulier Martiali dicitur *amica spoliatrix*, lib. 4. ep. 29.

Sic spoliatricem commendat Faustus amicam,
Janua nec juvenem semper aperta tenet.

Ubi nota τὸ *tenet*. Juvenalis Satyr. 2.

Nullam invenies, quæ parcat amanti,
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis Et spoliis.

MSS. hic habent *expoliare*.

Ætatis mediæ cuidam, mulier non rudis tegebat, annos celans elegantia] Scribe omnino, *quendam mulier non rudis tenebat*, quomodo etiam Praschius optime conjecerat. sed ante Praschium me ad libri mei marginem ita hunc locum emendasse, ostendi Lutetiæ Parisiorum ejus cognato, viro optimo & doctissimo, Kerschero An. 1660. cum mihi Praschii sui in Phædrum notas, Ratisbonæ tum temporis editas, neque antea mihi visas, offerret. quod eo dictum velim, ne quis Praschianam hanc emendationem me sublegisse existimet. Levis mihi quidem est jactura tam parabilis annonæ; gaudeo potius, idem egregio illi viro in mentem venisse, quod mihi: nam nihil verius est ista emendatione; manuducit ad eam Codex Rhemensis, in quo apparet *quẽdam*, lineola supra *e* adjecta, ut *quendam* legi posset. de reliquo mutatio est admodum parva; *tenere* autem hoc loco est possidere, in sua potestate habere, ut apud Virgilium:

Genitor tum Belus opimam
Vastabat Cyprum, & victor ditione tenebat.

Horatius lib. III. od. 26. O, *quæ beatam, Diva, tenes Cyprum.* Vid. Muret. tom. 2. Oper. Ingolst. epist. ad Anton. Constant. pag. 352. ubi explicat, quid sit *tenere* & *possidere*. Eleganter vero & proprie illud verbum de meretriciis amoribus usurpatur, & nulla est vox convenientior & magis propria mulierculis ejusmodi, qualis illa est: *Mulier non rudis* (sive ut alibi Naso lib. 2. Amorum eleg. 8. *Jucundo non rustica cognita furto*; vel qualis ab Aristæneto lib. 2. epist. 18. describitur πολλὴν ἐχούσαι τοῦ πράγματος ἐμπειρίαν.) *tenebat quendam*, scilicet amore obstrictum sibi, velut vinculis, ut apud Catull. Phædri familiarem de nuptiis Pelei & Thetidos.

Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?

Id est, an te amore ceperat? Ovid. Remed. Amor. v. 457.

Et Parin Oenone summos tenuisset ad annos,
Si non Oebalia pellice læsa foret.

Martial. lib. XI. epig. XLI.

Formosam Glyceren amat Lupercus,
Et solus tenet.

Sed omnium maxime ad rem fallaciam meretricum ostendit Ennius, ut apud Isidor. est lib. 1. Orig. c. XXV. sive Nævii e Tarentilla illud est, ut Festus videtur velle.

Alium

Alium tenet, alii nutat, alibi manus
Est occupata, alii perpellit pedem,
Alii annulum dat spectandum a labris.

Versus venusti. Meretricula, dum alium tenet irretitum, aliis tamen nutu & ejuslibet gestibus amorem insinuat. Sed extrema verba, quidquid explicent Eruditi, corrupta esse, tam metri, quam latinitatis ratio, satis demonstrat. Scribendum forte est, *alii labris*, scilicet dat signum vel simile quid, quod in sequenti versu fuit. Sic Tibul. 1. eleg. 2. *Illa viro coram nutus conferre loquaces.* Vel legendum *alii a labris*, scilicet pendet, quod in sequentibus fuit; vel, si hoc nolimus, integra erit locutio, *alii est a labris.* Sic de Ænea, Didonis amoribus irretito, Virgil.

Hunc Phœnissa tenet Dido, blandisque moratur
Vocibus.

Apud Apulej. lib. 3. Met. Lucius ad scortillum suum: *Cum semper alioqui spretorem matronalium amplexuum, sic tuis istis micantibus oculis, & rubentibus bucculis, & renitentibus crinibus, & hiantibus osculis, & flagrantibus papillis in servilem modum addictum atque mancipatum teneas volentem.* Tibull. 1. Eleg. 1.

Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ.

Catul. ep. XI.

Cum suis vivat, valeatque mœchis,
Quos simul complexa tenet trecentos,
Nullum amans vere, sed identidem omnium
Ilia rumpens.

Virg. ecl. 1. *Cum me Galatea tenebat.* Ovid. III. Heroïd. vers. 131.

Est aliquid collum solitis tenuisse lacertis.

Ita lego ex altero Remensi codice optimæ notæ; vulgo *tetigisse.* Videtur autem Phædrus in mente habuisse locum Lucretii lib. 4. circa finem, de astutis ejusmodi mulierculis,

Omnia summopere hos vitæ postscenia celant,
Quos retinere volunt, astrictosque esse in amore.

Hoc est, omnia quæ ejusmodi mulieres suis amatoribus occulta esse volunt, eos celant; hoc enim significant nimis occulta, quæ post scenam fiunt; Ita quoque hæc mulier virum, quem tenebat, annos celabat fucata & fallaci elegantia.

Mulier non rudis] MS. *rodis.*

Capillos] Petron. *Descendentes ab aure capillos meos dentata manu duxit.*

Legere] Est evellere. V. Heins. ad Ovid. 2. art. am. 666.

FAB.

FAB. III.

Vehementis] Salmasius ad oram libri: *Vehementi canis.*

Panem immisit] Forte *misit*. Ita supra 1. 23. 3. *Panem misisset cani.* & 3. 2. 6. *misere panem peritura.* Ita quoque Salmasius ad marginem libri notavit. Ovidius ep. 10. *Canibus misisset edendos.* Et hanc conjecturam probat Gronovius. Sed tamen *immittere* probum esse videri potest, & est proprie iracundi. & quidni posset *immittere*, pro simplici *mittere* dicere? ut fabula 28. lib. 1. *importavit* pro *portavit.*

Vivos] MS. *Ut vos.*

Allicit] MS. *Allicet.*

FAB. IV.

Nacta] MS. *Nancta.*

Nemoricultrix] Videtur imitatus Catullum, qui, ut notavit Salmasius, dixit *sylvicultrix.*

Posuerat] Ita lib. 1. fab. 8. *deponere fœtum.* & fab. 18. *deponere onus naturæ.*

Effuso] Lege *offuso*, ut Rittershusius & Gronovius.

Direpit] MS. *diripit.* Sed recte scribendum *derepit*, viderunt viri docti, ut Colerus conjecerat, idque confirmavit aliis locis Rittershusius; neque audiendum puto Meursium contra nitentem.

Tuto] MS. *toto.*

Condidit] Id est, abscondidit. Ita fab. 6. hujus libri ỳ. 6. *condita*; & fab. 8. ỳ. 4. *se bovili condidit.*

Præbuerunt] Penultimam corripit. Sic fab. 15. lib. 4. *Hirci mœrentes indignari cœperunt*, ut est in MSS.

FAB. V.

Ardelionum] Salmasius notavit *ardalionum.* Est vetus ἀρδαλος· ἀρδαλῶν. Sed hæc alibi. Divionenses Glossæ veteres, *Ardalio, Glutto.* De Gluttone v. Epigrammat. vet. lib. 4. p. 152.

Misenensem] In hac villa mortuus est Tiberius, Tacit. lib. 6. Ann. Cic. 2. de Orator. *Cum istos libros ad Misenum (nam Romæ vix licet) studiosus legerim.* MSS. habent *Misenienfem.* Ita Gruterus p. 132. 6. *Mediolaniensem.*

Luculli] MS. *Lucili.*

Prospectat] Ex alto eminens nec totum spectat; quædam frequentativa rei difficultatem exprimunt. Sic Solinus *respectat mare.*

Prospicit] Gronov. *respicit.* MS. *perspicit.* Guyet. leg. *præspicit:* Sed *prospicit* ex Tacito defendi potest, lib. XIV. *Viam Miseni propter & villam Cæsaris Dictatoris, quæ subjectos sinus editissima prospectat.*

Alticinctis] Salmasius, *alte cinctis.* MS. *alti cinctus.* v. Ferrar. de re vest. 3. 7.

Cirris dependentibus] *Cirri* sunt fimbriæ. & talis vestis *cirrata* dicitur, ut Salmasius ad marginem notavit, & ad Histor. Aug. Script. p. 268. & 148. V. Pignor. de Serv. p. 224. *Cirris dependentibus* ab utroque latere, qualis tunica poterat dici *Bicerris:* est enim in Glossario notarum, Tironi tributarum, *Bigerris*, quod corrigendum *Bicerris*, id est, *utrimque cirrata*, δίκροσ☉ς. Sic C sæpius transiit in G. in eodem Tironis Glossario; ut *volugeris*, *heterograria*, *garruga*, pro *voluceris*, *heterocrania*, *carruca.* Sic apud Tacit. xv. Ann. *Geretanus*, scribendum *Ceretanus.* Hinc & *Cavii*, *Gavii*, *Cavilii*, *Gavilii.*

Perambulante læto domino viridaria] Salmasius legit *viridia* ad Capitol. p. 268. & ad marginem hic; ita enim viridaria dicit fuisse appellata. Sic Vitruv. lib. VI. c. VI. *uti viridia de lectis per spatia fenestrarum prospiciantur.* Sed *viridaria* rectum est. Sic fuit vicus *viridiarius* Romæ: & corrigenda est inscriptio apud Gruter. IↃ CXXI. 2. *viridaria.* Sic Plin. XVIII. *rosaria*, pro *hortis rosarum. Eodem hoc tempore hortorum rosariorumque cura est.* Ita lege ex MS. vetere; in vulgatis est *rosarium.* Ut vero versus sibi constet, legendum, *perambulante alta domino viridaria.* *Alta viridaria*, ut lib. IV. fab. 2. *Alta vinea.*

Conspergere] MS. *conspargere.*

Come] Alii legunt *comæ.* Simili elegantia, *legem dare capillis* dicitur: *officium* enim *legi* sæpe respondet. sed male.

Præcurrit alium in Xystum] Meursius, *illum.* Legendum autem est *Xystum.* Et ita Salmasius. Glossæ Div. 2. *Xystus, locus deambulationis.* Philander ad Vitruvium distinguit inter *Xystos* & *Xysta*; illos putat vocasse Latinos porticus tectas, hyemalibus exercitationibus destinatas; *Xysta* autem subdiales ambulationes, ubi sudo se cœlo exercebant; id discrimen plane convertit Phædrus; vides enim *Xystum* masculino genere pro subdiali deambulacro, pulverulento scilicet.

Id ut putavit, &c.] Ita constituendus hic locus:

Id ut putavit esse nescio quid boni:
Heus, inquit, dominus; ille enimvero adstitit,
Donationis alacer certæ gaudio.
Tunc sic locuta est tanti majestas ducis,
Multo majores alapæ mecum veneunt.

Sed in versu tertio legendum est: *Donationis*, *alapæ certe*, *gaudio.* Detritis & fugientibus duabus literulis vocis *alapæ*, Librarius rudis sequentis vocis *certe* primam syllabam geminandam esse credidit,

credidit, quod alibi in membranis tum temporis sæpe fieri noverat. *Alacer certe*, qui aures veterum lectione poëtarum tritas habent, ob duram ac latrantem illam ejusdem syllabæ repetitionem, ferre non poterunt. Sic periit quoque ultima syllaba in Remensi MS. lib. 4. fab. 6. *Scele Medea*, pro *scelere*. & lib. 4. fab. 19. *quodventum*, pro *quodve tantum*. Sed quod Librarius plurimis in locis aliis, ut in hisce notis ostendimus, perquam oscitanter neglexit, hoc inopportuno loco facere est ausus infeliciter. Sic supra lib. I. fab. 23. *Irritos ostendit dolos*, scripsit; cum manifeste legi debeat *tendit*. Ex hoc vitio natum est illud horridum *alacer*. Sensus autem est, atriensem gaudio astitisse donationis, ad minimum verò libertatis dationem sperasse. Sic eleganter, *certe*, pro ad minimum, *pour le moins*. Terentius: *Nihil promoveris multum, molestus certe ei fuero.* Cicero: *Res fortasse vera, certe graves.* Et lib. IV. ad famil. epist. 14. *Sic velim judices, me, quibuscumque rebus opus esse intelligam, quamquam videam, quis sim hoc tempore, & quid possim, opera tamen & consilio, studio quidem certe, rei, famæ, saluti tuæ præsto futurum.* Phædrus ipse lib. V. fab. 5. *Si non ingenium, certe brevitatem adprobâ.* In MS. vero totus locus ita legitur:

Cæsaremque intelligit.
Ut putavit esse nescio quid boni;
Heus! inquit dominus; ille enimvero adsilit
Donationis alacer certe gaudio.
Tum sic jocata est tanta majestas ducis;
Non multum egisti, & opera nequiquam perit,
Multo majores alapæ mecum venerunt.

Nequiquam, recte. V. notas Scioppii. *Venerant*; ita legit Salmasius, quod alibi ostendisse se notat ad oram libri.

FAB. VI.

Est munitus] MS. *Tutus est.*

Posset] MS. *Possit.*

Lassabis] MS. *Lassabit.*

Duram corticem] Nota τὸ *cortex* fœminini generis.

FAB. VII.

Fiscos] Juv. Satyr. 14. *Ærata multus in arca Fiscus.* Asconius ait, *Fiscum esse sacculum ad majoris pecuniæ summam capiendam*, & *pecuniam publicam.* Alius quidam *fiscos* interpretatur sacculos ex corio.

Interque cædem] Eorum nimirum, qui mulos possidebant, vel agebant: neque enim sine pugna hæc res geri solet, quare non

non placet in Meursio nimius corrigendi amor. Praschius bene, ut puto.

Trusitant] MS. *trucidant*; sed Salmasius, *Tusitant*.

FAB. VIII.

Instantem necem] Id est, præsentem, ut sæpissime apud optimos scriptores. Noster I. 22.

Bovili] MS. *bobili*. Scribendum vero *bubili*. *Bubile*, ut & *bubulcus*, est a tertio plurali *bubus*. quemadmodum recte dicitur, pro *bovibus*, contracte *bubus*, sic etiam pro *suibus* contracte *subus*. Plin. lib. 24. c. 19. *Itaque & suibus dari*. Lege ex vet. Divion. Codice: *subus*. Et ibid. statim, *Medetur & suibus hæc effossa*. Scribe ex eodem codice, *subus*. Hinc & veteres dixere *subulcum* a *subus*, ut *bubulcum* a *bubus*. In primo casu similiter, *suis* & *sus* dicitur. Cicero 5. Tuscul. ut legitur in Regio & Pith. cod. quem locum supra adduximus ad lib. I. fab. 8. Sic ergo antiquitus dicebatur, *bubile* pro *bobili*. Varro I. c. 12. de re rustica: *In villa facienda sunt stabula, ita ut bubilia sint, ubi hieme possint esse caldiora*. Vitruv. l. 6. c. 9. *In cohorte culina quam calidissimo loco designetur: conjuncta autem habeat bubilia, quorum præsepia ad focum & orientis cœli regionem spectent*. *Bubile* in Gloss. βοοστάσιον. Ut *Hædilia* apud Horat. I. 17. τραγοστάσιαι.

Vos modo] MS. *bos*.

Ideo videt] Salmas. *nec adeo*.

Bobus] MS. *bubus*.

Corruptos] Id est, ruptos. Salmasius.

Cur frondis parum est] Hunc locum nonnulli interpretes imperfecte acceperunt, non tantum quæritur de defectu alimenti, sed etiam stramenti; *stramenta desunt*; non ergo satis est frondium, etiamsi, quas comedant, habeant, neque mihi dubium est, quin ex præcepto Catonis Phædrus hæc verba conceperit. Monet ille villicum cap. IV. de Re Rustica: Etiamsi aliquid habeas frondium, quod boves comedant; tamen nimis parum est frondis, quia stramenta desunt. Verba ejus sunt: *Stramenta si deerunt frondem iligneam legito, eam substernito ovibus bubusque*. Scioppius ex Horatio notavit, frondibus boves saginari. Sed & veteres glandem bubus in pabulum dederunt. Plautus Trucul. act. 3. sc. I. *Ut bubus glandem prandio depromerem*. Vid. Gronovii Edit. p. 1107. Frondibus etiam in inopia pabuli & angustia equos aluisse docet Cæsar lib. 3. de bel. civil. *Erat summa inopia pabuli, adeo ut foliis ex arboribus strictis & teneris arundinum radicibus contusis equos alerent*. Non ergo erat ordinarium equos frondibus pasci.

Stramenta desunt] *Stramenta mulis detrahere* apud Cæs. lib. 7. bell. Gall.

FAB.

FAB. IX.

Esopo] MS. *Æsopi.*

Ingentem] leg. *Æsopi ingenio.* Huc ipse Phædrus respicit in Præfat. lib. 3. *Æternam famam condere ingenio suo.*

Æterna in basi] Ridiculum est, quod vir doctus conjicit, *anea in basi.* quis unquam audivit, statuam marmoream in ænea basi? imo vero contrarium faciebant veteres. Ita in collectis meis, (E E. 13) signum æneum cum hypobasi marmorea. Statuæ ex marmore, signa pleraque ex ære.

Honoris] MS. *homini.* Legendum ex V. E. *Patere homini, scirent ut cuncti, viam.* Et ita Salmasius ad oram libri. *homini* est, quod vulgo diceretur *persona.* Versus autem propterea non claudicat, quem ab hoc vitio defendit aspirationis ratio. Sic Seneca in Octavia: *Tristes Philippi, hausit & Siculum mare.* Idem Agamem. *Hinc scelere Lemnon nobilem, hinc Chalciden.* Sic apud Phædrum lib. 1. fab. 12. *Tunc moriens vocem hanc dedisse dicitur.* Sic enim V. C. Danielis ibi legit.

Generi] MS. *Genere.*

Foret] Ita MS. & pr. Edit. Sed corrigit Salmasius, & legit *forem.*

Ne solus &c.] MS. *studii.* Hinc Salmasius legit, *studii quid superfuit*; sed post corrigit, *studiis quod superfuit.*

Faverit] MS. *Faber &.*

Si livor] Puto legendum *Sin.* MS. *libor*, & *oblectare.* lege, *objectare*; ut Salmasius ad oram libri ex vetusto codice legit. Tacitus Annal. lib. IV. 33. *Aliena malefacta sibi objectari putant.* Et lib. XVI. An. 22. *Quin & illa objectabat.*

Sin autem &c.] Ut in MS. ita & primæ editiones. Mutavit Ritterf. Sciop. *Sin autem ac illis*, quod non improbem. In MS. est *ab illis doctus.*

Corde durato feram] Id est, corde malis jam durato; explicat Lucan. in lib. V. *Cætera damna*
Durata jam mente malis firmaque tulerunt.

In MS. legitur *Durato*, græco diphthongo: nam ita aliquando, ut nihil de lapidibus dicam, in scriptis codicibus. Certe Græci Manuscripti τȢτο. Hinc postea ȣ, quo hodie utimur; scilicet υ superpositum est τῷ ο μικρῷ. Sed diphthongum non esse indicat, quod etiam in syllabis brevibus reperiatur. Sic in MS. Ciceronis Tuscul. quæst. reperitur *Monumentum.*

IN LIBRUM III.

PROLOGUS.

Phædrus ad Eutychum] Sic MS.

Eutyche] *Eutychi* nomen adhæsit plurimis familiis. Sic *Ti. Claudius Eutychus* in nostris collectis pag. IↃLII. I. *L. Publicius Eutyches Mun. Tar. lib.* id est, Municipii Tarsensis Libertus, apud Gruter. p. 83. n. 13. Alii, quibus id cognomen fuit, sunt, *C. Abienus. M. Acutius M. L. A. Æmilius. L. Agrius. M. Aurelius. Cælius T. L. L. Calpurnius. C. Caninius. L. Cominius. C. Cornelius. M. Cusinius.* Aliis fuit nomen paulum immutatum, *Eutyches.* ut *L. Acilius. Ælius. P. Ælius. L. Annius Lib. P. Appius P. F. L. Atilius. Aurelius. Cæcilius. M. Cæsius. Ap. Claudius. Ti. Claudius. Eutychetes* nomen servi est in lapide Romano p. CIↃ LXXI. ubi perperam Gruterus edidit *Eutychides.* Lapis ipse, quem in domo Cælimontana Mattheiorum An. CIↃ IↃCLXII. vidimus, diserte *Eutychetes*; quo in lapide insignis error in nomine consulis; nam pro *M. Vergiliano Pedone*, lapis habet *M. Mergilland Pedone*, quod verum ejus nomen est.

Inquis] MS. *Inquit.*

Tangi tuis] MS. *Tangit vis.*

Soluto] MS. *Solito.*

Et vitæ genus] MS. *ut*; lege *aut*; vel *propositum istud vitæ genus.*

Mnemosyne] MS. *Nemosyne.*

Facunda] MS. *Facunda.*

Et laude invita] Vulgatam hanc lectionem Viri docti varie tentarunt explicare. Quicquid explicent, nobis non videtur sanum. neque aliter illi visum est viro magno, qui primus locum emendare tentavit. Sed scribendum omnino, *Et laude multa*; quomodo scribendum ostendit illud, quod statim sequitur; ut fastidium quorundam poëtarum, ægre admodum Phædrum in cœtum recipientium, opponatur laudi huic multæ. Hoc dicit ergo poëta: quamvis ego in hoc studiorum genere multam laudem sim assecutus, ægre tamen, & non nisi quodam cum fastidio, recipior in Musarum cœtum. *Laus multa* hic autem est, non quidem magna, sed multa, sive multorum hominum; quod modestius est, quam si dixisset *magna laude*; *multam* enim *laudem* a multis mereri facilius est, quam a magnis *magnam*. Sic Horatius de arte poët.

Successit vetus his Comœdia, non sine multa Laude.

Passim

Passim autem Phædrus sibi laudem tribuit. Sic capitulo præcedenti:

Si livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.

Et ad finem hujus præfationis; *Mihi solennis debetur gloria.* Iterum in præfatione libri V. *Mihi parta laus est. Invita* autem & *multa* uno eodemque fere modo in vetustis membranis scribuntur, certe *in* & *m* dignosci non possunt nisi ex sensu; *L* & *I* etiam parum differunt, & passim in hoc libello confundi ostendimus; itaque cum Librarius illud *L* accepisset pro *I*, non potuit aliter, quam *invita*, legere.

Vitam incubuerim] PR. *Vitam in hanc incubuerim.* Faber putat *m* in *vitam* non elidi. Rittershusius: *incubuuerim:* forte *in hancce.*

Exaggerare] Cicero 1. de Offic. *quadrantes aggeras patrimonio.* Horatius: *Exstructis in altum divitiis.* Prudentius περὶ στεφ. in passione S. Laurentii,

Deprome thesauros, malis
Suadendo quos præstigiis
Exaggeratos obtines.

Quodcunque] Atque ita scribendum apud Virgilium ex vetustissimo Mediceo codice, cujus lectionem locus hic Phædri confirmat. Vulgo *fuerint quæcunque.* Sed & auctoritate earundem membranarum delendus est versus proxime antecedens: *Ille hæc deposita tandem formidine fatur.* Primo superfluus: sequitur enim *inquit.* Secundo falsum est, hæc locutum esse deposita formidine, immo vero paulo post poëta, *prosequitur pavitans.*

Honori & meritis] Ex veteri formula, quæ in inscriptionibus frequens.

Elusit] MS. *Scelusit locis*, forte *seclusit jocis.*

Ego porro illius semita feci viam] MS. *Ego illius P̃.* Scripserat Phædrus, *ÆSOPI ILLIUS.* Posterioribus semibarbaris seculis cum scriptum esset, ut tum solebant, *ESOPILLIUS*, quia inter *S* & *G* maxima tum affinitas, neque animadvertisset scriba, geminandum illud primum *I*, hinc natum pro *ESO* illud *Ego P*, cum O proxime præcedenti putavit esse *porro*, nam in MSS. sic scriptum *porro:* P̃ cum circumflexo, plerumque *porro* denotat. Scribendum omnino & distinguendum:

Calumniamque fictis elusit jocis.
Æsopi illius semita feci viam.

Viam aliquam longam conficere, est apud Ciceronem. Livius: *Viam sibi ad castra facere. Se faire voye. Viam facere sceleribus*, Seneca. *Viam facere*, Plautus; *marcher, passer par quelque lieu.* Forte etiam legi posset, *ego illius pro semita*; eo sensu quo Martialis lib. 7. ep. 60.

Et modo quæ fuerat semita, facta via est.

Accusator, index, testis] Tacitus de iisdem Tiberii temporibus, lib. IV. Annal. cap. 28. *Accusator filius, &c. structas Principi insidias, missosque in Galliam concitores belli, index idem & testis, dicebat.* Quod Scioppii conjecturam firmat. Sed eodem loco ex sequentibus apparet, accusatores & delatores, sive indices, eo tempore nomine eodem venire. Vide omnino locum, ubi Cæsar pro accusatoribus & delatoribus agit. Egregia Scipionis Africani posterioris verba ad Sacerdotem: *Lucrifac censoriam notam, ne ego in tuam personam & accusatoris & testis & indicis partes egisse videar.* De eodem Sejano Tacitus lib. 4. Annal. *Adsimulabatque indicis partes adversus Germanici stirpem, subditis qui accusatorum sustinerent.*

Alius Sejano] Id est, alius quam Sejanus; ut apud Horatium: *Alius Lysippo.* quod primus Neveletus notavit. Et apud eundem Horatium, *Alium sapiente bonoque beatum*, quod habet Schefferus, qui remittit ad Heinsii not. ad Ovid. amor. I. el. IV. v. 1. Sed non tantum Poëtæ, immo etiam Historici, ita loquuntur, Tacitus initio lib. 16. ann. *Nec aliud per illos dies Populus credulitate, prudentes diversâ famâ tulerat.* Valens Acidalius notat: *Recte cape, aliud crudelitate*, id est, *aliud quam crudelitatem.* Plinius Nat. hist. lib. 2. de Deo. *Alius mundo.* Sic in V. MS. id est, alius quam mundus.

Tantis malis] *Cunctis* legendum videtur Guyeto; id est, συμπᾶσι.

Suspicione si quis] MS. *Suspiciones quis.* Sed corrigunt alii. Secundam in *suspicione* per diastolen producit PR. Sed legendum esse *suspectione*, metrum postulat. Passim hoc nomen, præsertim apud Comicos, corruptum est. Sic apud Plaut. Amphitr. Act. 1. sc. 2.

Et ne in suspicione ponatur stupri,
Et clandestina ut celetur suspicio.

Egregie Scioppius in paradoxis ep. 8. posteriori versu pro *suspicio*, auctoritate Donati & Festi, invitis omnibus Plauti scriptis codicibus, restituit *consuetio*; sed non transmittendus erat versus prior, in quo, ut versus Jambus Senarius constet, scribendum *suspectione*. Glossæ 2. *Suspectiuncula, suspectio brevis.*

Nudabit] MS. *Nudavit.*

Ipsam vitam & mores] Mart. 8. ep. 3.

Agnoscat mores vita legatque suos.

Forsan] MS. Rem. *forsitan*, quod a metro longius adhuc abit; videtur tamen indicare, vitium illud, quo versus laborat, inesse voci *forsan* potius, quam sequenti pronomini *aliquis*, quod viri docti, Heinsius, Schefferus, Freinshemius, tentarunt. Quis enim non videt, utrumque & *forsan*, & *forsitan*, esse glossema, & interpretamentum veræ lectionis *Fors?* quod idem omnino est, sed barbaris Monachis exscriptoribus non æque cognitum. Glos. Philox. σχέδον, *Fors*, *for-*

fortasse, forsitan, forsan. Atque ita jam ante Scioppius: & Salmasius ad marginem libri notaverat.

Gravem si Phryx] MS. *Gravem frigem fuisse Æsopum, si.*

Anacharsis Scytha] MS. *Anacharsa Scytha.*

Propior] MS. *Proprior.* Et ita Salmasius ad oram sui libri notavit, & alibi legendum.

Threïssa] Phædrus natione *Threx* fuit; ita enim ea vox semper scribenda, ut apud Sueton. Calig. 54. *Threx & auriga.* Sic scribendum ex plerisque MSS. monuit Casaubonus; ut statim cap. 55. *Threcas quosdam*; ex MSS. ubi perperam *Thraces.* A *Threx* igitur descendit *Threïssa* & *Threïcius.* Similiter apud Cornelium Nepotem legitur, *Threces.*

Qui saxa cantu movit] Ovid. init. lib. XI. Met.

> *Carmine dum tali sylvas animasque ferarum*
> *Threïcius vates & saxa sequentia movit.*

Propert. lib. 3, eleg. 1.

> *Orpheu, te tenuisse feras, & concita dicunt*
> *Flumina Threïcia detinuisse lyra.*

De Amphione Horatius:

> *Saxa movere sono testudinis & prece blanda*
> *Ducere, quo vellet.*

Silius lib. XI. *Lapidem testudine felix*

> *Ducere, & in muros posuisse volentia saxa.*

Lucanus lib. VIII. de venerabili ore Pompeji:

> *Hoc leges, campumque & rostra movebat.*

quid est *movere leges:* num *movere leges* est *abrogare?* an vero hoc in laudibus Pompeji commemorari poterat? inepte. Sed lege parva mutatione,

> —— *Hoc reges, campumque & rostra movebat.*

Quoniam mihi solennis debetur gloria] MS. *Debentur.* Melius curret versus, si sic scribatur,

> *Quoniam solemnis mihi debetur gloria.* Guyet.

FAB. I.

Amphoram] In Amphoris vinum Falernum conditum servabatur. Martialis lib. 1. Epigr. 19.

> *Amphora non meruit tam pretiosa mori.*

Falerna fæce] Horat. 2. sat. 2.

> *Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna*
> *Vina, columbino limum bene colligit ovo.*

Prudent. 1. hym. 126. *Mustum falernum.* Plura Gronovius talia observat pag. 213. Et Salmasius Hist. Aug. 58.

Et testa nobili] Quicquid explicent viri docti, non poterunt effugere, quin vulgata illa lectio constructionem turbet, quæ omnino talis est: *Vidit epotam amphoram, adhuc falerna fæce, qua jucundum odorem late spargeret.* Odor ille a Falerna fæce, an etiam a testa, ut copulativa videtur velle? immo vero *e testa nobili*, quemadmodum scribendum est. *Testa nobilis* dicitur propter materiam, fæx Falerna odorem spargens est contentum, altera vero *testa* est continens, ex quo spargitur. Gallicus interpres non cepit, imo vero nihil habet *de testa*; & illud *nobili* perperam ad Falernam fæcem retulit, *un excellent vin de Falerne.* Facillime autem a librariis τῷ *e*, additum est *t*, litera proxime sequens, quod sæpe perperam factum in MSS.

Avida] In MS. est *avita*, quod & Salmasius notat.

O suavis anima, qualem te dicam bonam] Viros doctos dudum exercuit locus iste. Scribe: *Quale in te dicam bonum.* Quod Latinitatis ratio & sensus ipse postulat. Nihil hac emendatione certius, nihil facilius esse, quivis sentiet, cui aliquantulum intercessit cum veteribus libris commercii. Gronovius certe, qui unus instar omnium est, cum illi hanc emendatiunculam nostram indicarem, auctor nobis fuit, ut ita ederetur. Alloquitur autem Amphoram, eamque anus vinolenta rerum omnium carissimam ducens, & delicium suum faciens, blande *suavem animam* appellat; scilicet ut Cicero carissimis suis scribens, *Vos animæ meæ* inquit. Sic devota vino vetula amphoram, veluti corculum amplexa, O suave olens animula! inquit, quales delicias, quale in te bonum antehac fuisse dicam, in qua tales sunt reliquiæ, & fæces ipsæ divinum quendam odorem spirant. Scheffero videtur anus illis verbis odorem alloqui, quo nihil est absurdius. Videtur autem Phædrus hanc fabulam expressisse ex Plauti loco, qui est act. 1. scen. 2. Curculione, ubi de muliere vini, supra quam dici potest, avida, ita inquit:

Flos veteris vini meis naribus objectus est.
Ejus amor cupidam me huc impulit per tenebras.
Ubi ubi est? prope me est. Evax habeo. Salve, anime mi,
Liberi lepos. Ut veteris vetusti cupida sum!
Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea est,
Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa,
Tu crocinum, tu casia es, tu bdellium. Nam ubi
Tu profusus, ibi ego me pervelim sepultam.

Ubi multis amoris vocabulis vinum alloquitur. Quis unquam audivit, virilis sexus aliquem tanto vini amore flagrare, ut illud appellet suum cor, suam animam, &c.? sed fœminæ Græcæ & Latinæ amabant vehementer vinum. Pleni sunt ejus rei utriusque linguæ poëtæ, Euripides, Aristophanes, Plautus,

tus, Juvenalis, qui fœminam comparat ſerpenti in ſatyra 6.

Tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit & vomit.

Similitudine valde concinna. Nam Plinius lib. 10. cap. 72. & lib. 22. cap. 23. ſcribit, ſerpentes valde appetere vinum. Tempore Hippocratis, longe ante Poëtarum illorum tempora, videntur fuiſſe magis ſobriæ, quia refert, eas neque podagra laborare, neque calvas fieri.

FAB. II.

Alii onerant ſaxis, quidam contra miſeriti] Ut verſus conſtet, requiritur in prima ſede ◡ ◡ ◡ ◡. *ălĭi ŏnĕ*; ex hoc autem loco probare vult vir doctus, neſcio qua permotus ratione, ſecundam in *contra* corripi.

Refecit] MS. *reficit.*

Fovea ſe liberat] Latiniſſime. Cicero lib. 2. de Nat. Deorum: *Cum cavea liberati pulli.* Macrobius ſaturn. 1. c. 16. *Si bos in ſpecum decidiſſet, eumque paterfamilias adhibitis operis liberaſſet.*

Pro vita rogant] MS. *prumpta*, forte *promerita rogant.* Utrumque autem Latinum eſt, *pro vita rogare* & *vitam rogare*, ſed diverſa ſignificatione. *Rogare vitam* dici poſſunt illi, qui nondum fruuntur illa; aut mortui, qui vitam amiſerunt; ſed homines, qui adhuc in vita ſunt, rectius dicuntur *pro vita rogare*, conſtituti in mortis periculo. *Rogamus ea*, quæ non habemus, & *rogamus pro iis*, quæ in manu noſtra ſunt; ſi commode & pulchre valemus, *rogare* ſolemus *pro ſalute*; ſi morbo laboremus, *rogamus ſanitatem & ſalutem*; *pro vita ſua*, id eſt, pro ſe, pro perſona ſua.

Petierint] Salmaſius *petierit.*

Qui panem dederit] MS. *petierat.*

Timere] Leg. *timore.*

Læſerant] MS. *læſerat.* Forte *læſerunt.* Rittersh. & Gujet.

FAB. III.

Harioli] Sunt prodigiorum interpretes. Valer. Max. 1. 7. exter. 7.

Veracior] MS. *velocior.* Et ita pr. Edit. & probatum Rittershuſio. *Velox*, de ingenii acumine dicitur, & plane idem eſt, quod Belgis *gauw*, quod aliquando celeritatem notat, plerumque vero de callidis & acuti ingenii hominibus intelligitur. Sic Juvenali dicitur, *ingenium velox.* ſat. 3. Martial. lib. VI. Epig. 28. in Epitaphio Glauciæ:

Velox ingenio, decore felix.

Sic in Gloſſ. ὀξὺς exponitur, *catus, acutus, velox.* Et colloquio 2. ve-

2. veteri Latino-Græco, quod ex vetustissimo libro, inter alia glossaria, edidit Vulcanius, pueri, ut eorum ingenium erat, in duas classes separatim docebantur, *κατὰ δύο τάξεις βραδύτεροι καὶ ταχύτεροι*. Sic *celeritas* etiam dicitur. Cicero de Pomp. Magno apud Gell. lib. 1. Noct. Att. c. 7. *Siciliam consilii celeritate explicavit.* Contrarium *veloci* est *tardus*, quod stupidum denotat. Terent. Heaut. 4. scen. 4. *Hui quam tardus es!* Aliter hic posset legi: *Usu peritus hariolo felicior vulgo esse fertur.*

Vulgo esse fertur] MS. *Vulgo causa fertur, sed non.*

Pepererunt] MS. *Peperunt.*

Exterritus] Forte *territus*; ut supra *actis*, pro *peractis*.

Consulendos] MS. *Consolendos.*

Hariolos] MS. *Hariolus.*

Respondet] MS. *Respondit.* *Affirmat*] MS. *Adfirmat.*

Majori hostia] Fl. Vopisc. Aurelian. *Hostias majores duas, minores quatuor.* Tibull. eleg. 1. *agnam* vocat *parvam hostiam.*

Aggravant] MS. *Adgrabant.* *Ibi*] MS. *Sibi.*

Natura] Subaudiendum *rerum*, id est, natura omnium rerum nunquam Æsopum latuit.

Procurare] Hic primam producit, contra Tibull. 1. Eleg. 5.

Ipse procuravi, ne possent sæva nocere
Somnia. Et ita Ovidius.

Uxores, da, tuis pastoribus] Juvenalis Sat. 2. v. 121. aliter argumentatur; & Manilius lib. IV. vers. 101.

Permiscet sæpe ferarum
Corpora cum membris hominum, non seminis ille
Partus erit: quid enim nobis commune ferisque.
Quisve in portenti noxam peccarit adulter?
Astra novant formas, cœlumque interserit ora.

FAB. IV.

Reliquas] Legendum pro *reliquias*. Sic fere apud Terentium, & alios, ut supra notavimus.

Præstatur] MS. *præstatus.*

Magis hoc dictum] MS. *hoc dictum magis.*

Formosos] MS. *formosus.*

FAB. V.

Successus ad perniciem multos devocat] MS. *sæpe multos.* Extat inter Gnomas Ethico-Politicas, quas ex MS. Palatino edidit Gruterus. *Sed ad perniciem quoque mortales devocat.* v. sup. lib. 1. fab. 20.

Tanto

Tanto melior] Seneca ep. 31. & 71. Plautus extrema Truculento. Terentius Heautont. Act. 3. sc. 2. *Tanto hercle melior.*

Ecce] MS. *Etiam.*

FAB. VI.

Temone] MSS. *Timone.* Gallis hodie *Timon.*

Quam tarda es, inquit] MS. Remens. *quam tarde, inquit:* an, *quam tarde is, inquit.* Sed retineo potius vulgatam, imitatus Tibullum 1. eleg. 1.

Aut stimulo tardos increpuisse boves.

Eleganter autem & proprie loquitur hic Phædrus. Hinc homines stupidos *Mulos* vocabant. Catullus in Lesbiæ suæ maritum Epigr. LXXXIV. *Mulo nihil sentis.* Atque hinc corrigendus Terentius Eunucho, act. 3. scen. 1. Thras. *Imo sic homo est perpaucorum hominum.* Gnatho: *Imo malorum arbitror, si tecum vivit:* vel ut aliæ editiones, *imo nullorum.* Scribe omnino, *immo mulorum,* quod est ex asinorum stirpe. salse & lepide. Illud *malorum* genio & sale Terentiano caret, & nive Gallica frigidius. Hinc Phædrus de mula oppido concinne addit: *quam tarda es,* plane ut Terentianus Syrus Chremetis stuporem objurgans, *hui! quam tardus es,* inquit Heaut. 4. sc. 4. Ut vero apud Terentium, *hominem mulorum;* sic apud Plautum, *Asini homines.*

Non vis citius progredi] Notum schema interrogando jubere. Virgil. *Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur?* Terentius, Eunuch. 5. sc. 1. *Non tu isthuc mihi dictura aperte es, quicquid est?* MSS. habent, *& non vis citius progredi.*

Vide] Notandum, ultimam in *vide* hic corripi.

Dolone] Salmasius ad oram libri, *Acolione,* hoc est, *Aculeone.* *Dolo.* Gloss. Div. 1. *Dolone, Yxus,* id est, *spata, fuste. dolones. tela abscondita.*

Lora frenis continet] Forte *ora.* & ita conjecerat Praschius, & Grævius ad Hesiod. c. 19. Sic Lucanus lib. IV. *rigidos vexantia frenos Ora tenens.* Sic apud Ovidium: *Coërcere ora frenis.* Sed *ora tenere* & *continere,* est *tacere;* ut Virgil. 2. Æneïd. vers. 1.

Conticuere omnes, intentique ora tenebant.

Unde rectius vulgata retinetur. Juvenalis satyr. 1. *Puer Automedon nam lora tenebat.* Ovidius lib. 2. ad Phaëthont.

Parce puer stimulis, & fortius utere loris.

Et statim: *Corripe lora manu.* Et tandem: *Lora remisit.* Virgil. lib. 1. Æneïd. *Curruque hæsit resupinus inani, Lora tenens tamen.* Plaut. Menæch. act. 5. sc. 2. *Jam asti in currum, jam lora teneo, jam stimulum in manu est. frenis spumantibus,* ut Virgilius, *Spumas agit ore cruentas. Frena spumantia* est apud Virgilium lib. 4. & 5.

& 5. Æneïd. Sic & Silius Ital. lib. XII.

Immitem quatiebat equum, spumantia savo
Frena cruentantem morsu.

Vid. Heinf. ad Claudian. p. 152. Totum hunc locum ita habet Romul. lib. 2. f. 17. *Qui prima sella sedet, Qui frenis ora temperat, & loris Iter flectitur flagello excusso.*

Tricandum] Legendum, *strigandum*, quæ est vera lectio. sed libri scripti mendose *tricandum*, ut *triga* in veteri Glossario pro *striga*, ut Salmasius notavit ad marginem. Et *Trix* in notis Tyronis & Senecæ pag. 157. pro *Strix*. Pithœus, Rittershusius, Scioppius, Meursius, atque ipse Rigaltius in prima editione, non animadverterant mendum; sed postquam Neveletus Anno CIϽ IϽCX. admonuerat, Gruterum legere *strigandum*, omnes facile assensere. itaque Grutero hujus emendationis gloria debetur, quem secutus Salmasius ad Solinum: quid sit vero, primus explicavit Scaliger in Castigationibus ad Propertium & ad Catalecta: iis usus est Rigaltius, sed dissimulato auctore, inquit Faber. Sed magis in eo notandum erat, quod, cum in scriptis & editis omnibus, etiam in prima Rigaltiana editione, legeretur *tricandum*, Gruterus autem primus eleganter restituisset, *strigandum*, monente id Neveleto, Rigaltius tamen sexto anno post editas illas Neveleti notas, quas passim in secunda sua editione tacitus sublegit, emendationem illam Gruterianam, ne nominato quidem Grutero, in textum recepit *Strigandum*. vide an huc pertineat locus Columellæ lib. VII. cap. VII. *Pecuarius tamen strigosus aut pernix*.

FAB. VII.

Perpasto] *Præpasto*. vet. Gloss. *pastus*, *πιμελὴς*, *λιπαρὸς*. Salmas. ad marginem.

Forte occurrit] Leg. *Occurrit forte*. Sic versus expeditior. Gujet.

Salutantes dein invicem] MS. *Dein salutantes invicem*. Salmasius; *Dein se salutant invicem*. Malo, *Deinde salutantes*.

Unde sic quæso nites, aut quo cibo fecisti tantum corporis] Eleganter formatum ex illo parasito Gnathonis Terentiani, ad perpastum canem parasitastrum concinnatum. Eunuch. 2. sc. 2. *Qui color, nitor, vestitus, quæ habitudo est corporis*. *Facere corpus*, ut *amittere corpus*, apud Ciceronem lib. 7. epist. ad Gall. & Lucretium lib. 1.

Nam veluti privata cibo natura animantum
Diffluit amittens corpus.

Sic noster supra libro 1. Fab. 5. *Cervus vasti corporis*. Quod vero est apud Justinum in prologo, *breve veluti florum corpusculum feci*, huc quidem non pertinet; ostendit tamen *facere corpus* eadem significatione dici posse, ut apud

apud Quintilianum, *facere vires.* Immo Quintilianus lib. 10. sic: *Nam Macer & Lucretius legendi quidem, sed non ut phrasin, id est, corpus eloquentiæ faciant*; hoc est, corpus eloquentiæ constituant, orationem constituant. Sed hæc non pertinent ad hanc Phædri phrasin, apud quem *corpus facere* est *pinguescere.*

Unde hoc amice? nihil est. dic, quæso, tamen] Imitatur Terentium Andr. act. 2. scen. 6. Simo. *Quidnam est?* Da. *puerile est.* Si. *Quid est?* Da. *Nihil.* Sim. *Quin dic, quid est?* Et ibid. Act. 2. scen. 2. C. *Lætus est nescio quid.* P. *Nihil est: nondum hæc rescivit mala.* Et Phorm. 5. s. 6. P. *Abi: tange: si non totus friget, me eneca.* C. *Nihil est.*

Acer] Seneca lib. 3. contr. XX. *Acre omnino & exporrectum est animal, canis, utique catenarius paratur.* Talem canem Columella vocat, in præf. lib. 1. *Catenatum janitorem.*

Dat ossa dominus] MS. *Datur ossa*; forte, *dat rosa dominus.* Ita Salmasius ad oram libri.

Age si &c.] Faber errorem notat in metro, & legit: *Age si quo abire est animus.* recte. Sic *potare est animus nectar.*

Regnare nolo] Forte Phædri locum in animo habuit Seneca lib. 3. de benef. cap. 37. *Hoc est regnum, nolle regnare, cum possis.* Ubi Gruterus contra MSS. omnes legendum putat; *hoc est regium*; quod non probo. Valer. Max. lib. 2. c. 6. *Abi igitur & esto servus, quia liber esse nescisti.*

FAB. VIII.

Cathedra] Juvenalis sat. 6. 8.

——— *Apud molles minima est jactura cathedras.*

Et sat. 9. & Mart. 3. 63.

Inter fœmineas qui tota luce cathedras Desidet.

Et 12. 38.

Hunc qui fœmineis noctesque diesque cathedris Incedit. Sed videtur legendum *Insedit.* Calpurnius cathedras fœmineas in Amphitheatro fuisse scribit ludis celebribus Carini,

Venimus ad sedes, ubi pulla sordida veste
Inter fœmineas spectabat turba cathedras.

Per *turbam* intelligit equitem & tribunos.

His speculum &c.] Salmasius ad marginem libri emendat, *Hi speculum in cathedra matris, ut positum fuit.* MSS. *subpositum.* forte, *ubi positum.*

Inspexerant] MS. *inspexerunt. Speculum* postea dixere *specular.* Ita legendum apud Sympos. Ænigm 68. ubi vulgo *speculum.*

Quid enim] Salmasius hæc adscripsit margini: vel *quid non*; sed *quid enim* retineo: nihil mutandum. Horat.

Cum

Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno;
Incolumi capite es. quid enim? Hæc ille. *Quid enim*, hic est, *quare non.* Vide Acron. ad prim. sat. Horat. Horatius:

Ambigitur quid enim? melius via ducat an Appi,
An qua Flaminia est?

Tertull. pall. c. 5. ubi & Salmasius p. 331. Virgil. lib. VI.
Cucurrit] MSS. *Decurrit.*
Utrumque ille] MS. transponit voces, *ille utrumque.*
Vir natus] Rutil. lib. 2. Rhetor. ex Hyperide.
Vos uti] *Consilium forma speculum.* Mart. lib. 9. ep. 17.
Tu formam &c.] Seneca Nat. quæst. 1. Apul. apol.

FAB. IX.

Socrates] Phædo apud Platonem: *Τὸ μεμνῆσθαι Σωκράτους καὶ αὐτὸν λέγοντα καὶ ἄλλου ἀκούοντα, ἔμοιγε ἀεὶ πάντων ἥδιστον.*

Si famam adsequor] Epictetus cap. 75. *Σὺ δὲ εἰ καὶ μήπω εἶ Σωκράτης, ὡς Σωκράτης γε εἶναι βουλόμενος, ὀφείλεις βιοῦν.*

Talis vir] *ὁ τόσος.* Plaus. Capt. act. 5. sc. 2. v. 2. *Quid me oportet facere, ubi tu talis vir falsum autumas?* Sallust. Jug. LXIII. *Is ad id locorum talis vir, (nam postea ambitione praceps datus est) consulatum appetere non audebat.* Ipse Phædo de Socrate: *ὥστε ἐγκαλυψάμενος ἀπέκλαιον ἐμαυτόν. Οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ τύχην, οἵου ἀνδρὸς ἑταίρου ἐστερημένος εἴην.*

FAB. X.

Obiit] MS. *Obit.*
Ruit Ilium] Imitatur Virgilium, *ruit Ilium & ingens Gloria Teucrorum.*

Vetustate elevem] MS. *vetustatem levem.* Gujetus, *elevent*, subintellige *homines. Sed fabulosa ne hac vetustate elevem.*

Togamque puram] Cic. 5. ad Att. ep. 20. *Ego cum Laodiceam venero, Quincto, sororis tua filio, togam puram jubeor dare.* V. Victor. in Cic. p. 161. Expressum ex Catullo est Phædri nostri dictum: ad Mal. LXIX.

Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est,
Jucundum cum atas florida ver ageret.

Seductus in secretum] Nim. *locum*; hinc apud Sueton. *secretum petere*; & Tacitus lib. XI. Annal. *Calpurnia ubi secretum datum.* Quo in loco nihil aliud subintelligi potest, quam colloquium; quod & aliquando expressum reperitur. Tacit. lib. XI. de Messalinæ adulterio & nuptiis: *non jam secretis colloquiis, sed aperte fremere;* quare

quare & in illo *fecretum petere*, nihil aliud fubintelligam. Quare dubitem, an fatis latine dicatur *feductus in fecretum*. Deinde & oratio vacillat, & defideratur verbum, quo explicetur, quid maritus ille a liberto feductus fecerit. MS Rem. *infertetom:* unde fufpicabar *infert letum*. Sic & fenfus & oratio commode procedit. *Inferre letum*, ut fupra lib. 1. fab. 22. *Leto dare*, mutata paulum locutione, *inferre mortem*, *inferre necem*, utrumque Plinii eft. *Seductum* vero fufficit fine vocibus in *fecretum*. Val.Max. lib. 5. c. 9. §. 4. *feductam uxorem fuppliciter rogavit.* Ubi MS. habent, *feductam uxorem fufpicans, fuppliciter rogavit.* Et lib. 8. c. 2. §. 3. *Seductum Titinium monuit.* Ubi tamen in quibufdam effe *fubductum* monuit Pighius.

Se feciffe] MS. *Sufficiffe.* Sed Salmafius monuit legendum effe *fuffici fe*, pro *fuffectum iri.*

Incenfus ille] Malim *illo*: Sic cum fuperioribus melius omnia cohærent.

Concurfat] MS. *Concurfant.*

Tentat] MS. *Temtat.*

Transfigit] MS. *Transfigit.* Sed vulgatum rectum. Tacit. lib. 9. Ann. c. ult. ut in vetuftis Mediceis legitur: *Ferrum fruftra jugulo ac pectori admovens, ictu tribuni transfigitur.* Salmafius legit, *tranfïcit*, id eft, trajicit.

Refpiciens dum] MS. *in refpiciendum.*

Afpexit] Salmafius: *fimul ac fpexit.*

Nil] MS. *Nihil.*

Repræfentavit] Elegantiffime; nam hæc vox folennis, cum de pœna ipfum factum illico confequuta fermo eft. Docuit ὁ πάνυ ad Suetonium.

Poftularunt] MS. *poftolerunt.*

Centumviros] Vide Sueton. de centumviralibus judiciis. Lucan. Panegyr. inter Epigr. veter. p. 114.

Et firmare jubet centeno judice caufas.

Sufpicio] *Sufpectio* legendum, ut & Salmafius notavit. *Sufpectio* idem eft, quod *fufpicio*. Celfus lib. 2. cap. x. de re med. p. 85. *Si morbi ratio patiatur, tum demum, nulla cruditatis fufpectione remanente, id fiet.* Ita hoc loco vetuftif. liber. quod vero in quibusdam codicibus habetur *fufpicio*, gloffema eft, nec Editoribus debuit placere. Vide ad præfat. hujus libri.

Poffideat] Salmafius *poffidat.*

A divo Augufto, &c.] Hic verfus in MSS. literis quadratis rubris tanquam titulus fcribitur.

Jurisjurandi fidem] Jurabant judices, antequam fententiam dicerent. Ita & Græci. Valer. in fin. lib. 2. c. 10.

Difpulit] MS. *diftulit.*

Quod fi damnanda] Lego, *Quod fi tam infanda.* Nam *damnandam* præceffit. An *temnenda*. An vero, *Quod fi damnanda.*

Limasset.] Pro *elimasset.* Prudent. Cath. 7. 200. A *limus*, λοξὸς, est *limare*, *collimare*. Gloss. vet. *Limatur*, *rimatur*, ζητεῖ. *Limare*, est diligentius perspicere, intueri. V. Gujet. Salmasius legit, *rimasset.*

A radicibus] Salmasius legit, *A radicibus non evertisset scelere funesto domum.* Vulgatam tamen distinctionem tuetur Plauti locus in Trinum. Act. 1. sc. 11.

Quod si requiratur usque ab stirpe auctoritas,
Unde quicquid auditum dicant, nisi id appareat,
Famigerator jure fiet cum damno & malo.

Admonere] MS. *Ammonere.*

Opinione] *Opinionem*, Salmasius.

Quid ponderent] MS. *qui sponderet.* Pr. *Opinione alterius ne quis pendeat.*

FAB. XI.

Qui] MS. *Cui.* & ita editiones. id mutavit postea Rittershusius; sed restituit Gujetus.

Damnum amissi corporis] Praschius: *Abscisi corporis, aut amissi roboris.* Martialis lib. 9. Epigr. 7.

Non puer avari scitus arte Mangonis
Virilitatis damna mœret erepta.

Tacitus lib. VI. *proximus huic Abdus ademta virilitatis.* Mamertin. Panegyr. Julian. cap. 19. *Spadones, quos quasi a consortio humani generis extorres ab utroque sexu aut natura origo, aut clades corporis separavit.* Hoc etiam Quintilianus lib. 7. c. 10. appellat *fortunam corporis. Gallus*, pro evirato Cybeles sacerdote, *an artem, an gentem, an nomen, an fortunam corporis significet, incertum est.* Hoc postea Phædrus appellat *fortunæ delictum*, quemadmodum *fortunæ crimen & errata*, apud Ovidium: nam Phædrus, fabulas plerasque suas deligens, occulte respicit immeritum crimen fortunæ, de quo toties conqueritur, imprimis ultimis illis versiculis libri secundi:

Fatale excidium corde durato feram,
Donec Fortunam criminis pudeat sui.

Sed fortasse melius in hac nostra fabula pro *fortunæ delicto*, legi posset:

Sed quid fortunæ, stulte, defectum arguis?

Hoc sensu, quid Eunuchum, defectum hominem, infortunii sui arguis & accusas. In MS. reperitur, *delectum.* Apud Tacitum est, sed alio sensu, lib. 4. ann. *Tubero defecto corpore*, id est, *confecto.*

FAB.

FAB. XII.

In sterquilinio] Salmasius ad oram libri notaverat *in sterquilino*, vel *sterculino*: quod verissime notavit. Nam versus Jambici ratio vulgarem lectionem repudiat. Scribendum omnino *sterculinum* vel *stercilinum*; nam veteres videntur declinasse *stercus sterci* & *stercus stercoris*. Et in antiquissimo Codice Veneto Catonis ac Varronis, qui unus libros reliquos quoscunque & vetustate & fidelitate superare creditur, nunquam *sterquilinium*, quod in vulgatis perperam legitur, sed semper *stercilinum* scriptum esse, jam olim docuit vir summi judicii Petrus Victorius, quo a renatis literis nemo religiosius optimorum auctorum membranas tractavit. Vel potest etiam legi *sterculinium* a nominativo *stercus*; unde & *sterculius* cognomen Saturni apud Macrobium, a stercorandi agri ratione inventa. Olim *stercilinum* & *sterquilinum* veteri pronuntiatione nihil differebat, & utrumque pronunciabatur, ut hodie in lingua Gallica *qu*; unde passim media ætate confundi cœpit *c* & *qu*. Sic in veteri Kal. Rust. quod Ursinus edidit, legitur *aquitur* perperam pro *acuitur*, & *Qui* vitiose pro *Cui*: quemadmodum & pro eo, quod apud Plautum hodie est *delicuerit*, in MSS. plerisque & apud Nonium est *deliquerit*. Sic in Divionensi vetustissimo epigrammatum codice, literis quadratis integre scripto, *DE QUYGNO*, quod est *DE CYGNO*; & in eodem *DE IAQUINTO*, pro *DE IACINTO*. Scilicet cum eadem esset pronuntiatio *c* & *qu*, rudes atque analogiæ vocum imperiti, sive marmorarii, sive scribæ librarii, promiscue has literas confundebant. Hinc in MSS. multis vitiose *Cotidie* pro *quotidie*, quod rectius; *Cocus* pro *Coquus*, quod verius; *locutus* pro *loquutus*, quod analogiæ ratio & optimæ quæque membranæ probant. In veteri inscriptione apud Gruterum ꟾↃ cccı. 5. LIQUEBIT pro LICEBIT. Et LXVII. 9. HUIUSQ. LOCI. pro *hujusce*. Et in Fragmento Kal. Vet. apud Gruterum CXXXV. 2. HUJUSQUE DIEI, pro *hujusce*.

Quanta res] Forte *O quanta*.

O si quis] MSS. Rem. & Pith. *Hoc si quis*. recte, ut puto. Ita edidit Pithœus, cum oratio & plene procedat, & pulchre cohæreat; quare perperam a libris veteribus discessit Rigaltius, suamque conjecturam nobis obtrusit.

Ego qui te inveni, potior cui multo est cibus] Oratio est omnino hominis cum admiratione interrogantis, & interrogationis nota apponenda in fine versiculi. *Qui* hic est pro *quomodo*, quod & notum est puerulis; sed illud nescio, an æque notum, quodque huic loco stabiliendo facit, monere visum est, veterum elegantiores in interrogationibus, *quî* potius quam *quomodo*, contra

ac hodie fieri folet, ufurpaffe. Catullus carm. 68.

Sed facere, ut quivis fentiat & videat,
Quî poffum?

Quem locum Phædrus videtur in animo habuiffe, cum lupum agnus interrogaret, fab. 1.

Quî poffum, quæfo, facere, quod quereris, lupe?

Cicero lib. 2. de legib. *Hunc hominem omnino numerare, quî decet?* Et ad Attic. *qui fieri poterat? quî minus autem ego iftic recte effe poffim, quam eft Marcellus.* Et de Nat. Deor. *Quî poteft effe in ejufmodi trunco fapientia?* Vide apparat. Cicer. ubi vel decem habentur exempla, quæ interrogant omnia; nullum eft extra interrogationem; *quomodo* autem plerumque extra interrogationem, & raro interrogat apud Ciceronem.

FAB. XIII.

Alta] MS. *Alia.*

Fecerant] MS. *Fecerunt.*

Suos] MS. *Suis.*

Color] MS. *Colos.*

Religio] Id eft, jusjurandum a me judice præftitum. Val. Max. lib. 9. c. 15. §. 5. *Violentia plebis judicantium religio ceffit.*

Alveos] MS. *Alvos*, & ita Salmafius ad marginem, & ad Flav. Vopifc. p. 477. ubi reftituit verfum Statii: *Alvorum, calicum atque cacaborum.* ubi antea legebatur *alborum.* Gloffæ: *alvus, γαστὴρ, κύτος.* Alibi: *alveus, κύτος.* Simili modo emaculandus Plinius lib. XXI. c. XII. *Imponunt navibus alvos, noctibusque quina millia paffuum contrario amne fubvehunt.* Ita lego ex V. C. Divionenfi. Ibid. apud Plinium: *pleni alvei intelligantur*; lege ex Divionenfi *pleni alvi*; vide etiam cap. 20. ubi pro *alvearia*, V. C. habet *alvaria.* In Theodori Regis lapide Terracinenfi, *Albeo* pro *alveo.*

Opus] Eft imitatione Græcorum dictum.

De quis] MS. *Quibus.*

Tunc illa talem fuftulit fententiam] MS. *fententia*; forte, *illata rem fuftulit fententia*; nifi malis: *tunc lata litem fuftulit fententia*; quod probo. Paucæ literæ tranfpofitæ funt; refpicit autem ad principium fabulæ, *lis ad forum deducta.*

Fuci] Id eft, vani homines, qui verfus meos fibi vindicarunt. *Hos ego verficulos feci, tulit alter honores: Sic vos non vobis mellificatis apes.*

FAB. XIV.

Videtur hanc fabulam fcripfiffe Phædrus in defenfionem Divi Augufti, patroni fui, contra quofdam aufteros cenfores; refert

refert enim Suetonius in ejus vita cap. 83. *Animi laxandi caussa modo piscabatur hamo; modo talis aut ocellatis nucibusque ludebat cum pueris.*

Delirum] MS. *Delerum.*

Retensum] Brevitatis Phædri hoc est indicium: pro eo enim dicere debuerat, arcum tendit retenditque: sic sæpe Phædrus, ut plura velit intelligi, quam perspicuis verbis exprimit. Nisi malis hoc loco legere *detensum*; nam *detendere* est remittere.

Quid fecerim] Al. Edit. *quod*; unde Praschius fecit *quo.*

Sophus] Recte restitutum contra libros manuscriptos, in quibus mendose *Æsopus.* Sic *fabularum philosophum* vocat Æsopum Plinius lib. 36. cap. 12. & vox *Sophus* latinitate donata est; Pompon. l. 2. de orig. jur. §. 37. *fuit post eos maxima scientia Sempronius, quem populus Romanus sophum, id est, sapientem appellavit.* Meminit hujus Sophi Val. Max. lib. 6. c. 3.

Cito rumpes arcum, si semper tensum habueris] Ovidius Heroïd. 4. 91.

Arcus (& arma tua tibi sunt imitanda Dianæ)
Si nunquam cesses tendere, mollis erit.

Divina est Syri sententia:

Arcum intensio frangit, animum remissio.

FAB. XV.

B*alanti*] MS. *Ballanti. Palanti*, Praschius; & ita Salmasius ad oram libri notaverat; sed vulgatam tuetur Virgil. lib. 9. Æneid.

Quæsitum aut matri multis balatibus agnum.

Stat etiam pro vulgata Accius Diomede apud Nonium: *Passimque præda pecua balabant.* Jan. Guilelmius 1. verisl. cap. 21. pro *præda* apud Nonium emendabat *precia*; Scriverius *pædida*; uterque frustra; *præda*, id est, luporum.

Hæc mater tua] Lego *hic.*

Portat onus] Sic Lucretius lib. 4. *suscipere pondus*; & supra, *onus ponere.*

Effundit] Prudent. Cath. Lactant. de opif. 3.

Quæ me nutrit] Senec. de benef. lib. 3. c. 29. *Cum æque sine nutricis beneficio, quam sine patris, non potuerim*, &c.

Non ita est] Vide Senecam de benefic. lib. 3. cap. 30. & seqq. & lib. 6. de benefic. c. 22.

Niger an albus nascerer] Catullus in Cæsar. n. 94.

Nec scire, utrum sis albus an ater homo.

Beneficium magnum sane natali dedit] Versus est corruptus. Salmasius, ut constet, legit: *sane nato dedit.* ego legerim: *sine natali dedit*, vel *sine vitali.* Quintil. Declam. 368. *Beneficium dedit,*

vitam donavit. Senec. de benef. lib. 3. c. 31. *Vis scire, quam non sit magnum beneficium vitam sic dare? Si exposuisses.* Hinc *donum vitæ* apud Valerium Max. lib. 7. c. 7.

Cur hac si potior] *Si* MS. *sit*. Legendi hi versus:

Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hac? sit potior, quæ jacentis miseria est.

Necessitas] Romulius, sive, ut Neveleto vocatur, Rimiccius, legebat *nativitas*. Quam lectionem Neveletus præfert vulgatæ, sed Gronovius & alii refutarunt.

FAB. XVI.

Convicium faciebat] Antiqui hoc *occentare* dicebant. Festus, *Occentassint antiqui dicebant, quod nunc convicium fecerint dicimus, quod id clare & cum quodam canore fit, ut procul exaudiri possit.* Lucanus in Panegyr. in fin.

Sic & Aëdonia superantur voce cicadæ,
Stridula cum rapido faciunt convicia soli.

Una bibamus] Horatius: *una simus ait.*

Egressa cavo] Nescio an ex MS. suo Pithœus edidit: *Egressa e cavo*. Leg. *egressam*, vel *ingressam cavum*; ita Salmasius ad oram libri, & recte; nam noctua non latebat cavo; somnum quidem capiebat cavo ramo; hinc librarius putavit noctuam in cavo fuisse, sed potius de cicada hoc intelligendum est.

FAB. XVII.

Myrtus] MS. *Myrtos.*

Pinus Cybele] Suave est, quod in vet. libris, quos habuere Perottus & Faërnus, legeretur: *Pinus cy bebe, Neptuno populus celsa Herculi.* Illi cum Phædri hos versus pro suis venditarent, neque intelligerent illud *cy bebe*, attribuerunt illud *Neptuno*. Itaque Perottus: *Pinus Neptuno, populus* &c. Faërnus non tam impudenter furatus: *Pinum humidi tridentifer rector sali.* Scilicet arripuit glossema illud *Neptuno*. Cum autem in MSS. legatur *Cibe be*, legendum est, *Cybebe*, ut ex MS. Remensi colligitur, & nos infra ad fab. ult. hujus libri ostendemus; male Salmasius ad oram libri sui notavit legendum *Cybellæ*, ut *ara rotunda Cybellæ*. Pinum autem sacram fuisse Magnæ Matri etiam inde apparet, quod XI. Kal. April. quo primum die sol Æquinoctialem circulum attingit, Pinus succidebatur, & in Deûm Matris sacrarium inferebatur. Arnob. lib. V. *Quid enim sibi vult illa pinus? quam semper statis diebus in Deûm Matris intromittis sanctuarium?* Sic legendum docet Vales. ad Amm. Marcel. p. 255.

Admi-

Admirans] MS. *Ammirans.*
Videamur] *Videantur* Perrot.
Honore fructu] *Honorem fructu*, Perrot. & Faërn.
Narrabit quod quis voluerit] Proverbialis locutio. Sic apud Trebell. Poll. in Mario Tyranno: *Sed dicat quisque, quod vult.* Quemadmodum & Galli hodie, *chacun dira ce qu'il voudra.*
Fructum] MS. *fructus*; & ita editiones veteres; sed emendarunt Ritters. & Gujet.
Genitor] In MS. legitur, *Deorum gentium*; forte legendum *ingentium.* Sic Virg. lib. 1. Æn.

Olli subridens hominum sator atque Deorum,
Oscula libavit natæ.

Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria] Zamoscius notavit Albæ Juliæ in Dacia (hodie Transilvania) reperiri lapidem, cujus hæc epigraphe geminæ defunctorum superadditur effigiei:

NISI. UTILE. EST. QUOD. FACIMUS, STULTA. EST. GLORIA.

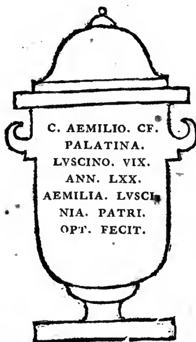
Ex Zamoscio hanc inscriptionem Gruterus in corpus inscriptionum retulit pagina ꟾↃ cccxcviii. 16. Extitisse adhuc nostro tempore in ea urbe lapidem illum cum hac epigraphe testatur Johannes Trosterus in lib. IV. cap. XXI. Dac. Nov. Ant. Noribergæ Ao. 1666. editæ. Similis vetusta γνώμη e Publii Syri Jambis Senariis reperitur in lapide sepulcrali Romano apud Gruter. pag. ꟾↃ cccc xxviii. 9. AB. ALIO. SPERES. ALTERI. QUOD. FECERIS. Gruterus in Syri Jambis edidit, *Ab alio spectes*; aliæ editiones, *ab alio exspectes.*

FAB. XIIX.

Luscinii] MS. Remens. *Luscini*; male: nam secunda in *Luscinus* est brevis. Martialis:

Luscinia tumulum si Telesina dedit.

Latine tamen dicitur *Luscinus*, *Luscinius* & *Luscinia*. Gloss. *Luscinus*, ἀηδών, ut Salmasius ad Histor. Aug. p. 118. dudum observavit. Sic *simus*, *simius* & *simia*, Gloss. veteres. Et *simus* est in lemmate epigrammatis apud Martialem, quemadmodum legitur in vetusto codice Puteanorum. Sed omnium optime hæc confirmari possunt ex inscriptione, quam Romæ ex olla marmorea descripsimus, in qua *Luscinus* & *Luscinia* sunt Gentis Æmiliæ cognomina, ut apud Romanos permulta ab animalibus sunt petita cognomina. Unde *Leo*, *Lupus*, *Caper*, *Capella*, *Mus*, *Corvus*, (in familia Cornelia & Septimia) & similia.

Luſcinus etiam nomen fuit Regulo Hiſpaniæ apud Liv. lib. XXXIII. Fuit & *Luſcinus* cognomen Fabriciis: ſic apud Liv. lib. 33. c. 42. *Prætor factus C. Fabricius Luſcinus.*

Cunctis avibus admirabilem] MSS. Remenſ. & Pithœan. *auribus*; quod miror Pithœum neglexiſſe. eſt enim antiqua & elegans lectio, præ qua ſordet & nauci eſt vulgata *avibus.* Inter catalecta Virgilii de laudibus hortuli pag. 176.

Aves canoros garrulæ fundunt ſonos,
Et ſemper aures cantibus mulcent ſuis.
Oblectat hortus, advocat, paſcit, tenet.

Ut pro *advocat* lege *avocat*. Petronius: *Et cœli ſummas avocet auriculas,* Lib. 3. vet. Epigr. pag. 131.

Muſica

Musica contingens sublimis stamina Puli
Ingreditur, vulgus auribus ut placeat.

An *vulgis?* (sic *vulgares* apud Liv. lego, *Vulgi auribus.*)

Gratia dixit Dea] MS. *Gratiam duxit Dea.* Lege, *gratia induxit Dea:* id est, per inductionem intulit. *Inductio est oratio, quæ rebus non dubiis captat assensionem ejus, quicum instituta est.* Verba sunt Ciceronis lib. 1. de Invent. Id plane hoc loco factum est a Junone; neque enim liquido Pavoni ad querelam respondet, sed, inductionis artificio usa, aliis rebus non dubiis animum indignantem avis suæ placare, & assensionem ejus captare instituit. Nimirum ex abrupto obducens: *Sed forma vincis, vincis magnitudine,* & quæ sequuntur de smaragdino colli nitore. Atque hæc recondita vis est ejus verbi *inducere.* Cic. lib. V. de finib. *Natura quasi instituit docere, & induxit in ea, quæ inerant, tanquam elementa virtutis.* lib. de fat. *Hanc rationem Epicurus induxit ob eam rem.* Orator: *Muta quadam eloquentia inducere.* Pro Dom. *Et homo facetus inducit etiam sermonem urbanum.*

Smaragdi] Veteres scribunt *Zmaragdi.* sic in marmoribus antiquis: neque aliter vetustissimi & optimi quique codices manuscripti. *Zmaragdis* apud Gruter. 993. 8. & *Barbia Zmaragdis* inter Piccartinas. Quanquam enim viri eruditi observarunt, quandoque in priscis monumentis *z* pro *s* inveniri, quod aliquando vitiose, sive ad imitationem Græci Σ, accidisse apparet, tamen constanter & consulto veteres id fecisse observo in iis vocabulis, quæ a duabus consonis *Sm* incipiunt græcæ originis. Hinc etiam *Zmurna* apud Varronem, & *Zmurnæus* apud Catonem constanter legi, notat Victorius ad Catonem fol. 11. Sic *Cassia L. L. Zmyrna* apud Gruter. p. 660. 2. Et *Claudia Zmyrna* apud Gruter. p. 627. 10. optimo ævo, a Smetio visa. Et *M. Æmilius Zmaragdus* pag. 1120. 6. apud Gruter e Pierio ad Virgil. Idem ineditæ inscriptiones a nobis collectæ testantur. Romæ in hortis Cælimontanis Mattheiorum in marmorea cistula, ubi Ciconia depicta:

D. M.
T. FLAVI. AVG. LIB.
ZMARAGDI.

Atqui hæc etiam inscriptio est optimi seculi, quo a marmorariis in scriptura rarissime peccatum videas. Ligorius repertam Romæ in cœmeterio ecclesiæ S. Mariæ vidit sequentem:

A. TIMINO. IANVARIO. VETERANO. . . .
HONESTA. MISSIONE. XL. REMIS. . . . .
GERINIVS. ZMARAGDVS. LIBERTVS. B. M. P.

est inter nostras pag. 1522. 3.

Recidat] Prima producta, ut apud Auson. qui & *referunt* habet. V. Giphan. ad Lucret. indic. & Scalig. lect. Auson. lib. 2. cap. 21. Salmas. ad oram notaverat: *Reccidat.*

FAB. XIX.

Solus cum esset familia] Id est, cum ei esset unicus servus, nam alias unicus servus non facit familiam, l. 40. de V. S. Sic Ovid. Fast.

——— *Tres illi tota fuere domus.*

Propert.

Tu mihi sola domus, tu, Cynthia, sola parentes.

Lucanus: *Omnia Cæsar erat.* Martialis lib. 12. ep. 21. ad uxorem: *Romam tu mihi sola facis.* Tibull. lib. 4. ad amicam: *In solis tu mihi turba locis.* Livius lib. 40. *Demetrius iis unus omnia est.* Demosthenes: πάντα ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Hinc illud Petronii corrigendum & explicandum, *solus cum esset* τὰ πάντα. Olim legebatur male *topanta.* Martialis lib. 5. epigr. 25. *Hermes omnia solus & ter unus.* Sic in veteri inscriptione, quam Capuæ vidimus in templo, quod olim S. Benedicti, nunc Societatis Jesu est, Dea Isis dicitur *Una quæ est omnia*; TE. TIBI. VNA. QVAE. ES. OMNIA. DEA. ISIS. AERRIVS. BALBINVS. V. C. Gruterus ex schedis Pighianis corrupte edidit BABBINVS. Dicitur vero ideo *una esse omnia*, quia Isidem alii Junonem, quidam Cererem, quidam Thesmophoriam, alii Lunam, alii aliis nominibus appellant. Hinc & appellatur *Myrionyma*, mille nominum, ut testatur Plutarchus de Iside. Unde explicari debet inscriptio apud Gruterum LXXXIII. 11. ISIDI. MYRIONYMAE. SACRVM. Huc & pertinet inscriptio Græca in pavimento Isidis inscripta, quam refert Plutarchus d. l. ΕΓΩ. ΕΙΜΙ. ΠΑΝ. ΤΟ. ΓΕΓΟΝΟΣ. ΚΑΙ. ΟΝ. ΚΑΙ. ΕΣΣΟΜΕΝΟΝ. *Ego sum omne quod fuit, est, & erit.*

Accenderet] MS. *Accenderat*, al. *accenderet.*

Medio sole] Lucan. lib. VI.

——— *Titan medium quo tempore ducit*
Sub nostra tellure diem.

Ita apud Ovid. lib. XI. Metam.

——— *Media quoque commoda plebi*
Nostra patent, Peleu.

Sed in MS. est, *medio quoque commoda Phœbi.* Lego tantum *Phœbo*: *Medio Phœbo*, ut hic *medio sole.*

Quid cum lumine] MS. *Quid tu cum*, id & pr. edit. Sed Rittershusius mutavit.

Abit] Lege *abiit*; & ita Salmasius.

Adluserit] Forte: *illuserit.*

FAB.

FAB. XX.

Cybeles] Ut Græcis tam in prosa quam vorsa oratione alma Deum Mater dicta est & Κυβήβη & Κυβέλη, sic etiam eadem Latinis in utraque oratione tum *Cybebe* syllaba media producta, tum *Cybele* syllaba eadem correpta, dicitur. Hinc semper, quando secunda syllaba in versu longa occurrit, scribendum *Cybebe*, nunquam *Cybelle*, ut plerique editores in iis poëtarum locis, ubi ratio metri secundam longam requirit, excudi curarunt. neque etiam secunda in *Cybele* produci potest propter sequentem liquidam *l*, ut Faber putavit. utrumque perperam. & verissimum est, in omnibus locis, ubi ratione metri secunda longa est, scribendum esse *Cybebe*. Ita & hoc loco, & in fabula XVII. hujus libri, habet optimus Codex Remensis; atque sic disertè legunt omnes antiquissimi Poëtarum MSS. Codices, quos consuluimus. Sic in illo venerandæ antiquitatis codice Mediceo Virgilii lib. X. Æneid.

> —— *Nymphæ, quas alma Cybebe*
> *Numen habere maris, Nymphasque e navibus esse*
> *Jusserat.*

Quod Nicolaum Heinsium effugerat, qui ante me codicem illum contulerat, ut videre licet ex ejusdem priori editione Virgiliana; sed anno CIↃ IↃC LXXVI. a me monitus, in posteriori sua editione, ut dixi, mutavit. Neque aliter eo loco legitur in vetustissimis meis membranis Maronis. sed & idem inveni in Lucani libro I. v. 600. antiquissimi codicis Divionensis Boheriani: *Et lotam revocant Almone Cybebem.* Scilicet stato die quotannis a d. v. Kal. April. simulacrum Cybelæ carpento impositum Almonis aqua abluebatur; atque hinc is dies dicitur *Lavatio*. Vid. Amm. Marc. lib. 23. pag. edit. Valef. 241. ubi v. annot. Valesii. Sic & apud Prudentium in antiquissimo codice MS. reperitur *Cybebe*, & sic passim in omnibus. Silius Italicus lib. 9. de bello Punico: *Pariter veneranda Gybele.* Scribendum omnino, *Cybebe*. *Cybebe* etiam rescribendum in Sylvii Mæcenatis epigrammate:

> *Ades huc, ades Cybele Dea, montigena Dea,*
> *Age, tympano sonanti quate flexibile caput.*

Sed totum negotium conficit pervetustus Servii codex septingentorum circiter annorum, e scamno XLV. bibliothecæ Mediceæ; sic enim hactenus vulgatæ Servii editiones ad Virgilii illum locum lib. X. Æneid. *Alma Cybele*] *a Cybelo Phryge, qui primus ei sacrum instituit, Mater Deûm dicta Cybele ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν τὴν κεφαλὴν, id est, capitis rotatione, quod semper Galli, motu capitis per furorem comam rotantes, ululatu futura pronuntiabant. Lucanus: Crinemque rotantes, Sanguinei populis ulularunt tristia Galli.*

Cybele

Cybele autem Bacchius est, nam Cybele anapæstus est. Sed Servii codex ille laudatus Mediceus sic hunc locum exhibet, quomodo omnino scribendum censemus. *Cybebe alma] mater Deûm dicta Cybebe, vel ἀπὸ τοῦ κυβιστᾶν τὴν κεφαλὴν, quod semper Galli per furorem motu capitis comam rotantes ululatu futura pronuntiabant. Lucanus. Crinemque rotantes Sang. p. u. t. Galli. Cybebe autem Bacchius est, nam Cybele anapæstus.* Hinc recte discimus, in iis Poëtarum libris, quæ Bacchium requirunt, semper *Cybebem*, in aliis, quæ anapæstum exigunt, *Cybelem* scribi oportere. Sed etiam in prosa *Cybebe* promiscue dicebatur, licet hactenus in omnibus editis libris *Cybele* tantum legatur. Primum hoc nos doceat, nondum publice visa, rara hæc inscriptio vetus, quam sub imagine illius Deæ turritæ, inter duos Leones sedentis, & manu dextra aristas quasdam, sinistra tympanum tenentis, Romæ in superiori parte palatii Farnesiani anno CIƆ IƆC LXII primus detexi: VIRIUS MARCARIANUS V. C. DEAM CYBEBEN P. S. Id vero Deæ nomen Latinis veteribus non insolens, sed commune & vulgatum fuisse, confirmatur vetustissimis membranis aliorum auctorum. Sic apud Fulgentium Planciadem Mythologiarum libro III. *Matrem Deûm in modum potentiæ poni voluerunt, unde Cybebe dicitur, quasi κῦδος βέβαιον, id est, gloriæ firmitas: hoc est, decus firmum, & stabilis gloria. Unde & Homerus ait: ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν, id est, cui Jupiter gloriam donavit. Ergo ideo & turrita pingitur, quod omnis potentia elatio sit in capite; ideo & Leonum currui præsidens, quia omnis potentia etiam virtuti dominatur; ideo multiplici veste, quod omnis potentia ornata sit.* Ita diserte codex noster Fulgentii in optimis & pervetustis membranis, nisi quod Græca sint scripta latinis literis; ut *cidos bebeon*; unde κῦδος βέβαιον restituimus facili negotio. cætera illa, ut & nomen ipsum *Cybebe*, plane sunt conformia libro illi veteri. in vulgatis hæc, ut pleraque illius auctoris, quem ad veteres membranas infinitis locis emendatum habemus atque illustratum, hactenus corruptissime leguntur. Nummus est apud Christinam Reginam, in cujus una parte Faustina senior hac cum inscriptione, DIVA AVGVSTA FAVSTINA. In aversa parte Cybele sedens cum Leonibus, eademque forma, qua in Statua Farnesiana, cum hac inscriptione: MATRI DEVM SALVTARI. Est & alter æreus Faustinæ Junioris apud eandem, ubi Cybele pariter sedens pari forma, sed artificio minori, cum hac inscriptione: MATRI MAGNAE. Hinc ergo de *Cybebe* nomine mihi certe videtur, olim Romæ hoc magis in usu fuisse, quam alterum illud *Cybele*, quamvis in prosa oratione absque auctoritate veterum MSS. non temere id mutandum putem. Nam Poëtæ, ut dixi, in iis locis, ubi versus anapæstum exigeret, utuntur illo *Cybele* recte, ut apud Virgilium, etiam in vetustissimis membranis, lib. III. Æneïd.

Hinc

Hinc mater cultrix Cybele Corybantiaque æra.

Et Epigramma vetus apud Gruterum p. ɪↄↄʟᴠ. Romæ in tabula marmorea,

Qui colitis Cybelen, & qui Phryga plangitis Athin.

Cybele autem Græcis dicta est a monte Phrygiæ κυβέλῳ, in quo maxime colebatur. Auctor Etymol. magn. Κύβελον, ὄρος ἐν Φρυγίᾳ, ἔνθα τῆς μητρὸς τῆς Κυβέλης ἱερὸν ἅγιον ἐστίν. ἔοικεν οὖν Κυβέλη ἀπὸ τοῦ ὄρους κληθῆναι. Hinc apud Virgilium lib. XI. Æn. circa finem,

Forte sacer Cybelo Chloreus olimque sacerdos.

Sic vetustissimi, tam Virgilii, quam Servii, codices; male vulgati *Cybele*, *Cybelum* mons pro ipsa Dea Cybele, quæ in illo colebatur, ut & Servius explicat. Marmor illustre Arundellianum, continens epochas veterum Græcorum nobiliores, Epoch. X. Sic ΕΩΝ ΜΗΤΡΟΣ ΕΦΑΝΗ ΕΓ ΚΥΒΕΛΟΙΣ. Seldenus ita supplevit: ἄγαλμα τῆς τῶν Θεῶν μητρὸς ἐφάνη ἐν κυβέλοις; & vertit, *simulacrum matris Deûm apparuit in Cybelis montibus.* Eadem tamen Κυβήβη non minus frequenter Græcis, quam Κυβέλη, vocabatur a κυβήβειν, *in caput dejici*, ut solent furiosi & furore perciti. Photius Patriarcha Constantinopolitanus in etymologico nostro ἀνεκδότῳ: ἐπειδὴ οἱ μανιώδεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν πάθους γινομένου τοιοῦτοι γίνονται. ὅθεν καὶ τὴν μητέρα τῶν Θεῶν Κυβήβην λέγουσιν· αἰτία γὰρ ἐνθουσιασμοῦ τοῖς μύσταις γίνεται· Vide & Eustath. ad Odyss. B. pag. 1431. edit. Rom., ubi eadem de caussa Κυβήβα ἢ Κυβήβη ἡ Ῥέα dicitur; unde non dubito quin legendum apud Strabonem lib. X. Geog. p. 324. edit. Casaub. καὶ τὴν Ῥέαν (ἐκάλουν) τὸν Θεὸν Βάκχον Κυβέλην καὶ Κυβήβην καὶ Δινδυμένην. Ubi pro Κυβήβην hactenus perperam Κύβην legitur, quæ vox nauci est. Sed ibi statim legitur: καὶ τοὺς τόπους, Casaubonus notat fortasse κατὰ τοὺς τόπους. Nam paulo ante Strabo a locis has Matris magnæ appellationes esse ortas dixerat. Locus ille est eodem loco: οἱ δὲ Βερέκυντες, Φρυγῶν τι φῦλον, καὶ ἁπλῶς οἱ Φρύγες, καὶ τῶν Τρώων οἱ περὶ τὴν Ἴδην κατοικοῦντες, Ῥέαν μὲν καὶ αὐτοὶ τιμῶσι, καὶ ὀργιάζουσι· Ταύτην μητέρα καλοῦντες Θεῶν, καὶ Ἄγδιστιν, καὶ Φρυγίαν, Θεὸν μεγάλην· ἀπὸ δὲ τῶν τόπων, Ἰδαίαν καὶ Δινδυμένην, καὶ Πυλήνην, καὶ πισσινουντίδα, καὶ Κυβέλην· Æque corrupta illa vox apud Hesychium: Κυβήκη ἡ μήτηρ τῶν Θεῶν· Omnino enim scribendum levi mutatione Κυβήβη, uti apud alios Etymologicos Græcos, & etiam apud vetustissimum Græcarum Venerum arbitrum Anacreontem. Apud Heliodorum quædam Venerearum rerum Arsacis ministra *Cybele* nominatur, quæ semper Græce ibi Κυβέλη dicitur; argumento secundam in *Cybele* esse semper brevem.

Galli Cybebes] De Gallis Cybeles vide Reinesii epist. 617.

Mar-

Martialis lib. 5. ep. 42. *Sectus Matris Enthea Gallus. Genucius quidam Matris magnæ Gallus amputatis sponte genitalibus.* Valer. lib. VII. c. VII. Vide & Apulej. lib. 8. Hi solebant stipem cogere, & certe larga stipe donabantur. De Gallis iis Lucretius lib. 2. 624.

> *Ergo cum primum magnas invecta per urbes,*
> *Munificat tacita mortales muta salute,*
> *Ære atque argento sternunt iter omne viarum,*
> *Largifica stipe ditantes, ninguntque rosarum*
> *Floribus, umbrantes matrem comitumque catervam.*

Cicero lib. 2. de legibus, primo inter leges a se scriptas hanc habet: *Præter Idææ matris famulos, eosque justis diebus, ne quis stipem cogito.* Postea in legum istarum explicatione ad hanc legem hoc habet: *stipem sustulimus, nisi eam, quam ad paucos dies propriam Idææ Matris excepimus; implet enim superstitione animos, & exhaurit domos.*

Circum quæstus ducere] Videtur scribendum, *circum in quæstus ducere*; Τὸ *in* excidit per similitudinem antecedentis *m*; scilicet idem error in eodem codice lib. I. fab. VIII. *quoniam dignos adjuvat*; pro *indignos*, ut rescribendum primi editores statim animadverterunt; hoc vero loco propter præpositionem *circum* ratio eos fugit; est *circum in quæstus ducere*, eleganti tmesi, pro *circumducere ad quæstus faciendos.* Sic fab. 1. lib. 1. *male, ait, dixisti mihi*, pro *maledixisti mihi.* Virgilius lib. 1. Æneid. *Atque arida circum Nutrimenta dedit*; quem locum in animo habuit Gratius in principio Cyneget. *Altaque circum Firmamenta dedit*; quod diligentissimum Vlitium fugit.

Rogati mox à quodam delicio suo] Salmasius ad Histor. Aug. pag. 491. distinguit, *rogati mox a quodam, delicio suo quid fecissent.* Sic asinus *delicium* dicitur Apulejo lib. 8. & in Copa inter catalecta Virgilii,

> *Huc alibida veni, fessus jam sudat asellus,*
> *Parce illi: vestrum delicium est asinus.*

Lege vero ibi: *Huc Calybita veni. Calybita* est ibi τὸν θαλαμήπυλον Matris Deum, Gallum scilicet, qui thalamum Cybebes versatur, & curam ejus gerit. *Delicium* vero vocabantur pueri & puellæ elegantes, sæpe in veteribus inscriptionibus. Gruterus pag. IↃCXVII. 3. *Delicio suo*; & pag. IↃCLXI. n. 7. 8. 11. 12. ubi & de fœmina; de puella idem p. 1024. 2. *Calvinæ M. Silvani Filia, delicio suo.* Et Laur. Antiq. p. 500. In palatio Justinianæo,

L. VALERIO THREPTO
VALERIA MESSALINA
DELICIO SVO

VIXIT

VIXIT ANNIS XXVI.
MENSIB. V. DIEB. XIX.

Vide Reinesium pag. 347.

Mortuo] MS. *Mortui.*

NOTÆ IN LIBRUM IV.

PROLOGUS.

Et *sane bene, dum nihil habemus majus, calamo ludimus*] Schefferus legit: *Et sane levi, d. n. h. m. calamo ludimus*, ut apud Virgilium Ecl. 5. v. 2. *Tu calamos inflare leves*: quod ante dixit *ludere calamo agresti*. Sic Martialis lib. 9. ep. 75.

Frange leves calamos & scinde Thalia libellos.

Potest vero legi & distingui:

Joculare tibi videtur: & sane leve,
Dum nihil habemus manui, calamo ludimus.

In MSS. est *manu ludimus*, quod versus respuit. Nescio, an Plinius aliquid huc faciat lib. 1. ep. 6. *meditabar aliquid, enotabam, ut, si manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem.* Virgilius Eclog. 1.

Non unquam gravis ære domum mihi dextra redibat.

Si legatur, *Dum nihil habemus majus*; vide, an huc faciat illud Ciceronis præfat. in Tuscul. 2. *Quid possum, præsertim nihil agens, agere melius.* An vero legendum, *leve ludimus?* ut sit aliquod leve, exiguum, & minoris momenti. ut Catullus: *Canere grave*, de Berecynt. & Att.

Tibicen ubi canit Phryx curvo grave calamo.

Sic *Fistula dulce canit.* &c.

Sub illis] MS. *Subtilis.*

Decipit] MS. *despicit.*

Interiore] MS. *Inferiore.*

FAB. I.

N*egligenter*] MS. *Nec legenter.*

Secutis retorridus] MS. *Seculis retorridus*; & ita Salmasius ad oram libri. Alii legunt *reterritus*. *Retorridus* rectum est, & idem quod *recoctus*, id est, exercitatus, & multarum rerum usu

usu peritus; Vide de hac voce Salmasium ad Lamprid. Sever. cap. 59.

Sic valeas] Terentius Heaut. 5. sc. 4. *Ita mihi atque huic sis superstes.* Valer. Max. 9. c. 13. *Ita vivam. dabo.* ubi delendum est *dabo* ex MSS. Plane autem huic loco similis est ille Martialis:

Sic leve flavorum valeat genus Ausoniorum,
Quisquis & Ausonium non amat imperium.

Inspice locum; plane concordat.

FAB. II.

Vulpis] Sic supra, *Gruis.*

Acerbam] MS. *Acervam.*

FAB. III.

Sonipes] Sic & Statius lib. 9. *Turbatus sonipes*; & sæpe alibi apud eundem.

Hunc telis eques] MS. *Jactis hunc telis eques*; quod Gronovio placet, qui delet *latus.* Omnino puto sic disponendum locum,

Petit auxilium hominis, quem dorso levans redit
Ad hostem latus: jactis hunc telis eques.

Jactis telis proprie est. Sic Cæsar lib. III. de bell. Gall. *Alii multis telis conjectis defensores vallo munitionibusque depellerent.* Si tela de balistis aut tormentis explodebantur, eadem *missa* dicebantur. Cæsar lib. 3. bel. Civ. c. 51. *Pompejus tumulum quendam occupavit, qui tantum aberat a nostro castello, ut telum tormento missum adigi non posset*; Sic recte MS. Vulgo pessime *tormentum*, vel *missum adjici*; nullo sensu.

Potius] MS. *Pocius*: subaudiendum vero hic est *fabella admonebit*; *velle potius*, id est, *malle lædi, quam dedi alteri.*

FAB. IV.

Brevi] An hæc narratio est brevis? forte *gravi*, id est, seria; *narratio* non est fabula.

Oculis venantem viros] Ovidius: *Oculis venatur amorem.* Plautus: *Oculis venaturam facere & aucupium auribus.* Alio sensu dixit Sophocles: ὄψει λόγγι θηρατηρίω ἔρως ἀστράπτει τίν' ὀμμάτων ἔχει.

Frugi] MS. *Fruci.*

Ne data] MS. *Ni.*

Non possideant] MS. *Si non.*

Testamenti sensus] Inter lineas in MS. Remensi, eadem antiquissima manu, notatur; in alio codice fuit *census*; quod intelligi potest de pecunia, quam filiæ conferre & repræsentare matri ex bonis paternis debebant.

Jure

Jure neglecto] MS. *Neclecto*. Forte, *jure nec lecto*. Alias interpretare, bona fide, nec observato stricto jure.

Eunuchos glabros] Distingue *Eunuchos*, *glabros*: nam *glabri* diversi sunt ab *Eunuchis*. Catullus Epith. Jul. & Man.

Diceris male te a tuis
Unguentate glabris marite
Abstinere, *sed abstine*.

Inscriptio vetus, quam Florentiæ vidimus in villa viri Illustrissimi Caroli Strozzæ:

LIARUS
ANTONIA DRUSI
GLABER
AB CYATO.

Glabri ergo proprio nomine Veteribus optimi ævi dicebantur pueri imberbes, *depiles propter ætatem*, ut alicubi Nonius videtur explicare, veraque natura ab Eunuchis differunt. Sunt autem illi, qui aliis *delicati* vocantur; neque enim *Eunuchi* semper erant pueri, neque ob ætatem pilis defecti; imo plerique, calida & matura ætate inguina tradebant medicis, & deinde caloris, non ætatis, ratione pilis defecti erant. *Glabri* vero sunt illi *pueri minuti*, *quos facie & garrulitate amabiles undique conquirebat* lautissimus quisque, ut de Augusto narrat Suetonius cap. 83. Hos *delicias* vocabant, ut Statius lib. V. Sylv. Car. 5. quem locum ibi laudat Casaubonus, quem pluribus de his vide agentem. Cicero hos appellat *pueros delicatos*; lib. V. Tusculan. de Dionysii convivio, quo exceptus Damocles: *Tum ad mensam eximia forma pueros delicatos jussit consistere*, *eosque nutum ejus intuentes diligenter ministrare*. Sic ibi legendum; hactenus corrupte in omnibus editionibus *delectos*. Sic inscriptio apud Gruterum p. 661. n. 9. quam vidi & emendavi Romæ ad lapidem:

EVTYCHETI PVERO DELICATO B. M.
L. FVFIDIVS SPORVS DOMINVS FECIT.

Cætera, quæ Gruterus habet, non apparent in lapide, & videntur aliunde assuta. In indice Gruteri est: *Coarmio delicatus Gladiatoris*, sed numerus vitiosus est. Hi pueri a Martiale appellantur *Leves pueri*. Glossar. Philox. ψιλὸς ὁ λεῖος *glaber*, *levis*. ψιλῶ *deglabro*. *Glaber* vero pro Eunucho videtur accipi ab Hygino fab. 274. de Agnodice puella: *Eum Glabrum esse & mulierum corruptorem*, *illasque ægritudines dissimulare*.

Instrumentum rusticum] Similiter Attilius in literis ad Senatum apud Valer. Max. lib. IV. cap. 14. *Mercenarium amoto rustico instrumento discessisse*. Cicero junior ad Tironem: *Videor videre ementem res rusticas*. Lamprid. Alexand. *Auxit agris*, *animalibus*, *gregibus*, *ferramentis rusticis*. Falluntur, qui ultima hæc duo verba

diſtinguunt, quaſi *ferramentis & ruſticis* dixiſſet. Apud Juriſconſultos Entheca prædiorum vocantur dotes prædiorum, inſtrumenta talia agri colendi cauſſa, & quicquid repoſitum in uſu agri. l. 11. §. ult. ff. de inſtr. leg. l. Lucius de leg. 2. Vide quæ notavit Cujacius ad Septimum reſponſ. Papinian. & Mercerus ad Non. p. 530. In margine Codicis Remenſis ad *inſtrumentum ruſticum*, velut Scholion quoddam, antiqua manu, ſcriptum eſt, *ut Caccabum, cribrum, vallos & ſimilia utenſilia.* Ubi nota, quod *caccabus*, quod vulgo *cacabus*, ſcribatur cum duplici *c*: eſt enim græcum vocabulum κάκκαβος, id eſt, olla teſtacea, apud Athenæum ex Antiph. quæ & κακκάβη eidem Athenæo alibi & Ariſtophani. Scribitur tamen & κάκαβος; & apud Dioſcor. lib. 4. c.74. ἁλικάκαβοι, ſalinum quoddam. Sed rectius puto κάκκαβος. Calepinus *Cacabum* explicat *vas aneum, in quo pulmentarium coquimus*; ſed, puto, fallitur Calepinus, neque enim vas æneum fuit, ſed teſtaceum; non tantum apud Græcos, ut ex Ariſtophane apud Athenæum vidimus, ſed etiam apud Latinos. Unde Plin. lib. 32. c.6. *Succus in caccabo novo coquitur mellis craſſitudine.* Et Apicius, *Capita porcorum ſimul elixabis in caccabo novo, ut aqua ad tertiam deferveat.* Fuiſſe vero caccabos æneos & argenteos, patet ex l. 18. §. 1. de inſtr. & inſtr. legat. & l. 19. §. 12. de aur. & arg. leg. *Vallus* vero eſt firmior palus, cui vitis alligatur, & quo etiam milites caſtra muniebant. Virgil.

Exacuunt alii vallos furcasque bicornes. **een pallisade.**

Inſtrumentum ruſticum Græci dixerunt τὰς γεωργικὰς παρασκευὰς, ut videre eſt apud Dion. Halic. lib. 1. p. 46. edit. Wech. ubi recte vertitur, *inſtrumentum ruſticum*. Dicitur Plauto, *mundus ruſticus*, in Mercatore: *Multopere in mundo ruſtico ſe exercitum.* Eleganter; nam *mundum* non tantum de muliebri ornatu, ſed quarumvis rerum mobilium prompta & ad manum parata copia dicimus. Apulejus lib. VI. Metam. ad ejus imitationem: *Erant & falces, & opera meſſoria, mundus omnis.* Ita legendum recte monuit Janus Guilielmus lib. 3. cap. 13. Veriſim. Feſtus: *Mundus non alius eſt, quam quod moveri poteſt.* Gallis, *meubles.*

Delicatos hortulos] Hi Græcis Ἁπαλοὶ κῆποι. Philoſtr. Πρόςιεν ἐς ὦ ἁπαλοί τε κῆποι καὶ πηγαί. Sic *hortorum delicia* in lib. 4. C. de aquæduct. *Manſura pœna in eos, qui ad irrigationes agrorum & hortorum delicias, furtivis aquæ meatibus utuntur.* Hæc Salmaſius ad marginem. Sic Martialis: *Ruris bibliotheca delicati*; *rus* enim ibi hortus.

Agros, vites] MS. *Utiles.* Reſcribe meo periculo *villas*, & ſic recte reſpondebunt verba ſuperioribus, ubi in diſtributione bonorum a matre facta conjunguntur in una portione, agelli, pecora, villa, operarii, boves, jumenta, & inſtrumentum ruſticum; ne verbulo quidem vites memorantur. Æſopus vero in

ſecunda

secunda distributione contractioribus verbis utitur, & personis tantum aliis assignat, servatis portionibus a matre primo factis. Ibi autem villarum mentio fit, & si jam *vites* essent distribuendæ, illæ sub agris & villis comprehenduntur. Si quis vero *vites* minus a veteri codice scriptura *utiles* abire contendat, quam illud *villas*, hunc scire oportet, in antiquissimo illo codice Remensi, qui ad veri incunabula plerunque digitum intendit, sæpius *T* vitiose pro *I*, & *I* perperam pro *T* scriptum reperiri. Sic in prologo hujus libri, *subtilis*, ubi corrupte *TI* pro *IL*; pro *sub illis*. Sic hic *UTIles* vitiose pro *VILlis*.

Ut vinum paret] Forte legendum *impetret*.

Ornatum paret] Indigna Phædro repetitio ejusdem verbi, quod duos proxime sequentes versus claudat. Forte hic legendum *parem*, id est, ornatum parem mœchæ, subaudiens *paret*; quod in antecedenti versu. Vel an legendum *par &*, id est, pariter, eodem modo quo illa vinum paret, hæc sibi pariter ornatum. Sic apud Plautum: *quid tibi est? N. Pol mihi par idem, quod est tibi.* Scribendum puto *par &*, id est, *pariter*. Sed & scribendum superiori versu *ut vinum comparet*. Sic *vendere* & *comparare*, sive emere, eleganter sibi opponuntur. Syllaba autem *com* facile ob compendium scribendi, vel sequentis versus vocem similem, excidere potuit. *Comparare* pro *emere* vulgatum. Suetonius: *Animosissime comparare.* Terentius Heaut. Act. 4. scen. 6. *Des qui aurum, ac vestem, atque alia, quæ opus sunt, comparet.* Plautus pœn. *Negotii sibi qui volet vim parare, Navem & mulierem, hæc duo comparet.*

Agros abjiciet] Lactantius præfat. *Abjecisse quosdam res familiares suas.* Sic Latin. Pacatus: *Rejicere sumtum*; quod perperam mutat Gronov. obs. 2.22.

Luxuriæ] MS. *Luxoriæ*. *Luxuriæ* vero explicandum est, luxuriosis, luxui deditis, quibus domus illa polita cum ornamentis suis conveniens erit. Sic *invidia* pro invidiosis hominibus, est metonymia, abstractum pro concreto; hoc non intellexit Schefferus, & frustra tentavit Heinsius.

Et dictam] MS. *Edictam*.

FAB. V.

Quorum in tabernis historia depingitur] Scribendum ex MS. *Historia quorum in tabernis pingitur.* *M* non eliditur in *quorum*, quod frequens est Phædro; præsertim in medio Jambi versus, in cæsura. Sic lib. 1. fab. 4. *Aliamque prædam ab alio ferri putans.* Et lib. I. fab. XII. *Tunc moriens vocem hanc dedisse dicitur.* (Sic Codex Petri Danielis; sed Remensis, *edidisse*. *Dare vocem*, ut *mutere*.) lib. III. fab. VI. *Nam ubi strigandum & ubi currendum est scio.* Lib. 4. fab. 8. ex MS. Remensi: *Reperire effugium alterius quærit*

quærit malo. Lib. 5. prol. *Quum destinassem operis habere terminum.* *Tabernæ* autem hoc loco intelliguntur omnes, quæ sunt popularis usus, ut alicubi explicat Nonius Marcellus. Quanquam ætate Nonii per tabernas intelligebant œnopolia Vide Salmasium ad Spart. p. 45. Tamen etiam Suetonius de Claud. Imp. c. 40. *Descripsitque abundantiam veterum tabernarum, unde solitus esset vinum olim & ipse petere.* Sed Cassiodorus in Psalm. 14. *Majores nostri tabernas domos pauperum appellaverunt, & quod ibi habitabant & cœnabant (sicut antiquis mos erat simul cibum sumere) ex duobus nominibus unum traditur factum esse vocabulum, scilicet tabernaculum.*

Arctos circum trepidarent cavos] Horatius 1. epist. *Macra cavum repetes arctum.* *Trepidare* autem idem hoc loco est, quod supra lib. 3. fab. 16. *Noctua egressam cavo trepidantem consectata.* Quibus in locis nihil aliud est, quam ultro citroque pavidum concursare Omnium id optime explicat A. Hirtius de bello Afric. c. 28. *Animadvertit, hostes circa vallum trepidare, atque ultro citroque pavidos concursare.* Itaque eleganter Phædrus jungit *trepidarent* & *fugerent.* Talis quippe trepidatio fugientium est. Tacitus 15. ann. *Neque minus deformem illam fugientium trepidationem.* Proprie tamen *trepidare* est expavescere, præ timore contremiscere. Tacitus 15. ann. *Trepidabantque gentes de æstimatione singulorum.* Quo loco certe *trepidare* non est trepide festinare, sed timore & sollicitudine confundi; ut apud eundem 3. hist. c. 58. *Largus promissis, &, quæ natura trepidantium est, immodicus.* Rigaltium perstringit Faber, ac si *trepidarent* apud Phædrum pro ἔτρεσαν, *expaverant*, accepisset; sed hoc non dicit Rigaltius, quem vide.

Ægre recepti &c.] Babrias, ἀλλὰ μὲν οἳ σωθέντες ἦσαν ἐν τρώγλαις. Salmasius in ora libri.

Capacis alvi mersit tartareo specu] Hunc locum imitatur Prudentius hymno VII cathem. v. 114.

Exceptus inde belluinis dentibus
Alvi capacis vivus hauritur specu.

Plebes] Hirtius bell. Alex. cap. 5. pag. Gryph. 361. *Sed ea plebes & multitudo.* Sic vetustissimi MSS. Petavii hic habent *plebis*; eodem nempe modo dicitur *plebes* & *plebis*, ut *vulpes* & *vulpis*, *grues* & *gruis.* Inscriptio Concordiæ:

T. TREBELIENO
CLA. RUFO
Q. TR. PL. LEGATO
CAESARIS AVGVSTI
PLEBIS.

FAB.

FAB. VI.

Parva] *Parvum*, Salmasius.

En in cothurnis] Hinc *stilus Cothurnarius*. Ammianus Marcel. lib. 28. init *Cum cothurnarius stylus procederet lacbrymoso*. Sed ibi melius *cothurnaceus* ex vet. Cod. qui habet *cothurnacius*. Inspice totum locum Ammiani.

Nec unquam] MS. *Ne unquam*.

Pelei nemoris] *Pelij nemoris*, Salmasius ad marginem. Alius est mons *Pelinna* sive *Pelina* in Chio, quem perperam quidam *Pelenam* appellant, erratumque in hoc nomine apud Dionysium. Dicæarchi fragmentum de monte Pelio exstat in bibliotheca regia Paris.

Bipenni] Gloss. *Bipennis*, *securis Amazonica*.

Æeta] Salmasius notat, *Ætate*, vetus liber. *Aëta* pro *Æëta*.

Infecit] MSS. *Interfecit*, sed male. Euripides in Medea: Κτανεῖν πείσασα Πελιάδας κόρας πατέρα.

Hoc quoque insulsum est, ais, falsoque dictum] Respicit eos, qui Euripidem, ejusque imitatorem Ennium, ob exordium tragœdiæ, quæ Medea dicitur, carpebant. quidam falsum hoc contra fidem historiæ scriptum arguebant; alii inepte atque insulse rem alte repetitam reprehendebant. & potuit fortasse Ciceronem in animo habuisse, qui lib. 2. Rhetor. inter vitiosæ argumentationis vitia refert remotum illud, quod ultra, quam satis est, petitur, cujus exemplum ponit ex Ennio, qui in Medea, ita loquitur:

Utinam ne in nemore Pelio securibus
Cæsa cecidisset abiegna ad terram trabes.

Ubi Gothofredus notat, hæc ex Ennii Medea esse. Euripides ita suam Medeam incipit:

Εἴθ' ὤφελ' Ἀργοῦς μὴ διαπτᾶσθαι σκάφος
Κόλχων ἐς αἶαν, Κυανέας Συμπληγάδας,
Μηδ' ἐν νάπαισι Πηλίου πεσεῖν ποτε
Τμηθεῖσα πεύκη, &c.

Nutrix Medeæ loquitur:

Utinam navis Argo non volasset per
Cyaneas Symplegadas in terram Colchicam,
Neque in saltibus Pelii cecidisset unquam
Secta pinus, neque manus remigassent
Virorum præstantissimorum, qui aureum vellus
Allatum Peliæ iverunt: neque enim mea domina
Medea navigasset ad turres agri Iolcii,
Capta vehementer animo amore Jasonis:
Neque persuadens filias Peliæ, ut interficerent Patrem, &c.

Et post paucos versus:

Nam, proditis suis liberis meaque domina,
Jason cubat in nuptiis regiis,
Ducta Creontis filia, qui princeps est hujus agri.

Impetum] MS. *Imperium*.

Lector Cato] Sed & Censor & Cato duplex severitatis exemplum. Val. 2. c. 9. & idem 2. c. 10. *Quisquis sanctum & egregium civem significare velit, sub nomine Catonis definiat. Quid ergo possum facere dic, lector Cato.* Salmasius.

Fabulæ] Per *fabulas* hic intellige tragœdias.

Molestus esse literis] Salmasius, *literis majorum*; vel si *majorem* scribendum est, lege *exhibeam*.

Stulti nauseant] MS. *Stultitiam nauseant*. Et ita prima editio. Mutavit Rittershusius, legendo: *qui stultitiam nauseant*; & hoc probat Salmasius.

FAB. VII.

Describi] MS. *Discribi*.

Tentaret] MS. *Temtaret*.

Stulta] Casu vocativo, ut supra lib. 2. *Stulte*, inquit, *erras*. Et lib. 1. *At ille stultus*.

Adsuëvi] Diæresis, ut lib. 1. fab. 11. *Ut insuëta voce*.

FAB. VIII.

Homo simul ac venit, &c.] Rescribe ex MS. Remensi, quod & Salmasius probat:

Homo in periclum simul ac venit callidus,
Reperire effugium alterius quærit malo.

Hinc πανέργειν, quod est *astute & callide scelus quoddam committere*, ut vulpes facit in hac fabula. A veteri Scholiaste Aristophanis ad vespas explicatur ἀλωπεκίζειν.

Clauderetur] MS. *Claderetur*.

Barbatus] Elegans est, animalibus ab ea parte corporis, qua maxime cognoscuntur, nomen imponere; quod Phædro familiare. Sic *Auritulus* pro *asino*; *bidens* pro *ovo*; *sonipes* pro *equo*, &c. Catullus epigr. 19. *Barbatus hirculus*.

Vulpecula] MS. *Vulpicula*.

Hircumque] MS. *Hurcum*.

FAB.

FAB. IX.

Duas peras] Arſenius: Ἀποφθεγμάτων Συναγ. Αἴσωπος ἔφη, δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν· τὴν μὲν ἔμπροσθεν· τὴν δὲ ὄπισθεν· καὶ εἰς μὲν τὴν ἔμπροσθεν ἀποτιθέναι τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὄπισθεν τὰ ἑαυτῶν, διότι οὐ καθορῶμεν αὐτά.

FAB. X.

Ara] In ara perpetuus ignis. Sic lib. I. fab. 28. *Vulpes ab ara rapuit ardentem facem.*

Sancta miſit religio] MSS. habet *ſanctam*; ſed *ſancta* rectum eſt. Sic ſupra lib. I. fab. 27. *Pœnas ut ſanctæ religioni penderet. Vocem mittere*, pro loqui, eſt Ciceronis, quatuor diverſis locis.

Spiritu culpam lues] In vet. Inſcript. *Mulier ſpiritu incomparabili.* Salmaſius.

Pœnæ dies] MS. *Pœna.*

Ita hodie] MS. *Itaque.* recte.

Lucernam] MS. *Lucerna.*

Quot res] MS. *Quod.*

Explicabit] Salmaſius *Explicavit.* Sed mihi non placet.

Secundo] MS. *Secundum*, & tranſponit etiam hunc verſum poſt ſequentem.

Conſociet] MS. *Conſotiet.*

FAB. XI.

Ridicule contra lemma hujus fabulæ, ut & contra primum verſum, quaſi lemmata a Phædro eſſent, diſputat Meurſius.

Opes inviſa] Ælianus in hiſtor. var. oſtendit, optimos Græcos fuiſſe pauperrimos. Menander, ὅτε πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεκτημένον εἰς ἕτερον ἦθος, οὐκ ἐν. ᾧ πρόσθεν ἦν. Apud Arſen. Ψόμος πλούτου. Socrates apud eundem, αἱ μὲν πεδῆσαι ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέρμετροι περιουσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσιν.

Hercules] MS. *Herculis.*

Veniente] MS. *Venienti.*

FAB. XII.

Recte loqui] id eſt, ſincere, ſimpliciter; patet ex ſeqq. & ipſa fabula.

Perniciem] MS. *Perniem.*

Regem] MS. *Rege.*

Fabula hæc eſt integra apud Romulium lib. 3. fab. 20. ex quo, quæ hic deſunt, intelligi & utcunque ſuppleri poſſunt.

FAB. XIII.

Pœnitentia] An *penitentia.* Vide Carr. Antiq. lect. lib. . c. 11.

Affixione] MS. *A fictione.* Lege, *Affrictione.* ita Salmasius ad oram libri; & sic ego conjeceram.

Mulieris] Scilicet fellatricis. Vide Martialem.

FAB. XIV.

Tribades] Quæ sint, explicat Martialis lib. 1. ep. 91.

Inter se geminos audes committere cunnos,
Mentiturque virum prodigiosa Venus.

Et lib. 7. ep. 69.

Ipsarum tribadum tribas, Philæni,
Recte, quam futuis, vocas amicam.

Molles mares] Id est, Cinædos pædicones. Martialis lib. 3. ep. 72.

Mollem credere te virum volebam,
Sed rumor negat esse te Cinædum.

Vulgi fictilis] Id est, ex terra, luto, facti.

Naturæ partes &c.] Cicero lib. 1. off. circa fin. *Quæ partes corporis, ad naturæ necessitatem datæ, aspectum essent deformem habituræ, eas natura contexit atque abdidit. Hanc naturæ tam diligentem fabricam imitata est hominum verecundia.*

Veste] MS. Rem. *Vesta.* Ovid. lib. 4. pont. el. 13.

Esse pudicarum te Vestam, Livia, matrum.

Sed rectius vulgatum *veste.*

Tum semisomno &c.] Imitatur hunc locum Martialis Apoph. 182.

Ebrius hæc fecit terris puto monstra Prometheus,
Saturnalitio lusit & ipse luto.

Obiter restituenda vox *semisomnus* Livio pag. 221. edit. Sigon. in fol.

Virginale] MS. *Virginali.*

Pravo fruitur gaudio] Basilius in descriptione ebrietatis: ἐν ἄῤῥενι μὲν τὸ θῆλυ, ἐν δὲ τῷ θήλει τὸ ἄῤῥεν ἐπιζητοῦντες.

FAB. XV.

Barbam capellæ] Catull. *Barbatus linit hirculus, cornipesque capella.*

Quum] MS. *Cum.*

Cœperant] MS. *Cœperunt.* Et ita recte. Sic postea fab. 19. *abierunt.*

Fortitudinis] MS. *Fortitudine*; scribe *fortitudini.*

FAB.

FAB. XVI.

Consolandi gratia] MS. *Consulandi.* an vero *gratiam* scribendum. Ita Gujetus, & editio prima.

Vexata savis &c.] Apud Theodorum Prodromum lib. 7. eandem maris variam mutationem brevibus Jambis expressit Rhodanthes pag. 282.

——— Εἰς θάλασσαν ἐμπλέεις
Κλύδων, γαλήνη, κῦμα, λειότης πλόου
Ἀντεγφυσήσεις ἀνέμων, ἡσυχίαι.

Navi] MS. *Navis.*

Faciem ad serenam &c.] Unico versu transposito, & suæ sedi restituto, sensum elegantissimum efficies, vetusti codicis lectiones servabis, &, quæ nunc misere divulsa consistere & cohærere non possunt, sponte sua fluere & optime procedere senties.

Vexata sævis navis tempestatibus,
Inter vectorum lachrymas & mortis metum,
Ferri secundis tuta cœpit flatibus,
Nimiaque nautas hilaritate extollere
Faciem ad serenam subito mutatur dies.

Qui ultimus versus forte scribenti eo loco exciderat, quia eum sequens versus similibus tribus literis, *Fac*, incipiebat, postmodo margini adscriptus stupore monachorum, & intrusus in illam sedem.

Mutatur dies] Leg. *subito ut mutatur*; aut, *subito mutato die.* Et ita primo versu veteris codicis lectio *Navis*, ubi vulgo *Navi*, retineri potest, & sequentia omnia, quæ nunc hiulca sunt, multo melius cohærent.

Periculo] MS. *periculo sis.*

Sophus] MS. *sophos.*

Quia] MS. *que*; id probat Salmasius.

FAB. XVII.

Misere] Tacitus lib. 14. *Miserant Hyrcani ad Principem Romanum societatem rogatum.*

Abriperet] MSS. Rem. *sese ariperet.* Lege: *sese eriperet. Sese* sæpe apud Phædrum lib. 2. fab. 5. *Dolosa tuto condidit sese alvo. Eriperet* probum est. Sic lib. 1. fab. 28. *periculo mortis eriperet suos.*

Adscribi] Illud nauci est, hoc loci. MS. Rem. *adsciri.* Scribe, *acciri.* Tacitus: *Acciri properis literis.* Virgilius lib. IX.

Ænean acciri omnes populusque patresque
Exposcunt, mittique viros qui talia mandent.

Malim

Malim tamen hic *adſciſci*, nimirum in priorum legatorum locum; nam *acciri* non videtur locum habere poſſe; unde enim acciſi, cum præſentes eſſent.

Mandata dant &c.] Salmaſius: *Mandant priores ut dimittantur ſtatim.* MS. *Mandant dimittuntur ſtatim.* Lege: *MandANTr ANTRO ō.* id eſt, *mandantur antro, non dimittuntur ſtatim. Antrum* hic pro carcere. Virgilius lib. 1. Æneïd. Silius Ital. lib. 3.

——— *Æterno tunc primum tractus ab antro.*

Fabula vero hæc tota ingenium aulæ & regum & principum deſcribit, ad quos facilis acceſſus eſt, ſed revocare gradum, ſuperasque evadere ad auras, hoc opus hic labor eſt; adeo verum eſt quod Plinius notat lib. 9. nat. hiſt. c. 10. *Quoſdam ſpe magnarum rerum allectos, dum ſe in principum aulas conjiciunt, imprudentes eo redigi, ut non poſſint, etiamſi velint, in ſuum otium ſe recipere.* Et hinc Germanico proverbio dicitur, aulas Principum eſſe caninum antrum; facilem ingreſſum, difficilem regreſſum; admitti quoſvis facile, ſed difficulter dimitti.

Adeunt] Leg. *Abeunt.* Et ita optime Schefferus.

Tremere cœpere omnia] Virgilium imitatur lib. 3. Æn. *Tremere omnia viſa repente.*

Canes confuſus &c.] Mihi dubium non eſt, quin ſcribendum ſit, *Canes confuſi, ſubito quod fuerat fragor.* Error inde natus, quod, cum in MS. vetuſtiſſimo Remenſi ſcriptum eſſet a prima manu, *Canis*, deſcriptor Monachus, neſciens ſæpe *I* & *E* confundi in MSS. ut ſequens vox adjectiva reſponderet numero, pro *confuſi* ſcripſerit *confuſus.*

Subito] Elegans eſt pro *al' improviſo*; niſi quis malit, *ſubitus quod fuerat fragor*; quo propius ad Virgilium ſuum accedat Phædrus, qui: *ſubito fragore intonuit.* Salmaſius, pro *fuerat*, ad oram libri notavit *ruerat.* Sic Horat. 1. Od. 16. *Tremendo Jupiter ipſo ruens tumultu.*

Mixtum] MS. *Mixto.*

Sic eſt locutus] Forte ſcribendum, *Hic aſt locutus*; quaſi diceret, hic jam pœnam daturi canes, ſed ante pœnam Jupiter ita locutus. *Hic* particula eo ſenſu & ſitu propria eſt Phædro, multis in locis. *Hic conſpiratis factionum partibus* &c. *Aſt*, elegans particula, & valde conveniens huic loco. Plautus capt. 5. 3. *Si ego hic peribo, aſt ille huc non redit.* Cic. 1 ad Att. 11. *Crebras a nobis literas exſpecta, aſt plures etiam mittito.* Eſt & in concipiendis votis uſitatum. Liv. 10. *Bellona ſi nobis victoriam duis, aſt ego tibi templum voveo.* Silius Italicus lib. VIII. v. 229.

Nympha decus generis, quo non ſacratius ullum
Numen, ait, nobis felix oblata ſecundis:
Aſt ego te compos pugnæ Carthaginis arce
Marmoreis ſiſtam templis.

Sic

Sic est locutus ante pœnam Jupiter] Versus, qui hunc sequuntur, mire confusi sunt. Ex MS. Rem. & Pith. ita constituendi:

Legatos non est regis non dimittere,
Nec est difficile pœnas culpæ imponere;
Stet hoc. (feretis pro justitia præmium)
Non cito dimitti, verum cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum,
Illi autem, qui miserunt hos tam futiles,
Nunquam carebunt hominis contumelia.
Mandantur antro, non dimittuntur statim.
Ita nunc legatos exspectans & posteros
Novum venire cum videt, culum olfacit.

In prioribus tribus versibus ter in initio illud *est* geminabatur, quod ingratum erat. In tertio correximus, *stet hoc.* Sic apud Ciceronem: *stat illud*; lib. 9. ep. 2. *modo stet nobis illud, una vivere in studiis nostris.* Et absolute *stabat*, ad Attic. lib. 3. ep. 14. Subaudiendum vero decretum, ut apud Livium, *stat sententia. Stat* vero, proprie pro auctoritate & imperio Jovi loquenti adjungitur. Sic apud Statium lib. XI. Thebaid. ubi Jupiter Deos alios alloquitur,

Vidimus armiferos, quo fas erat usque, furores
Cœlicolæ &c.

Finit tandem orationem suam: *stat parcere mundo,* (al. *cœlo*) *Cœlicolisque meis.* Et apud Ovid. 1. Metam. Jupiter, diluvio perditurus humanum genus, convocato concilio Deorum, tandem concludit,

Dent ocius omnes
Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.

Sic orationem suam Jupiter apud Virgilium lib. X. incipit a vehementi expostulatione cum Diis de eorum inconstantia, quæ in Deos cadere non debeat:

Cœlicolæ magni, quianam sententia vobis
Versa retro, tantumque animis certatis iniquis.

Ubi *quianam*, est curnam; Ennianum. Sic Deorum sententiæ semper breviter enuntiantur. Virgilius lib. 4. Æneid. *Naviget.* Sic & de Junone Valerius Flaccus 5. v. 288. *Stat pectore fixum Aeetæ sociare manus.* Et apud eundem lib. IV. Arg. inducitur Æsonides, qui cum Jove comparatur, ita loquens:

Quaque via patriis referamus vellera terris. Stet potius.

In sequentibus verbis correximus, *feretis pro justitia præmium*; quamvis *pro judicio* possit explicari, ut *pro concione, pro tribunali, pro suggestu,* apud Livium, Cæsarem & alios; melior tamen sensus & sanior restituetur versui, si *pro justitia* legatur, id est,

eſt, ſecundum juſtitiam; nam Dii pro juſtitia bonis bona & ampla, malis vero rependunt exitialia: In animo habuit Virgilii ſui verſus lib. 1. Æneid. Phædrus,

Dii tibi, ſi qua pios reſpectant numina, ſi quid
Uſquam juſtitiæ eſt, & mens ſibi conſcia recti,
Præmia digna ferant.

Ut ibi bonis juſtitia bona, ſic Phædrus hic propter maleficium ex juſtitia, quæ ſuum cuique tribuit, mala ait dari, vide Ciceronem de nat. Deor. & de finib. & de invent. & ad Heren. Idem lib. 1. de Off. *Videndum eſt, ut cuique pro dignitate tribuatur.* Salmaſius ad marginem legit hic *præjudicio*.

Non veto dimitti] Hinc fecimus *non cito dimitti*; qui error ex confuſione *E* cum *I* natus eſt. *Non cito*, eſt non celeriter. Cicero 3. de Orat. *Qui non cito quid diſcit, nunquam omnino poſſe perdiſcere.* Idem de claris Orat *ſed neque verbis aptiorem cito alium dixerim.* Terentius: *haud cito mali quid ortum ex hoc ſit publice.* Senec. lib. 5. de benef. 1. *non cito odiſſe properaveris*, id eſt, non ſtatim.

Futiles] Proprie hoc dicitur, quia commiſſum odorem ſtatim effundebant. Sic homines, qui commiſſa non retinent, *futiles* dicuntur. Vetus Scholiaſtes Statii: *Futile, vas eſt quoddam lato ore, fundo anguſto, quo utebantur in ſacris Deæ Veſtæ; quia aqua ad ſacra Veſtæ in terra non ponitur, quod ſi fiat piaculum eſt; unde excogitatum eſt vas, quod ſtare non poſſit; ſed ſi poſitum, ſtatim funderetur; unde & homo commiſſa non retinens futilis dicitur.* Sed hanc proprietatem ex Feſto jam explicavit Schefferus. In MS. hic ſcribitur *futtiles*. Sic etiam vetuſtiſſimus codex Tuſc. Quæſt. B. Reg. verbum illud ſcribit: *Alacritate futtili geſtiens deliqueſcat.* Ultimos verſus duos etiam reformavimus, ut ſententia ſit: canis noſtri temporis, legatos, non tantum priores illos, ſed & poſteros expectans, quorum culus repletus erat odore; quoties novum & incognitum venire videt, culum ejus olfacit, an ille adveniens ſit ex odoriferis illis. Salmaſius ad marginem, Lege, *exſpectans ex poſteris.*

FAB. XVIII.

Andreas Chioccus in illuſtri Muſæo Calceolariano Veronenſi, ſectione 3. pag. 326. citat hoſce Jambos auctoris, ut ſcribit, cujuſdam antiqui:

Sinu fovebat quidam agricola viperam
Gelu rigentem, at hæc, calorem ut ſenſerat,
Ferit foventem, moxque perimit vulnere.

Niſi hi verſus ſint Faërni, quod inquirendum, certe alterius ſunt auctoris recentioris, qui Phædrum, ſuppreſſo ejus nomine, compilavit;

pilavit; nam quod Chioccus antiqui cujusdam auctoris esse putat, in eo fallitur.

Post tempus] Sic fabula superiori: *post aliquod tempus alios adsciſci jubent.*

Necuit hominem] MS. Remense: *nocuit hominem*; quod probat Salmasius in Exercit. Plin. & ad Spart. Adr. 20. ubi hanc locutionem pluribus exemplis ex Ovidio, Celso & Sammonico probavit; & ad marginem huic loco adscripsit. Plautus milit. *nociturum neminem*. Lucanus:

Incubuit solo nociturus pondere puppim.

In epigrammate veteri illo Hadriani, quod Pithœus edidit, lib. 3. tit. 11. pag. 145.

Pannonicus nec ullus
Hunc apros insequentem
Dente aper albicanti
Ausus fuit nocere.

Casaubonus notabat ibi, Græce *nocere* cum accusativo; sed quanquam ita Græci, Latini tamen veteres sic videntur proprie locuti. *Nocere alicui* vero ἐλλειπτικῶς dictum, & subaudiendum *noxam*. *Nocere aliquem* vero integre dictum. Sic *latet mihi*, & *latet me*. In Legibus sal. tit. x. §. 6. legitur: *Si quis animal, vel quodlibet pecus per suam negligentiam nocuerit, & hoc domino ejus* (MS. *dominus ejus*) *confessus fuerit, capitale in loco restituat.* MS. *CapiT. in loco*, id est, *capital.* Cornelius Gallus, sive, ut MS. vetustissimo vocatur, Maximianus, eleg. 1.

Et me jamdudum, quem nulla adversa movebant,
Ipsa quibus regimur, nunc elementa nocent.

Sic ibi vetustissimus Codex Divionensis. Potest tamen hic merito probari vulgatum: *necuit hominem.* Videtur etiam voluisse Phædrus, quasi homo fuisset mortuus; nam alioqui dixisset, *hanc ille* (nim. homo, quem nocuerat) *cum rogaret*, nunc vero subjungit, *hanc alia.*

Ne quis discat prodesse improbis] Imo vero, ut quis discat non prodesse improbis; Sed subintelligendum, ne quis ab exemplo hominis, qui colubram sinu fovit, discat prodesse improbis; nam nulla gratia, nullum beneficium mutare potest naturam improbi; quod sapienter ait, in Græco epigrammate veteri ovis, a pastore suo coacta lupum propriis mammis enutrire:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐθέλουσα,
Ἀλλά μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πάλι θήριον ἔσται.
Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται.

Quod Carolus Paschalius Censur. an. ingrat. cap. 29. verbum prope verbo reddere tentavit hoc modo:

Ipsa

Ipsa lupum nolens propriis enutrio mammis,
Sed bardus cogit me meus upilio.
Auctus lacte meo posthac ferus irruet in me.
Vertere naturam gratia nulla potest.

Habetur hujus epigrammatis multiplex versio in notis Rittershusii: tentavi & ego:

Hunc invita lupum propriis ego lacto mamellis,
Sed stupidus cogit me meus upilio.
Crescens lacte meo tandem lupus irruet in me.
Gratia naturam vertere nulla potest.

Exemplum memorabile serpentis non ingrati habet Plinius.

FAB. XIX.

Ultimam] Heinsius *ultimus*; lege *ultimum*; quod amico placebat, pro ultimo, tandem. Sic Livius & Curtius sæpe habent *ultimum*.

Quodve tantum] MS. *Quod ventum.*

Nec ulli dones quicquam] Martialis lib. 12. ep. 53.

Largiris nihil, incubasque gazæ,
Ut magnus Draco, quem canunt Poëtæ
Custodem Scytici fuisse luci.

Diis est iratis natus] Juvenalis Sat. 1. *Fruitur Dis Iratis.* Horatius 2. sat. 3. *Iratis natus paries Dis atque Poëtis.*

Thure] MS. *Ture.*

Macerat] Salmasius ad oram legit *marcerat.* Cassio. *pol me marcerat hoc, doleo tibi deesse Terenti.*

Aggeras] Prudentius dixit *thesauros exaggeratos:* hoc est, quod dixit Horatius, *Exstruere divitias.* Cicero 1. de Off. *Rem familiarem exaggerare.* Phædr. prol. lib. 3. *Qui magnas opes exaggerare quærit omni vigilia.*

Libitina ne] MS. *Libet inane.*

Quid] Leg. *Quod.*

FAB. XX.

Cogitet] Ita Pithœus & Rittershusius edidere; MS. *cogitur*; vitiose sine dubio; sed Rigaltius male hanc correctionem in contextum recepit. Forte legendum *conetur.*

Livor] MS. *Libor.* Ita hoc verbum sæpissime in marmoribus & in vetustissimis codicibus. Certe Victorius in castigationibus ad Ciceronem 124. notavit ex antiquissimo codice Mediceo Epistolarum Ciceronis.

Memoria] Non tantum Pithœanus, sed & Remensis codex; me-

memoriæ habent, quod Rigaltius mutare non debuit. Græcismus est, Latinis venustioribus non infrequens. ἄξιοι μνήμης. Sic apud Plautum: *Aulam onustam auri.*

A me contendet fictum quovis pignore] Catullum imitatur: *Quovis Sabinum pignore esse contendunt.*

Cœptum propositi ordinem] Malo: *cœpto propositum ordine.* MS. habet *propositum.*

FAB. XXI.

Homo doctus &c.] Aristippus apud Vitruv. præfat. lib. VI. dicebat: *Ejusmodi possessiones & viatica liberis oportere curari; quæ etiam e naufragio una possent enatare; namque ea vera præsidia sunt vitæ, quibus neque fortunæ tempestas iniqua, neque publicarum rerum mutatio, neque belli vastatio potest nocere.*

Simonides] Marmor illustre Arundelianum continens epochas Græcorum. Epoch. 55. Ἀφ' οὗ Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπους ὁ Κεῖος, ὁ τὸ μνημονικὸν εὑρὼν, ἐνίκησεν Ἀθήνησι διδάσκων. *A quo Simonides Leoprepis filius Ceius, qui memorandi artem invenit, etiam docens Athenis vicit.* Et Epoch. 50. memoratur Simonides Avus Simonidis Poëtæ, Poëta etiam ipse; ubi vide Lydiati annotat. Oxon. Marm. part. 11. pag. 57. Et ad Epoch. 55. de Simonide Ceo notat Lydiat. pag. 62. part. 2. Hic nimirum fuit Simonides Cejus junior, Lyrici ex filia nepos, appellatus Melicerta, & Genealogus; quem aliquanto ante bellum Peloponnesiacum, circiter Olymp. 82. ac 481. ante Euangelium claruisse, scripsisseque inter alia etiam ad Historiam spectantes Inventorum libros tres, totidemque Genealogiarum, ex Suida & Scholiaste Apollonii in libr. 2. refert Ger. Jo. Vossius lib. 4. de Græcis Hist. c. 6. Forsitan autem hic idem poëta fuerit, alias dictus etiam Carystius atque Eretriensis, a locis diuturnioris moræ, (quod non insolitum) quem de Græcorum conjuratione in Aulide & de Iphigenia, & tres libros trimetrorum scripsisse, eodem Suida auctore, refert idem cap. 13. lib. 4. Hæc Lydiatus. Apud Plinium lib. 7. c. 56. *Simonides Melicus* dicitur. Alius fuit Simonides Jambicus, domo Amorginus. Strabo & Proclus apud Photium, in quo Tzetzes nugatur. Vide omnino Salmasium ad inscript. Herod. p. 221. & 222. inter addend.

Melos] Etiam *mele* Latini dixere. Epig. Vet. lib. 3. p. 117. *Vixit & enituit docta sonare mele.* Est a μέλη Græcorum.

Factus] MS. *Factum.*

Cursu pelagio] Pro cursu pelagi. Ovid. *Sed neque propositos pelagi dimittere cursus.* Virgilius 1. *Qua proxima litora cursu Contendunt petere.* Sic Valer. Flacc. 1. Arg. dixit: *cursus æquoreos*, pro *cursu æquoris*. Et Claud. IV. conf. Hon. verf. 422. *Æquoreas habenas.*

Ceo

Ceo Insula] Forte *Cea Insula*; ita apud Val. Max. lib. 2. p. 54. *in Insula Cea:* quemadmodum in omnibus est MSS. Salmasius ad oram libri notavit, legendum esse ex veteri libro: *Ceja insula.* Plinius lib. 4. c. 11. *Ceos ab ea totidem, quam nostri Ceam dixere.*

Hi Zonas] Vide omnino Meursii mantissam in librum de luxu Romanorum pag. 85. editionis primæ, ubi dicit in Zonis crumenas fuisse.

Quidam curiosior] Ita lib. 3. *quidam e turba garrulus.*

Perierant] Salmasius, *perierunt.*

Antiqua suis urbs] MS. *Nati qua fuit urbs.*

Versus] MS. *Verus.*

Familia] Id est, servis. Ita supra: *solus quum esset domino familia*, id est, servus.

Tabulam] Diversæ ab his tabulæ auctionales, quorum mentio apud Claudianum IV. Conf. Honor. *Non infelices tabulæ, non hasta refixas*, &c. vers. 497.

Portant] MS. *Poriant*; alii *porrigunt.* Rittershusius: *porgunt.* Salmasius itidem *porgunt.* Virgilius 8. Æn. *Et pocula porgite dextris.* Sed vera lectio est *portant: i* & *t* sæpe in MS. confunduntur.

Obvius] Salmasius: *Obvios.*

Dixi] MS. *Dixit.*

Vos quod rapuistis perit] Salmasius: *vobis quod raptum est perit.*

FAB. XXII.

Immanes ciens] MS. *Imma ne sciens.*

At ille murem peperit] In prima editione Rigaltii hic versus suppletur, *quid ille pareret; at ille m. p.* quod & Rittershusius approbavit. Sed verius est, plane nihil desiderari, si uno versu legatur: *At ille murem peperit. Hoc scriptum est sibi.*

Extricas] Id est absolvis, perficis, expedis, κυρίως.

FAB. XXIII.

Nihil agere quod non prosit, &c.] Ita hanc fabulam incipit editio prima Rigaltii; sed versus videtur perperam repeti ex lib. 3. fab. 17.

Conferre] MS. *Conferri.*

Gloriosus] MS. *Gloriorios us.*

Commemoras &] MS. *Commemorasset.*

Reges commemoras &c.] Versus hos transponendos censet Gujetus, cui accederem; sed vellem potius ut primus interpositus esset: *Aras frequentas.* &c.

Superba jactas] MS. Pithœanus & Remensis: *super etiam jactas.* Recte. Sed Pithœus, nulla ratione a libro suo discedens, perperam edidit, *superba jactas. Super* est insuper. Sic Virgilius lib 2. Æn.

Cui

Cui neque apud Danaos usquam locus, & super ipsi
Dardanidæ infensi &c.

Sic ibi recte primarius codex Mediceus; neque aliter vetustissimus Mediceus. Servius: *& super*, id est, *insuper*, *simul*. Vulgo in editis *insuper*. Hæc scripseram postquam etiam Salmasium ad Spartiani Pesc. Nigr. c. 2. hanc lectionem, allatis ex Horatio & Sammonico exemplis, afferere video. Sed satis illam tuetur Virgilii locus, quem in minutiis etiam amat imitari Phædrus. Itaque nihil muto. Sane si quid esset mutandum, legerem potius: *Stupor, etiam jactas, tegere quod debet pudor.* Quod propemodum nihil abit a veterum membranarum scriptura: deinde sensui mire convenit. Neque enim liberalis, sed stupidi est ingenii, qui talia jactat. Et quam hic eleganter committuntur *stupor* & *pudor*. Amat istiusmodi allusiones Phædrus. Hinc illa in eodem versu, *mones* & *moves*;. *auxilium* & *exitium*; potius *lædi*, quam *dedi*. Sed illud imprimis juvat, quod formica, quam musca *rusticam* vocat, merito convicium regerit; maledictis enim qui certat, ut ait Comicus, male audiat. Hæc respondere voluit, non lacessere, quod ab illa allatum est, sibi id esse relatum putet. Non poterat autem convicium concinnius, nec latinius referre. Similiter Veronensis ille Latinarum Venerum parens, quem in deliciis habuit noster, de municipe quodam suo, homine insulsissimo: *Talis iste meus stupor, nil videt, nil audit.* Sed hæc utcunque se habeant, malo scriptorum librorum commodo sensui inhærere, quam conjecturis blandientibus ingenio indulgere.

Debet] MS. *Debes.*

Æstate me] MS. *Æstatem ela.*

Profecto retudi] MS. *Profector & tudi.*

FAB. XXIV.

Victoris laudem] *Laudem*, id est, laudationem. Suetonius Calig. c. 20. *Victos victorum laudem componere coactos.* Hinc vulgata lectio apud Livium lib. 8. p. 119. edit. Sigon. potest defendi; ubi pro *funebribus laudibus*, Muretus perperam conjiciebat, *laudationibus*.

Pycta] *Pugili*, inquiunt Viri docti. Imo pugili coronato. Πύκτης Græcorum latius patet, quam Latinorum *pugil*. Utraque vox significat, primo eum, qui se pugilatu exercet, etiamsi tyro; deinde Græci eum etiam πύκτην vocant, qui pugillatu vicit, quod Latinis nunquam *pugil* significat, nisi victoriæ nota addita; sic *pugil coronatus*, Quintiliano; *Olympices Pugil*, Ciceroni; *Pugil victor*, Horatio in arte poët. *Pugil quem Elea domum reducit palma.* Hinc brevitatis caussa a Latinorum aliis recepta est veluti in civitatem vox Græca *Pyctes*; semper tamen pro

 pugile

pugile victore, ut hoc loco Phædri. Similiter Plinio l. 7. H. N. *Euthymus Pycta:* Et Senecæ Nat. quæst. lib. 4. *Apollonius Pycta:* uterque pugilatu celebres meruere palmam. Ita & Columellæ lib. VIII. de Re rust. c. 11. lepide Gallus in pugnâ & certamine adversarii sui victor, *Gallinaceus Pyctes* vocatur. Verba sunt, *plerumque totum patrimonium, pignus aleæ, victor Gallinaceus pyctes abstulit.* Julius Firmicus scribit Leporis sidus in horoscopo facere *Pyctas Macherarios.* Heliogabalus, auctore Lampridio c 25. *Gladiatores ante convivium pugnantes sibi & Pyctas frequenter exhibuit.* Ita olim lectum, & postea a Casaubono ex Codice regio restitutum. Sed in Salmasii textu non exstat. Frequens est eo sensu in veteribus Græcorum Athletarum Inscriptionibus ΠΥΚΤΗΣ & ΔΙC ΠΥΚΤΗΣ. Latine recte verti potest *pyctes* & *bis Pyctes*; perperam *bis Pugil*, nisi addatur *victor*, vel *coronatus.* Hoc, etiamsi leviculum est, ad utriusque linguæ proprietatem monere visum est.

Certo conduxit pretio] Plinius lib. 3. epist. ult. *Fuit moris antiqui, eos, qui vel singulorum laudes, vel urbium scripserant, aut honoribus aut pecunia ornare. Nostris vero temporibus, ut alia speciosa, ita hoc imprimis exolevit; nam postquam desiimus facere laudanda, laudari quoque ineptum putamus.*

Condixit] MS. *Conduxit.* Sed alterum Salmasius probat.

Secretum petiit] Secretiorem amant secessum Poëtæ; nam ut ille, *Carmina secessum scribentis & otia quærunt.* Alio sensu apud Sueton. Calig c. 23. *Aviæ Antoniæ secretum petenti.* Et Plin. 1. ep. 5. *Regulus illuc me persecutus, secretum petit.* Ita hactenus Phædri hic locus intellectus. sed forte melius legi posset, *Decretum petiit* Fiebant enim decreta de victoribus; ex illo ergo decreto Simonides materiam carmini quærebat. *Decretum* hoc, τὸ δόγμα scilicet ἱερονικῶν; talia enim δόγματα sive decreta perscripta fuisse discimus ex inscriptione Græca apud Fulvium Ursinum, quam vide apud Ant. Aug. de leg. n. 30. & apud Gruterum pag. cccxxvii. Vide & Pindarum & ejus commentatores, imprimis Prolegomena Olymp. & Pausaniam in Eliac. &c. Vide Fabri Agonistica.

Usus poëtæ, ut moris est, licentia] Salmasius distinguit, *Usus poëtæ, ut moris, est licentia.* An *usus poëtici moris est licentia?* Quintilianus lib. 11. *More poëtis frequentissimo.* An vero *Usus Poëtæ memoris est licentia? Memoris*, id est, *grati*, qui non obliviscitur beneficiorum. Terentius Adelph. *Scio non usum antehac amicitia mea, memorem me dices esse & gratum.* Cicero de Orat. *Diligens, memor, sobrius Orator.* Tria verba illa, *secretum, materia, interposuit*, mire favent huic lectioni.

Ledæ] MS. *Lade.*

Opus adprobavit] Quis & cui? Simonides scilicet Pyctæ, qui ejus operam condixerat. Solennis hæc formula, satis explicata

cata commentatoribus. Inscriptio Beneventana:

C. BETVLEIVS. Q. F. FALEIVS. MONVMENTVM. FACIVND. CVRAVIT
SEIBI. ET. VXORI. EPIDIAE. P. F. NERIAE. EIDEMQ. PROBAVIT.

E schedis Piccarti Reinesius hanc edidit in Syntagm. clas. 14. insc. 94. haud paullo corruptiorem, & frustra tentavit mederi. In versu secundo legit NEREIDI, quasi vero *Neria* cognomen esse non posset; & sane mulieribus cognomen *Neria*, ut viris *Nerius* fuit. Inscriptio Romana, quam ex literarum forma ad Caracallæ tempora referebamus:

L. ABVCCIVS. NERIVS. ET. ABVCCIA. PIERIS
PORTICVM. SCAMNA. MENSAS
COLLIBERTIS. SVIS. SVA. PECVN. D. D.

Istius familiæ Abucciæ, ut hoc obiter dicam, detecta est, cum Romæ essem, ad viam Appiam Camera sepulcralis, in qua erant Inscriptiunculæ in dispositis ollis numero XLIX, in totidem tabellis marmoreis. Ejusdem tamen *Abuccii Nerii* parvulus marmoreus titulus Cajetæ in Ecclesia S. Quirici visus fuit, forte id loci decesserat:

L. ABVCCIO. NERIO. COLLIBERTO
SVO. BENEMEREN. ABVCCIA. PIERIS
SIBI. ET. ABVCCIAE. PRISCAE
FILIAE. SVAE.

Sic *Claudius Nerius*, & *Sex. Rustius Nerius*. Fuit & fœmina tali gentilitio nomine. Romæ in cinerario quadrato marmoreo apud Herculem Ronconium.

M. NERIO. FAVSTO
NERIA. M. L. LAMPAS
PATRONO. SVO
MERENTI.

CASSIAE
HELPIDI.

Et familia Neria:

D. M.
NERIAE. AMIA
C. MVTIVS. SABINIANVS
CONIVG. B. M. F.

Beneventi. Cæterum nihil in hoc nomine *Neriæ* vitii; sed monstrum erat C. LENTVELLIVS Q. F. FALERIVS. Rectum est sine dubio BETVLEIVS. Aliquid vero latet in FALEIVS. An *Falernus* cognomen? Ultima verba vitiose in schedis Piccarti, FIDEMQ. PROBAVIT. Nihil facilius fuit eo, quod ex Rhedii libro dedimus: EIDEMQ. PROBAVIT. Reinesius emendabat, epist. XLVI. ad Rupert. p. 401. IDEMQ. *Formu-*

la, inquit, *ſolennis circa operum publicorum curam, ut iidem, qui facere curaſſent, etiam probaſſe facta dicerentur.*

Quum reliquam poſceret] Quaſi vero pars, quam poſceret, tantum una fuiſſet reliqua; at bonus ille Simonides, ſi Phædro credimus, ex mercede pacta nil, præterquam partem tertiam, accepit; reſtabant ergo duæ. Scribe ergo meo periculo *reliquas*; niſi quis malit, *reliquum*; ut eſt apud Ciceronem; vel *reliqua*, ut eodem ſenſu apud Tacitum dicuntur *cætera*. Sic ſæpe *reliqua* ſubjiciuntur aliis expreſſis partibus. Suetonius Jul. 83. *Inſtituit hæredes ſororis nepotes, C. Octavium ex dodrante, & L. Pinarium & Q. Pedium ex quadrante, reliquos in ima cera. C. Octavium* &c. Ubi optime Lipſius conjecit, *ex quadrante reliquo*. Simili mendo calculi in ipſa hac hiſtoria laborant alii. Quintil. Lib. XI. Inſt. c. 2. *Simonidis vulgata fabula eſt, cum Pugili coronato carmen, quale componi victoribus ſolet, mercede pacta ſcripſiſſet, abnegata ei pecuniæ pars eſt, quod more Poëtis frequentiſſimo digreſſus in laudes Caſtoris & Pollucis exierat; quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebraſſet, jubebatur, & perſolverunt, ut traditum eſt.* Ita circumfertur hodie; & ſane haud diffitemur, quod abſque veteribus libris prope nulla foret erroris ſuſpicio. Primus Codex Mediceus ſummæ fidei & vetuſtatis, *abnegatam nei pecuniæ partem.* Neque aliter alii ex veſtuſtioribus. Editiones primæ, *abnegatam ei pecuniæ partem*, perperam omiſſo, tanquam ſuperfluo & nihili, ut falſo putabant, *n*. Legendum eſt omnino, *abnegatas duas ei partes.* Illud *n* non eſt litera, ſed numerus II. ſcriptumque fuerat, ut veteres ſolebant, *abnegatas II. ei.* Id oſcitantem Librarium adeo fugerat, ut tanto Auctori, haud contentus ſemel injuriam feciſſe, alteram labem ſtatim addiderit. Sequitur enim in membranis, *quapropter partem bis ab iis.* Quis non videt initio fuiſſe, *partes II.* ex quo ſtupor iſte ſuum *bis* formavit; cum *duas* ſcribere debuiſſet? Sed quam dixi veterem & veram lectionem, præter membranarum veſtigia, quibus libenter inhæremus, facile Phædri hoc exemplum præſtabit. Ciceroni vero, hanc hiſtoriolam lib. II. de Oratore narranti, ex hiſce locis recte conſtitutis adverſus plane ſimilem corruptelam certiſſimum eſt remedium. Narrat autem *nimis illum ſordide Simonidi dixiſſe, ſe dimidium ejus rei, quod pactus eſſet, pro illo carmine daturum; reliquum a ſuis Tyndaridis, quos æque laudaſſet, peteret, ſi ei videretur.* Nihil abſurdius hac lectione; Si dimidium fuit, quod pactus fuiſſet, totius narratiunculæ finis, veritas, & gratia perit; Nam non ſordide feciſſe dici poteſt, qui dat ex pacto, quod promiſerat. Optime notarunt editores poſtremi vocem hanc *dimidium.* Quare ſi a MS. aliquo abeſſent hæ voces, *dimidium* & *rei*; legerem *ſe tertiam ejus, quod pactus eſſet. Tertiam*, quemadmodum in aliis ſimilibus numeris eleganter, ut *partem* ſubintelligas. Notus ex Suetonio facetiſſimus Ciceronis jocus

jocus in Cæsarem ejusque amicam Serviliam; *Quo melius emptam sciatis, Tertia deducta est.* Sensu primo & simplicissimo, tertiam partem summæ; secundo & aculeato, filiam Serviliæ Tertiam intelligi, haud obscurum erat. Ita & Phædrus lib. 1. fab. 5. *Tum quia plus valeo, me sequetur tertia.* Tacitus lib. 4. ann. *M. Lepidus quartam Accusatoribus secundum necessitudinem legis, cetera liberis concessit.* Sic in jure *Quarta Falcidia.* Cæterum illud *tertiam* plane eodem modo periisse suspicamur, ut in loco Quintiliani supra demonstravimus, quod compendio Veteres scribere solebant, III. qui numerus postea facillime neglectus, sive hunc pro litera *m* acceperint librarii rudes, sive in illud *nei*, quod hactenus contra fas & sensus rationem, instar putidissimi glossematis, locum hunc fæde maculavit, pro captu suo mutarint. Quod si cui mirum videatur, aut veteribus insolitum, ejusmodi numerorum notas adhiberi; is primum sciat, in vetustissimis membranis fere haud aliter reperiri; deinde id mirari plane desinet, si non tantum *tres, ter, tertium, ternum* &c. ita notari; sed, quod magis novum est, triremes eodem plane compendio III. passim in vetustis Romanorum lapidibus scribi atque intelligi, quod omnium oculis exponam. Talis est lapis Puteolanus apud Gruterum p. ꟾↃLXI. 1.

D. M.
C. SENIO. SEVERO
MANVPLARIO. EX. III. FI
DE. NATIONE. BESSVS.

Indicis magni magnus Auctor, qui EX III. FIDE, *ex coborte tertia Fide* interpretatur, aliud agebat, cum illa scriberet; aut potius, quicunque tandem hæc atque ejus generis alia plurima παρόραματα ὅσα κοινῆς Indicibus cæteroquin adjecit. Scaligerum hunc fuisse, haud crediderim. Manipularius miles iste classis Prætoriæ Misenatium ex triremi FIDE fuit, quæ a παρασήμῳ & signo *Fidei* nomen acceperat; idque partim ex aliorum veterum monumentorum usu & ratione, partim ex ipso loco, quo exstitisse lapis dicitur (Puteolis nempe, hoc est, ad Miseni Portum sinumque, classis prætoriæ maris inferi celebrem certamque stationem) ignorare nemo poterit. Similis fere, sed paululum apertior, nobis observata est Inscriptio Ravennæ ad S. Mariæ in porticu, ubi portus classis maris superi.

C. TREBONIVS. LVPVS. NARESSVS
MIL. EX. C. PR. III. PACE. VIX. ANN.
XXXVIII. MIL. ANN. XIIII. M. VALERIVS
RVFINVS. HE. PON. CVR. AMI. BENE. MER.

LVPVS, natione Naressus, e Dalmatis iis, qui apud Plinium hactenus levi mendo, ut hinc discimus, *Naresii* scribuntur, MILES EX Classis Prætoriæ Ravennatium TRIREMI-PACE fuit, sic dicta, quod pictam, sculptamve Pacis figuram puppe ostentaret.

taret. Similiter in Romano lapide, quem in hortis Cælimontanis Matthejorum vidimus, IIII FORTUNA, est Fortuna quadriremis, ita appellata a Fortunæ tutela & παρασήμῳ, quæ duo si unquam diversa fuerint, ut alibi disputamus, iis temporibus sane nihil discrepabant. Lapidem hunc Romæ in hortis illis vidimus.

Laudes dua] Solœcismus. Sed scripserat Phædrus, ut Scheffero jam visum, *laudis dua*, subaudi *partes*; quod ideo omissum, quia jam proxime antecedat. Est autem elegans ellipsis & veteribus frequens, in numeralibus omittere partes. Cicero in divin. *Quam illa primarum:* ubi Asconius, *subaudi partium.* Ad Att. 1. ep. 14. *Amoris tibi primas defero.* Et de Nat. Deor. *Ad quem Epicurei primas deferebant.* Et de Clar. Orat. *Primas in causis agebat Hortensius.* Et de Orat. *Ingenio primas concedere.* Sic & legendum in Acad. in omnibus vulgo additur *partes.*

Ne irate] MS. Rem. *Ut ne.* Sic Terentius 4. And. 2. *Ut ne Pater per me stetisse credat.* Græci ἵνα μή.

Ne male dimissam gratiam cor] S. *Ne male dimissus:* vel lege, *ne male DIS missam gratiam cor.*

Recubuit] Poëtæ nonnunquam pro *accubuit*; quod optimæ Latinitatis est; sed post Neronis tempora frequentari cœpit *recumbere*, quomodo Græci ἀνακλίνεσθαι, ἀναπίπτειν. Horatius tamen 1. epist.

Si potes Archaïcis conviva recumbere mensis.

Repente quum] Lege: *Repente quum juvenes duo sparsi pulvere;* vel, quod melius est, *repente duo quum juvenes.* Vitat enim quantum potest ∪ ∪ ∪ ∪.

Provocet] MS. *provocent.*

Promorat] MS. *moverat.*

Triclinium] Nota hoc loco, *triclinium* sumi pro conclavi & cœnatione ipsa, ut apud Vitruvium, Quintilianum, & alios. Fallitur Servius, qui negat de conclavi aut basilica dici.

Camara] Sic veteres libri, plane ut Græci; atque ita constanter lapides; nam vitiose Gruterus ІↃCCCLXII. 5. CONCAMERATVM. contra scripturam lapidis, quem vidimus. Nonii & similium corruptis lectionibus nihil movemur. Perperam igitur apud Nonium *Camera* & *Cameri boves.* Forte scripserat nugator: *Camira* & *Camiri boves.* Certe *Camiri*, *Camyri*, *Camuri*, in Virgilii Codicibus varie scribitur. *Cameram* tamen apud Lucretium legit Charisius, quem vide pag. 43. Gramm. vet.

Numinum præsentiam] *Quis curam neget esse te Deorum, Propter quem fuit innocens ruina.* Martialis 1. ep. 83. Adferenda hinc alia vetus lectio Quintiliani, loco citato: *Et illos quidem non invenit, fuisse tamen gratos erga se exitu comperit.* Editiones primæ cum recentioribus MS. *erga se eos exitu.* Scribe ex optimo Mediceo & altero pervetusto: *Erga se Deos exitu;* atque id ex Phædri hoc loco plane confirmari videbit, qui integrum conferat.

FAB. XXV.

Esse ne tibi videar molestior] Lege, *tibi esse ne videar.* Huic transpositioni favet vetus scriptura; sed in voce *primum*, si vulgata servetur, non eliditur *m* finale, quod Phædro familiare. Codex Rem. habet, *Primum esse tibi ne videar.*

Conari] MS. *conare.* Corrupte.

Materiæ] MS. Rem. *Naturæ*; quæ vera & genuina lectio, quam & Salmasius ex MS. margini suo adscripserat. *Naturæ copia*, pro *copiosa rerum varietate*; ut ipse se explicat infra; atque id voluisse liquido confirmant, quæ in rem eandem paulo post sequuntur fabula 5. libri 5. *Et copiosa rerum abundat varietas.* Quæ plane respondent hisce: *Naturæ tanta abundat copia*; *labori faber* &c. quibus verbis Phædrus adeo ad suum fatum concinnis, vaticinari magis, quam fabulari voluisse credi potest. Ego certe cum Ao. 1658. ea, quæ Tan. Faber in auctorem nostrum notarat, primum vidissem, avideque perlegissem, laborem illum infra meam exspectationem deprehendens, oraculum hoc fabulatoris nostri Editionis ejus fronti adscripseram; qua in re nullam me injuriam Fabro fecisse, res ipsa loquitur.

Præmium] Salmasius ad oram libri sui: *lege, nimirum. Brevitati nostræ nimirum ut reddas, peto, quod pollicitus es.*

Minus veniet] Lege, *minus usu veniet.* Ut versus constet, revocanda omnino est integra vocula *usu*, quæ ob librariorum in describendo compendia excidit; ut eo modo multæ aliæ voces & syllabæ periere, & postea à viris doctis restitutæ sunt. De Usu muneris loquitur, & ob brevitatem vitæ cito expediendum esse promissum beneficium monet, ut eo uti posset longius. Munus quod differtur idem esse potest; atque ita non natura rei, sed usu tantum eo minus est, quo plus temporis consumit dilatio. Sequentia adhuc magis hujus lectionis veritatem tuentur, & de usu solo actum fuisse docent. *Si cito rem peragas, usus fiet longior; fruar diutius, si celerius cœpero.* Quæ verba mihi in mentem revocant locum, qui eandem prope miserandam sortem subiit, apud Plinium juniorem epist. lib. 8. 5. *Nam fruendis voluptatibus crescit carendi dolor.* MS. *fruendi* vel *fruenti. voluptatibus*, indicant excidisse voculam quandam, quam sensus requirit, & quæ omnino revocari debet, & restitui e vocis *fruendi* duabus ultimis literis, *di*, & prima sequentis vocis *u*, conjunctim *diu.* Scribendum enim, *fruendis diu voluptatibus.* Id antecedentia plane confirmant. Amiserat Macrinus uxorem singularis exempli, cum qua triginta novem annis sine offensa vixerat; addit ergo Plinius: *Habet Macrinus grande solatium, quod tantum bonum tam diu tenuit, sed hoc magis exacerbatur, quod amisit, nam fruendis diu voluptatibus crescit carendi dolor.*

Languentis ævi reliquiæ] Valerius Max. l. 6. c. 2. §. 10. *Robustas senectutis reliquias.* Et lib. 2. c. 6. §. 8. *Reliquias spiritus.* Et lib. 9. *De reliquo spiritu suo sollicitus.* MS. B. *De reliquo spiritus sui sollicitus.* Lib 5. c. 6. §. ult. ext. *Aristoteles vero suprema vitæ reliquias vix custodiens.*

Bonitas tua] Ita Antonius ad Ciceronem l. 14. ep. 13. ad Attic. *Quod si bonitas tua responderit judicio meo, quod semper de te habui, gaudebo.* Petavius vertit, ἡ σὴ χρηστότης καὶ ἐπιείκεια.

Beneficium utile] MS. Remensis & Pithœanus: *Beneficio utilius,* scribe *beneficio utilis.* Eleganter. Ita Martialis lib. 11 ep. xc.

Vivere quod propero, pauper, nec inutilis annis,
Da veniam, properat vivere nemo satis.

Nec inutilis annis, id est, dum annis meis uti possum, dum per ætatem licet. Cicero, *Et suis & publicis rationibus utilis.* *Utilis*, commodus. Glossæ Philox. χρήσιμος, *utilis, commodus.* *Cum jam beneficio utilis esse desierit*; id est, cum jam Phædrus, senio debilis, beneficio tuo uti frui amplius non possit. Et hoc eleganter de sene dicitur; non tantum ob brevissimum usum & senectutis incommoda, quibus nihil ad gustum est; sed maxime etiam ob suam ipsius naturam. Sic Horatius de sene: *Timet uti.* Unde etiam senex *timidus* dicitur, tum aliis, tum etiam Phædro, lib. 1. fab. XV. quem Meursius frustra sollicitat.

Stultum admovere tibi preces existima] Quid ineptius, quid stultius, si ita Phædrus scripsisset? quin se ipsum stultissimum declarasset, qui plus una vice Eutycho preces jam admoverat. MS. Remensis: *Precesexes.* Pithœanus: *Precepsexis.* Unde Pithœus infelici conjectura fecit, *preces existima.* Nam, præterquam quod illud *existima* nimis longe a veteri scriptura abeat, verborum reliquorum verum sensum prorsus invertit, atque exstinguit; itaque facile fuit nobis veram lectionem invenire. scribendum enim,

Stultum admovere tibi preces sexcenties.

Scilicet *precesexes*, nihil aliud erat, quam *preces sexcenties.* Natum illud monstrum SEXIS ex compendio scribendi SEXC. sive SEXCIS, utroque enim modo in vetustissimis membranis SEXCENTIES reperitur scriptum. Hoc ergo dicit: jam semel atque iterum opem tuam imploravi; quid stultius certe est, sexcenties id te rogare? *Sexcenties* pro pluries, etiam pueris notum est, eleganter dici & in proverbium abiisse. Plautus Menæchm. Act. 5. sc. 4. *Quin suspirabo plus sexcenties in die.* Sic *sexcenta* pro paulo pluribus. Cicero ad Att. lib. 6. ep. 4. *Belli periculum, militum improbitas, sexcenta præterea alia.* De Divin. lib. 2. *Sexcenta licet ejusmodi proferre.* Sic passim; imo etiam pro paucissimis. Cicero ad Attic. lib. 7. ep. 2. *Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi.* Sic quoque *senio* pro *sexennio* scriptum reperimus. Incerti panegyricus Constantino Aug. dictus c. 16. *Consumpto per desidias senio.* Sic in

in Gruteri & H. Stephani editionibus. Sed scribendum omnino *sexennio*. Liv. p. 333. edit. Sigon. *E Romanis cecidere . . . victi.* Scribe VICTI., id est *sexcenti*, quod omnibus literis in alio quodam libro scriptum est. Livius lib. 23. cap. 13. *Fit SC. ut Annibali quadraginta Numidarum millia in supplementum mitterentur, & quadraginta Elephanti, & argenti multa talenta.* Ubi notat Gronovius: Put. & Pet. omittunt *To multa*, ut credibile sit numerum excidisse; M. Ant. Muretus acute legit M. VC. TA quod explicat mille quingenta talenta: lib. 16. var. lect. c 8. *Mille* forte sufficerent ex capite 32. hujus libri. Hæc Gronovius recte dicit, *mille* sufficere, ex ipsius Livii c. 32. Ubi dicitur Mago inter alia mille Argenti talenta transmissurus fuisse; atque ita altero illo loco omnino legendum. Natum illud *multa* ex compendiis scripturæ; primo scriptum CIↃ sæculo sexto circiter aut septimo Christiani CIↃIL; sic enim mille tum significabant; postea nono aut decimo sæculo, Monachus putans syllabam revocandam esse sequentem geminandamque, perperam scripsit MULTA TALENTA.

Sæpe impetravit &c.] Invenitur hic versus in gnomis Ethico-Politicis a Grutero editis.

Tua prius sunt partes, aliorum dein] MS. *Tua sunt partes, fuerunt aliorum, dein simili gyro venient aliorum vices.* Lege:

Tua sunt partes, fuerunt aliorum prius,
Dein simili gyro venient aliorum vices.

Tua sunt partes elegans locutio, petita a Scenicis, quorum cuique sunt partes datæ. Cicero de Divin. *Quid de auguribus loquor? Tuæ partes sunt, tuum, inquam, auspiciorum patrocinium debet esse.* Lib. 14. ad Att. ep. 14. *Tuas partes esse arbitror, ut ejus animum tenerum his opinionibus imbuas.* Pro Cornel. *Quæ sunt igitur partes meæ?* In Verr. *Meæ partes sunt hospitum recipiendorum.* Seneca 4. de Ben. 2. *Primæ partes sunt ejus.* Grutero videtur a Terentio sumsisse, prol Phorm. *Primas partes qui aget, is erit Phania.* Sic supra noster: *Fatorum arbitrio partes sunt vobis datæ.* Cicero pro Dom. *Meæ partes in ea caussa præcipuæ fuerunt.* Catullus non quidem de partibus, sed proverbialiter, *prius fuere*, pro olim fuere, eleganter epig. 4. de Phaseli sui virtutibus: *sed hæc prius fuere, nunc recondita senet quiete.* Sed & tota hæc phrasis de præsenti, præterito & futuro, Catulliana & Virgiliana est. Ille Epigr. 21.

Aureli, pater esuritionum,
Non harum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut sunt, aut aliis erunt in annis.

Et iterum ad Ciceronem:

Disertissime Romuli Nepotum,
Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
Quotque post aliis erunt in annis.

Et Epig. 24.

O, qui flosculus es Juventiorum,
Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut posthac aliis erunt in annis.

Virgil. 4. Georg. de Proteo.

Novit namque omnia vates,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Gratulari me fac judicio] MS. *Me tatare jud.* Hinc Pithœus ex conjectura edidit *fac*, contra librum suum. Notavit & antiquam lectionem Rigaltius, sed hinc pessime conjiciebat, legendum esse *patere*; nam peccat graviter contra versum. Malim ergo: *gratari me patere.* Vide omnino Inscriptionem apud Gruterum p. 462. 1. *Patrono Præstantissimo testimonium gratulationis exsolvimus.* Scilicet quia Ragonius ille Vincentius judex inter Mensores Portuenses & Caudicarios feliciter judicaverat.

Quam puer] MS. *Pueri.*

Palam mutire] MS. *Mutture*; sed corrupte. Est versus Ennii in Telepho:

Palam mutire plebejo piaculum est.

Meminero] MS. *R. memini.* Salmasius: *pulchre rememini.*

NOTÆ IN LIBRUM V.

PROLOGUS.

Operis habere terminum] Salmasius ad oram libri sui notavit; *Terminum operi tradere.* Ego malo: *Terminum operi statuere*; ut apud Livium. *Finem statuere*, sæpe apud Ciceronem & Livium. *Statuere* ergo vox propria de fine & termino.

Damnavi meum] Illud *meum* non agnoscunt MSS. sed est ex conjectura Salmasii ad marginem.

Talis etiam est tituli artifex] Locus mendosus & mutilus. MSS. Remensis & Pithœanus prorsus ignorant absurdum illud *artifex*, quod frigidum atque inficetum commentum est Rigaltii, neque huic purpuræ attexi meretur. Melius Pithœus, Rittershusius & alii, tunc temporis defectum indicantes atque agnoscentes, quod sanari posse diffidebant, intactum reliquere; Et sane absque integriore codice scripto, illud, quod casus nescio quis ante tot sæcula huic loco prorsus abstulit, ita plene restitui vix potest, ut amplius dubitationi non sit locus. Accedit quod illa vox *Tituli* hic etiam valde sit inepta, atque indubie corrupta; nam Poëtæ

Poëtæ titulum intelligi mihi non probatur; Neque id illi placuit amico, dum viveret, nostro, cujus sincerum ac subtile judicium maximi semper feci, qui explicabat *talis tituli*, talis laudis; idque a statuariorum titulis desumptum esse volebat. Erudite ut solebat, sed nimis longe petitum, loco nostro haud convenire videtur. In mendo, ut dixi, vox illa cubat, cui corrumpendæ librariis imperitis causa fuit ille in membranis defectus proximæ vocis. Quid igitur faciemus huic, non tantum corrupto, sed & misere mutilo loco? Equidem decerno nihil, etiamsi, quo me haud levis conjectura ducat, habeam. Neque enim, quid sensus expetat, obscurum cuiquam esse potest, antecedens simul capitulum revolventi. Mutat rationem consilii, & ad objectiunculam suam sibi ipsi respondet: Nam si quis etiam alius simili fabularum conscribendarum studio tenetur, quibus divinationum conjecturis assequi poterit, quid dictum, quidve indictum voluerim? scripserit ergo meo judicio:

Nam si quis talis etiam est studii diligens.

Hoc plane est illud, quod antecedenti capitulo dixerat: *Dein si quis eadem forte conari velit. Diligens studii* idem, quod apud Plinium *diligentissimus artis*. Et Cicero 2. ep. 13. *Studiosus studiorum meorum*. Et passim apud alios, *diligens salutis*, *Studium* proprie de exercitio tali & ipsa hac fabularum fingendarum arte, apud Phædrum etiam in epilogo libri 2.

Si nostrum studium ad aures pervenit tuas,
Et arte fictas animus sentit fabulas.

Et prolog. lib. 3.

Fortasse dices, aliqua venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quæso, potius viles nanias?

Hinc lib. 2. epilog.

Quoniam occuparat alter, ne primus forem;
Ne solus esset, studui, quod superfuit.

Ubi MSS. *studui*; sed vitiose; & recte conjecit *studii* Rittershusius, qui duos versus istos primus restituit, malo exemplo ne nominatus quidem ab iis, qui ejus conjecturam in textum receperant. Sed ne quis illud *studii* a vulgata lectione *tituli* nimis longe recedere, alterum vero *diligens* absque ullius vetustæ scripturæ vestigiis temere a nobis scriptum existimet; visum est & fontem erroris, & nostræ fundum emendationis, bona cum lectoris venia, paululum diligentius detegere. Sciendum ergo est, non tantum hujus, sed & versus proxime præcedentis, extremas literas quasdam periisse; sic utrumque versum mutilum in fine ad fidem codicis sui Pithœus ediderat. Idem defectus utrobique in Remensibus membranis. Rittershusius defectum levissimum prioris versiculi facile supplevit; recte

recte ut puto restituens *meum*; id sensus & versus postulant; atque adeo placuit Rigaltio, ut, etiam invitis membranis, tacitus eas quatuor literulas in secundæ editionis suæ contextum reciperet. Nec plures fere literas versu proxime sequenti periisse puto: Videtur enim extremam utriusque versiculi particulam una eademque clades afflixisse, membranis id loci casu quodam, sive perforatis, sive aliter corruptis, foramine quidem exiguo; sed ita, ut ambitus ex utroque versu quatuor circiter postremas literulas abstulerit. Isti versus ita mutili in veterrimo codice iis compendiis sunt scripti, quæ tunc temporis, a quinto ad decimum fere seculum Christianum, vulgari in usu erant: licet illis literarum formis in typographiis nostris careamus, ex sequentibus tamen, in talibus antiquitatis monumentis vel leviter versato, scribendi illa ratio facile apparebit:

CONSILIUMTACITOCORDEDAMNAVI... supple: meum
NAMSIQUISTALISETIAMESTUDILI.... supple: gens.

Sequentibus barbaris atque obscurissimis illis sæculis, cum ejusmodi compendia frequentari desiissent, immo vix recte amplius intelligerentur, unde tot & tanta in optimos auctores invecta monstra deprehenduntur; Phædrum ex tali codice descripturus Monachus, hoc loco neque compendiosam scripturæ rationem, neque defectum illum animadvertens, misere hærens ad ultima illa, sive *VDILI*, sive *TVDILI*, revocata proxime præcedenti litera, pro *TVDILI* scribendum putavit *TITVLI*; quæ inepta lectio ex uno codice in alium, ita ut fieri solet, facile propagata est; Debebat autem miser ille non unam tantum illam, sed duas proximas, literas, *ST* revocasse, & sic statim genuina lectio *STUDI* prodiisset, cujus vocis ultima syllaba *DI* primam sequentis ob similitudinem & compendium scribendi iterum absorpsit; quæ geminata sponte sua se ostendit, quæ latebat, vera lectio *STUDI. DILIgens*, quatuor postremis literis, ut dixi, fato simili cum superioris versiculi ultimis deperditis. Atque hæc, erudite lector, qualiacunque tui facio judicii.

Colorque prior] Salmasius: *colorque purior*; lege: *colorque proprius.*

Quas Æsopias, non Æsopi, nomino] Priscianus sophista ex arte præexercit. secundum Hermogenem vel Libanium: *Nominantur fabulæ omnes communiter Æsopiæ, quoniam in conventibus frequenter solebat Æsopus fabulis uti.* Vide Schefferum in notis ad Prolog. lib. 1. *Æsopius*, Cognomen in Inscriptione Dacica, Gruterus pag. CCCXLVII. 4. Q. LAELIVS AESOPIVS. Puto tamen scribendum *Æsopeas*, Αἰσωπείους. Et Latini mutant in E. Vide Torrent. ad Sueton. voce *Odeum.* Salmas. ad marginem Αἰσωπείους.

Quasi paucas ostenderet] MS. Rem. *quasi paucas ille ostendit.* Sed delen-

delendum ineptum illud & otiosum *Quasi:* lapsu scribæ, illud male repetentis ex præcedentis versiculi capite; nisi hominis inepti glossema velis. Itaque, ut versus constet, scribendum omnino: *Paucas ostendit ille, ego plures disseram.* Sic de eadem re suprà lib. IV. fab. 20. *Invenit ille, nostra perfecit manus.*

Quartum libellum] Quare *quartum* magis, quam reliquos libros? neque enim est, quod conjicias, quartum librum inscriptum fuisse Particuloni; imo vero contrarium ostendimus. Nam si prologum libri tertii, quem Eutycho dedicavit, cum Epilogo libri quarti diligenter conferas, statim deprehendes, ad eundem Eutychum fuisse scriptum utrumque librum. Accedit, quod in præfatione quinti libri non verisimile est, unius quarti libri lectionem adeo desiderasse; potius quintum dixisset. Denique oratio non apte procedit; quod nemo non videt. Meursius more suo versum hic excidisse clamat. Nimis licenter. Leviter emaculanda est vulgata lectio, unica literula extrita, & invitis licet membranis scribendum; *Quarum libellum*; scilicet fabularum, quæ proxime præcedunt. *Libellum* vocat totum hoc opusculum suum, ut lib. I. prol. *Duplex libelli dos est.* Et lib. IV. ad fab. VI. *Parva libellum sustine patientia.* Ad exemplum Catulli, *Cui dono novum lepidum libellum.* Quæ sequuntur emendationem nostram confirmant; nam quod dicit, *hunc obtrectare si volet* &c. non de quarto aut quinto libro, sed de toto libro accipiendum esse, satis convincunt tot aliæ Phædri querelæ de invidis & malignis hujus laboris obtrectatoribus. Vide imprimis lib. 2. fab. 9. & 4. fab. 2. Talis ergo est totius loci sensus: Mi Particulo, „quoniam fabulæ te delectant, quas, Æsopi ad exemplum a „me confictas, rectius Æsopias, quam Æsopi, nomino, quo„niam ille paucas tantum ostendit, ego tuæ in spem gratiæ ve„tusto illo scribendi genere, sed rebus fabulisque novis usus, „plures ejusmodi fingo differoque; quarum libellum dummodo „tu, ut flosculos apicula, late & varie perlegens, nunc his, „nunc illis ex floribus, omnia libans, sic verba mea tuas in char„tas transferes.

Dum tu varie perleges] *Varie* constanter in MSS. Sed cum ab iis abesset *Tu*, Pithœus conjicit *vacive*; quod Faber adeo probat. Sed æque facile, immo facilius, *Tu* excidere potuit, ut idem error in fabula 9. hujus libri adhuc reperitur.. *Tu*, quod hic ἐμφατικῶς positum, opponitur maligno obtrectatori, quod statim sequitur. *Varie* autem ita intellige, ut superiori nota declaravimus, ut, tanquam apes ex floribus delibando, omnia mea verba in chartas transferas, licet malignus eas obtrectet.

Transfertis mea] MS. *Feretis.*

In literarum plausum ire desidero] Ut versui laboranti succurrerent Viri docti, fecere *illiteratum plausum*; & verba & sensum mutarunt, quæ mihi sana & pulchra videntur; sed ordinem verbi

verbi unius, transpositione a Monacho Grammaticastro turbatum, aut, ut Gellius dicit, posituram leviter mutare debebant: legendum enim, *in literarum ire plausum desidero.* Sic versus constabit propter geminam consonam. *Literarum*, id est, *Literatorum*, ut apud Val. Max. lib. 2. c. 9. *Ipsa medius fidius mihi litera sæculi nostri obstupescere videntur.* Et Noster: *Noli molestus esse omnino literis.* *Ire in Lachrymas* apud Statium & Plinium paneg. c. LV. *Ibit in sæcula, fuisse Principem* &c. Tacit. 14. an. 61. *Itur etiam in Principis laudes.* Sic infra fab. penult. *Consurgere in plausus.* Trebel. Pol. de Salonino: *De quo nihil est, quod dignum in literas mittatur.* Salmasius & Casaubonus legunt: *dignum quod.* Lucanus lib. 10. *Ite feroces Cæsaris in jugulum*; Et mox: *jugulumque in Cæsaris ire.* Silius Ital. lib. 3. *Ire per ora Nomen in æternum paucis mens ignea donat.*

FAB. I.

D*etrito Myronem argento* &c.] Locus diutissime & vehementissime vexatus, quo non alius fere corruptior apud Phædrum. Itaque viros doctissimos mirum in modum exercuit, quorum plerique eum pro desperato habuere; ut Gronovius, Schefferus, Buchnerus. *Non est in toto Phædro depravatior locus*, inquit Rigaltius, in notis ad secundam editionem suam; sed quarto decimo anno post, cum tertiam adornaret editionem, audacior factus, non tantum illud *detrito*, quod naui est, sed etiam totum illum paulo corruptiorem versum: *Fabulæ exaudiant adeo fugatæ*, nihil lectorem monens, tacitus, suique nimium securus, malo exemplo, clanculum ejecit; quem utraque Salmuriensis editio temere, ut solet, secuta est. Aliorum conjecturas, quæ permultæ sunt, excutere nihil attinet. Laudamus conatus etiam infelices, dummodo ne sanæ rationis & verecundiæ fines exeant. Speramus autem, genuina lectione stabilita, Viros ingenio & judicio præstantes sua sponte veritati concessuros. Nobis certe, hunc locum diu multumque versantibus, blandientes permultæ conjecturæ in mentem venerunt; sed in iis animus, sui suarumque rerum contemtor, conquiescere non potuit, donec se offerret lectio, quæ, veritatis splendore statim se probans, severioris cujusvis judicii trutinam sustinere posse videbatur. Deprehendebam, primo removendum ineptum glossema, & nullius momenti illud *detrito*, quod versum & sensum turbat; certe nullum habet commodum sensum: deinde, si illud removeas, statim versus dimidia parte in numerum & cæsuram redit, & gravissimo vitio liberatur. Sed cujus rei, inquies, hæc glossa est, unde nata? *Detrito*, glossema est τȣ̃ *novo*, quod Glossatori dubium & anceps videbatur; objici quippe a Sophista posse: marmori aut argento novo, quod novum esse ipsa novitas prodit,

prodit, quis pretium ponet ex adscripto vetustiorum artificum nomine? quis non statim advertet dolum? Itaque Phædrum explicaturus, iste in margine ad verba ejus, *novo marmori suo*, suum addidit glossema, quod postea in textum irrepsisse vides, *detrito*; scilicet significans, magnum, sub antiquis nominibus artificum celebriorum, esse marmoreæ & argenteæ imagini pretium, re ipsa quidem novæ, sed, ne appareret novitas, clanculum detritæ. At vero ejus explicationis sive additamenti nihil necesse erat. Loquitur Phædrus, non περὶ τοῦ φαίνεσθαι, non de apparente veritate; sed marmor atque argentum vocat novum, ἐν τῷ εἶναι, quod revera novum erat, etiamsi fraude recentiorum artificum ita detritum esset, ut omnino vetus appareret. Neque opus erat, ut Poëta, brevitatis amans, diserte hoc adderet. Quis enim paulo peritior, vel olim vel hodie, ignorat, statuam aut iconem ex marmore aut argento novo factam, quo majoris lucri caussa antiquitatis speciem præ se ferret, a fraudulentis artificibus & mangonibus passim deteri, aut variis modis simulato situ obduci? prisco ævo id factum Plinius tradit lib. XXXV. Nat. Hist. Inepto hoc glossemate sublato, cætera, quæ sequuntur, hactenus non intellecta, quod sensu careant, ita censemus emendanda:

Myronem argento; Fabulæ exempla audiat
Adeo fugatæ; plus vetustis his favet,
Invidia mordax quam bonis præsentibus.

Sic optime versus constabit; quod liquido sequentia & antecedentia evincunt:

Sed jam ad fabellam talis exempli feror.

Qualis, quæso, exempli, si ejus nulla mentio in antecedentibus? talis exempli, qualis dixi; hoc est, exempli e narratione, a nostris temporibus adeo remoti & fugati petita. Cicero Orat. ad Brutum, ubi de numeris agit: *Nominibus veterum gloriantur, habet autem ut in ætatibus auctoritatem senectus, sic in exemplis antiquitas.* Quem totum locum videas. *Exempla* vero eo loco non pro fabulis, ut apud Phædrum sumuntur. Error autem inde natus est, quod quondam scriptum fuerat; *EXa. audiant*; idque sequioris temporis exscriptores non animadvertentes; putarunt esse, *fabulæ exaudiant.* Sed *EXa.* compendio significat *exempla*, ut *EXm. exemplum*; *EXo. exemplo*; quod multis locis in membranis vetustis ostendi potest; sed earum qui qualemcunque usum habent, illud ignorare non possunt. *Audiat* vero referri potest ad *seculum nostrum*, quod præcessit, sive ad *invidiam*, quæ vox sequitur; & melius tum legas, *plus vetustis his favens.* ut Martialis epigr. 10.

Hi sunt invidiæ nimirum, Regule, mores
Præferat antiquos semper ut illa novis.

Si vero legas *exempla audiant*, erit, ut dicimus vulgo, *Audit*

vir

vir bonus; ſint exempla; pro exemplis audiantur. Salmaſius ad Lamprid. & ad marginem libri legit: *Trito Myronem argento, fabulæ exulant ideo fugatæ.* Et *tritum argentum* exponit *cælatum*, unde *tritores* dicti, quos Græci τορευτὰς vocant, ut habent Gloſſæ. Aſſcripſerat & ante margini legendum *exodio*. Poſtea ea, quæ ad Lamprid. notaverat, margini adjecit, addiditque omnino ita legendum, in quo multum fallitur.

Marmori adſcripſerunt Praxitelem, Myronem argento] Praxitelis marmorea, & Myronis ſive ærea ſive argentea ſigna, quanto fuere in pretio, vel unicus ille Ciceronis locus lib. VI. in Verrem oſtendit, ubi ſtatim initio: *Praxiteles ſummo artificio marmoreum Cupidinem fecit illum, qui eſt Theſpis, propter quem Theſpiæ viſuntur, nam alia viſendi cauſſa nulla eſt.* Et ſtatim de Myrone: *Ex altera parte Hercules egregie factus ex ære: is dicebatur eſſe Myronis, ut opinor, & cer*[illegible]*c.* Notum autem eſt, artifices Græcos operibus ſuis nomina ſua adſcribere ſolitos. Martialis lib. IX. Epig. 45.

> *Alciden modo Vindicis rogabam,*
> *Eſſet cujus opus laborque felix.*
> *Riſit; nam ſolet hoc; levique nutu*
> *Græce nunquid, ait, poëta neſcis.*
> *Inſcripta eſt baſis, indicatque nomen.*
> ΛΥΣΙΠΠΟΥ *lego, Phidiæ putavi.*

Videatur de Praxitelis Venere & Myronis bucula ærea Epigr. Auſon. 57. Cicer. Verr. VI. *Signum Apollinis pulcherrimum, cujus in femine litterulis minutis argenteis nomen MYRONIS erat inſculptum.* Statius lib. I. ſylv.

> *Quicquid & argento primum vel in ære Myronis*
> *Luſit, & enormes manus eſt experta coloſſos.*

Similiter in ſtatuis & monumentis antiquis, quæ hodie exſtant, occurrunt nonnunquam artificum veterum nomina; quorum memoriam conſervare, intereſt non tantum antiquitatis, ſed veteris etiam picturæ ſculpturæque ſtudioſorum; a quibus, ut qualemcunque gratiam ineamus, quæ nobis ſunt obſervata, occaſione data, huc tranſcribere viſum eſt.

I. Auguſti Clypeus (buſto) Romæ in hortis Montalti, ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ ΚΛΕΟΜΕΝΟΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ.

II. Pugilis ſtatua inferentis ictum, ſimulque eludentis, Romæ in hortis Borgheſianis: ΑΓΑΣΑΣ (an ſcribendum ΑΓΑΘΙΑΣ) ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΕΠΟΙΕΙ.

III. Herculis omnium præſtantiſſima ſtatua, Romæ, Paulo III. Pontifice, in ruderibus Thermarum Antoniniarum reperta, in palatii Farneſiani interiori porticu hodie conſpicitur: ΓΛΥΚΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟC ΕΠΟΙΕΙ.

Ho-

IV. Homeri Apotheosis, in admirabili tabula marmorea, An. CIϽ IϽC LVII. in Marinensi Columnensium Principum ditione reperta, Romæ hodie in Palatio Columnensi: ΑΡΧΕΛΑΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΕΠΟΙΗΣΕ ΠΡΙΗΝΕΥΣ.

V. Herculis sedentis corpus, truncum capite, & pedum majori parte mutilum, in hortis Vaticanis: ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΕΠΟΙΗΣΕ.

VI. Duorum Græcorum incognitorum capita (busta) marmorea, in hortis Quirinalibus Aldobrandinianis: ΖΙΝΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. Car. Dati pag. 118. legit ΑΙΝΑΣ.

VII. Pallas cum Casside, sive Galeata, in hortis Borgesianis:

—— ΤΙΟΧΟϹ supple ΑΝΤΙΟΧΟϹ
—— ΙΝΑΙΟϹ
—— ΠΟΙΕΙ. supple ΕΠΟΙΕΙ.

VIII. Signum Marmoreum Στοργῆς, amoris mutui, inter parentem & filium, in hortis Ludovigianis: ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΑΘΗΤΗΣ ΕΠΟΙΕΙ.

IX. Venus, in Mediceis hortis Romæ: ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ ΑΠΟΛΛΟΔΟΡΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΣ.

X. Herculis, ut videtur, thyrsum tenentis; sive Martis hastam tenentis figura, parvo cippo incisa, Romæ ad portam Flaminiam, in hortis Justinianeis, cui inter alia superscriptum artificis nomen: ΕΥΤΥΧΗϹ ΒΕΙΘΥΝ. ΤΕΧΝΕΙΤΗΣ ΕΠΟΙΕΙ.

XI. ΣΕΛΕΥΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ΑΥΣΙΠΠΟΣ ΕΠΟΙΕΙ.
In trunco statuæ antiquæ Seleuci Regis, eruderatæ in foro agonali, cum fundamenta Ecclesiæ S. Agnetis ponerentur, vidi Romæ. Citatur & inter Piccartinas, in epistolis Reinesii pag. 344.

In Latinis adscriptum artificem non repperi, nisi unum in Pinu, in hortis Vaticanis: P. CINCIVS C. F. SALVIVS FECIT.

Plus vetustis &c.] Martialis lib. 5. epigr. 10.

Hi sunt invidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper ut illa novis.

Ad fabellam talis exempli feror] MS. *exemplo*; Posset legi: *Sed ad fabellam jam tali exemplo feror.* Nam *fabella* nihil aliud est, quam exemplum. Sic supra fab. 10. lib. 3. *Utriusque exemplum breviter exponam rei.* Et lib. 4. fab. 2. *Adscribere hoc debebant exemplum sibi.*

Demetrius] MS. *Demetrius Rex.*

Ruunt] MS. *Ruit.*

Subclamant] MS. *Succlamant.*

Principes] MS. *Principis.* An principes civium succlamant *feliciter?* Vulgus imo ruens & concurrens solet hoc facere. Male

distinxere omnes editores. Levi distinctiuncula, hactenus neglecta, rem totam vividiorem & saniorem faciemus: *Feliciter subclamant: Ipsi Principes illam* &c.

Ne] MS. *Ni.*

Repetunt] *Repunt*. Tarinus.

Gressu] MS. *Grasso.*

Quinam cinædus ille] MS. *Quisnam*. distinguendum ita: *Quisnam Cinædus ille? In conspectu meo Audet venire:*

FAB. II.

Hæc fabula in MS. conjungitur cum præcedenti.

Dein] MS. *Deinde.*

Adtentarit] MS. *Adtemtarit.*

Futilem] MS. *Futile.*

Scio quod virtuti non sit credendum tua] Hanc locutionem non esse Latinam, acriter contendit Sanctius lib. 3. Minerv. Et puto recte. Nam hic in MS. Remensi legitur *quid*; unde lego: *Scio quid virtuti nunc sit credendum tua*. Id est, scio nunc, quid tribuendum sit. *Nunc* respicit antecedentia; imprimis illud, *nunc conde*. Locus Plauti in Asinaria, qui male habuit Sanctium, sic legendus & distinguendus est: *Equidem scio jam, filius quid amet meus: istam meretricem e proximo, Philenium.*

FAB. III.

Opprimere] *Oppremere* MS.

Alapam duxit] Sic *ducere colaphum* Paulus; & *calces ducere* Sosipater. Salmasius ad oram libri.

Punctum] *Punctus, ûs.* Plin. lib. 29. c. 9. Et similia vide Gronov. obs. 3. 20.

Quia dederis] Salmasius emendavit: *injuria qui addideris*. MS. *quia dederis*. Mire tricatur & nugatur Scioppius in hoc versu. Respicit verba, quæ sunt in Pacuvio: *Patior facile injuriam, si est vacua a contumelia*. Vide Grot. de jur. bell. & pac. lib. 1. p. 28.

Contempti] MS. *Contemsi.*

Hoc argumentum veniam mage dari docet] Hoc ἐπιμύθιον, ab editoribus audacter nimium interpolatum corruptumque, Phædrus hodie pro suo non agnosceret. Illud *mage* est a manu Pithœi. Salmasius ad oram libri notavit, *Hoc argumentum veniam deberi docet*. Optimus Remensis, *Hoc argumento veniam dari docet*. Optime & proxime ad verum. Scribe levi mutatione meo periculo, *Hoc argumento veniam tam dari decet*. Excidit syllaba *tam*, propter antecedentes tres literas ultimas τῦ *veniam*, plane similes τῷ *tam*, cum notum sit T & I in veteri scriptura vix distingui.

ſtingui. Senſus etiam multo melior fabulæ propius reſpondebit. Si enim apologum inſpicias, tam ei, qui caſu peccat, quam alteri, qui conſilio eſt nocens, ignoſcere ſapientem decet. Calvus caſu in ſe peccabat, eoque pertinent verba: *Meum facile in gratiam redeo, quia non fuiſſe mentem lædendi ſcio.* Muſca mordens conſilio nocebat; tali vero ut ignoſcamus, prudenter monent iſta: *Punctum volucris parvulæ voluiſti morte ulciſci; quid facies tibi* &c. Deinde ea lectione ſic ſtabilita, verſus quoque ultimus, qui corruptus eſt, melius intelligi poterit; quod Gujetus videtur deſideraſſe. Uterque Codex Pithœanus & Rhemenſis: *illum eſſe quamvis dignum pœna judico.* Scilicet hoc dicit, exemplo calvi & muſcæ, decet ignoſci utrique; quamquam illum, qui animo deliberato nocet, dignum eſſe pœna judico. *Quamvis* cum indicativo eſt apud Ovidium 1. Triſt. 1.

Ne quemquam, quamvis ipſe docebit, ames.

Ritterſhuſius infeliciter correxit *quavis*, quem omnes poſtea editores ſecuti ſunt. Sed præterquam quod libri ſcripti, & editio Pithœi, tueantur *quamvis*; quid iniquius, quid crudelius, quam leviter peccantem, quavis pœna eſſe dignum, ſi conſilio nocet? jus faſque non ſinunt; & male judicaſſet Phædrus, ſi ita judicaſſet; pœna non debet excedere modum noxæ & offenſionis; & ita Phædrum ſenſiſſe, ſatis indicat illud, quod muſca calvo pœnæ & noxæ inæqualitatem exprobrat: *punctum volucris parvulæ voluiſti morte ulciſci. Hoc argumento*, id eſt, *hac fabula*; plane ut lib. 2. fab. 8. *hoc argumento tuta eſt hominum tenuitas.* Et lib. 4. fab. 7. *Hoc argumento ſe deſcribi ſentiat.*

FAB. IV.

Cui] MS. *Qui.*

Reliquias] MS. *Relliquias.*

Tuum libenter prorſus] MS. *Libenter tuum prorſus.*

Hujus reſpectu] Hadrianus Cardinalis non Latine ſatis hoc dici putat; ſed fallitur. Livius p. 213. b. edit. 2. Sigon. *Reſpectu Romanorum*; Et pag. 260. *Sine alterius reſpectu.* Ovidius in divina elegia: *Reſpectuque mei non potuiſſe mori.* Valer. Max. 4. 6. ultim. *reſpectu Tyndaridarum*; & init. lib. 2. *Ut eorum quoque reſpectus præſentibus aliquid moribus proſit.* Et lib. 2. 9. 3. *Reſpectu conſulatus.* Sic & lib. 3. c. 7. §. 3. *Reſpectum egerunt.* Ubi MS. Dionyſ. *Curam egerunt* legunt.

Perierint] MS. *Perierunt*, & melius.

FAB. V.

Pravo] MS. *Parvo.*
Labi] MS. *Lavi.*

Labi mortales solent] Ariſtophanes, a Ptolemæo Ægyptiorum rege judex in poëtico certamine conſtitutus, docuit, unum ex multis eum eſſe poëtam, qui minime populo placuiſſet, cæteros aliena recitaſſe. Vitruv. in præfat. lib. VII.

Et pro judicio dum ſtant] Voluit dicere *pro errore dum ſtant judicii ſui*; id eſt, ſecundum Phædri conſuetum loquendi morem, pro erroneo judicio ſuo. Salmaſius ad oram libri ſui legebat *præjudicio.* Sed mihi non probatur. *Stare pro judicio*, id eſt, tueri ac defendere judicium ſuum; ut apud Terentium, *ſtare pro aliquo*, pro tueri partes alicujus, defendere aliquem. *Stare* & *ſedere* ſunt verba forenſia, hoc Judicum, illud Advocatorum. Sic ſupra, *ſtant patroni fortiter*; & alibi: *judex inter eos ſedit ſimia.*

Quisque poſſet] MS. *Poſſit.*

Diſperſus rumor &c.] Videtur expreſſiſſe illud Terentianum, Hecyr. prolog. *Cum interea rumor venit, datum iri gladiatores, populus convolat, tumultuantur, clamant, pugnant de loco.*

Sine ullis adjutoribus] Suet. Gram. c. 10. *Declamantium deinde adjutor atque præceptor.* De Adjutoribus apud Juriſconſultos vide omnino Langlæi ſemeſtria lib. 7. cap. IV. Vetus Inſcriptio Romæ in arula:

D. M.
MATTIVS. ADIVTOR. SIN. SE. VIVO. FECIT. SIBI. ET. LIBERTIS. LIBERTABVSQVE. POSTERISQ. EOR. OMNIVM ITA. VT. NE. DE. NOMINE. EXEAT.

Sine adjutoribus. Valer. Max. *Iſque ſui operis Actor, cum ſæpius a populo revocatus, vocem obtudiſſet, adhibito pueri & tibicinis concentu, geſticulationem tacitus peregit.*

Expectatio] Nimirum ſcurræ, cum ille moraretur, apud populum ſilentium facit.

Imitatus ſua] Batavus quidam legebat *ſuem.* Fruſtra.

Pallio] Pro toga poſitum. Nam in pallio ſinus non eſt.

Multis onerant laudibus] MS. Rhem. & Pith. *Onerant lancibus.* Quæ ſane eſt antiqua, ſed hactenus a viris doctis non intellecta lectio. Donabantur lancibus, patenis, pateris, aliiſque vaſibus ſcenici, & quicunque artifices in ſcena plauſum populi tulerant, conjectante in eos populo ejuſmodi munera teſtandi favoris cauſa. Virgilius lib. V. Æneïd.

Munera principio ante oculos circoque locantur
In medio, ſacri tripodes, viridesque coronæ,
Et palmæ pretium victoribus.

Hora-

Horatius lib. IV. Od. VIII.

Donarem pateras grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus;
Donarem tripodas, præmia fortium
Grajorum, neque tu pessima munerum
Ferres.

Comicos poëtas merito *sodales suos* vocat, ut Cicero Terentium familiarem suum. Et ipse lib. 2. Sat. 1. *libros fidos sodales* vocat. Et cum Manuscriptorum alii *commodis*, alii *comœdis*, habeant, scribendum nobis videtur *Comicis*. *Æra* sunt vasa ærea, ut explicat vetus Horatii Scholiastes; quæ quidem Comicis gratissima, ut signa, monumenta & τεκμήρια favoris theatralis. Sed aliud adhuc vitium eodem Horatii versu latet. Quid enim est *Pateras?* de donationibus eum & præmiis certaminum loqui sequentia convincunt; scribendum omnino: *Donarem patenas, grataque Comicis. Patenæ* sunt *lances*, quod versus ratio non admittebat, iisque vocibus promiscue utuntur veteres, ad vasa lata non profunda, sed tanquam orbes significanda. Antiqui semper scripserunt *PATENA*, quod in omnibus MSS. reperiri supra notavimus ad lib. 1. fab. 26. de Ciconia & Vulpe; unde levi lapsu natum est illud *Patera*. Etsi tamen *patera* hoc loco defendi posset, quod sit poculi genus latum & patens, unde & nomen accepisse videtur; deinde *patera* quidem pro *poculo* sumitur, sed etiam est vas latum & patens, sacrificiis aptum. Cicero 6. Verr. *Patera qua mulieres ad res divinas uterentur.* Idem de Claris Oratoribus: *excipere sanguinem patera.* Et de Divin. *Mercurius e patera sanguinem visus est fundere.* Inprimis notandus locus de Nat. Deor. *Pateræ coronæque, quæ simulacra porrectis manibus sustinebant.* Inter Epigrammata vetera a Pithœo edita libro 2. pag. 62. exstat epigramma illud M. Val. Martialis, in quo de certamine Prisci & Veri, quod & hunc morem confirmat:

Lex erat ad digitum posita contendere palma,
Quod licuit, lances donaque sæpe dedit.

Et derisuri non spectatum sedent] MS. Rem. *& derisuros non spectaturos sit &.* Nimium abierunt a veteri scriptura Editores. Scribe cum Salmasio: *Et derisuros non spectaturos stitit. Stitit* ut apud Jurisconsultos *judicio sisti. Se sistere* hoc loco est, sui copiam facere, se præsentem exhibere. Seneca de benef. lib. 4. c. 7. *Jovem Statorem, qui non, ut Historici tradiderunt, ex eo, quod post votum susceptum acies Romanorum fugientium stitit, sed quod stant beneficio ejus omnia, stator stabilitorque est.* Ubi per *historicos* intelligit Livium & Florum. Uterque initio Historiæ Statorem Jovem a *sistendo* dictum affirmant, & fallitur Seneca, quod dissentit. *sisto, stiti, statum*, & *sistor, status sum*, unde *stator*.

Vestimentis rusticus] MS. *Rusticis.*

Immodica] MS. *Immodica*.

Chartis nomen victurum meis, Latinis dum manebit &c.] Idem sibi & Cæsari, ad Trojam Hectoris tumulum lustranti, satis arroganter spondet Lucanus lib. IX.

Invidia sacra Cæsar ne tangere famæ;
Nam si quid Latiis fas est promittere Musis,
Quantum Smyrnæi durabunt vatis honores,
Venturi me teque legent. Pharsalia nostra
Vivet, & a nullo tenebris damnabitur ævo.

Juvenili quadam jactantia, par Homero sibi visus, parem æternitatis famam jam spe devorabat. Longe maturiori modestia Statius suam Thebaïda dimittit:

Durabisne procul, dominoque legere superstes,
O mihi bissenos multum vigilata per annos
Thebaï.

Et statim post:

Vive, precor, nec tu divinam Æneïda tenta,
Sed longe sequere, & vestigia semper adora.

Pro *chartis* in MS. est *artis*.

Certe] Sic supra; *donationis, alapæ certe gaudio.*

FAB. VI.

Eja, *inquit, est commune quodcunque est lucri*] Abest a MSS. Pithœi & Rem. illud *est*, quod Rigaltius ad fulciendum versum intrusit; legendum enim omnino, *in commune*. Nam præterquam quod facillime illud *in* excidere potuit, vel sola elegantia formulæ antiquæ hanc lectionem præferendam ostendit; subauditur enim *confer*, quod brevitatis caussa omittitur *Conferre in commune* Ciceronis est, & aliorum passim. Seneca epist. CXX. *in commune*. Theophrast. charact. cap. XI. ad βδελυρίας (impuritatem) refert, si quos pueri nummulos æreos, ut fit, in via repererint, partem inde sibi poscet, illud usurpans, Mercurium esse communem. (potius reddendum, commune esse lucrum.)

Thesauro] MS. *Thensauro.*

FAB. VII.

Princeps *Tibicen*] *Princeps* cognomen restituendum apud Gruterum pag. CVI. 7. PRINCEPS L. BRINNIVS C. L. Et pag. CCXLI. C. CAESIVS PRI... PS. supple, *princeps*. Et pagina ɪↄccccʟxɪx. 13. PRINCEPS. ubi Cod. Red. CILIO pro CILO. Et pag. CXLIX. 5. Q. FLORONIVS Q. L. PRINCEPS MAGISTER AVGVSTALIS sub Tiberio. Vide Reinesium Epist. ad Rupert. pag. 540. ubi recenset plurimas familias, quæ cogno-

cognomen habuerunt *Princeps*. Apud Suetonium init. lib. de illustribus Grammaticis est Grammaticus *Princeps* nomine.

Bathyllo] De Bathyllo Seneca lib 3. controv. *Pylades in comœdia, Bathyllus in tragœdia, multum a se aberant*. De Pylade vide Sueton. Aug. 45. & Dion. lib. 54. An hic ille Bathyllus, qui distichon Virgilii surripuit. Vide vitam Virgilii ante Edit. Meyen. Alius est Bathyllus, Juvenali nominatus:

Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo.

Ab eo enim Bathyllo, quem Augustus, ut Dio docet, Romam vocavit, successores ejus in eadem arte & ipsi quoque *Bathylli* vocabantur. Quemadmodum a Pylade posteriores *Pyladæ*. Seneca Nat. quæst. lib. 7. c. *Stat per successores Pyladæ & Bathylli domus, horum multi discipuli sunt &c.* Vide Scaligeri anim. ad Eusebium, edit. primæ pag. 155.

Pegma] De pegmate vide Lips. cap. ult. de Amphit. MS. hic scribunt *Pecma*, ut edit. Meursii, Rigaltii, & Rittersh.

Nec opinans, & sinistram fregit tibiam] *Nec opinans*, Terentius: *Nec opinantes*, Suetonius Aug. c. 10. Glossæ, *nec opinanter*, ἀπροσδοκήτως. Sic lib. 1. fab. 9. *Accipiter nec opinum rapit.* Quin etiam hoc loco Gruterus & Salmasius *nec opinus* legendum putarunt. Sed videtur aliquid aliud latere. MS. Rhem. & Pith. habent, *Nec opia sed sinistram*; quæ vera lectio est, & retinenda. *Opia* sunt ὀπεῖα, instrumenta musica tibicinalia, foraminibus plena, quæ uno vocabulo Græcis ὀπεῖα, quasi foraminata, dicebantur. Sic δίοπτοι & ἡμίοποι αὐλοὶ apud Athenæum & alios, duorum foraminum & semiforaminibus tibiæ dicuntur. Et forte rectius apud Phædrum scripseris *Opeum*; Sic apud Suetonium *Odeum*, locus musicis exercitationibus destinatus, restituit Torrentius; Vulgo *Odium* in MSS. sed Græcis est ᾠδεῖον, & Latini mutant ει in *e*, inquit ibi Torrentius, quem vide. Sic eodem loco apud Suetonium, *iseum*, Græce ἰσεῖον; *serapeum*, Græce σεραπεῖον; *museum*, Græce Μουσεῖον.

Duas tibias] Cum uno flatu utraque tibia, dextra & sinistra, canerent; hinc Varronem puto tibias vocasse *bilingues*; aut, ut apud Nonium est, *bilinguos*, sic enim legitur in Cod. Gott. ubi vulgo *bilingos*; ut etiam in editione Merceri, qui de eo loco in notis nihil habet; sed Varronem puto de adolescentibus locutum, eoque respicere *bilinguos*, ac si dixisset: *&, ut tibias, bilinguos*; hoc est instar tibiarum, quæ uno spiritu gravem & acutum sonum reddebant.

Inter manus sublatus] Locis a Scheffero ex Plauto & Cicerone allatis adde Livium lib. 3. de Q. Cæsone: *Inter manus domum ablatus.*

Cujus flatibus] Talis in veteri lapide, inter meos, dicitur *fistularius Cantor* pag. CIϽCXVII.

Et incipiebat Princeps ingredier] Planc. apud Ciceronem X, epist.

 fam,

fam. 17. *Cum primum posse ingredi cœpit, non magis sibi, quam republica, convaluisse se existimans.* Hic vero MS. habent: *Ingredi a se abduci.* Puto scribendum *abducier*, quod quid sit, additum glossema *ingredi a se*, explicat, scilicet stantes, cum soli, scamno & muro relicto, inciperent ingredi, *abduci* dicebantur; hoc est a scamnis in medium duci. *Abducere* sæpe in MSS. mutatum esse perperam in *adducere* notavit *Gifan. in Observ. ling. Lat.* pag. 7. ubi *abducere* explicat, ex loco in alium ducere. Salmasius hic se non expedit, & tamen restituit: *Adducit pretio, precibus, ut tantummodo ipso ludorum ostenderet sese die.*

Aulæo misso] Salmasius hic, & ad Histor. Aug. *Aulæo misso & strato, idem significat;* Sic *Mantilia mittere*, simpliciter, pro *in mensam mittere. Aulæo misso*, in scenam scilicet. *Aulæa sternere*, apud Donatum. Aulæa quoque in scena intexta sternuntur, pro quibus siparia posterior ætas accepit.

Devolutis tonitrubus] Nam lapidum conjectu fiebant tonitrua. Festus in *Claudiana tonitrua.*

Tum chorus ignotum &c.] MS. *Tunc chorus ignotum more ducto canticum.* Salmasius: *Mox reducto*, lege, *modo reducto.*

Lætare incolumis Roma salvo Principe] Respicit morem acclamandi Principibus. Ita Romæ, acceptis de recuperata Germanici valetudine nunciis, exclamatum est: *Salva Roma, salva Patria, salvus est Germanicus.* Sueton. Caligul. 6. Et similiter Lampridius de Alexandro Severo: *Levabatur manibus omnium Alexander, vixque illi per horas quatuor ambulare permissum est, undique omnibus clamantibus; Salva Roma, quia salvus est Alexander.* Vide & Poll. Hist. Aug. 301. Nummus æreus Maximini, in Museo Felicis Rondinini, cum hac inscriptione in aversa parte: SALVIS AVG. ET CAESS. FEL. PART.

In plausus consurrectum est] Notandum, omnes, qui sedentes ludis & recitationibus intererant, quoties plaudendum erat, surrexisse; Plin. jun. epist. 17. lib. 6. *Recitabatur libellus absolutissimus; hunc duo aut tres, ut sibi & paucis videntur, diserti surdis mutisque similes audiebant, non labra diduxerunt, non moverunt manum, non denique assurrexerunt, saltem lassitudine sedendi, quæ tanta gravitas? quæ tanta sapientia?*

Jactat basia] Id est, adorat. Moris erat scenicis scenam ingressis, populum adorare. Epigr. vet. lib. 4.

Ingressus scenam populum saltator adorat,
Solerti pendet prodere verba manu.

Martialis lib. 4. Sed magis ad rem Tacitus Hist. 1. de Othone. cap. XXXVI.

Fautores] Tacit. 1. *Adversus lasciviam fautorum multa decernuntur.*

Equester ordo] Sic Tacit. lib. XII. Annal. pag. ed. parv. 201.

Canticum repeti jubet] Valer. Max. 1. 2. 4. *Livius, sui operis actor,*

actor, cum sæpius a populo revocatus, vocem obtudisset.

Homo meus] Tibicen Princeps, de quo loquor. Galli, *mon homme.*

Princeps ligato crure &c.] Diſtingue: *Niveisque tunicis, niveis etiam calceis ſuperbiens:* &c. Illud *ſuperbiens* omnino eſt jungendum cum *niveis tunicis, niveis etiam calceis*; quod præter alia oſtendit enclitica copulativa, *niveisque*. Cæteroquin otioſum eſt τὸ *que*, oratio ipſa hiulca, & ſenſus frigidus. Quid enim? an honor divinæ domus erat in tunicis & calceis niveis? Imo vero ex Ovidio, Martiale, Tertulliano, notum eſt, albos calceos Romæ uſitatos elegantioribus & viris & mulieribus, quin etiam Hiſtrionibus. (Vide, ſi placet, hac de re, Salmaſium ad Vopiſcum pag. 410) Sed plura hic concurrebant, quæ miſero tibicini invidiam fecere; Faſcia candida, qua ligatum ei, vulneris tegendi cauſa, crus erat, ſpeciem habebat diadematis; quod regium inſigne ſane nihil aliud erat, quam faſcia candida in capite geſtari ſolita, frequenter in nummis antiquis regum occurrens. Itaque etiam in crure invidiæ fuit. Simile plane accidit, ſi parva licet componere magnis, Pompejo Magno, de quo Valer. Max. lib. 6. cap. 2. §. 7. *Pompejo, candida faſcia crus alligatum habenti, Favonius, non refert, inquit, qua in parte corporis ſit diadema, exigui panni cavillatione regias ei vires exprobans.* Et Amm. Marcell. lib. XVII. pag. 103. Ed. Valeſ. & pag. 112. Lindebr. *Necnon etiam in Pompejum obtrectatores iniqui, multa ſcrutantes, cum nihil, unde vituperari deberet, inveniretur, duo hæc obſervaverunt ludibrioſa & irrita; quod genuino quodam more caput digito uno ſcalperet; quodque aliquamdiu tegendi ulceris deformis cauſa faſciola candida crus colligatum,* (ſic ſcribe ex MS. vulgo *colligavit*) *quorum alterum factitare ut diſſolutum, alterum ut novarum rerum cupidum aſſerebant; nihil intereſſe oblatrantes, argumento ſubfrigido, quam partem corporis redimiret regiæ majeſtatis inſigni.* Hæc Ammianus. *Tunica* etiam *nivea* populo in oculos incurrebat (nam ita ſcribi apud Phædrum mallem, quam *tunicis*, niſi de duplici tunica velis accipere. Vide Ferrar.) nam Veſtis candida Regum & ſuperiorum erat. In Sacris Eſth. cap. 8. v. 15. *Veſtes regiæ dicuntur fuiſſe flavæ & albæ.* Herodes Chriſto Servatori noſtro tanquam Regi illuſit, induta veſte alba. Sic enim vulgata locum Lucæ cap. XXIII. v. 11. & Lutherus vertunt. In Græco eſt: Καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν. Beza vertit, *veſte ſplendida.* Λαμπρὸς enim *ſplendidus.* Sed in Apocal. cap. IV. ℣. 4. Ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· Καὶ ἔσχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. Vulgatus vertit: *Super thronos vidi viginti quatuor ſedentes, circumamictos veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronas aureas.* Beza *etiam veſtibus albis.* De ſuperioribus Tacitus, deſcribens pompam & luxum exercitus

 Vitel-

Vitelliani, quocum ille urbem ingressus est, lib. 2. Hist. cap. 89. *Ante aquilam Præfecti castrorum, & primi centurionum, candida veste.* Livius: *Candida tunica, lintea fortasse ex linteo Pelusio.* Idem lib. 4. *Ne cui album vestimentum addere petitionis causa liceret.* Lipf. cap. 13. elect. legit: *Album in vestimentum:* id est, cretæ, quam solebant addere petitores, ut splenderet vestis, sicque ab aliis dignoscerentur. Non enim alba vestis interdicta, cum eâ promiscue uterentur omnes Romani. Vide latius Lipf. loc. cit. Tibicines tamen, dubium mihi non est, quin usi fuerint Romæ tunicis candidis, in publicis privatisque ludicris actionibus. Ludicris dico, ut distinguam de feriis. Nam in publicis privatisque, feriisque actionibus personatos varia, hoc est, diversi coloris, variegata veste velatos tibicines fuisse docet Valer. Max. lib. 2. c. 5. §. 4. qui locus, valde corruptus hactenus, explicari & emendari meretur. Pighius, Colerus & alii ediderunt: *Tibicinum collegium solet in foro vulgi oculos in se convertere, cum inter publicas privatasque ferias actiones, personis tecto capite, variaque veste velatis concentusque edit.* Quid contaminatius? Lipsius aliquid vidit, restituens *concentus edit*, rejectâ encliticâ *que*, a Pighio contra veteres libros intrusa; nec frustra displicuit Lipsio illud *ferias actiones.* Sed quod conjectura substituat, *feriationes*, frustra est. Optime optimi nostrorum codicum: *Tibicinum quoque collegium solet in foro vulgi oculos in se convertere, cum inter publicas, privatasque SERIAS actiones, personis tecto capite, variaque veste VELATUM concentus edit.* Egregium est quod addit *serias*; nimirum ut distinguantur a ludicris actionibus, in quibus tali vestitu tibicines non utebantur. Celebrabantur autem a Tibicinibus feriæ & ludicræ actiones publice & privatim. Publicæ feriæ actiones erant, quando tibicines sacrificiis præcinebant, quod facere solitos fuisse, e Livii loco lib. IX. cap. 30. perspicuum est. Et in inscript. Gruter. cap. 3. indicis: *Tibicines Romani, qui sacrificiis præsto sunt.* Atque hinc Valer. Max. loco citato subjicit, Tibicinum ab urbe abeuntium ministerio Senatum deserta sacra non æquo animo tulisse. Privatæ actiones feriæ, sunt actiones funebres; quibus tibicines adhibiti; ut constat etiam ex historia Euangelica, describente pompam funebrem filiolæ Jaïri. Ad privatas ferias actiones referri posset, nisi ad ludicras malis, quod scribit Valerius idem lib. 2. cap. 1. §. 10. *Majores nostri, in conviviis, ad tibias, egregia superiorum opera carmine comprehensa pangebant.* Ubi notandum *pangere*, non tantum esse *ποιεῖν*, *componere*, sed etiam *canere*; ut sæpe apud Prudentium. Et videtur quidem hoc ad Ludicra pertinere, quia non videntur in privatis conviviis tibicines personati & velati fuisse, quomodo tamen fuere in privatis feriis; scilicet quando privatæ feriæ actionis causa in publicum prodibant.

Honorem vidit divina domus] Lego, *Honorem in divina domus.* Cum

Cum ambigue, ut solet, scriptum esset in veteri libro illud *in*, ita ut & *vi* legi posset, librarius nesciens, quid sibi vellet illud *vi*, putans adjiciendam esse ex scribendi compendio syllabam proxime sequentem *di*, formavit inde suum illud *vidit*, ut barbari illius secli mos erat. Censeo autem verum esse, *honorem in divina domus*. Vetus formula, & in veteribus Inscriptionibus frequentata; lapis Oretanus in Hispania apud Gruterum,

PETENTE. ORDINE. ET. POPVLO. IN
HONOREM. DIVINAE. DOMVS. FECIT.

Metrensis lapis,

IN. HONOREM. DOMVS. DIVINAE
DIS. MANIBVS. VICANI. VICI. PACIS.

Sunt etiam multæ apud Gruterum Inscriptiones, ubi formula hæc siglis ita notatur, IN. H. D. D. *Domus divina* est, quæ Valerio Maximo, Phædri συγχρόνῳ, *Augusta domus* dicitur lib. VIII. cap. 15. init. cap. Eadem vocabatur DOMVS AVGVSTIANA, in syntagmate inscriptionum nostrarum ἀνεκδότων,

P. AELIVS. AVG. LIB. ORESTES.
PRAEPOSITVS. OPIFICIBVS
DOMVS. AVGVSTIANAE. ET
LICINIA. PRIMILLA. FECERVNT
LICINIO. PROCESSO. VERNAE. SVO
QVI. VIX. ANN. V. DIEB. VIIII. ET. SIBI. ET
LIBERTIS. LIBERTABVSQ. POSTERISQ. EORVM.

Romæ in hortis Cæsarini, extra portam Flaminiam, in tabella litt. circa Hadriani tempora, (horti ii fuere antea A. Bosii, qui Romam subterraneam edidit) apud Gruterum ɪɔxcɪx. 7. perperam editum est, AVGVSTANAE. Sed lapis, quem Romæ vidimus, diserte AVGVSTIANAE.

FAB. VIII.

Pendens in novacula] Salmasius ad marginem: *Postsecus in novacula calvus. Postsecus*, ὄπισθεν. Vulgo dicitur: *Fronte capillata, posthac occasio calva.* Apud elegantissimum Phædrum, *Occasio in novacula* dicitur esse, quæ novaculam manu tenens apud Veteres pingebatur fingebaturque: ita enim, ut jam editi sunt, distinguendi intelligendique illi versus, ut alibi pluribus ostendit Salmasius ad Trebel. Poll. pag. 323.

In novacula] Ἐν ξυρῷ, vel εἰς ξυρόν. Salmasius ad marg.

FAB. IX.

Quam tu natus es] MS. *Quam natus esses.* Sed in MS. fab. Æsop. recte legitur: *quam tu natus es.*

FAB.

FAB. X.

Fortis veloces] MS. *Fortes & valoces.*

Quum] MS. *Tum.*

Ingravantibus] MS. *Ingrabantibus.*

Hic tum] MS. *Tunc.*

Quod fuimus laudas, jam damnas quod non sumus] MS. Pithœanus & Remensis, *quod sumus:* monente id etiam Rigaltio. Syllaba vero deest versui, cui laboranti ut subveniat Pithœus, negativam intrusit, *quod non sumus.* Infeliciter tanto magis, quod aliis id fraudi fuerit; Hinc enim conjecere: *quod nos sumus;* non animadvertentes, quod Rigaltius tamen monuerat, illud *non* abesse a veteribus scriptis libris. Sed præterea etiam sensus laborat, si antecedentia conferamus. Venator minime in cane laudat, quod fuit; sed plane veterum meritorum immemor, canem objurgabat; quomodo ergo dixisset canis: *quod fuimus laudas?* Imo vero domino suo potius animum ingratum atque immemorem exprobrare, atque id, quod olim viribus valens præstiterat, in animum revocare deficiens senex volens. Scribe itaque meo periculo:

Quod fuimus lauda, si jam damnas quod sumus.

Sic non tantum versui numerus, sed verbis fides, & veritatis ratio constabit. Error natus ex scripturæ compendio, quod in antiquis libris uno ductu, absque spatii intervallo continuatis literis scriptum fuit: LAUDASIAM. Librarius, non animadvertens geminandum esse illud I, ex tribus vocibus, *lauda si jam,* fecit duas, *laudas jam;* eoque uno errore & metrum & sensum turbavit.

Philete] Ita recte scribitur hoc nomen; alii scribunt *Filite,* quod est a scriptura medii ævi. Ita *Catechuminus;* & apud Optat. Milevitanum *Filuminus.* Apud Grut. IↃCLXXVII. 2. TI. CLAVDIVS PHILETVS. Et pag. CCCLII. 4. *Philetus Libertus* in lapide Brixiensi, ubi a Reinesio perperam conjiciebatur *Phileros: Filetus* nomen actoris in inscriptione Dacica Albæ Juliæ, apud Gruter. CCCXLVI. 2. Veletris in pavimento Ecclesiæ Cathedralis:

D. M. CL. VICTORINAI
TI. CL. PHILETVS. LIB. BENEMERENTI.

Visit ille Philetus sub Claudio.

FILETE. ARISTIA. PHILETVS. M. AEMILIVS.
C. AQVILIVS. M. CAELIVS.
CLAVDIVS FILINVS. Gruter. CCLXVIII. 1.

FINIS.

IN

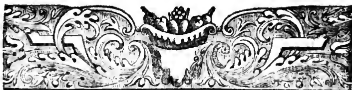
PHÆDRI

Fabulas

CUNRADI RITTERSHUSII

BRUNSWICENSIS J. C.

NOTÆ.

Ad CL. V.

D. JOACHIMUM CAMERARIUM

Reip. Noriberg. Medicum celeberrimum,

CUNRADI RITTERSHUSII J.C.

Epistola præliminaris,

De renovanda editione Fabularum PHÆDRI nuper à P. Pithœo repertarum:

In qua simul & de usu Fabalarum breviter disseritur.

FABULIS idem, qui & Comœdiæ, atque Tragœdiæ, & Satyris, ac Mimis, imo (ut paucis absolvam) universæ Poësi, scopus propositus est, quod tu, Clarissime & Eruditissime CAMERARI, non ignoras: emendare videlicet corruptos hominum mores, atque ad honestatis ac virtutis studium a vitiorum obscœnitate traducere. Quam in sententiam hic ipse, cui præfamur, Phædrus scribit in Prologo libri 1. *Libelli* (inquit) *mos est, quod prudentis vitam consilio monet.* Et lib. 2. *Nec aliud quicquam per fabellas quæritur, Quam corrigatur error ut mortalium, Acuatque sese diligens industria.* Vide eundem & in Prologo lib. 3. Quanquam enim hoc ipsum Philosophia quoque, illa virtutis indagatrix, vitiorumque expultrix, perficere meditatur: hæc tamen apud multos mortales, quem debebat, non invenit, nec scopum suum assequitur: quod non ipsius, sed hominum, vitio fit. Amara enim sunt vitiosis ac male viventibus præcepta,

cepta justitiæ, aliarumque virtutum: quibus; ut D. Hieronymi verbis utar, asperam & insuavem virtutis viam fecit nimia vitiorum consuetudo. Hi igitur ab illis abhorrent: ac, ut ventriculus corruptus salubres cibos, ita ipsi salutaria præcepta respuunt, & continere nullo modo possunt, si nude & directe sineque involucro aut circuitione ipsis tradita fuerint. Quo respiciens & Chrysostomus Homilia 22. ad Ephes. verissime dixit, ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τῆς ἀρετῆς ἡ παραίνεσις πολὺ τὸ σκυθρωπὸν ἔχει: recteque hoc fecit Agathias Scholasticus, is qui & historiam scripsit, in suo de Æsopo Epigrammate: φευκτὸν δ' ἡ τρηχεῖα παραίνεσις· id est, Aspera & præfracta correctio atque admonitio res ejusmodi est, quam omnes fugiunt & aversantur. Erudite quoque Julius Pollux cap. 1. Onomastici sui in eandem sententiam scripsit: ἐπεὶ τὸ διδασκαλικὸν εἶδος αὐχμηρόν ἐστι καὶ προσκορὲς, οὐδὲν ἄν τι κωλύοι προσθεῖναι καὶ μύθου γλυκύτητα εἰς ψυχαγωγίαν. Quia (inquit) nuda illa docendi præcipiendique ratio molestiam hominibus & satietatem adfert, nihil prohibet fortasse, quo minus ad persuadendos ducendosque hominum animos etiam fabulæ dulcedinem adhibeamus. Hac re animadversa, jam olim extiterunt summâ viri prudentiâ & eruditione præditi, qui amaritudinem illam, quantumvis salutarem, sed quam non omnes ægroti ferre possent, variis condimentis, & ἡδύσμασι velut emendare, aut certe dissimulare ac tegere niterentur, & mordax illud verum, quo teneriores animi facile offenduntur, quasi quodam temperamento dulcedinis miscerent ac diluerent: quo scilicet gratiora subirent animos hominum præcepta virtutis, à quibus, si velut meraca propinarentur, multi propter vitiositatem infirmitatemque suam abhorrerent. Non aliter quam vos medici soletis, cum amarum aliquod pharmacum intempetantibus vestris propinatis. Circumlinitis enim pocula melle aut saccharo, ut amara remedia ab imprudentibus sine offensione educantur, dum illiciens prima dulcedo acerbitatem saporis asperi sub prætextu suavitatis occultat: quam rem suaviloquenti carmine Pierio exposuit Lucretius lib. 1. & 4. Bis enim eosdem versus, ut & alias fecit, reposuit. Sic autem ait:

——— Veluti pueris absinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Absinthi laticem, deceptaque non capiatur,
Sed potius tali facto recreata valescat:

Sic

Sic ego nunc. Quo nomine Agellius lib. 2. c. pen. Æsopum laudat, qui, festivos delectabilesque Apologos commentus, res salubriter ac perspicienter animadversas in mentes animosque hominum cum audiendi quadam illecebra induerit; non severe neque imperiose, ut Philosophis mos est, præceperit, & censuerit, quæ utilia monitu suasuque erant. Ad eandem igitur (ut dixi) metam contendunt Poëtæ & Fabularum inventores cum Philosophis; sed aliis itineribus proficiscuntur. Hi sine involucris aperte & absque circuitione rem agunt; illi ἐν αἰνιγμοῖς & velut per cuniculos: hi directo; illi oblique: hi denique præceptis maximè; illi exemplis, quibus plurimum homines plebeji moventur, ut ait etiam Macrobius, & quidem exemplis fictis potius, quam veris. Hæc enim Historicorum sunt. Unde recte ac vere hoc scripsit Plutarchus in lib. De audiendis Poëtis: τὸ τῶν ποιητῶν μυθῶδες οὐκ ἀφιλόσοφόν ἐστι. Et Philo Judæus: παιδευταὶ εἰσιν οἱ ποιηταὶ τοῦ σύμπαντος καθάπερ ἰδίᾳ γονεῖς παιδὸς, καὶ οὗτοι τὰς πόλεις δημοσίᾳ σωφρονίζουσι. Aristophanes quoque in Ranis ait: δεξιότητος καὶ νουθεσίας οὕνεκα χρὴ θαυμάζειν ἄνδρα ποιητὴν, ὅτι βελτίους ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς πόλεσι. Quæ ego de Poësi idcirco pluribus adscripsi, quod & hujus principium ac velut anima sit Fabula, secundum Aristotelem.

Præterea Fabularum utilitas etiam ex his, quæ subjiciam, æstimari poterit. Omnes homines semet ipsos, nescio quomodo, tam perverse & præpostere amant, ut etiam vitiis suis faveant, & blandiantur, sibique in peccatis facile ignoscant, imo ea ne quidem agnoscant; reprehendi vero se & argui ab aliis ægre ferant: magisque aliorum errata, quam sua delicta, observent, animadvertant, ac rimentur, in propriis talpæ, in alienis Lyncei & Argi. Verissime Symmachus (lib. 1. ep. 72.) *Fit sæpe, ut judicis severitatem frangat affectio, & amicorum facta dictaque ea indulgentia censeamus, qua plerumque singuli etiam vitia nostra diligimus.* Cumque alii ob facta & sequiora reprehenduntur, summa id cum voluptate audiunt, etiamsi ad ipsos quoque, ac fortasse multo justius, illa reprehensio posset accommodari. Quo pertinet fabella hujus ipsius auctoris, de duabus peris seu manticis, cuique ab Jove attributis: quarum in alteram posticam, a tergo suspensam, nostra vitia; in alteram, anticam, quæque conspectui nostro semper sit exposita, recondamus aliena. Eodem & Lamiarum fabula spectat: quæ foris tantum oculatæ sint, domi vero oculos habeant reconditos. Quid quod multi etiam in manifestam prolabuntur impudentiam, cum directo & nominatim objurgantur, vel officii admonentur, inque virtutis viam, unde exorbitarant, revocantur, *castigatique remordent*, secundum Juvenalem: qui vel corrigi, vel certe minus im-

 probi

probi effici poterant, si quasi per alienum latus pungerentur, & aliud agendo mon rentur. Hanc igitur ob rem Apologi & narrationes fabulosæ repertæ sunt, quibus exempla virtutum ad imitandum, & vitiorum ad fugiendum sub imaginibus alienarum personarum, vel etiam brutorum animalium, nonnunquam & rerum anima carentium proponerentur, & hominum, quibuscum sermo esset, vitia recte reprehenderentur: qui fortasse resilirent & aversarentur monitorem, ejusque salutarem medicinam respuerent, phreneticorum instar, si quis sine circuitione cum ipsis agere vellet.

Ut profana hic omittamus exempla, quid ego dicam de Apologo illo lepidissimo, qui Judicum cap. 9. exstat, quo ibi Joathan ad reprehendendos Sichimitas utitur? Nonne hoc modo videmus Prophetam quoque Nathanem prudenter quasi per cuniculos quosdam aggredi Regem suum Davidem, 2. Reg. 12. cum is duplici se scelere adstrinxisset? Uriæ nimirum & conjugali toro violato, & vita per dolum erepta? Proposito enim Apologo de paupere unicæ oviculæ domino, qua ipsum dives quidem πολύμηλος spoliavit, ipsum Davidem facit judicem: ejusque deinde sententia ipsummet condemnatum & constrictum tenet, & jugulat suo quasi gladio. Hunc enim homines morem habent, ut in ulciscendis vitiis, quibus ipsi indulgent, acres sint; quemadmodum graviter & eleganter scribit Sex. Aurel. Victor, in Augusto: qui cum esset luxuriæ serviens, erat tamen ejusdem vitii severissimus ultor.

(*Peccantes alios taxare & carpere promptus,*
In culpa veniam dat sibi quisque sua.)

Nonne (ut alia omittam) ad Apologum illum veterem (quem plebi Romanæ a Patribus in Aventinum secedenti proposuit Menenius Agrippa) de membrorum corporis humani aut salutari concordia, aut exitiosa discordia, sæpe etiam ipsum Paulum Apostolum in divinis suis Epistolis alludere videmus, & Christianos ad mutuam consensionem caritatemque adhortari? Quem eundem Apologum scite ad suum negotium accommodavit & Hadrianus Pontif. Max. teste Joan. Sarisberiensi, lib. 6. De nugis Curialium cap. 24.

Proverbia quoque, & parabolæ, & adagiones, quibus ipsæ etiam sacræ literæ scatent, ad eandem ferme classem referri posse videntur, ad occultam, inquam, illam Philosophiam, quæ, dum aliud præ se fert, aliud interim revera agit. Neque non eundem scopum spectant & Symbola atque emblemata, (in quibus plurima summa ingenia ab Ægyptiorum Hieroglyphicis capto exemplo, ut opinor, sese exercuerunt,

ma-

maximeque Italorum : quorum tu vestigia premens, Clariss. CAMERARI, nobis jam tres dedisti abs te ex universa rerum Natura collectas Emblematum & Symbolorum centurias; quartam quoque brevi, quod optamus & speramus, cum Deo propitio additurus) Symbola, inquam, & Emblemata eundem cum Fabulis, cum Apologis, cum Poësi, cum Comœdia & Tragœdia, Satyris, Mimis, cum ipsa denique magistrâ vitæ Philosophia, scopum spectant. Sunt enim hæc ad virtutem & salutem omnia, ut Terentiano utamur verbo.

Ex his, quæ attigi, manifesta est, opinor, Fabularum utilitas: quæ tametsi institutioni puerili, eorumque hominum, qui puerili sententia præditi sunt, maxime conveniunt: (Pueri enim φιλόμυθοι sunt, id est, fabulosarum narrationum studiosi, eoque magis, quo melius nati sunt, propter ingeneratam omnibus hominibus scientiæ cupiditatem, καὶ διὰ τὸ μιμητικὸν, ut est apud eundem Aristotelem) tamen in viros quoque jam adscripti adhuc Fabulis magnopere delectamur. Hinc est, quod magnos sæpe Principes, Oratores, & Philosophos, & prudentes Consiliarios in gravissimarum rerum deliberationibus, fabulis atque apologis valde apposite & in loco usos videmus. Possem exempla proferre ex Platone, Demosthene, Aristotele, Maximo Tyrio, & aliis præstantissimis scriptoribus: nisi plerisque ea nota esse arbitrarer. Unicum duntaxat ex Tiberii Imp. historia indicare sufficiat. Quam apte profundi ingenii Princeps, cum causam redderet, quare Præsides Provinciarum vel Procuratores Cæsaris non facile mutandos, nec nisi defunctis fere successores dandos existimaret, Apologo usus est hujusmodi, teste Josepho lib. 18. Antiquitat. Judaic. Muscæ catervatim advolantes convulnerati cujusdam ulcera contexerant. Hunc quidam forte præteriens miseratus, operam ei suam in muscis abigendis obtulit. Putabat enim præ virium imbecillitate ipsum eas depellere non posse. Orat saucius, ut se ita sineret. Mirante altero, quid esset, quod ab hac molestia liberari nollet; respondet ille: Imo his depulsis majore afficiar molestia & cruciatu. aliæ enim his succedent recentes muscæ, & famelicæ, quæ me jam ante male habitum plane perdent. at istæ, quæ mihi nunc insident, jam nonnihil remissius sugunt sanguinem, quo scilicet ferme exsaturatæ sunt. Sic ergo, inquit Tiberius, ego quoque Provincialibus consulere cupio, ne multorum Præsidum rapinis nimium vexentur & deglubantur: quod fieret omnino, si crebro illi mutarentur, accedente ad innatam cupiditatem etiam cito decedendi metu. Malo igitur ditatos rapinis relinquere, quam novos substituere. Apologum hunc ab Æsopo mutuatus est Tiberius. Ille enim ad Samios cum patrocinium præstaret cuidam Trib. pl. qui capitis arcessebatur

tur ob peculatum, similem quendam pro ejus defensione Apologum attulit, de vulpe in voraginem delapsa, ac prohibente erinaceum, ne muscas caninas, a quibus obsidebatur, a se depelleret: ut auctor est Aristoteles lib. 2. Rhet. 20. Quam concinne autem Demosthenes, summus apud Græcos Orator, Philippo Macedone Oratores sibi ab Atheniensibus dedi postulante, quod negaret aliter, quam his remotis, se cum ipsis fœdus facturum, dissuasit deditionem, usus ad id consilium Apologo de lupis, pastoribus, & canibus. Pacti quondam fuerant lupi cum pastoribus, nihil se amplius hostile in oves molituros, si canes sibi a pastoribus dederentur, causa scilicet omnium malorum. Creduli pastores cum canes lupis dedidissent, experti sunt, præsidio orbatos ovium greges jam a lupis impune invadi atque laniari. Idem volebat intelligi eventurum etiam Atheniensibus a Macedone hoste, si Oratores ei dedidissent. Sic igitur veteres Fabulæ ad graves deliberationes sæpe accommodantur. Quosdam etiam novarum inventione Fabularum singularem ingenii & dexteritatis laudem novimus consecutos. Ac memini ipse, tuum sororium, amicum meum, Esromum Rudingerum opt. ac jucundiss. senem, extremo illo velut actu vitæ suæ, quem inter nos in hac ipsa Acad. transegit, cum ipse ad alios docendos in publicum prodire non posset, quod mente licet incolumi manibus tamen pedibusque captus ex Moravis rediisset, atque, ut ipse de se loqui amabat, ἄχειρ καὶ ἄπυς vivendum haberet, aditum ad se adolescentibus discendi cupidis libenter aperiret, suæque doctrinæ opes liberaliter cum ipsis communicaret: tunc ergo memini, eum fabellarum adinventione atque elaboratione senectutis incommoda, & morbi molestias sæpe fefellisse ac leniisse, cum fructus inde non exiguus ad multos, qui ipsi operam dare vellent, rediret. De patre tuo, Joachimo Camerario Magno, quid dicam? quid de Gabriele Faërno? quid de Pantaleone Candido? quid de aliis? Quis enim nescit, quantum his Fabulæ debeant? Et Faërni quidem centum Fabulæ tanto sermonis nitore, tanta carminum venustate descriptæ sunt, ut, si auctoris nomen præscriptum non haberent, vetustati se inserere posse videantur, adeo cum quavis erudita antiquitate certant, incerta ac dubia palma. Tuus autem Pater, si nullum aliud ingenii doctrinæque suæ monumentum nobis reliquisset (reliquit autem longe plurima & elaboratissima, quorum partim edita sunt, partim apud te, non minus virtutum quam librorum paternorum hæredem, servantur ἀνέκδοτα, ex quibus ipsum, quantus in omni eruditæ doctrinæ genere fuerit, æstimare possumus) vel ob unicum illum Fabularum Æsopicarum libellum omnis eruditorum & elegantium hominum natio pluri-

mum

mum ei deberet. Itaque merito libellus ille ab omnibus tanti sit, quanti par est fieri opus eruditum & limatum omni cura, quod & ad linguam juventutis excolendam, & ad animos liberalis scientiæ copia implendos maximas adferre utilitates potest. Sed de hoc in præsentia pluribus, ad te præsertim, qui tuas tuorumve licet verissimas laudes invitissimus audire consuevisti, opus non est.

Ad PHÆDRI fabulas venio. Harum namque gratia hæc ad te præfari paulo altius repetito exordio placuit.

De hoc libello idem ego tecum & cum politiss. viro Jac. Bongarsio sentio, Elegantem esse cum primis, & florente etiam ac pura lingua Latina scriptum: (quæ paulo post multum a nativa illa simplicitate sua degeneravit:) ac supparem esse judico hunc Phædrum Laberio ac Publio Syro Mimographis: abundare quoque optimis & ad vitam utilissimis sententiis, αὐτὸ, φασὶ, δίζει. Tantum vellem, in numeris ac legibus carminis Jambici paulo accuratior fuisset, in quibus palam est, eum satis negligentem esse, ne dicam dissolutum. Sed Comicorum ille fortasse hac in re licentiam imitari voluit, nihilque circa numeros pensi habuit, dum pure atque emendate loqueretur: in quo studio nemini facile cedit. Hoc quoque non sine judicio fecisse existimandus est: quod ad fabularum descriptionem Jambos potissimum adhibere voluit. Hoc enim metri genus quam minime a quotidiano & naturali sermone recedit: adeoque ipsa natura (si Aristoteli credimus) id invenit, ceu maxime accommodatum & proprium τῇ λέξει. μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖόν ἐστι. σημεῖον δὲ τούτου· πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ πρὸς ἀλλήλους. Plurimi (inquit) versus Jambici in familiari sermone a nobis nec advertentibus proferuntur, ac velut excidunt nobis: Hexametri vero aut alii non item. Hinc Ausonius trimetriam pedestre opus exili stilo concinnatum vocat epist. ad Probum Præf. Præt. cui mittit Apologos,

> *Æsopiam trimetriam,*
> *Quam vertit exili stilo,*
> *Pedestre concinnans opus,*
> *Fandi Titianus artifex.*

Quem Titianum longe posteriorem Phædro nostro fuisse, & Scholam municipalem apud Visontionem & Lugdunum rexisse, discimus ex Ausonii Gratiarum actione. Hi igitur duo Jambicis ad Fabellarum expositionem usi sunt versibus. Socrates tamen, cum & ipse olim Æsopi Fabellas versibus exponere & commentari cœpisset, Elegiacum adhibere carmen maluit (ut ejus fortasse exemplo postea apud Latinos fecit

 Avienus,

Avienus, cujus adhuc exſtat libellus) ac refertur hoc Socratis diſtichon a Diogene Laërtio:

Αἴσωπός ποτ' ἔλεξε Κορίνθων ἄστυ νέμουσι,
Μὴ κρίνειν ἀρετὴν λαοδίκῳ σοφίῃ.

Hoc eſt:

Æſopum perhibent cives docuiſſe Corinthi,
Virtutem populi ne ratione probent.

Cum igitur tanta ſit hujus auctoris *μυθογράφου* bonitas, dolendum profecto eſt, tamdiu ipſum velut ſepultum jacuiſſe, adeoque vix nomine notum, abſque Avieno fuiſſet, qui ejus meminit in præfatione Fabularum ſuarum, quas Theodoſio Imp. inſcripſit. Ac immortalis gratia debetur magno illi antiquitatis vindici P. PITHOEO, qui Libertum hunc Auguſtalem non modo liberali manu iterum aſſeruit, ſed etiam vita redonavit: utinam vero etiam vulnera ipſius perſanare omnia potuiſſet! Non minor tibi quoque, humaniſſime Camerari, & auctori tuo Jac. Bongarſio, debebitur gratia, ſi (quod opto & ſpero) cogitata executus fueris, & libellum hunc ad Tricaſſinum exemplar tuum Typographo alicui recudendum dederis publici boni cauſſa: quippe

Non minor eſt Virtus, quam quærere, parta tueri.

Ne vero fruſtra tuum exemplar ad nos miſeris, atque a me incentivum quoddam habeas ad novam editionem procurandam, dedi operam, ut nonnullis in locis paulo, niſi fallor, emendatior Phædrus tuus ad te rediret: quod tu ex Notis, quas ſubjiciam, an aſſecutus ſim, ſi operæ eſt, arbitrabere.

Cum autem res fere pleriſque inſuavis ſit, circa lectionis tantum vel emendationem vel varietatem occupari: ut dulceſceret harum Notarum lectio, adſperſi illis paſſim *ἡδύσματα* quædam: nempe explicationem Antiquitatum quarundam, ad quas Phædrus paſſim alluſit: Sententias etiam, quibus ad omnes vitæ partes utiliſſimis & ſaluberrimis abundat, ſimilium aliarum collatione illuſtravi. Qui quidem totus labor ad utilitatem adoleſcentum a me ſuſceptus eſt. Atque ecce vix hæc ita ſcripſeram, cum a te mihi literæ adferuntur, quibus CL. v. Petri Pithœi, cujus immortali beneficio & hic elegantiſſimus libellus nuper, & plurima alia venerandæ antiquitatis monumenta ſæpe antehac edita ſunt, abitionem mihi nuntias. Sic enim ex Galliis te accepiſſe ais, hunc Virum immortalitate

mortalitate dignum fato functum esse. Itaque ego cum facile intelligerem, quantam in ejus occasu bonæ literæ jacturam fecerint, quasi attonitus tam tristi nuntio, in verba quædam emmetra prorupi, eaque postea, dum oda fieret, continuavi ac detexui: quæ forsitan hic subjicere haud alienum fuerit.

O luctuosum ipsis Camenis nuntium!
O flebilem omnibus bonis!
Pithœe tene abisse? dignum vivere
Plus trina secla Nestoris?
Et hoc, scio, omnis erudita, sentiens
Mecum, fatetur natio,
Æternitatem te merere tot libris,
Quos e tenebris eruit
Rei juvandæ nata literariæ
Industria excellens tua.
Pravidit hoc, prædixit olim & inclyti
Divina mens Cujacii:
Te, te fore illum, qui fugam omni Galliæ
Musas parantes sisteret,
Et e fuga Deas sua reprendere
Quiret suis laboribus,
Suada sua, sumptu suo: & Magnum fore
Antiquitatis vindicem.
Et tu tamen tantus vir, heu! jam vixeris!
Sed vivis omni seculo,
Vivis, Pithœe: in fratre primum te altero,
Quo non tibi tu carior:
Per te ipse deinde. namque tot meritis tuis
Parta est tibi immortalitas:
Latissimeque censui Proserpinæ
Piæ Camenæ te eximent:
Tu Gallicanis vatibus cantabere,
Tria dum virebunt lilia.
Te Passerati docta celebrabunt mele:
Te Christiani floridæ
Musæ canent; Antiquitatis vindicem
Cantu vehet te Scævola,
Cui Sancta-Martha nomen inclytum dedit.
Te carmini intexet sacro
Thuanus ore grandiloquo intonans Epos.
Non, literarum illud decus,
Te præteribit optimus Casaubonus.
Te quisquis horum gloriæ
Comes per illa regna etiam Musas colit,
Vastata, eheu, Marte impio,

Mori vetabit, postumis tradens tuas
Laudes canendas seculis.
Nec muta gens Oenotriorum vatum erit,
Vel inclytorum Teutonum.
Pithœus unus omnibus carmen dabit,
Ciens agona musicum.
Hos inter ipse, quamlibet extremi loci,
Hoc solvo debitum tibi:
Cui pace detur munere Dei perfrui, &
Felicitate perpeti.

Hæc ego tum veluti Parentalia summi Viri modulabar: quæ te, Camerari doctissime, velim, uti & ceteras commentationes nostras, non invitum legisse. Vale, Altorphii in Academia Norica. XVIII. Novemb. clↄ. Iↄ. XCVI.

IN

IN PHÆDRI FABULAS NOTÆ.

IN LIBRUM I.

PROLOGUS.

Movet, monet] *ἀντανάκλασις* elegans.

Fictis fabulis] Sic etiam loquitur lib. 2. fab. 9. & prol. lib. 3. *fictis jocis:* exemplo Ciceronis, qui & de Offic. & alibi *fictas & commentitias fabulas* dixit.

FABULA I. *Face inpr.*] F. *fame improbâ.*

Jurgii causam intulit] Id est, rixam affectavit. Sicut *sermonem*, vel *mentionem inferre* Cicero & Livius dixerunt.

Repulsus veritatis viribus] *ἰσχυρώτατον γὰρ πάντων ἀλήθεια.* Vincit super omnia verum. Vide Polyb. Eclog. lib. 14. Æschinem contra Timarchum, & Ciceronem pro M. Cœlio. Prudentius: *vox veritatis testis extingui nequit.* Sed fortasse gratiam à lectoribus inibo, si & illorum verba adscripsero. Sic igitur ait graviss. auctor Polybius Eclogis lib. 14. Καί μοι δοκεῖ μεγίστην Θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ φύσις ἀποδεῖξαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ μεγίστην αὐτῇ προσθεῖναι δύναμιν. πάντων γοῦν (forte γὰρ) αὐτὴν καταγωνιζομένων, ἐνίοτε καὶ πασῶν τῶν πιθανοτήτων μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων· οὐκ οἶδ᾽ ὅπως αὐτὴ δι᾽ αὑτῆς εἰς τὰς φυλὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποτὲ δὲ πολὺν χρόνον ἐπισκοτισθεῖσα τέλος αὐτὴ δι᾽ αὑτῆς ἐπικρατεῖ καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος. Hoc est: *Videtur mihi Natura maximum Deum hominibus ostendisse veritatem, maximumque ei attribuisse robur. Nam utut eam omnia oppugnent, interdum etiam omnes probabiles rationes eam inter mendacium collocent: tamen nescio quo pacto ipsa per se animos hominum subit; ac interdum quidem statim demonstrat, quantam vim habeat; nonnunquam verò diu tenebris involuta, tandem ipsa sua vi obtinet, ac mendacium superat.* Æschines autem ita: Οὕτως ἰσχυρόν ἐστι ἡ ἀλήθεια, ὥστε πάντων ἐπικρατεῖν τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν. Quem locum ante oculos habuisse videtur M. Tullius, cum pro Cœlio ista diceret: *O magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias facile se per se ipsam defendat!*

Ante hos sex menses] Eleganter apud Latinos *παράλλαξι* pro-

nomen *hos*. Designat autem proximè præcedens tempus.

Qui fictis caufis innocentes opprimunt] Respicit statim initio opusculi ad suos adversarios: de quibus infra plenius. Similis Apologus de Fele & Gallo narratur. Vide Faërn. XLIII. Ubi hoc ponit ἐπιμύθιον:

Vim qui inferre parat, cupidus certusque nocendi,
Frustra illum ratione premas, aut jure refellas.

FAB. II. *Athenæ*] Nota, Democratica licentia desinit ac migrat in tyarnnidem. Rationes ex Politicis petendæ. Eleganter Cicero 2. de Divinat. *Id enim ipsum à Platone Philosophiaque didiceram, naturales esse conversiones quasdam rerum publicarum, ut ea tum à principibus tenerentur, tum à populis, aliquando à singulis.* Sic easdem Athenas Demetrius quoque Phalereus alias etiam occupavit imperio improbo: ut Phædrus noster ait infra lib. 5. De Pisistrato autem, qua arte Athenarum acropolin bis occuparit, vide Herodotum lib. 1. Justinum lib. 2. Plutarchum ac Laërtium in Solone. Ejus posteri quoque Pisistratidæ dicti Athenis per XXXVI. annos imperitarunt, ejecti tandem à Lacedæmoniis duce Cleomene: de quo vide eundem Herodotum Terpsichore.

Æquis legibus] Ut scilicet in Democratia assolet: quam juris æquabilitatem esse rem oppido bonam putat Herodotus lib. 5. Contra tamen disputante Megabyzo & Dario apud eundem lib. 3.

Conspiratis factionum partibus] *Conspiratis*, activè accipe, pro, cum conspirassent partes. Sic *ventus*, pro eo qui venit: *successa*, id est, quæ successerunt; *discessus*, qui discessit; *antecessus*, pro eo qui antecessit. &c. Vide Verisimil. G. Schoppii lib. 2. c. 2.

Æsopus talem] Nisi ita in numeris dissolutus foret Phædrus, nihil ut pensi habeat, & hîc & aliis multis in locis dicere possemus, τὸ s more veterum elidi. Sed neque Phædrum ego hoc spectasse puto, & illa, qua ipse scripsit, tempestate jam desierant hanc elisionem.

Missum] F. *immissum.* Sic erratum puto & apud Celsum lib. 3. c. 12. *In his autem cum veteraverunt, utilis fames non est.* Videtur enim legendum, *cum inveteraverunt*, ut mox c. seq. *Si res inveteraverit.* & c. 21. eod. lib. *At si malum inveteraverit, non sine magna molestia discutitur.* Sic & in l. 52. §. si quis ex sociis. D. pro socio: *sumptus qui in eam pensi sunt* videtur legendum, *impensi.* Taceo alia ex eodem fonte.

Singulas] Pro, *omnes.* Sic infra aliquoties: ut l. 1. f. 8 & 31. l. 2. f. 8. &c. Videndum igitur, ne Muretus injuriâ suggillaverit Perionium, qui, *singulis diebus*, vel, *annis* dixerit, pro quot diebus, quot annis.

Vocem præcludit metus] Eleganter, atque ex iis, quæ in terrore fieri assolent, hoc dicit. Sic Virgilius Æneïd. 2. *Vox faucibus*

bus hæsit. Guntherus lib. 3. *Vix fauces in verba soluta Vocis iter præstare valent.*

Vos quoque cives] Interpono ô, *vos quoque*, *ô cives*, metrum hoc exigit.

FABULA III. *Tumens*] Hinc natum proverbium notiss. *Alienis plumis se exornare :* de vanitate & ἀλαζονείᾳ, qua quis alienis bonis sese jactat & effert.

Immiscuit se pavonum formoso gregi] Omisso *se* legendum: *Immiscuit pavonum for. gr.* Alias redundat Versus. τὸ *se* ἀπὸ κοινοῦ ex superioribus repetendum, non autem huc infarciendum fuerat.

FABULA IV. *Et quem. Nec quem*] Eleganter jungitur affirmativa cum negativa particula: ut apud Ciceronem sæpissime.

FABULA V. *Cum potente societas*] Ea ex hac ipsa fabula appellatà est à Cassio J.C. *Leonina societas*, l. 29. si non fuerint. §. Aristo. D. pro socio. Huc pertinet fabula altera de olla ænea & fictili, quam hoc ἐπιμυθίῳ Faërnus clausit:

Potentiorum semper est vicinitas
Vitanda tenuioribus.

Et Scaliger ad eandem allusit Epidorpid.lib. 1.tit. Par societas.

Ætate opibusque atque animo para sodalem.
Ærea comitatu crepuit fictilis olla.

Propositum] Id est, propositionem: ut *enunciatio*, & *enunciatum* idem valent.

FABULA VII. *O quanta species cerebrum non habet !*] Sic Homerus Odyss. θ.

Οὕνεκά οἱ καλὴ θυγάτηρ, ἀτὰρ οὐκ ἐχέθυμος.

Id est, *Filia pulchra ipsi fuerat, sed mentis egena.* Venustissime exposuit etiam Gabr. Faërnus LXVI. & hoc Fabellam hanc Epimythio clausit: *Sordet honos forma, nisi cui sapientia juncta est.*

Quibus honorem & gloriam Fortuna tribuit, sensum communem abstulit] Res secundæ animos hominum plerumque fatigant & infatuant, fitque tunc illud, quod Psalmus ait 49. *Homo cum in honore esset, non intellexit. Comparatus est jumentis quæ intereunt.* Et quod Publius Syrus in Mimis : *Fortuna nimium quem fovet, stultum facit.*

FABULA VIII. *Gruis*] Antiquè pro *grus:* ut infra *plebes* pro *plebs.* Et *vulpis* pro *vulpes.* l. 1. f. 10. & 27. l. 4. f. 19. Sic alicubi legi *turturis*, pro *turtur.* Sic *mentis* pro *mens*, & *pedis* pro *pes* apud veteres reperio positum. Ennius Epicharmo, citante Prisciano: *Terra corpus est: at mentis ignis est.* Nævius apud Nonium: *Est pedis unus ingens in naso.* Vidend. Giphan. Index Lucretianus in voce., *Sanguinis.*

Fecit medicinam] Sic infra f. 14. Cicero ad Terentiam: *Ita sum levatus, ut Deus mihi aliquis medicinam fecisse videatur.* lib. 14. ep. 7. Sic aliquoties & Symmachus noster.

Mer-

Mercedem postulas] Leg. *postules.* præcessit enim, *abstuleris.*

FABULA IX. *Sibi non cavere*] *Cavere alicui* proprie de Jurisconsulto dicitur, cum amicum vel consultorem instruit monitis & consilio, ne suam conditionem faciat deteriorem, sed potius meliorem. Hinc Cicero in præfat. Topicorum ad Trebatium JC. *Cum tu mihi meisque sæpe multa cavisses.* Eundem tamen suggillat in Epistolis: *Melius ei cavere volo, quam ipse aliis solet.* Sic infra de Offic. *In jure cavere & consilio juvare.* Sed de hoc ut & de cæteris duobus JCti muneribus vide Fr. Hotomanni libellum, quem Jurisconsultum inscripsit. Notum est autem illud Euripideum, quo & Cicero utitur:

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi sapientem qui sibi ipsi non sapit.

Ovidius quoque in Jurisconsultum amore captum ita ludit:

Illo sæpe loco capitur consultus amore.
Quique aliis cavit, nec cavet ipse sibi.

Mortis in solatio] Quale illud est Solatium? Nempe hoc παραμυθίαν γὰρ φέρει τὸ κοινωνοὺς εἶναι τῶν συμφορῶν: ut ait D. Chrysostomus Hom. 10. Epist. 1. ad Tim. Et vulgo quoque sententia nota est: *Solatium esse miseris, habere calamitatum socios.* Hinc illud in Consolationibus τῶν ἔξω frequentissimum, Non tu solus: Non tu primus, neque ultimus es, cui hæc accidant. Quæ tamen revera misera & frigida consolatio est. Symmachus lib. 8. ep. 27. *Adversa quæ cum pluribus perferimus, more ingenii humani habent aliquod de societate solatium: Quæ vero speciatim alicui casus durus adjecit, altius imprimi solent.*

FABULA X. *Etiamsi verum dicit, amittit fidem*] Hoc Aristoteles quoque ajebat, lucrifacere mendacem, ut ne vera quidem dicenti quisquam credat.

Culpa proximam] Culpæ affinem, ut Cicero loqui solet.

Judex inter illos sedit] *Sedere* proprium judicum est: ut alias pluribus docui. Nunc unicum Lactantii locum adduco è lib. 6. c. 18. *Sedet enim maximus & æquissimus judex, speculator ac testis omnium.*

Causam perorassent suam] Hoc quoque Ciceronianum est, ut totius libelli elegantissima est.

Non videris perdidisse] *Videri*, vel *non videri*, erat formula in sententiis judicum: de qua Cicero in Academ. 4. Brisson. lib. 2. Select. Antiquitat. c. 1. & lib. 5. de Formulis. & ante hunc Budæus in annotat. posteriorib. ad Pand. Item Cujacius 3. Observ. c. 26.

FABULA XI. *Virtutis expers*] *Virtus* pro fortitudine, viribus & robore: ut infra fab. 13.

Virtute & semper prævalet sapientia.

Quomodo & Theognis ἀρετῆς verbo utitur in versu valde similis sententiæ: κρεῖσσόν τοι σοφίη καὶ μεγάλης ἀρετῆς. Sic l. 3. f. 6.

Qui

Qui sine virtute vanas exercet minas: id est, sine viribus. Sic l. 5. f. 2. Sic usurpat Statius Papinius, qua usum ait Capaneum Thebaïd. lib. 3. in illa impia sententia: *Virtus mihi numen, & ensis, Quem teneo.*

Auriculas] Τὸ *u* in penult. syllaba scandendo evanescit, quasi scriptum foret *auriclas.*

FABULA XII. *Ferum*] *Ferus* pro fera aliquoties à Phædro usurpatur substantive: hic & infra l. 2. f. 8. de cervo: mox l. 1. f. 21. & l. 2. f. 1. de leone: & l. 4. f. 3. de apro. At Virgilius de equo utitur Æn. 2. Quanquam idem & de cervo.

FABULA XIII. *Nulla prior ales*] Usitatius est Poëtis *ales* genere masculino. Aliquando tamen & feminino reperitur.

Quantum ingenium valet] De præstantia ingenii multa notavi olim ad Oppianum, quæ huc conferri possunt. Τὸ *M* non eliditur hîc ante vocalem. Exempla similia sunt apud Lucretium & Q. Serenum Sammonicum.

Virtute] Malim *virtuti.* Cæterum sententia hæc manifeste translata est ex hisce Ennianis versibus:

Melius est virtute jus.
Nam sæpe virtutem nanciscuntur mali.
Jus atque æquum se à malis spernit procul.

FABULA XIV. *Verbosis acquisivit sibi famam strophis*] Ut solet illud agyrtarum & circumforaneorum genus, non solum famam, sed & rem facere:

Aures verbis divitant
Alienas, suas ut auro locupletent domos:

Ut Accius vetus poëta de auguribus fecit, quibus nihil se credere ait. Versus refert Nonius in Divit. Et alius poëta Pacuvius hoc genus hominum censet magis audiendum, quam auscultandum, id est, quam eis obsequamur. Versus ejus sunt apud Ciceronem in fine lib. 1. de Divinat. quorum in primo legendum puto, *Nam istos:* ubi vulgo, *Nam istis. Istos audiendum.* Græcismus est elegans: ἀκροατέον αὐτοῦς. Exempla similia ex Plauto, Lucretio, Symmacho, jam ab aliis, præsertim Schoppio nostro Verisimil. lib. 3. cap. 3. sunt observata, quæ non compilabo: Sed iis & hoc addendum dico.

Commiserit] Recte v. c. teste Pithœo: *commisit*, nam & metrum id postulat.

Quorum stultitia] Ordo hic est: Quorum impudentia est quæstus stultitiæ, id est, qui per impudentiam suam quæstum & lucrum faciunt apud homines stultos & imperitos.

FABULA XV. *Ne possint capi*] Id est, ne caperentur. Sic infra l. 1. f. 23. *an cibo possit capi.* Plane ut Afranius apud Nonium: *Ni possent homines delinimentis capi:* pro, *Ni caperentur.* Vide Scoppii nostri Verisimil. lib. 2. cap. 20. & Gul. Canter. lib. 2. Nov. lect. cap. 2.

FABU-

FABULA XVI. *Sponsore improbo*] F. legend. *Sponsu improbo.* Alias enim claudicabit versus.

Rapere atque abire] Observa elegans antitheton in *abire* & *advenire.* Ita non erit cur *τὸ abire* mutes in *avere:* ut quidam præter rem argutus divinabat.

Cum dies advenerit] Juridice hoc quoque dictum est. Vid. l. 213. cedere diem. ff. de verb. sig. *venire diem* significat, eum diem venisse quo pecunia peti possit.

FABULA XVII. *Quem commendasse*] F. legend. *commodasse.* Sic & apud Petronium videtur peccatum à librariis in illa de muliebri levitate lepidissima fabella, cum scripserunt: *simulque & lacrimas commendabat lugenti.* Ajo enim verum esse, *commodabat.* Ut præficæ lacrimas suas & planctum suum alienis mortuis locabant mercede: sic istam fidissimam ancillam eleganter dicit Petronius heræ suæ *lacrimas commodasse:* id est, in gratiam ejus flevisse una, ut ita ipsius allevaretur dolor. Nimis frigida est illorum lectio, qui restituunt, *lacrimas commundabat lugentis.* Quasi vero tam fuerit languida aut delicata ista matrona Ephesina, aut adeo defessa flendo, ut ei, tanquam infantibus solet fieri, lacrimæ ancillæ ministerio fuerint abstergendæ. Apage has ineptias. Quid? quod & in libris Juris Civilis hæc verba aliquando perperam fuisse permutata observavit Cujacius & Petrus Pithœus in Notis ad fragm. Modestini sub tit. 10. libri qui inscribitur Lex Dei. Sin retineas *commendasse*, *commendare* est deponere; l. 24. & l. 26. D. de depos. l. 186. commendare. D. de verb. sig. At *commodare* est idem quod utendum dare. Repudiata est enim Labeonis sententia, qui aliquid inter hæc duo interesse putabat. Ulpian. leg. 1. D. Commod.

FABULA XVIII. *Nemo libenter recolit, qui læsit, locum*] Sententia hæc expressa est ex Amphidis Comici versibus:

Ἐν οἷς ἂν ἀτυχήσῃ τις ἄνθρωπος τόποις,
Ἥκιστα τούτοις πλησιάζων ἥδεται

Peractis mensibus] Novem scilicet, & decimo inchoato. Idem frequentissimum partus tempus. Varro Mysteriis. *Nascimur enim spissius, quam emorimur. Vix duo homines X. mensibus edolatum unum reddunt puerum. Contra una pestilentia, hostica acies puncto temporis immanes acervos facit.*

Humo] Pro *humi.*

FABULA XIX. *Habent insidias hominis blanditiæ mali*] De hujusmodi homine recte usurpabimus versum Lucilianum *Quanto blandior, hoc tanto vehementius mordet.* refert Nonius in Improbus.

Preces admovit] Sic & infra loquitur l. 3. f. 16. & l. 4. f. 25. & Ovid. lib. 3. eleg. 7. de Ponto: *Quam, quas admorint, non valuisse preces.* Alia in hanc rem adfert Schoppius noster Suspect. lect. lib. 3. epist. 3.

Vali-

Validius] F. *valdius*: ut bis apud Horatium. Sic legerim & infra l. 1. f. 24. l. 3. f. 11. & 16. & l. 5. f. 5.

FABULA XX. *Ad perniciem quoque mortales devocat*] Sic & infra loquitur l. 3. f. 5. *Successus ad perniciem multos devocat.*

FABULA XXI. *Ignavis*] *Ignavus*, pro timido. Congruit autem cum hac sententia illud, quod est apud Ciceronem: *Ubi non sis, qui fueris; non est, cur velis vivere.*

Aper fulmineis dentibus] Ovidius 10. Metam.

Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.

Ausonius Monosyllabis historicis: *Cadis Adonea mala gloria fulmineus sus.* Et idem Epist. 4. ad Theonem: *Stringere fulmineo venabula cominus hosti.* Quæ de apro intelligenda esse, ex præced. intelligitur: *Aut spumantis apri cursum clamoribus urges.* Oppianus noster lib. 3. Cyneget. v. 379. luculentis versibus hanc vim dentis aprugni describit:

Ἔστι δέ τις κάπροιο φάτις πέρι, λευκὸν ὀδόντα
Λάθριον ἐντὸς ἔμεν μαλερὴν πυρόεσσαν ἰωπήν.
Σῆμα δ' ἐφημερίοισιν ἀριφραδὲς ἐρρίζωται.
Ὁππότε γὰρ πολὺς ὄχλος ἐπήτριμος ἀγρευτήρων
Σὺν κυσὶν εὐτόλμοισι ποτὶ χθόνα θῆρα βάλωνται
Αἰχμῇσιν δολιχῇσιν ἐπασσύτεροι δαμάσαντες,
Δὴ τότ' ἀπ' αὐχένος εἴτις ἀειράμενος τρίχα λεπτὴν
Θήῃς ἔτ' ἀσθμαίνοντος ἐνιχριμφθεῖσαν ὀδόντι,
Αἶψα μάλα σφαραγηδὸν ἀνέδραμεν αἰθομένη θρίξ.
Καὶ δ' αὐτοῖσι κύνεσσιν ἐπὶ πλευρῇς ἑκάτερθεν
Ἔνθα τινὸς γενύων πέλασαν αἴθοντες ὀδόντες
Ἴχνια πυρσευθέντα διὰ ῥινοῖο τέτανται.

Naturæ dedecus] Sic eleganter vocat Asinum.

Bis videor mori] Ab adversario magno vinci vel detrimentum accipere solatium quoddam est, & lenius ferri potest. Unde illud apud principem Poëtarum: *Æneæ magni dextra cadis.* Et Ovid. 12. Metamor. *Quisquis es, ô juvenis, dixit, solamen habeto Mortis, ab Æmonio quod sis jugulatus Achille.* Pulcherrime Accius in Armorum judicio, referente Macrobio lib. 6. Saturnal. c. 1. *Nam tropæum ferre me à forti viro pulchrum est. Sin autem & vincar, vinci à tali nullum est probrum.* At à vili & abjecto atque ignavo superari, summum probrum maximeque pudendum & dolendum est. Formula illa: *Bis mori*, vel *interimi*, vel *perire* quasi proverbialis est, usurpata etiam ab aliis: ut in Senario Mimographi: *Bis enim mori est, alterius arbitrio mori.* Et: *bis interimitur, qui suis armis perit.* Sic supra f. 8. *Bis peccat.* Sic Publius Syrus: *Bis vincit, qui se vincit in victoria.*

FABULA XXII. *Dedissem veniam supplici*] Forte scrib. *supplicI*, id est supplicii.

Re-

Reliquiis, quæ] Nota, *Reliquium* & plurali *reliquia* etiam Neutro genere à Latinis dici, ut *alimonium*, *deliquium*. Sic *muscipulum* infra, l. 4. f. 1. Nisi dicamus, pro *Quæ* legendum *Quas*.

Imputare beneficium] Non est hoc loco acceptum referre, sed exemplum vel collatum alicui. Phrasis Senecæ & Plinio potius, quam Ciceroni, usitata.

Leto dedit] Sic infra l. 3. f. 16. Sic in vet. formula mortuali: *Ollus est leto datus.* de qua Brisson. lib. 7. Formul.

Jactant imprudentibus] Lege, *jactat*. Similiter erratum erat infra l. 3. f. 14. *debent* pro *debet*.

FABULA XXIII. *Canis fidelis*] Jac. Micyllus in carmine elegantissimo de Canibus: *Inter quadrupedes canis fidelis.*

Peritis irritos] Sic legendum. Typographus enim hæc depravarat.

Possit] Malim *posset*.

FABULA XXV. *Currentes bibere in Nilo*] Malim, *e Nilo*. Notum est autem proverbium: *Tanquam canis è Nilo*, de nimia festinatione.

FABULA XXVI. *Multandum simili jure*] Talione, κατὰ τὸ ἀντιπεπονθὸς. De quo jure Rhadamanti antiquus refertur ab Aristotele versus lib. Eth. εἴκε πάθοι τά κ' ἔρεξε δίκη ἰθεῖα γένοιτο, id est, *Si quis, quod fecit, patiatur, jus erit æquum.* Ad quam faciem Crinagoras quoque 4. Antholog. scripsit in quendam: πέπονθας οἷ' ἔρεξας. ἐσθλὸν ἡ δίκη.

Cum revocasset] *Vocare* (ut Græcis φωνεῖν, vel καλεῖν: ut Hesiodus lib. 1. Τὸν δὲ μάλιστα καλεῖν, ὅστις σέθεν ἐγγύθι ναίει. quod versu præcedenti plenius dixerat: ἐπὶ δαῖτα καλεῖν,) absolute usurpari de invitatione ad convivium, jam ante observatum est à Jano Guilielmio & Fr. Modio nostro. Illud non item, *Revocare* esse rursum invitare eum, qui te convivam habuerit. Exemplo sit hic locus: cui addo Lactantium lib. 6. cap. 12. *Idem Deus præcepit, ut, si quando cœnam paraverimus, eos in convictum adhibeamus, qui revocare non possint, & vicem reddere, ut omnis actus vitæ nostræ non careat misericordiæ munere.* Locus quem laudat est Luc. 14. Μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι. Ubi vet. Interp. *Ne forte te & ipsi reinvitent.* Erasmus: *ne vicissim invitent*: Beza: *ne vicissim vocent.* Sed omnium optime reddidit Lactantius. Nam & Varro sic loquitur: ut apud Nonium videre est.

Peregrinam volucrem] Sic vocat Ciconiam, quæ & Publio Syro apud Petronium Arb. est *peregrina hospita Avis, exul hiemis, titulus tepidi temporis.* Varro hoc genus aves *advenas* appellat (de re Rustica lib. 3. c. 5.) quibus *vernaculas* volucres opponit.

Sua quisque exempla] Sic alias dicitur, *Debere unumquemque eam legem pati, quam ipse tulerit: Et quod quisque juris in alterum sta-*

ſtatuerit, ut ipſe eodem jure utatur. Quod edictum ſummam habere æquitatem ſcribit Ulpian. leg. 1. D. Quod quiſque juris. Imo in hoc fere ſummam juſtitiæ conſiſtere ait Lactantius lib. 6. cap. 23. & Epitom. c. 3.

FABULA XXVII. *Manes Deos*] Monumentis inſcribi ſolebat D. M. vel D. M. S. *Diis manibus ſacrum.* Vide Briſſon. l. 7. de Formul.

Sanctæ religioni] Sepulchrorum ſeu monumentorum. Huc pertinet tit. D. de religioſis & ſumpt. funer. Item quod Cicero in Topic. æquitatis partem unam facit ſanctitatem, quam ad Deos Manes dicit pertinere. Sic ex eodem Cicerone 4. de Repub. hæc refert Nonius: *Sic Pontificio jure ſanctitudo ſepulturæ.* Et Joan. Chryſoſtomus homil. 13. ad Epheſ. juſta mortuorum ait à Græcis τὴν ὁσίαν τῶν ἀπελθόντων vocari. Modeſtinus JC. ſolemnia mortis appellat. Aliter autem Phædrus *Sanctam religionem* uſurpat infra l. 4. f. 10.

FABULA XXIX. *Deſtringunt*] Sic l. 4. f. 6. *naſute ſcripta diſtringis mea.*

Nocivum concitant periculum] Sic miſericordiam *nocivam* dixit infra. Plinius quoque hac voce utitur: Et Guntherus meus: *nocivum & petulans vulgus.*

Demiſſis pedibus] Plautina & Ciceroniana locutio.

Inquinari nolo ignavo ſanguine] Talis apud Guntherum noſtrum lib. 2. v. 486. deſcribitur generoſus Leo: *Spernitque minori Tingere cæde genas, & vili ſanguine paſci.*

FABULA XXX. *Pugnam taurorum*] Quomodo Tauri ſuper excellentia & principatu armenti decertare ſoleant, & victus in ſilvam ac ſola loca ſeſe proripiat, ubi vires recuperet, ex pluribus auctoribus docui ad Oppianum. Vide Statium Papinium lib. 2. & 12. Thebaid.

Gregis] Gregem καταχρηστικῶς dixit, pro armento.

Ratio eſt ſeparata, ait, ac diverſum genus] Melior quidem eſt lectio, quam ex vetuſtiſſimo Cod. indicavit Pithœus: *Eſt ratio ſeparata.* Sed tamen vel ſic claudicat verſus: cujus luxationem reſtitues, ſi τὸ *ait* removeas, ut ex gloſſa interpoſitum. Uſitatiſſimæ ſunt Phædro tales ellipſes.

FABULA XXXI. *De reliquis*] Lege, aut certe ſcande, *reliquiis;* ut & infra l. 4. f. 24.

NOTÆ IN LIBRUM II.

PROLOGUS.

Locus] Forte *jocus*. Nam & alibi, *fictis jocis*.

Sensus ut delectet varietas] Ut similitudo fastidium gignit; sic varietas delectationem adfert in quovis rerum genere. Vide Symmach.

Rependet illi brevitas gratiam] Quia χάρις βραχεῖα ἐπιτερπής. Sed tamen & brevitate nimia quosdam offendi scribit l. 3. f. 10. Pro *Commendatio* procul dubio reponendum, *commentatio*. *Cujus verbosa commentatio nescit*, nimirum rependere gratiam, hoc enim ἀπὸ κοινοῦ repetendum.

FABULA I. *Retulit Retro*] Geminationem hanc bonis auctoribus familiarem esse docet If. Casaubonus Animadverf. in Suetonium, & Brisson. libro Parerg. singul.

FABULA II. *Utcunque*] Suspicabar scripsisse Phædrum, *utrinque*, id est, utroque casu.

Ament, *amentur*] Id est, sive ament, sive amentur.

Pingi] Id est, ornari. Sic infra, *picte scribere*, est ornate scribere.

Canos Evellerat] Congruit historia Juliæ evelli sibi canos curantis, cui supervenit Augustus: ut est apud Macrobium.

FABULA III. *Vehementis*] Malim, *vehementi*. Fit autem συνίζησις primarum duarum syllabarum in unam: ut apud Horat. 2. Epist. 2.

> *Vehemens & liquidus puroque simillimus amni.*

Et apud Catullum de Nemesi:

> *Est vehemens Dea; ledere hanc caveto.*

Successus improborum plures allicit] Sed finem respicere oportet, & cogitare, quam sit omnis illa, quæ videtur, felicitas momentanea. *Cito improborum leta ad perniciem ruunt*: inquit Mimographus. Pulcherrime Electra Euripidea:

> *Ne quis improbus, licet*
> *Felice gressu primitus pergat bene,*
> *Vicisse fas omne arbitretur se illico.*
> *Expectet, usque lineam dum ad ultimam*
> *Pervenerit, vitaque metam inflexerit.*
> *Nam maximum jus fasque robur obtinet.*

Quæ cum sacrarum tabularum testimoniis mirifice congruunt.

FABULA IV. *Sus nemoris cultrix*] Forte *nemoricultrix* una voce composita. ut mox fab. seq. *alticinctos atrienses* habebimus. Sic Catullus Galliambo *silvicultricem cervam* & *nemorivagum aprum* dixit. *Ubi Cerva silvicultrix, ubi aper nemorivagus*. Similis plane

plane est illa Publii Mimographi compositio, qua Ciconia ipsi *pietaticultrix* in versibus elegantiss. quos retulit Petronius in Satyrico:

Ciconia etiam grata, peregrina hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria;
Avis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitia nidum in cacabo fecit meo.

Fortuitum] Penult. longa ut Horat. 2. carm. 15. *Nec fortuitum spernere cespitem.* Sic *gratuitus*.

Opprimat] Appone τελευταίαι σιγμὴν.

Terrore effuso] F. *offuso*, ut dicimus, *nebulas* vel *caliginem* vel *tenebras offundere*.

Periculo] Lege, *periclo*.

Direpit] Proculdubio verum est, quod Christoph. Colerus admonuit, *derepit*. *Derepere* est deorsum repere. Sic *Degredi* pro descendere est apud Salust. Livium, Tacitum, atque Ausonium. Victorinus de Orthographia: *Degredi, de superiore loco descendere.* Sic *deripere* est deorsum rapere vel trahere apud Plautum & Tibullum, aliosque, ut docet Giphanius in Lucret.

Suspenso pede] Sic *suspenso gradu placide ire* dixit Terentius Phormione, Sc. O fortuna. Ovid. 6. Fast. *Et fert suspensos corde micante gradus.* Idem 1. Fast. *gradus suspensus digitis.* Virgil. Ciri: *Tum suspensa levans digitis vestigia primis.* Statius Papin. lib. 5. Sil. *aut leviter suspenso poplite transi.* Sed & *suspensa manu*, dixit Plinius in Epistolis.

FABULA V. *Occupata in otio*] ἀσχόλως. Sic Mimus: *Amor otiosæ est cura solicitudinis.*

Multa agendo nihil agens] Movens sed nihil promovens, ut ait Terentius. vel ut noster infra l. 4. f. 22.

Qui, magna cum minatur, extricat nihil.

Est autem elegans hæc ὑπογραφὴ ardelionum: ut avari infra l. 4. f. 19.

Vera fabella] Q. d. non fictis fabulis: ut supra in prol. l. 1. & infra, l. 2. f. 9. & l. 3. in prol. Significat, se hic veram expositurum historiam: unde & temporis & loci περιστάσεις addit. Tales narrationes veras his fabellis immiscuit plures.

Posita Luculli manu] Nota res est. De substructionibus & ædificiis magnificis, vide Symmach. lib. 1. Ep. 59. ubi *opera Lucullana* jam pridem de conjectura correxi. Idem lib. 6. ep. 71. *Quædam Lucullanis operibus æquanda fecisse.* Et lib. 7. ep. 36. *successisti in famam Luculli.* &c.

Alticinctis] ὑψιζώνοις. Horat. 2. Sat. 8. *alte cinctos pueros* vocat servos Nasidieni, volens intelligi strenuos, gnavos & industrios. Eosdem mox *præcinctos* dixit. Seneca epist. lib. 4. de Mæcenate ait: *Alte cinctum putes dixisse. habuit enim ingenium grande & virile,*

rile, *nisi illud ipse discinxisset*. Opponitur *alte cincto*-*discinctus* & *dissolutus*. Glossæ vet. ἀνεγαλμένος, *alticinctus*.

Domino: & mox, *Dominus*] Sic Imperatores appellabant: & Augustas seu uxores eorum *Dominas*. Oppianus 1. Cyneget.

Τὸν μεγάλη μεγάλῳ φυτεύσατο Δόμνα Σεβήρῳ.

Nonnulli tamen hanc appellationem sibi tribui vetuerunt.

FABULA VI. *Vis & nequitia quicquid oppugnant, ruit*] Sic Petronius: *Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat*.

Propter volans] Id est, juxta; ut apud Terentium *propter dormire*, est concumbere.

FABULA VII. *Fiscos cum pecunia*] Nota, pecuniam veteres in fiscum, id est, corbem sparteum vel vimineum, condebant, præsertim quæ majoris esset summæ, quam ut in bulgam zonamve recte & commode condi posset. Sic Cic. 2. Verr. *Reperiebam fiscos compluris cum pecunia Siciliensi à quodam Senatore ad Equitem Rom. esse translatos*. Idem Verr. 5. *Ex fisco in cistam pecuniam transferre*. Ad quæ Asconius Pedianus sic annotat: *Sporta*, *sportula*, *sportella*, *nummum sunt receptacula*, *& facci*, *facculi*, *saccelli*, *& crumena*, *& vellea & mantica & marsupia*. Vide & Cujac. ad tit. C. de jur. fisc.

Tuta est hominum tenuitas] Sic Symmachus in relatione lib. 10. Ep. 54. *Paupertas à dispendio tuta est*. Nec absimiliter Sallustius Conjurat. Catilin. *Egestas facile habetur sine damno* Festive in hanc sententiam Palladas lib. 1. Antholog. tit. εἰς πτωχοὺς: μηδέ ποτε ζήσας ὁ πένης βροτὸς οὐδ' ἀποθνήσκει.

FABULA VIII. *Venatorum necem*] Id est, à venatoribus cervo inferendam. Plane ut Oppianus φόνον ἀγρευτήρων dixit.

Quietis cœpit agere gratias] *Quietis* scil. gratia vel nomine, id est, pro quiete: an, *quietis bobus?*

Dominum videre plurimum in rebus suis] ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν, id est, *Namque lumen ædium puto esse heri præsentiam*, ut ait Æschylus in Persis, vide & Aristotelem Oeconomic. l. 1. c. 6. ubi refert apophthegma cujusdam, qui dixerit, Oculum domini esse, qui maxime pinguefaciat equum. Plinius lib. 18. c. 6. *majores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt*. At contra secundum Pomponium, *Longe ab urbe villicarier, quo herus rarenter venit*, *Non villicarier, sed dominari, mea est sententia*. Et similiter Symmachus lib. 9. ep. 6. *Actores*, inquit, *absentium*, *quibus res longinqua remittitur*, (f. *committitur*) *tanquam soluti legibus vivunt*: *quoniam procul positis nullus dominorum terror incurrit*. Huc & Plautinum illud facit: *Ubi summus Imperator ad exercitum non est*. Cum hujus fabellæ argumento magnam habet cognationem apologus ille Æsopius de Cassita & pullis ejus ac domino segetis, in quo nidulabatur, descriptus ab Agellio

lib.

lib. 2. c. 29 & à Gabr. Faërno. Claudit eum & obsignat uterque versibus trochaicis Ennii, quos cordi & memoriæ habere operæ pretium est:

Hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm,
Ne quid expectes amicos, quod tute agere possies.

FABULA IX. *Æsopo ingentem statuam posuere Attici*] Statuæ hujus auctorem fuisse nobilissimum illum statuarium Lysippum (a quo solo se fingi velle edixit Alexander Magnus) discimus ex epigrammate Agathiæ Scholastici, qui Justiniani Imp. ævo vixit. Id è libro 4. Anthologiæ tit. Εἰς φιλοσόφους, εἰς εἰκόνα Αἰσώπου huc adscribere placuit cum Latina versione nostra. Ex eodem hoc quoque discimus, cum iidem Athenienses etiam septem Sapientibus Græciæ singulis suas collocassent statuas, omnium maximum honorem eos habuisse Æsopo, ejusque statuam ordine primam esse voluisse. Sic igitur Agathias:

Εὖγε ποιῶν, Λύσιππε γέρων, Σικυώνιε πλάστα,
  Δείκελον Αἰσώπου στήσαο τοῦ Σαμίου
Ἑπτὰ σοφῶν ἔμπροσθεν. ἐπεὶ κεῖνοι μὲν ἀνάγκην
  Ἔμβαλον, οὐ πειθὼ, φθέγμασι τοῖς σφετέροις.
Ὃς δὲ σοφοῖς μύθοις καὶ πλάσμασι καίρια λέξας.
  Παίζων, ἐν σπουδῇ πείθει ἐχεφρονέειν.
Φευκτὸν δ' ἡ τρηχεῖα παραίνεσις. ἡ Σαμίου δὲ
  Τὸ γλυκὺ τοῦ μύθου καλὸν ἔχει δέλεαρ.

Vellem pari suavitate hæc Latinis metris à me includi posse. Sed reddam ut potero:

Laudo te, Lysippe senex, Sicyonie sculptor,
  Æsopi effigiem quod statuis Samii
Ante Sophos septem; quibus omnia tradita duris
  Legibus; in verbis suadaque nulla fuit.
Ast hic fabellis figmentisque omnia condit,
  Per lusum suadens corda hominum ut sapiant.
Aspera præcepta aversamur: Fabula dulcis
  Esca instar monitis additur à Samio.

Ne primus foret. Ne solus esset, studii quod superfuit] Sensus huic lectioni prorsus nullus inest, si ullus mihi. Quare sic eam restituendam censeo, ut pro *foret*, legamus *forem*: pro *Nec*, *Ne*: pro *studii studui*. Ita Phædrus hoc dicet: Quoniam alter (Æsopus scilicet) occuparat (id est, prævenit, antevertit me: hoc enim est occupare, Græce φθάνειν, ut Plautus Rud. *occupas praloqui:* & Pseudol. *occupes prior adire*) ne ego primus forem (fabularum scilicet inventor) studui quod superfuit, h. e. in id incubui, id operam dedi, quod mihi relictum est, &, quod proximum erat, ne ipse solus esset fabulator. Lacunam, quæ hic præcedit, tale quippiam habuisse suspicor: *Ad ejus exemplum ipse scribo fabulas.* Simile est illud nescio cujus elogium:

Cicero effecit, ne Demosthenes esset solus orator:
Demosthenes ne Cicero primus foret.

Ad aures pervenit tuas] Cicero, *accidere ad aures*, dicere amat. ut pro P. Sestio: *Nihil ut unquam videretur tam populare ad populi Rom. aures accidisse.* Et in Vatinium: *Non putas fas esse, verbum ex ore exire cujusquam, quod non jucundum & honorificum ad aures tuas accidat.* Ubi vulgo non recte, *accedat.* Sic Accius apud Nonium: *Simul ac nota vox ad aures accidit.*

Sin autem ab illis] Τὸ *Ab* superesse videtur. Sensus certe id respuit. Lege: *Sin autem illis*: ut τὸ M. non elidatur. Vel: *Sin autem & illis.*

Corde durato]. Id est, *obdurato*, ut Catullus loquitur. *Pertendens animo*, ut Propert. lib. 2. *firmata mente*, ut Guntherus meus lib. 1. ℣ 468. Alludit autem ad sententiam versus Euripidei: τὰς γὰρ ἐκ Θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. hoc est, *Ferre fata Divûm oportet, qui satus mortalis est.* Vel: *A Diis decreta ferto, quisque natus est homo.* Vel, ut ante nos vertit Georg. Ratallerus: *Quæ fata statuunt, ferre mortales decet.* Cui similiter Sophocles Philoctete: ἀνθρώποισι τὰς μὲν ἐκ θεῶν τύχας δοθείσας ἐστ' ἀναγκαῖον φέρειν. Addit ibidem antithesin malorum propria culpa attractorum.

Ὅσοι δ' ἑκουσίοισιν ἔγκεινται βλάβαις,
Ὥσπερ σὺ, τούτοις οὔτε συγγνώμην ἔχειν
Δίκαιόν ἐστιν, οὔτ' ἐποικτείρειν τινά.

Id est, Interprete Q. Septimio Flor. Christiano:

Adverte: Quæ mortalibus
Fata invehantur cœlitus, necessitas
Jubet illa ferre; at sponte qui miser sibi
Accersit ultro incommodum, quod tu facis,
Nec misericordiam ille, nec veniam meret.

Fortunam criminis pudeat] Quia vir bonus infelix, fortunæ crimen est, ut quæ innocentiæ ipsius injuriam faciat. Æquum enim esse videtur, ut bene bonis fit, male malis: quod nunc abest: ut est in veteri versu apud Ciceronem. Vide carmen in Fortunam inter Catalect. Virg.

NOTÆ IN LIBRUM III.

PROLOGUS.

Otium des corpori] Id est, corpus cures.
Ut adsuetam] Leg. ὑφ' ἓν, *adsuetam.* Nam *perstare ad vi-*
cem

cem suetam, parum Latine dici arbitror. At *perstare vicem* eleganter dictum, ut *perseverare aliquid* Symmachus, & alii. Pithœus tamen ex V. C. aliam annotavit lectionem, *Præstet*. Est autem totum hoc Prooemium elegantiss. & satis liberum. Quis Eutychus iste fuerit, qualeve officium aut qualem vicem in aula Tiberii sustinuerit, non habeo compertum. Fortasse libertus aliquis potens fuit in aula Imp. ut & de Particulone & de Filito suspicari libet, quos infra compellat. Facit quidem Josephus lib. 18. Ant. Jud. duorum mentionem libertorum & aurigarum, quibus Eutychis nomen fuit. Sed eorum alterutri hæc à Phædro scripta fuisse, vix ausim dicere.

Curam habendi] Sic *amorem habendi* Ovid. dixit avaritiam:

Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi.

Et Horat. 1. ep. 7. *Amore senescit habendi.*

Incubuerim] F. scripserat Phædrus *incubuuerim*. Solebant enim veteres *u*. aliquando geminare metri causa. Exempla apud Plaut. & alios occurrunt. Sic inf. l. 3. f. 18. legerim: *tribuuerit*.

Magnas opes exaggerare] Sic infra l. 4. f. 19. *Qui dum quadrantes aggeras patrimonio*. Quamquam ibi forte, *aggeras*, est ab *adgerere*; non ab *aggerare*. Sic Cic. 1. De offic. *Exaggerare rem familiarem*: & 4. Catilinar. *aucta atque exaggerata fortuna*. Pari elegantia Petronius Arb. dixit exstruere divitias. *Qui solas exstruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent.*

Ut dixit Simon] Alludit ad illa Æn. 2. *Cuncta equidem tibi, Rex, fuerint quæcunque, fatebor Vera.*

Servitus obnoxia] Intelligit Æsopum, qui Xantho Philosopho servitutem serviisse dicitur, ære ipsius redemtus. Servum autem hominem, ut Plautus alicubi ait, oculos, manus, linguam habere continentem oportet: plusque adeo ipsum scire, quam loqui, decet. Est autem hæc sors communis servo cum exule: de quo Polynices apud Euripidem interrogatus à matre, *τί φυγάσι τὸ δυσχερές;* quæ res maxime accideret molesta exulibus? respondet: *ἓν μὲν μέγιστον, οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.* Illud, inquit, unum omnium maximum, quod libere loqui non licet. Tum Iocasta: *Servile hoc narras, non loqui quod sentias Audere.* *Δούλου τόδ' εἶπας, μὴ λέγειν, ἅ τις φρονεῖ.*

Illius semita feci viam] Quid inter hæc duo intersit, ex Ennii versu cognoscere licet, quem refert Cicero 1. De Divinat. *Qui sibi semitam non sapiunt, aliis monstrant viam.* Sic Plautus Casina: *De via in semitam regredere.* Latior igitur *via*; angustior *semita*. Dicit ergo Phædrus, se *μυθοποιΐαν* ab Æsopo inventam aliarum adinventione fabellarum auxisse.

Neque enim notare singulos] Hoc est, quod alius Poëta dixit:

 Par-

Parcere personis; dicere de vitiis. Et quid si hic aliquis contendat legend. *Verum ipsa vitia & mores h.* pro, *ipsam vitam &c.* Fateor tamen, Vitam & mores sæpe ἐκ παραλλήλου jungi.

Threïssa cum gens] Indicat Phædrus, se gente Thracem esse: ideoque Græciæ eruditionis parenti propiorem, quam vel Æsopus Phryx, vel Anacharsis Scytha. pro, *numeret auctores suos*, malim, *auct. Deos*, nempe Apollinem, & Musam, id est, Calliopen, quæ mater Orphei fuisse perhibetur.

Qui saxa cantu movit] Nota res de Orphei vi musicæ, vel ex elegantissimo illo Edyllio Cassii Parmensis, Poëtæ inter veteres Epicos eximii & Horatio æqualis: Quod quamvis jam sæpe sit editum, nonnullis etiam negetur esse γνήσιον, factum potius tentandi gratia ab Achille Statio Lusitano: tamen hic quoque Notis istis, tanquam pulchrum quoddam emblema, inserere visum est, subjecta ejus metaphrasi Græca, olim elaborata ab avunculo nostro doctissimo in gratiam virtutis eruditæ studiosorum adolescentum: quibus & nos hanc operam damus.

CASSII PARMENSIS ORPHEUS.

ARGUTA primum cum plectra parentis, & auro
Distinctam sumpsit citharam Rhodopeius heros;
Ridebant segnes pulsus, digitosque micantes
Serius, & chordis indocta dissona vocis.
Mox pudor exardens, & gloria dulcis honesti
Lusibus avertit puerilibus, omnis & illuc
Perditus incumbens Musa pallebat amore.
Et nunc maternis inhiat, nunc ille paternis
Cantibus: hinc illinc discens dependet utrinque.
Nulla Venus faciem cœpit mentita dolosis
Compedibus: somni fuerat, parcusque Lyæi:
Donec, ridiculus dudum, modulamine silvas,
Evulsosque suis scopulos radicibus egit:
Ausus & ire viam mortalibus inconcessam
Pœnarum oblitos demulsit carmine manes.
Non levis adscensus, si quis petit ardua: sudor
Plurimus hunc tollit: nocturno exsomnis olivo
Immoritur: delet, quod mox laudaverat in se,
Qui cupit aeterna donari frondis honore.

Poëmatii

Poëmatii præcedentis metaphrasis Græca; Auctore Matthia Bergio, Brunswicensi.

ʼΟΡΦΕʼΑ φασὶ τὸ πρῶτον ἐπεὶ φόρμιγγα λιγεῖαν
Ματρὸς ἑῆς ἔκρουσε προσᾴδων μυκάδι φωνῇ,
Πολλὸν τοῖς ἀΐουσι γέλων χλεύας τε ἐπόρσαι
Τοῦ μέλεος τῷ ἀμούσῳ, ἐπεὶ ναθμοῖσί τε νεῦρα
Κρούσμασιν ἀμφαφάασκε, καὶ οὐδὲν ἐοικό τ' ἐπᾷδε.
Αἶψα δ' ὁμῶς εἴδοῖ τε τυπεὶς καὶ ἱμέρῳ ᾠδῆς
Χαίρειν πόλλ' ἐκέλευσε τὰ παιδικὰ, καὶ φρέν' ἔτρεψε
Παντῆμαρ πρὸς μοῦσαν ὅσον σθένος: οὐχ ὅγε μητρὸς
Οὔτε πατρὸς μεθιεὶς ἔτ' ἀοιδιάοντας ἰώρας.
Οὐδέ μιν ἁ δολόεσσα πόθῳ δαλήσατο κύπρις,
Οὐδὲ πέδαις σφιγχθέ τ' ἀπὸ δέσμιον ἀλλαχόσ' ἦγε,
Οὐχ ὁ δεροὺς βαθὺν ὕπνον ὀπωπαῖς, οὐχ ὅγε ἡδὺν
Πολλὰ χαριζόμενος, μογέεσκε δὲ μοῦνον ἐπ' ᾠδῇ
Καὶ τόθ' ὁ πρῶτα γελοῖος, ὁ μηδὲν ἀραρότα φθέγξας
Θεσπεσίᾳ ἐνοπῇ καὶ ἀτειρέας οὔρεσι πέτρας,
Φηγούς τ' ἀγριάδας ἀκτῆς ἐπὶ τηλεθοώσας
Οὐκ ἔτι μαινομένους τε ἀπήγαγε θῆρας ἀγρώτας.
Τοῖς δ' ἔπι καὶ ζωοῖσ' ἄστειπτον ἔβαινε κέλευθον
Ταίναρον ἡνίκ' ἔβη, σκοτίην ὁδὸν, ἄιδος εἴσω
Μειλιχίῃ πυκνὸς κιθαρῇ, δι' ἔρωτ' ἀλόχοιο.
Ἔνθ' ἄρα καὶ χθονίων τὸν ἀπειθέα χῶρον ἔπεισε
Πρὸς τὰ μέγιστ' ἐπίπαν οὐ ῥᾳδία ἐς' ἐπιβάθρα.
Ἴδρως καὶ πόνος εὐρὺς ἐκεῖσ' ἀποπέμπεται ἄνδρας
Ὃς καὶ ἀκοιμήτοισι κεκασμένος ὀφθαλμοῖσι
Ἐγκεκυφώς τε βίβλοισι, λύχνου τε κ' ἐλαίου ὀδωδὼς
Ταθάζει θαμὰ τοῦτ' ἐν ἑαυτῷ ὅπερ πρὶν ἐπῄει.
Ταῦτά γε ναλεμέως ἔρδων κλέος ἄρνυται ἐσθλόν.

Extat de eodem & in Catalectis Virgilianis Epigramma, continens hujus allegoriæ expositionem. Id est ejusmodi:

Threïcius quondam Vates fide creditur canora
Movisse sensus acrium ferarum,
Atque amnes tenuisse vagos *
Et surda cantu concitasse saxa.
Suavisonoque modo testudinis arbores secuta,
Umbram feruntur præbuisse Vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigavit,
Doctaque vitam voce temperavit.

Justitiam docuit, cœtu quoque congregavit uno,
Moresque agrestes expolivit Orpheus.

Candore noto] Ego, inquit, candore notus sum omnibus. Ergo te quoque de meis laboribus sincere & candide judicare æquum est.

FABULA I. *Anus ad amphoram*] Proverbium vetus est, *Anus ad armillum redit*, id est, ad vas vinarium. Vide Festum. Confer cum hac vinosam anum Plautinam, quam is describit Circulione, Sc. Flos veteris vini.

Qualem bonam] Debuit dicere, quam bonam: Sed videtur de industria sic locutus esse, ut τὸ πρέπον in anu ebriosa & temulenta, cui lingua in vino nataret atque lapsaret, observasse videretur.

Tales cum sint reliquiæ] Ex proverbio quo boni vini etiam feces bonæ esse perhibentur.

Qui me noverit] Nempe jam senem. Sic senectutis suæ etiam alibi meminit, ut infra l. 4. f. 25. & l. 5. f. 10.

FABULA II. *In cubile*] Hoc est, latibulum ferarum. Hinc metaphorice à re venatoria *cubilia causarum* dicta sunt Ciceroni & Ammiano Marcellino lib. 30. *Vestigia sagacius colligendo, ut Spartani canes aut Cretes, ad ipsa cubilia pervenire causarum.*

Vos timere absistite] Id est, desinite. Exemplo Virgilii 6. Æn. *absiste moveri.* Et Columellæ lib. 12. c. 19. *nec absistat id facere.* Simili forma alibi dixit Virgil. *absiste precando*, id est, precari, Æn. 8. Et Livius, *absistere obsidendo*, id est, obsidere.

Laserant] F. *læserunt.*

FABULA III. *Usu peritus hariolo velocior*] Proverbium alibi à me non lectum, quod meminerim. Sensus per se manifestus est. Quamvis prudentia quoque versetur circa res futuras, & nitatur conjecturis, quæ sæpe falli & aberrare possunt: tamen certior est divinatione, quæ nihil habet certi.

Μάντις δ' ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Cujus versus sententiam ita expressit Cicero 2. de Divinat.

Bene qui conjiciet, vatem hunc perhibebo optimum.

Avertendum victima periculum] Sic mox: *Expiari posse majori hostia.* Solebant enim monstra & prodigia hostiis procurari, idque ex consilio & præscripto augurum & aruspicum, Quindecimque virorum, qui libros Sibyllinos super hac re adibant & inspiciebant: ut scilicet averruncaretur malum, quod illa minabantur. Sic apud Ciceronem 1. De Divinat. *Cumque magna vis videretur esse in monstris interpretandis ac procurandis, in aruspicum disciplina: omnem hanc ex Etruria scientiam adhibebant.* Idem lib. 2. De Divinat. *Quemadmodum signa, quæ à Diis hominibus portenduntur, procurentur, atque expientur. Hoc prænoscere unum ex officiis divinationis ponebat Chrysippus.* Sic *procurandi* verbo (quod & hic est apud Phædrum) sæpe utitur in hac eadem significatione Livius: *Prodigia*

pro-

procurare, vel, *majoribus hostiis procurare*: ut lib. 31. l. 34. bis terve lib. 37. lib. 38. lib. 39. & alibi. Gellius lib. 4. c. 6. Neque tantum in portentis ac prodigiis, sed etiam in somniis paulo tristioribus procurandis expiandisque mire superstitiosi erant. Hinc Tibullus lib. 3. eleg. 3.

Et vanum metuens hominum genus omina noctis
Farre pio placant & saliente sale.

Et idem lib. 1. Eleg. 5.

Ipse procuravi, ne possent sæva nocere,
Somnia, ter salsa deveneranda mola.

Vel, ut Jos. Scaliger e vet. lib. *Sancta dev. mola*. Ego pro *sæva*, libenter legerim, *scæva*, id est, sinistra. Videndus de hoc ritu & J. Gulielmus Quæst. Plaut. ad Amphitruonem. Sic & fulmen procurabant, expiantes locum fulguritum sive bidental. Procurandi fulminis scientiam quo pacto sibi Numa Pompilius procurarit, eleganter & callide deluso Jove, qui humanis capitibus (quibus Patri quoque ejus Saturno fieri solitum accepimus) fulgurita procurari volebat, sed pro his capillum cœpitium sibi à Numa obtrusum tandem acceptavit, ex lib. 2. Furii Antiatis refert Arnobius lib. 5. adversus Gentes. Eodemque alludit & Joan. Sarisberiens.

Insitivos liberos] Adulterinos, seu nothos, qui vulgo *manseres*. Alias etiam adoptivos liberos recte dixeris *insitivos*. nam ut pyra vel poma insitiva in alienam arborem, ita ipsi in alienam familiam & stirpem adoptione inseruntur. Quid multa? Elegans ἀποδίωξις, qua & supra usus est.

Hominisque curam cura majore aggravant] Id est, ex incerto & sollicito dimittunt multo incertiorem ac sollicitiorem.

Ibi stans] F. *ibi astans*.

FABULA IV. *Ad lanium*] Pro, apud Lanium. Sic Plautus *ad forum*, pro apud forum: *ad exercitum*, pro apud exercitum. Terentius, *ad sororem*, *ad uxorem*, pro, apud sororem, apud uxorem, Heautont.

Inter reliquas] Τὸ qüas duabus quidem syllabis, ut alibi, ita hic legendum κατὰ διαίρεσιν: non tamen ob id statim mutanda est scriptura, ut *reliciüas* scribamus: quod putabat quidam amicus noster. Sic Lucretius lib. 4. *Reliqüas tamen esse vias, in mente patentes.* Idem alibi: *Numquam reliqüo reparari tempore posset.*

Quidnam] Suspicabar, *quinam*, id est, quomodo. Sed forte nihil mutandum.

Et turpi facie multos cognovi optimos] Exemplo sit vel ipse Æsopus, quem corpore deformem fuisse accepimus, sed mire ingeniosum: ut jure optimo illud Ovidianum de se dici potuerit:

Si mihi difficilis formam natura negavit,
Ingenio formæ damna rependo meæ.

Adda-

Addamus & Epictetum, cujus de se ipso distichon ex Gellio notum est:

Δοῦλος Ἐπίκτητος γενόμην, καὶ σώματι πηρὸς,
Καὶ πενίην ἶρος, καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Id est,

Servus Epictetus mutilatum corpus habebam
Pauperieque Irus, sed Deo amatus eram.

Immo si Petronio credimus: *Raram facit misturam cum sapientia forma.* ἀφορᾷν γὰρ δεῖ εἰς τὸν νοῦν, καὶ μὴ εἰς τὴν ὄψιν: ut ad herum suum dicebat Æsopus. Idem & Syracides monet his verbis cap. 11. Μὴ αἰνέσῃς ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ. καὶ μὴ βδελύξῃς ἄνθρωπον ἐν τῇ ὁράσει αὐτοῦ. Et Salvator noster Joh. 7. ait: Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. Deus item ad Samuelem 1. Reg. 16. Μὴ ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν ὄψιν αὐτοῦ, μηδὲ εἰς τὴν ἕξιν μεγέθους αὐτοῦ &c. Vel ut Chrysostomus citat: Μὴ πρόσχῃς εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ. Est tamen cum monstrosa corporis figura etiam animum indicat pravum & distortum. Quo pertinet Epigramma Palladæ lib. 2. Antholog. tit. εἰς χωλούς.

Χωλὸν ἔχεις τὸν νοῦν, ὡς τὸν πόδα· καὶ γὰρ ἀληθῶς
Εἰκόνα τῶν ἐντὸς σὴ φύσις ἐκτὸς ἔχει.

Hoc est:

Mens animi haud aliter quam pes tibi claudicat: intus
Quod latet, externa pingitur in facie.

FABULA VI. *Dolone*] *Dolon* quid sit, jam notum: nempe lignum in quo gladiolus lateat: vel ξιφίδιον ἐν ξύλῳ ἀποκεκρυμμένον. Sic utitur Alphenus l. 52. §. 1. D. ad l. Aquil. Sic Ulp. l. 1. §. 7, & generaliter. D. Si quadrup. paup. fec. dic. Sic Sueton. in Claudio c. 13.

FABULA VII. *Fecisti tantum corporis*] *Corpus facere* (quod haud scio an nemo præter hunc auctorem alius ita usurparit) est pinguescere, & nitidum beneque curata cute fieri, ut Horat. loquitur. Huic contrarium est apud Lucretium lib. 1. & Ciceronem lib. 7. Epist. familiar. 27. *Corpus amittere*, id est, macrum fieri, & morbo exhaustis viribus totum languere, valdeque imbecillum esse, adeoque ossa atque pellem, quod dicitur apud Plautum, περὶ δ' ὀστέα μοῦνον ῥινὸς ἦν, inquit de tali homine Smyrnæus lib. 9. Paralip. Plinius non absimiliter Phædro dixit, folia *caput facere* quando jam in semen excrescunt, lib. 26. c. 12. Sic *numerum facere* dixit Cyprianus & Paulinus. Illius hæc sunt verba De Idolorum vanit. Tract. 4. *Populus de sceleratis & nocentibus congregatur, & asylo constituto facit numerum impunitas criminum.* Paulini ista Epist. 4. *Quasi vero numerum loquacitate facturus.*

A catena collum detritum canis] Hujusmodi canes Seneca vocat *catenarios* lib. 3 de Ira c. 37. Artemidorus δεσμίους. Petronius: *Canis ingens catena vinctus.* Avienus hanc fabulam recitat de Cane & Leone.

FABU-

FABULA VIII. *Filiam turpissimam*] *Turpitudo*, ut & *honestas*, proprie quidem de animo hominis, sæpe tamen etiam de corporis forma dicitur, ex qua interdum cognoscitur animus, quamvis admodum fallaci indicio. Sic infra l. 4. f. 4. *turpissimam* vocat, quam mox *deformem*.

Quid enim] F. *quid ni?*

Rem feminarum] Id est, supellectilem, ne tu aliam rem intelligas; qua scilicet sunt, quod audiunt.

Dulcemque in ambos caritatem partiens] Suaviter & eleganter dictum: ut Gunth. lib. 7. Ligurini: *dulcem tecum partimur amorem:* Ubi in notis meis docui, imitatione Cæsaris, Virgilii & Statii hæc dicta esse. Sic & *dulcem benevolentiam* dicet infra l. 3. f. 15.

Cotidie speculo vos uti volo] Sic & Socrates spectatores suos ac familiares volebat speculum crebro inspicere, eandem ob caussam. Qua de re sic Apulejus in Apologia: *An turpe arbitraris; formam suam speculo assiduo explorare? Annon Socrates Philosophus ultro etiam suasisse fertur discipulis suis, crebro ut semet in speculo contemplarentur? ubi qui eorum foret pulchritudine sibi complacitus, impendio procuraret, ne dignitatem corporis malis moribus dedecoraret: qui vero minus se commendabilem forma putaret, sedulo operam daret, ut virtutis laude turpitudinem tegeret. Adeo vir omnium sapientissimus speculo etiam ad disciplinam morum utebatur.* Hæc Apulejus: ad quem locum quæ amicus noster Is. Casaubonus in suis illis longe eruditissimis Scholiis adscripsit, non corrado.

Formam ne corrumpas nequitia malis] Similiter Plautus Mostellaria.

FABULA IX. *Vulgare amici nomen; at rara est fides*] Hinc Aristoteles crebro ad familiares suos conquerebatur: ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος. Ideo & Paulus in Sententiis scripsit, Amicos appellari debere eos, non qui levi notitia nobis conjuncti sint: sed quibus fuerint jura cum Patrefamilias, honestis familiaritatis quæsita rationibus. l. 223. §. 1. D. De verb. sig. Sunt autem apud omnes scriptores querelæ frequentissimæ de paucitate amicorum, & quassa atque sublesta & lubrica plerorumque fide.

Cum parvas] Hæc quoque Historia non fabula est: ut & sequens narratio.

Si famam adsequar] De fama & posteritatis studio, quantum illud in Phædro fuerit, alibi dixi: quibus hic quoque locus aggregandus est.

Dummodo absolvar cinis] Id est, post mortem: quod & Socrati accidit, cujus accusatores Anytus & Melitus tandem omnium judiciis condemnati, ipse vero Socrates eorum reus absolutus est. Significat Phædrus, se in reatu hunc librum scripsisse, cum à Sejano iniquissimo vexaretur judicio: de quo & supra.

Ut

Ut fieri solet] Nempe, *Qui struit in calle, multos habet ille magistros:* ut vulgatum est dicterium.

FABULA X. *Cassandra quia non creditum, ruit Ilium*] Virg. Æn. 2.

Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
Ora, Dei jussu non unquam credita Teucris.

Nam, ut de eadem ait Tryphiodorus Halosi Ilii:

Τὴν γὰρ Ἀπόλλων
Ἀμφότερον μάντιν τ' ἀγαθὸν καὶ ἄπιϛον ἔθηκε.

Id est,

Dederat huic augur Apollo,
Esse bonam vatem, sed non credenda profari.

Et apud Q. Smyrnæum lib. 12. paralipom. Homeric.

Οἴη ἔμπεδον ἦτορ ἔχεν πινυτόν τε νόημα
Κασσάνδρη. τῆς οὔποτ' ἔπος γένετ' ἀκράαντον,
Ἀλλ' ἄρ' ἐτήτυμον ἔσκεν· ἀκούετο δ' ἔκ τινος αἴσης.

Et post:

Ὡς ἀνεμώλιον ἦεν, ἵν' ἄλγεα Τρωσὶ γένηται.
Κῆρες γὰρ πάντων νόον ἔκβαλον.

Quorum versuum sententiam sic placuit Latinis exprimere:

Soli inerat mens firma animi & præcordia dextra
Cassandræ, haud unquam verbum vanum ore profata,
Cui suus eventus non respondisset. At ipsi,
Nescio quo fato, nemo auscultare volebat,
Tanquam vaniloquæ. Trojanis quippe parabant
Pœnas fata suas infligere. Cæca proinde
Omni privabant sensu rationeque corda.

Significatur autem per hæc cæcitas & furor hominum imminentibus pœnis fatalibus, quando sana consilia & salutaria monita à nemine in animum demittuntur, sed omnes clausis oculis & auribus in suam perniciem ruunt. Qua de re sunt noti versus veteres relati à Lycurgo in oratione contra Leocratem: notus locus Velleji Paterculi lib. 2. hist. notus Ammiani Marcellini lib. 14. & 17. noti denique versus Lucani. Porro titulus hujus narrationis græcissat: *De Credere & non credere:* περὶ τοῦ πιστεύειν καὶ ἀπιστεῖν. De hoc autem argumento lege Dionis Chrysostomi elegantissimum libellum, à Joach. Camerario Latine conversum & Notis illustratum. Notum est Epicharmi quoque præceptum politicum: μέμνησο ἀπιστεῖν: quo ille tanquam nervis & artubus sapientiam dicebat contineri, Quod & Cicero sæpissime inculcat. Et extat versus nescio cujus auctoris:

Πίστεις ἄρα ὁμῶς καὶ ἀπιστίαι ὤλεσαν ἄνδρας.

Ut autem hic nimis cito credit maritus iste liberti criminationibus: ita apud Heliodorum Aristippus Demænetæ uxori privignum Cnemonem falso deferenti fidem temere adhibet, Æthiopic. histor. lib. 1. Quod exemplum augere potest numerum

merum illorum octo vel decem, ab elegantissimo Mureto relatorum lib. 1. Var. lect. c. 12.

Togamque puram jam pararet filio] Deposita nimirum prætexta, quam purpura distinctam gestabant usque ad annum ætatis XVI. completum. Sic Cicero se filio suo togam puram Arpini dedisse scribit ad Att. lib. 9. ep. ult. Catullus elegia ad Manlium vocat vestem puram.

Tempore quo primum vestis mihi tradita pura est,
Jucundum cum ætas florida ver ageret.

Seductus] Legendum videtur; *Seductu'st.*

Heredem se fecisse proximum] *Proximus heres* hic dicitur, qui alias crebrius à JCtis & historicis, etiam ab Horatio appellatur *secundus heres*, id est, substitutus.

Qui dum] Malim, *cum.*

Maxime doliturum amanti] Οὐ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδαι: Ut ex Homero joci causa adferebat Sex. Cæcilius JC. leg. 13. §. 1. D. ad l. Jul. de adult.

Ætatem adultam servans diligentius] *Adultam ætatem*, pro adolescente usurpat. Non potest autem quisquam nimium diligenter suorum liberûm custodire pudicitiam: ut est apud Plautum. Κάλλος δυστήρητον ἔφυ παίδων τοκέεσσιν, inquit Phocylides. Et Cicero in 1. De offic rectissime monet, atque saluberrime: *Maxime hæc ætas à libidinibus arcenda est, exercendaque in labore, patientiaque & animi & corporis.* &c.

Familia] Id est, servorum multitudo: ut infra, l. 4. f. 21.

Tentat in tenebris caput.] Colerus distinguere tentabat ante, *caput:* & jungere: *Caput ut sentit tonsum.* Quod vix est ut probem.

Transfigit] Omnino legendum, *transigit*, id est, confodit. metron pariter & sensus hoc poscit. Virg. *transadigit* bis terve in eadem re usurpat. Sed & Valerius Flaccus lib. 3. Argonaut.

Securigerumque Nealcem Transigit, &c.

Idem lib. 6. *Lævum per luminis orbem Transigitur.* Sic Silius Italicus lib. 2. *transegit pectora mucro.* Tacitus lib. 14. *gladio se ipsum transegit*; Igitur τὸ *transfigit*, manifesto ex glossa est.

Sanctam uxorem] Quam paulo ante vocabat *castam*, & mox, *innocentem.* Sic sæpe Cicero.

Sopita primo somno] Qui arctissimus esse solet.

Ad Centum viros] Apud hos enim agebantur disceptabanturque caussæ graviores, quæ & Centumvirales inde appellatæ Ciceroni, Quintiliano & Plinio Secundo.

Ut adjuvaret jurisjurandi fidem] Id est, ut suam religionem sublevaret, quippe quibus non liqueret. hoc enim vult versus sequens: *Quod ipsos error implicuisset criminis*: id est, quia versarentur quasi in Labyrintho quodam inextricabili vel irremeabili. Nam de jurejurando purgatorio mulieri deferendo, ut ipsa innocentiam per id suam testaretur, alienum videtur, ut hæc exaudiamus.

Fontem

Fontem veritatis] Videtur ad illud Democriti respexisse: ἐν βυθῷ ἡ ἀλήθεια.

Limasset à radicibus, Non evertisset] Peccat meo quidem animo hæc distinctio. Quid enim est, *limare à radicibus? Evertere à radicibus* eleganter dicitur; illud non item, ut puto. Quare mecum sic potius distingue: *Si mendacium subtiliter limasset, à radicibus, Non evertisset scelere funditus domum.* Majoris emphaseωs causa duo ejusdem significationis conjunxit.: *funditus à radicibus evertere:* quod est ῥιζόθεν προθέλυμνον ἀναιρεῖν.

Exsecutus sum] Ἐπεξῆλθον, vel διεξῆλθον. Plautus eo sæpius utitur pro narrationem institutam quasi protelo continuare. Vid. Muret. Var. lect. lib. 10. cap. 13.

FABULA XI. *Cui super*] Leg. *Qui sup.* & jung. *Qui insectatus est damn.*

Id demum est homini turpe, quod meruit pati] Sic Ovidius:

Quæ venit ex merito pœna, dolenda venit.

Nulla autem calamitas aut deformitas corporis cuiquam probro dari debet, si animi vitia absint; ut neque formæ elegantia in laude ponenda est, si absit animi probitas. Plutarchus, caussam inquirens, cur apud Homerum & Venus Vulcano quamvis blandiens, claudicationem tamen tribuat, & contra Hector Paridi convicium licet faciens, nihilominus eum his compellet verbis: Δύσπαρι εἶδος ἄριστε: Plutarchus ergo hæc scribit: οὕτως Ὅμηρος καταγελᾷ τῶν αἰσχυνομένων ἐπὶ χωλότησιν, ἢ τυφλότησιν, οὔτε ψεκτὸν ἡγούμενος τὸ μὴ αἰσχρὸν, οὔτε αἰσχρὸν τὸ μὴ δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τύχης, γινόμενον. Qui locus valde huc pertinet. Vide & Muretum lib. xi. Var. lect. cap. x.

FABULA XII. *Indigno quanta res*] Forte leg. *ô quanta res:* ut *ô* fuerit absorptum in ultima syllaba præcedentis dictionis.

Qui me non intellegunt] Hæc orthographia in libb. MSS. constanter servatur. Ut autem in hac fabula pullus gallinaceus margaritam spernit, eique granum tritici anteponit: ita Heraclitus dicebat, asinum paleas auro præferre. ὄνοι σύρματα ἂν ἕλοιντο φησὶν Ἡράκλειτος, μᾶλλον ἢ χρυσόν. ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις: Ut est apud Aristotelem lib. 10. Ethic. c. 5. Nec multum absimilis est sententia versus veteris, à Clemente Alexandrino relati: ὁ χοῖρος ἥδεται κόπροις καὶ βορβόρῳ. Id est:

Suis voluptas in luto atque stercore est.

Sic nimirum trahit sua quemque voluptas.

FABULA XIII. *Partibus*] Id est, litigantibus. Sic vulgo quoque *partes* usurpantur.

Nec religio peccet imprudens mea] *Religio mea*, id est, ego judex. Judici religio tribuitur, propter jusjurandum quo adstrictus est. Juratus enim judicat. Cicero pro M. Cœlio: *Habeo enim, judices, quem*

quem vos socium vestræ religionis jurisque jurandi facile esse patiemini, *L. Luccium sanctissimum hominem & gravissimum testem*, &c. nam & testes jurati testimonium dicunt. l. 9. C. de testibus. Plurima ad hanc rem, id est, ad jusjurandum illud judicum, quæ in jure *religio* dicitur, loca ex jure civili annotavi ad tit. Instit. De oblig. quæ quasi ex delictis nasc.

De quis nunc agitur] Etiam hoc ex formulis antiquis judiciorum depromptum esse, facile quivis paulo humanior intelligit. Solebat enim in actionis formula addi: QUA DE RE AGITUR: vel QUO DE AGITUR: ut vel ex oratione Ciceronis pro Muræna notum est. Vide B. Brissonium lib. 5. De formulis, ubi alia quatuor loca pro exemplo è Cicerone annotat.

Sustulit sententiam] Pro tulit, compositum pro simplici.

FABULA XIV. *Puerorum in turba ludentem nucibus*] Nota res est, pueros lusitasse nucibus. Vide Erasmum in Explicatione proverbii Persiani: *Nuces relinquere*; Chil. 1. cent. 5. proverb. 35. Deinde quam multi clarissimi viri ad lusus cum pueris, quos caros habebant, sese demiserint, vide apud Petrum Fabrum in præfatione Agonistici. Valde suaviter Symmachus lib. 4. ep. 20. *Repuerascere* (inquit) *nos pietas jubet, ut litterarum dulcedinem liberis nostris labor participatus insinuet.* Vide & Ausonium Protreptico ad Nepotem. Est autem hic observandum elegans exemplum Chriæ dramaticæ vel pragmaticæ: cui similis est illa Lycurgi producentis in forum duos canes, ut civibus suis demonstraret, quantam vim haberet educatio in utramque partem.

Simul] Pro simulac: ut infra l. 3. f. 16. l. 4. 8. & 14. l. 5. f. 5. & 7. exemplo Ciceronis, Horatii, aliorum.

Derisor potius quam deridendus senex] Sic supra l. 3. f. 3. *Naris emunctæ senex*, *Natura nunquam verba cui potuit dare.* *Derisor* est εἴρων, qualis & Socrates fuit.

Sapiens] Philosophe, per Ironiam.

Cito rumpes arcum, semper si tensum habueris] Nisi me fallit memoria, etiam Amasis Ægypti rex eodem sese argumento excusavit, cum nimiæ remissionis argueretur à suis. Vide Erasmum in proverbio, *Arcus tensus rumpitur.* Chil. 4. cent. 5. adag. 77. Comparationem aliam arcus cum animo humano facit mimus apud Senecam relatus: *Arcum intensio frangit; animum remissio:* ubi intelligenda est nimia animi remissio & ignavia.

Debent] Lex metrica exigit, ut legamus, *debet.*

FABULA XV. *Prolapsam effundit sarcinam*] *Cadendi* & *labendi* verbis de partione uti Latinos æque ac Græcos Poëtas, ad Oppianum docui. Puto autem & Tryphoninum JC. usurpasse verbum *Excidere* cum de Arescusa ancilla agit, sub hac conditione manumissa, *Si tres pepererit.* l. 15. D. de stat. hom. *Nec*

enim (inquit) *natura permisit, simul uno impetu duos infantes de utero matris excidere, ut ordine nascentium incerto non appareat. &c.* Ubi tamen vulgati libri omnes habent *excedere*. Sed videndum ne sit ἐμφατικώτερον *Excidere*: quod Tryphoninum scripsisse autumo. *Profundendi* verbo in hac notione usus est Tertullianus lib. De Carne Christi: *Horres utique & infantem cum suis impedimentis profusum utique & oblitum*. Ibidem paulo ante malim: *uterum indies inolescentem*: ubi vulg. *insolescentem*. *Inolescere* est crescere & augeri. At *insolescere* superbire. Juvenalis quoque de Messalinæ partu *effundendi* verbo usus est: *Patruo similes effunderet offas*.

Niger an albus nasceretur] Ex proverbio, *Albus an ater sit nescio*. Utitur eo & Cicero Philip. 2. & Apulejus in Apologia, & Catullus in Cæsarem, & B. Hieronymus in Helvidium. Vide Erasmum Chil. 1. cent. 6. adag. 99. Ad hanc formam Plautinum illud dictum est: *nullius coloris aliquem nosse*.

Beneficium magnum sane] Ironice.

Necessitas] Naturæ scilicet. Similiter alicubi Cicero. Congruit nonnihil cum hujus argumento fabulæ disputatio Phavorini apud Gellium de sobole non tantum parienda à matre, sed & lactanda.

Obsistere homines legibus; meritis capi] Nam, ut Poëta ait,

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.

Huc pertinet Pauli sententia lib. 4. tit. 5. *Meritis liberos, quam pactionibus, adstringi placuit*. Idem ex responso quodam Papiniani refert Justinianus in leg. 35. si quando. C. de inoff. testam. *Meritis magis filios ad paterna obsequia provocandos, quam pactionibus adstringendos*.

FABULA XVI. *Pœnas oppetit*] Ut, *oppetere mortem*. Sed illud non memini alibi legere.

Nectar quod Pallas] Minerva nimirum avi suæ, quam in tutela habebat, potum illum Deorum dono miserat, die credo natali suo, quo se Noctua invitaret largius.

Tribuit] Nempe silentium & canendi pausam ut faceret.

FABULA XVII. *Quercus Jovi*] Plinius Jovi esculum tribuit, lib. 12. c. 1. *Arborum*, inquit, *genera numinibus suis dicata perpetuo servantur: ut Jovi esculus: Apollini laurus: Minervæ olea: Veneri myrtus: Herculi populus*, &c.

Cibele] Scrib. *Cybele*, ut infra l. 3. f. 20. *Galli Cybeles*. Catullus quoque in Galliambo nunc producit mediam, nunc corripit.

Propter fructus est gratior] F. *propter fructum est gratior*.

Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria] Eleganter Lucilius: *Hunc laborem sumas, laudem qui tibi ac fructum ferat*. Non tamen omnia ad utilitatem referenda, aut hoc modulo metienda sunt.

FABULA

FABULA XVIII. *Luſcinii*] Nota, *Luſcinius* dicitur hic, quæ vulgo tantum *Luſcinia*. Hoc quoque ſingulare Phædrus habet.

Vocem miſerit] F. *emiſerit*.

Læva cornici omina] Virgil. *Sæpe ſiniſtra cava prædixit ab ilice cornix*.

Noli adfectare quod tibi non eſt datum] Quia *amittit meritò proprium, qui alienum adpetit*, ut ſupra dixit l. 1. f. 4. Exemplo ſit camelus, qui, ut eſt in fabulis, cornua Jovem poſcens, auribus quoque privatus eſt. Obſervanda hic ſimul ſententia Homerica, uni Deum non omnia tribuiſſe, ſed aliis alia & diverſa dona contuliſſe. Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν Ἀνδράσιν, &c. Odyſſ. θ'. verſ. 167.

Deluſa ne ſpes ad querelam recidat] Quia, ut infra l. 5. f. 6. *Quem ſpes deluſit, huic querela convenit.*

FABULA XIX. *Familia*] Jungo & expono: *familia maturius*; id eſt, citius, quam alias ſolemne erat familiæ, quæ tunc domo aberat. An, *ſolus familia*: id eſt, deſertus ab aliis ſervis?

Ignem ergo quærens] Nota: Ignem non ſemper veteres domi ſuæ excitabant, ſed à vicinis plerumque petebant: neque enim facile negare petenti licebat. Videbatur enim hoc valde alienum eſſe ab ipſa humanitate, & vita hominum atque natura, quæ aqua & igni carere non poteſt. Hinc Plautus Trinumo Sc. 6. *Datur*, inquit, *ignis, tamen etſi ab inimicis petas*. Sic enim ibi habet MS. Camer. non ut vulgo, *Tametſi*. Eodem & Ennii verſus pertinent, quos refert Cicero 1. de Offic.

> *Ut homo, qui erranti comiter monſtrat viam,*
> *Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit,*
> *Ut nihilominus ipſi luceat, cum illi accenderit.*

Et idem Plautus Aulularia eodem reſpiciens ait Act. 1. Sc. 2. ſive (ut in MS. Eyſtad.) Sc. 1.

> *Cave quemquam alienum in ædes intromiſeris.*
> STA. *Quid ſi quiſpiam ignem quærit?* EUC. *extingui volo:*
> *Ne cauſæ quid ſit, quod te quiſquam quæritet.*
> *Nam ſi ignis vivet, tu extinguere extempulo.*

De flamma tamen Deûm, id eſt, de igne ſacrificiorum, non licebat ignem accendere vel mutuari lumen, ut infra l. 4. f. 10. teſtatur Phædrus, ne ſcilicet ſacra profanarentur.

Iter effecit brevius] Per compendia ivit.

Quid tu cum lumine] Metron poſtulat, ut *tu* removeamus. *Medio ſole*, dixit, pro meridie: ut Statius 5. Thebaïd. Sic Horat. lib. 1. ep. 5. *Supremo ſole*, pro veſpere dixit.

Hominem quæro] Hoc & à Diogene Cynico factum ſcribunt.

Abit] Lege *abiit*.

Ad animum retulit] Sic JCti *ad animum revocare injuriam* dicunt l. 11. non ſolum §. 1. D. de injur. §. ult. Inſtit. eod. tit.

FABULA XX. *Asinus & Galli*] Intellige hic Gallos Cybeles, sive Magnæ matris Deûm sacerdotes. Non videtur autem hæc fabula librum 4. ordiri debere, sed potius vel ad finem libri tertii referenda, vel illi de mustela & muribus postponenda: ut liber 4. ab hoc prologo incipiat: *Joculare tibi videtur:* &c.

Circum quæstus ducere] Jungo, *circunducere quæstus*, sc. gratia: ut ellipsis Græcissans, & tmesis.

Detracta pelle] F. *Detr. è pelle.* Quod ait de tympanis Gallorum Cybeles, id lucem accipit ex Catulli Galliambo. Solebant autem strepitu tympani obtundere clamorem eorum, quos evirabant, ne exaudiretur.

Delicio] *Delicium* vocabant puerum, quem in amoribus habebant. τὰ παιδικά. Adeo enim hoc usitatum erat Græcis, ut etiam turpe esset puero, amatorem nullum reperire. Quanquam autem vix effugiebant probri, imo sceleris suspicionem, cum formosis adolescentulis versantes: tamen nequitiæ suæ hoc quasi velum obtendebant, ut dicerent se amorem suum non ad fœdam atque abominandam corporum commixtionem, sed ad constituendam amicitiam referre. Inde vocabant hunc ἔρωτα ἐπὶ φιλίᾳ. Cicero *amorem amicitiæ* vertit. Sic nimirum Tusc. 4. *Quis*, inquit, *est enim amor iste amicitiæ? Cur neque deformem adolescentem quisquam amat, neque formosum senem?* Idem Cicero Tusc. 5. etiam Dionysium Siciliæ tyrannum scribit, more Græciæ quosdam adolescentes amore conjunctos habuisse. Eusebius lib. 6. de præpar. Euangel. παρ' Ἕλλησι καὶ οἱ σοφοὶ ἐρωμένους ἔχοντες, οὐ ψέγονται. Vide & Maximum Tyrium Philosophum Platonicum Serm. 8. cum 3. seq. Habet hac de re quædam, nisi fallor, etiam Muretus in Var. lect. quæ ex his nostris augeri possunt.

Quidnam fecissent] Leg. *Quianam*, id est, quare fecissent, scilicet tympana ex pelle asini, satis dum viveret plagis contusi. Quidnam fecissent, non erat cur quæreret Delicium illud. Videbat enim tympana esse facta. An *Quidnam*, id est, ob quid?

NOTÆ IN LIBRUM IV.

PROLOGUS.

Decipit frons prima multos] Theognis, Πολλάκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι. Id est, *Sæpe externa animum decipiunt species.*

Inferiore] Leg. *interiore.*

Ne locutus sine mercede existimer, Fabellam adiciam] Quid hic facit *mercedis* mentio? videtur alludere ad morem veterem,

quo

quo recitaturi fabulam solemni velut præfatione sibi audientiam parabant: *Accipe fabulam, & para assem.* As igitur velut merces erat, quam sibi pro recitationis opera stipulabantur. Admonuit de hoc more jam olim Mariangelus Accursius initio fabulæ suæ De testudine, quam Diatribis suis adjecit. *Fabulam*, inquit, *spondenti auream non fuit olim vitium inter amicos assem petere*, &c. Dicebant etiam præfantes, se expositures fabulam, si audire vellent: qui mos hodieque in vulgo nostro Saxonico remanet. Ad hanc formulam Petronius Arb. respexit, dum aggreditur expositionem fabellæ de matrona Ephesina. Scripsi autem, *adiciam*, non ut erat editum *adjiciam*. Vide infra l. 4. f. 6.

FABULA I. *Compressus*] Forte *compresus*: ut sit error natus ex antiqua scribendi pronuntiandive ratione: *Compresus: Cosul.*

Perit] Ita rescribo, pro *periit*.

Rete] Pro, *reti*, ut *à mare*, pro, *à mari* Plautus dixit.

Muscipula] A *muscipulum* neutro genere. Est autem usitatius, *hac muscipula* g. f.

Qui sæpe laqueos] Non solum igitur vulpes vetula (de qua proverbium est) sed & mus vetulus difficulter capitur.

Γέρων ἀλώπηξ ὐχ ἁλίσκεται παίγῃ.
Γέρων δὲ καὶ μῦς ὐχ ἁλίσκεται πάγῃ.

FABULA III. *Vindictam quærens, servitutem reperit*] Hunc generalis sententiæ versum ex hoc loco sumere licet. Multi tanta ardent vindictæ cupiditate, ut ipsi non recusent sese in servitutem alteri mancipare, aut in aliud malum prævisum præcipitare; dummodo hostem suum sibi ulcisci liceat. Talis & Hecuba describitur ab Euripide, cum sic loquens inducitur: τοὺς κακοὺς δὲ τιμωρυμένη, αἰῶνα τὸν σύμπαντα δουλεῦσαι θέλω, id est, *Istos malos ulcisci dum liceat mihi, Me servituti mancipare haud abnuo Ævum per omne.* Cicero quoque apud Dionem lib. 44. ait: *Multi, alios ulcisci cupientes, ipsi una perierunt.* Quam autem fabulam hic Phædrus de equo & apro, eandem Aristoteles ex Stesichori ad Himerenses oratione narrat de equo & cervo lib. 2. Rhetoric. c. 20. ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος. ἐλθόντος δ' ἐλάφυ, καὶ διαφθείραντος τὴν νομὴν, βυλόμενος τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον, ἠρώτα τὸν ἄνθρωπον, εἰ δύναιτο μετ' αὐτοῦ κολάσαι τὸν ἔλαφον. ὁ δὲ, φησιν, ἐὰν λάβῃς χαλινὸν, καὶ αὐτὸς ἀναβῇς ἐπ' αὐτὸν, ἔχων ἀκόντια. συνομολογήσαντος δὲ καὶ ἀναβάντος, ἀντὶ τῦ τιμωρήσασθαι, αὐτὸς ἐδούλευσεν ἤδη τῷ ἀνθρώπῳ. ὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς. &c. inquit Stesichorus Himerensibus Phalarim ducem adversus hostes eligere volentibus.

Ledi quam dedi] Παρονομασία & ἀντανάκλασις elegans, si sit rara in scriptis, tanquam ἥδυσμα, non si subinde reponatur, tanquam ἴδισμα: qua affectatione tamen quidam sibi mirifice placent.

FABULA IV. *Posteris tradam*] Plenus bonæ spei fuit Phædrus, ad posteritatem perventura esse scripta sua: quæ spes ei pene decollavisset, absque Pithœis clarissimis fratribus esset, quibus vitam debet. Sic supra Prol. l. 3. *Habebunt certe, quo se oblectent, posteri.* Prol. l. 5. *Longaque dignum judicatis memoria.* Et infra l. 5. f. 5. *Chartis nomen victurum meis, Latinis dum manebit pretium litteris.*

Oculis venantem viros] Quia ἐκ τοῦ ὁρᾷν τὸ ἐρᾷν. Sic & Ovidius dixit *amores venari.* Elegantissime. Nam formosa femina tanquam visco volucres, sic ipsa adolescentes capit & attrahit. Plautus, si bene memini, *venaturam oculis facere*, dixit.

Devotam vino] Id est, deditam, ut apud Virgil. 4. Æn. *Dido pesti devota futura.* Et Cic. 3. Tusc. *Devotus & donatus studiis.*

Totam ut fortunam] Ἅπασαν τὴν οὐσίαν. Usitatius est plurale, *Totas fortunas.*

Ne data possideant aut fruantur] *Frui data*, pro datis, antique. Sic supra l. 3. f. 7. *fruere, quæ laudas.*

Jurisperitos consulit] JCti sicut testamentis faciendis sæpe adhibebantur: (id quod multis probat auctoritatibus B. Brissonius lib. 7. Formularum, & ego amplius confirmo quodam loco Epigrammatis Agathiæ, quod extat lib. 2. Antholog. tit. 22. εἰς ἰατρούς: ubi medicus ægroto suadet, ut Jurisperitum accersat condendi caussa testamenti:

Θάρσει. τὸν νομικὸν ἢ κάλει καὶ χρήματα σαυτοῦ
Εὖ διαθεὶς, βιότου λῆγε μεριμνοτόκου.)

Ita iidem & de interpretatione ultimarum voluntatum consulebantur, si ambigue quid scriptum nuncupatumve esset, ut voluntatem testatoris per conjecturas quasdam indagarent, tanquam venator & canis sagax feram per vestigia ejus persequitur ad usque cubilia.

Fidem advocavit jure neglecto parens] H. e. Mater, cum à JCtis non posset hæc res expediri in tam mirabili & inextricabili testamento, ipsa fidem implevit, nullo licet jure cogente. Vide Instit. de Fideicommissar. heredit. & De Codicillis: item Plinium lib. 5. Epist.

Potrici] Sic *compotricem* dixit Terentius Hecyra.

Si maneret condito sensus patri] *Condere* verbum mortuale vel sepulchrale. Unde *conditorium*, quod & *conditivum*, Senecæ & Petronio est sepulchrum. Hoc primum. Deinde quia dubitabant veteres, an sensus rerum humanarum ad defunctos pertingeret: creberrime his utebantur & similibus formulis: *Si quis manium sensus est: Si quis in morte sensus est: Si quis etiam inferis sensus: Si quis defuncti sensus est: Si quid inferi sentiunt: Si quis post funera sensus: Si quid habet sensus umbra: Si manes post fata aliquid sentiunt; Nigras si quid sapis inter arenas*, Propert. lib. 4.

Si

Si sentire datur post fata quietis: Nemesianus ecloga 1. Reliquorum auctores pete à Brissonio lib. 8. De formulis fol. 737. cui duo postrema illa exempla addidi: & hoc Euripideum in Hercule furioso v. 490. ὦ φίλτατ', εἴτις φθέγγμ' εἰσακούεται θνητῶν παρ' ἅδῃ, σοὶ τάδ', Ἡράκλεις, λέγω.

Luxu] *Luxus*, qui alias latius patet, hic stricte accipitur pro ebrietate seu temulentia, quæ scite à veterum quodam μητρόπολις κακῶν appellata est.

Abiciet] Sic frequentissime veteres alterum *i* in hoc & similibus verbis compositis à *jacio* consueverunt abjicere. Vide indicem Giphanii in Lucretium.

Quod multorum fugit imprudentiam, Unius hominis reperit solertia] Non igitur semper ad multitudinem respici oportet, sed ad eos, quibus potius lux veritatis adsistit: ut graviter monuit Arcadius in l. 21. ob Carmen. §. ult. D. de testibus. *Neque ex multitudine auctorum judicandum, quod melius & aquius est: cum possit forsitan & deterioris sententia & multas & majores in aliqua parte superare*: ut Justinianus ait in præfat. De Conceptione Digestorum.

FABULA V. *Historia quorum in tabernis pingitur*] Nihil hic deest, sed τὸ *m* ante vocalem non absorbetur. Cujus rei & alibi apud Phædrum exempla observavi: ut supra l. 1. f. 13. non fuit igitur, quare Pithœus asteriscum ante τὸ *in* poneret, quasi loci corrupti signum.

Artos] Vulgo *arctos* scribimus, contra veterum auctoritatem, quæ hic observatur.

Signum quod sequerentur milites] Id est, tesseram militarem. Σύνθημα vocant Græci: ut præter ceteros Euripides Phœniss. & Onosander. Tali pro signo versum Homeri integrum Claudius dabat excubitori Tribuno: ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπαίνῃ. Id est, *Ulciscare virum, qui te irritaverit ultro*. Sæpius autem unica dictio, eaque boni ominis pro tessera dari solebat: *Victoria, palma, triumphus, virtus* &c. Vide Torrent. ad Suetonium.

Immolatos] Id est, mactatos. κατασφαγέντας. Nam *immolandi* verbum ad sacrificia proprie pertinet.

Alvi tartareo specu] Simili fere grandiloquentia & δεινότητι Oppianus Ceto tribuit γαστρὸς χάος lib. 5. Halieut. ℣. 52.

Periclitatur magnitudo principum] Similis fere sententia fuit supra l. 2. f. 7. *Tuta est hominum tenuitas; Magna periclo sunt opes obnoxia*. Contraria tamen huic præsenti sententia est apud Horatium in Epist. *Quicquid delirant Reges, plectuntur Achivi*. Imo & apud ipsum Phædrum supra l. 1. f. 30. *Humiles laborant, ubi potentes dissident*.

Minuta plebes] Α'ρχαϊσμὸς hoc quoque: Ut Ennius apud B. Hieronymum in Epistolis: *Plebes in hoc Regi antistat loco; Licet lacrimare*

mare plebi; *regi honeſte non licet*. Sic ſæpe Auſonius, ſæpe Guntherus. Plura ex veteribus exempla annotavit Priſcianus: ut hoc Lucillii: *Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur.*

FABULA VI. *Naſute ſcripta diſtringis*] F. *deſtringis*: ut ſupra l. 1. f. 29. *gravi deſtringunt alios contumelia*. Illud, *naſute*, poteſt vel adverbium eſſe, vel nomen, hoc modo; Tu, ô naſute, qui deſtringis, &c.

Parum libellum ſuſtine] An *parvum libellum*: an potius: *parum libellam ſuſtine? Libellam*, ſcilicet judicii & cenſuræ tuæ, pauliſper inhibe. Vel ita: Adhibe huc ſtateram & lances tuas: imponam in eas, quod tibi ſatis ponderoſum videatur, cum cetera omnia tam levia reputes.

Utinam ne unquam] Notiſſimum illud è Medea Ennii translatum ex Euripidis cognomine Tragœdia fragmentum, quo etiam Cicero aliquoties utitur: *Utinam ne in nemore Pelio.* quod quaſi in proverbium abiit, de re altius & à remotiſſimis cauſis repetita, more mulierum. Eum locum Phædrus hic ſcite imitatur. Simile eſt illud ejuſdem Euripidis in Hecuba: ἰδαίαν ὅτε πρῶτον ὕλαν Ἀλέξανδρος εἰλατίναν ἔταμε. &c.

Profeſſa mortis viam] Elegantiſſime dictum. Plus autem eſt, *profeſſa mors*, quam προὔπτος θάνατος. Significat enim αὐθαίρετον θάνατον, ἢ ἐπίσπαστον. Ita navigatio nihil aliud eſt, quam mortis quædam profeſſio. Merito igitur exclamat Propertius contra navigationes:

> *Ite rates curvæ, & leti texite cauſam,*
> *Iſta per humanas mors venit acta manus.*
> *Terra parum fuerat fatis; adjecimus undas,*
> *Fortunæ miſeras auximus arte vias.* &c.

Et Horatius lib. 1. Carm.

Fabricaſſet Argus opere Palladio ratem] Nota Argum hujus navis ſive ratis architectum fuiſſe. De opere Palladio quod ait, explicat Claud. *Ipſamque ſecandis Argoïs trabibus jactent ſudaſſe Minervam.* &c. Gubernator ejusdem Tiphys fuit.

Inhoſpitalis Ponti ſinus] Id eſt, Euxini, qui ἄξενος potius, quam εὔξεινος, dici merebatur. Sic *inhoſpitalem Caucaſum* vocat Horatius.

Per artus fratris] Cicero quoque de Medea hoc habet in ea pro lege Manilia. *Ex ſuo*, inquit, *regno ſic Mithridates profugit, ut ex eodem Ponto Medea illa quondam profugiſſe dicitur: quam prædicant in fuga fratris ſui membra in his locis, qua ſe parens perſequeretur, diſſipaviſſe, ut eorum collectio diſperſa, mœrorque patrius celeritatem perſequendi retardaret. Sic Mithridates fugiens.* &c.

Quid tibi videtur?] Scil. de iſto Poëmatio meo. Satin' grandi cothurno ſuffultum incedit?

Fab-

Falsoque dictum] Id est, *ἀναχρονισμὸν* committis, & migras tempora.

Lector Cato] Id est, qui perpetuo frontem caperatam, & senili tristitie striatam geris, teque morosum ac fastidiosum meorum carminum judicem præbes: cui, quicquid agam, sive quod recens inveniam, sive quod antiquum reponam atque refingam, nunquam satisfacio, nunquam placeo. Sic Petronius Arbiter:

Quid me spectatis constricta fronte Catones?
Damnatisque nova simplicitatis opus?

Notum est in tales illud Satyricum: *Tertius è cœlo cecidit Cato.* Nota Catonis severitas: qui ita de se ipso apud Sallustium: *Qui mihi atque animo meo nullius unquam delicti gratiam fecissem, haud facile alterius libidini malefacta condonabam.* Hinc passim & Martialis *Catonem κατ' ἀντονομασίαν* dixit pro tetrico ac moroso censore, ut in Epistola lib. 1. præfixa: *Non intret Cato theatrum nostrum, aut, si intraverit, spectet.* Et Epigram. 3. *Cur in theatrum, Cato severe, venisti?* Et lib. 9. Epig. 29.

Qui spectatorem potui fecisse Catonem,
Solvere qui Curios Fabriciosque graves.

Et l. 10. Epig. 19.

Tunc me vel rigidi legent Catones.

Et lib. 5. Epig. 53.

Epistolisque commodat gravem vultum,
Similis Catoni, Tullioque, Brutoque. &c.

Stultitiam nauseant] F. *stultitia nauseant.* Illud autem, *cœlum vituperant*, proverbiale est. *λοιδορῆσαι τὸν οὐρανόν.* Vide Suidæ & Zenodoti collectanea.

FABULA VII. *Si qua res cibi*] Id est, aliquis cibus. Ut *res voluptatum* dixit Plautus Amphitr. Sic Euripides aliquoties *χρῆμα θηλειῶν* dixit, id est, negotium vel res feminarum, pro, feminæ. Et Aristophanes *τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν*, pro *αἱ νύκτες.* Sed de hac quoque Græcorum periphrasi honesta pluribus aliquando ad Oppianum agebamus.

FABULA IX. *Propriis repletam vitiis post tergum dedit*] Ex illo Catulliano: *Sed non videmus, mantica quod in tergo est.* Quod & Persius imitatus est hoc versu: *Sed præcedenti spectatur mantica tergo.* Sed & aliis hac elegantissima fabella uti placuit: ut Galeno, ut Themistio. Hujus quidem locum mihi indicavit amicus meus eruditiss. David Hœschelius, ex oratione quæ *βασανιστὴς* inscribitur. *Σοφὸς γὰρ ἦν Αἴσωπος ὁ μυθοποιὸς, ὅς ἔφη, τοὺς ἀνθρώπους δύο πήρας ἕκαστον φέρειν, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δὲ ὄπισθεν. γέμειν δὲ κακῶν ἑκατέραν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἔμπροσθεν, ἀλλοτρίων. τὴν δὲ ὄπισθεν, τῶν αὐτοῦ τοῦ φέροντος. καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι τὰ μὲν ἑαυτῶν κακὰ οὐχ ὁρῶσι, τὰ δ' ἀλλότρια πάνυ ἀκριβῶς θεῶνται.* Nimirum, ut Plutarchus ait, *ἕκαστος αὑτοῦ φαυλότερος κριτὴς ἢ ἑτέρων.*

Atque ut Johan. Chrysostomus: *ἐν τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασιν ἐσμὲν πικροὶ ἐξεταστaί. καὶ τῶν ἡμετέρων οὐδένα λόγον ποιούμεθα.*

Hac re] Id est, ideo.

FABULA X. *Malorum munera invisa Deo*] Gravissime in hanc sententiam scripsit Plato: *Cum vir honestus turpe sibi ducat, munera ab improbo homine capere: quanto magis Deum ita animatum esse debemus existimare?*

Culpam lues] Nota, Quod etiam falsæ religionis contemtus aut violatio nunquam cuiquam impune abierit: cujus rei exempla ex historicis multa colligi possunt. Sed Brenni inprimis est memorabile: de quo sic Propertius canit lib. 3.

Torrida sacrilegum testantur limina Brennum,
Dum petit intonsi Pythia regna Dei:
At mons laurigero concussus vertice diras
Gallica Parnasi sparsit in arma nives.

De quo & Justinum vide lib. 24. & Callimachum hymno 4. in Delum.

Luminis commercium] Elegantissime: ut *lingua commercia* Lucretius: *sepultura* B. Ambrosius. Vide Notas ad Guntherum.

Nec de Lucerna fas est accendi sacrum] *Sacrum* pro sacrificio vel hostia positum. Ad sacra autem fere perpetuum ignem in æde sacra alebant: sicuti & ad monumenta carissimorum. l. 44. Mævia. D. de manumiss. testam. l. 5. §. proinde D. de donat. inter vir. & uxor. Et Petronius Arbiter huc alludens, scripsit de ancilla matronæ Ephesinæ, lugentis maritum suum, hanc adsidentem conditorio lumen in monumento positum renovasse quoties defecerat. Quod hodieque nonnullis in locis inter Christianos servatur.

Scelera non ira Deûm, Fatorum dicto sed puniri tempore] Sic Æschylus:

Confide. Tandem præstituto tempore
Pœnas dabunt, quicunque temserint Deum.

Vel, si Græce loquentem audire malumus:

Θάρσει. χρόνῳ τοι κυρίῳ τ' ἐν ἡμέρᾳ
Θεοὺς ἀτίζων τις βροτῶν δώσει δίκην.

Eadem est vox omnium sapientum sæpe iterata, & cotidiana experientia comprobata.

Ne cum malefico usum bonus consociet ullius rei] Caussam reddit Theognis & Menander: quorum ille sic in gnomis:

ἢν ᾖ κακοῖσι
Συμμιχθῇς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

Hujus autem versiculus etiam per Apostolum 1 Cor. 15. sanctificatus est (ut cum Tertulliano loquar lib. 1. Ad uxorem) *φθείρουσιν ἤθη χρησθ' ὁμιλίαι κακαί.*

Id est, *Bonos corrumpunt mores congressus mali.*

Al-

Alteram deinde cauſſam adfert Horatius; Quia *ſæpe Dieſpiter neglectus inceſto addit integrum.* Imitatur Euripidem, cujus hæc ſunt extrema Electra: Οὕτως ἀδικεῖν μηδεὶς θελέτω, μηδ' ἐπιόρκων μέτα συμπλείτω. Immo etiam ſecundum Heſiodum,

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ.

FABULA XI. *Dives arca veram laudem intercipit*] Litteræ enim, ut ait B. Hieronymus, marſupium non ſequuntur: quamvis Crœſos quis ſpiret & Darios: Sudoris comites ſunt & laboris. At πενία σοφίαν ἔλαχε, καὶ μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει: ut eſt apud Theocritum.

Cœlo receptus propter virtutem Hercules] Egregie ipſe apud Senecam extremo Hercule Oeteo ad Alcmenam matrem:

Quid me tenentem regna ſiderei poli,
Cœloque tandem redditum, planctu jubes
Sentire fatum? parce. nam virtus mihi
In aſtra, & ipſos fecit ad ſuperos iter.

Et poſtea:

Virtus in aſtra tendit; in mortem timor.

Cui pulchre ſuccinit Chorus ibidem:

Nunquam Stygias fertur ad umbras
Inclita virtus: Vivite fortes,
Nec Lethæos ſæva per amnes
Vos fata trahent; ſed cum ſummas
Exiget horas conſumta dies,
Iter ad Superos gloria pandet.

Vide tamen Lactantium lib. 1. cap. 9. Divin. Inſt. ubi demonſtrat, nullam in Hercule virtutem fuiſſe, ob quam dignus eſſet cœlo recipi.

Plutus fortunæ filius] Cæcæ matris cæca proles. Vide Ariſtophanem Pluto. Ut autem ille hic malis amicus eſſe dicitur: Ita contra de Paupertate inquit Petronius Arbiter: *Neſcio quo modo bona mentis ſoror eſt paupertas:* Et ut idem: *Amor ingenii neminem unquam divitem fecit.* Cujus rei cauſam inquirit Ariſtoteles problem. 4. Sect. 29.

Plutus objecto cuncta corrumpit lucro] Propertius lib. 3.

Auro pulſa fides: auro venalia jura:
Aurum lex ſequitur: mox ſine lege pudor.

Juvenalis:

Prima peregrinos obſcœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſecula luxu
Divitiæ molles.

Plurimæ ſimiles ſententiæ apud Theognidem, Euripidem, Senecam ac Stobæum reperiuntur. Elegantiſſime autem Phocylides κακῶν ἀρχηγὸν, βιοφθόρον πάντα χαλέποντα, πῆμα ποθεινὸν appellat τὸν χρυσόν: Vide totum locum. Eſt enim prolixior. Valde quoque huc facit, quod Creon apud Sophoclem in Antigona

tigona prolixe commemorat, quot quantaque mala argentum humanæ vitæ importarit. Sed ipſum Regem audire eſt operæ pretium.

Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν, οἷον ἄργυρος,
Κακὸν νόμισμ' ἔβλαςε. τοῦτο καὶ πόλεις
Πορθεῖ. τόδ' ἄνδρας ἐξανίςησιν δόμων.
Τόδ' ἐκδιδάσκει καὶ παραλλάσσει φρένας
Χρηςὰς πρὸς αἰσχρὰ πράγμαθ' ἵςασθαι βροτῶν.
Πανουργίας δ' ἔδειξεν ἀνθρώπους ἔχειν,
Καὶ παντὸς ἔργυ δυσσέβειαν εἰδέναι.

Hoc eſt, ut ego interpretari potui totidem verſibus:

Mortalibus nullum æque, ut argentum, malum
Unquam repertum eſt inſtitutum. Hoc funditus
Evertit urbes: hoc viros ſua ejicit
Domo: hoc bona menti magiſter ad mala eſt,
Turpes & ad res ſe monet convertere.
Monſtravit hoc verſutias mortalibus.
Cunctas, & omnia indidit facta impia.

Sed, quicquid vel Creon Sophocleus, vel Phædri Hercules dicant, inter homines fit, quod apud Euripidem Phœniſſis dicitur:

Opes honoratiſſima mortalibus,
Rerum omnium una maximas vires habent.

Sic enim exprimere ſtudui ſententiam horum verſuum:

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα,
Δύναμίν τε πλείςην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

FABULA XII. *Recte loqui*] Id eſt, directe, ſine ambagibus. Παῤῥησιάζειν, *ſinceritate uti:* mox enim ſequitur, *ſinceritas.*

FABULA XIII. *Lavare*] F. *labare pœnitentia*, id eſt, *labaſcere.*

Obſcænitas] Quid hic præceſſerit, non libet, nec fas eſt divinare. Conjicio, lacunam hanc inde adeo eſſe, quod ſpurcities καὶ τὸ ἀπόῤῥητον propoſiti problematis pium aliquem Monachum exſcriptorem, lectoremve horum offenderit; qui proinde totam hanc pagellam omiſerit vel exſciderit, ex qua tamen velut cauda quædam remanſit. Poterat etiam alterum, quod ſequitur, problema de tribadibus & mollibus abeſſe: ut illud quoque, quod fuit ſupra de Ovium partu monſtroſo, nec non quod mox erit, de Canum ad Jovem legatione. Itaque ut Ulyſſes Sirenum cantus cera obturatis auribus prætervectus eſſe narratur, ita & juventutem iſta, à quibus periculum & corruptela morum ipſi metuenda eſt, ſurdis auribus & clauſis oculis tranſmittere melius eſt. Eadem cauſſa, quam dixi, Petronii Arbitri Elegantiſſimum Satyricon ita nobis laceravit ac detruncavit, ut vix Orpheum mulieres Thracicæ, vel Pentheum Bacchæ diſcerpſerint miſerabilius.

FA-

FABULA XIV. *Tribades & molles mares*] Τριβάδες παρὰ τὸ τρίβειν, id eſt, à fricando. Tertulliano *frictrices*, Plauto *ſubigatrices* dictæ ſunt fœminæ, quæ in ſexum congenerem furentes nefaria libidine ſeſe polluunt. Hinc τριβαδικὴ ἀσέλγεια apud Lucianum ἔρωσι. *Molles* ſunt apud Plautum quoque & alios, qui idem ſcelus non nominandum, quodque, ut Imp. Conſtantinus ait, non proficit ſcire, ab aliis ejuſdem ſexus patiuntur: Unde & *Pathici* Catullo, &c. Ovid. de Philoctete ait talem fuiſſe:

Mollis erat, facilisque viris Pœantius heros.

Tacitus 15. Annal. *Quinctianus molli corpore infamis:* vel (ut quidam legunt) *mollitie corporis infamis.* Primus autem inter homines quidem hujus ſceleris inventor Laïus, pater Oedipi, fuiſſe perhibetur, rapto ad ſtuprum Chryſippo Pelopis filio: inter Deos autem ipſe eorum princeps Jupiter, rapto Ganymede. Docuit me Scholiaſtes Æſchyli his verbis in argumento Tragœdiæ, quæ inſcribitur ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις. φασὶ γὰρ, ὅτι τὸν τοῦ Πέλοπος υἱὸν Χρύσιππον ὁ Λαΐος ἥρπασεν, ἐρασθεὶς αὐτοῦ, καὶ αὐτῷ συνεγένετο, καὶ πρῶτος ἐν ἀνθρώποις τὴν ἀῤῥενοφθορίαν ὑπέδειξε, καθάπερ δὴ καὶ ὁ Ζεὺς ἐν θεοῖς, τὸν Γανυμήδην ἁρπάσας. Inter Poëtas infamis eſt hoc nomine Ibycus Rheginus, quod παιδεραστὴς fuerit: teſte Cicerone 4. Tuſculan. Athenæo & Suida. ἡδύ τε πειθοῦς Ἴβυκα καὶ παίδων ἄνθος ἀμησάμενον, inquit Epigrammatarius lib. 1. Antholog. tit. εἰς ποιητάς.

Idem] Nempe Æſopus.

Qui] Scil. vulgus. nam veterum more *vulgum* genere maſc. uſurpat. Sic Plautus, Horatius, Apulejus, Minutius Felix, Auſonius, alii.

Inrigatus multo venas nectare] Vinum in venas uſque penetrare credebant. Unde & Horatius generoſum & lene requirit,

Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet
In venas animumque.

Virginale] Apulejus *virginale* vocat in Apologia, ut & Prudentius & B. Auguſtinus & Solinus, eam virginei corporis partem, unde ſexus cognoſcitur: quod & *fœminal* dicitur. Euripides Alceſtide κόρευμα vocat. Ait enim: ὦ λέκτρον, ἔνθα παρθένει' ἔλυσ' ἐγὼ κορεύματ' ἐκ τοῦδ' ἀνδρός. Perinde ut Catullus: *Zonam ſolvere virgineam.*

FABULA XV. *Veſtra fortitudinis*] Malim, *pares fortitudini.*

FABULA XVI. *Mutatur dies*] F. *Mutato die*, & tollenda hinc capitalis diſtinctio. Alias ἀνακόλουθον erit.

Periculo] F. *periclo*, ut ſupra. Eſt autem hoc ſententioſe dictum, alludens ad illud proverbiale: πληγεὶς ἁλιεὺς νόον οἴσει: *Piſcator ictus ſapiet.*

Parce gaudere oportet, & ſenſim queri] De moderatione animi

in

in utraque fortuna passim obvia sunt apud bonos auctores præcepta. Sufficiat hîc unica Varronis sententia περὶ τύχης: *Sapiens & bonum ferre potest modice, & malum fortiter ac leviter.*

Totam quia vitam miscet dolor & gaudium] Sententia est Platonica, quam sic expressit Seneca:

Nulla sors longa est: dolor & voluptas
Invicem cedunt: brevior voluptas.

Sic Quadrigarius apud Nonium ait, gaudium & ægritudinem alternatim sequi. De hac mixtura elegantes extant versus Euripidis à Plutarcho relati ἐν τῷ περὶ εὐθυμίας:

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά.
Ἀλλ' ἐστί τις σύγκρασις, ὥστ' ἔχειν καλῶς.

Quos ita transtuli:

Bonum à malo esse separatum non potest.
Mixtura quadam si utriusque sit, bene est.

FABULA XVII. *Fimoque turpi maximam explerent famem;* Et mox: *naribus scrutantur escam in stercore*] Mirum vero, veteres fimo ac stercore canes suos pavisse: quod & supra indicabat l. 1. f. 27. *Trivio conceptus & educatus stercore.* Quod ait, *Trivio* (pro *in trivio*) *conceptus*, luculenter describit Lucretius lib. 4.

Nonne vides etiam, quos mutua sæpe voluptas
Vinxit, ut in vinclis communibus excrucientur?
In triviis quin sæpe canes discedere aventes,
Diversi cupide summis ex viribus tendunt,
Cum interea validis Veneris compagibus hærent.

Oppianus noster Halieut. 1.

ἐπεὶ μάλα δηρὸν ἕκαστοι
Ἐξόπιθεν συνέχονται, ἀρηρότες ἠΰτε δεσμῷ.

Citati non respondent] Hoc quoque dicitur ex formulis & verbis juris: *Citatum respondere*, vel *non respondere*, scil. ad vocem præconis. l. 8. D. de in integr. restit. l. 37. D. de judiciis. l. 10. D. de publ. judic. Gell. l. 11. c. 1. Ascon. Pædian. in 3. Verrin. Sueton. Tiberio: Quintilian. lib. 6. c. 5. Quæ loca diligenter animadvertit Fr. Duarenus 1. Disput. c. 7.

Odore] Sic mox infra *odorem* dixit pro aromatis, in quo significatu usitatior est plurativus numerus: *odores.* Exempla quondam mihi observata in Epistolicis Exercitation. ad Ausonium lib. 2. ep. 26. Sic Impp. in l. 12. nullus omnino. C. Th. de pagan. sacrific. & templ. *penates odore venerari* dixerunt. Sed proponamus locum melius distinctum, quam vulgo: *Nullus omnino* &c. *sensu carentib. simulacris vel insontem victimam cadat, vel secretiore piaculo larem igne, mero genium, penates odore veneratus, accendat lumina, imponat tura, serta suspendat* &c. Illud quidem *mero genium* jam alii ante nos rectiss. animadverterunt ac restituerunt. Sed ceteræ non minus probæ certæque sunt emendationes,

nes. nam & mox ibidem sequitur: *Si quis vero mortali opere facta, & ævum passura simulacra imposito ture venerabitur.*

Mandant] F. *mandata dant: dein dimittuntur:* vel, *deinde mittuntur.* Sic supra l. 1. f. 2. *dant Mercurio mandata.* Est autem usitatissimum de legatis ita loqui. Homerus ἐφετμὰς vocat, *μεμνῆσθαι ἐφετμέων.*

Non est legatos regis non dimittere] Nimirum ne jus gentium ipsis detentis violetur: quo jure illi sancti & inviolabiles sunt. Vide Livium lib. 5. & passim. Unde Cato apud Festum: *Caduceatori*, inquit, *nemo homo nocet.* Et Cæsar lib. 3. Bel. Gal. *Quantum in se facinus admisissent, intelligebant: Legatos, quod nomen apud omnes nationes sanctum inviolatumque semper fuisset, retentos ab se & in vincula conjectos.* Cicero de Aruspic. responsis: *Oratores contra jus fasque interfectos.* Et mox: *Sic enim sentio: Jus legatorum cum hominum præsidio munitum sit, tum etiam divino jure esse vallatum.* Statius Papinius denique lib. 2. Thebaïd. Legatum appellat: *Sanctum Populis per secula nomen.*

FABULA XVIII. *Ne quis discat prodesse improbis*] Quia, ut ait vetus Epigramma incerti auctoris lib. 1. Anth. tit. *εἰς εὐχαρίστους καὶ ἀχαρίστους.*

Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται.

Id est, *Improbitas nullo flectitur obsequio:* Ut Alciatus Emblem. 64. reddidit, vel, ut Claudius Minos: *Vertere naturam gratia nulla potest.* Vel, ut amicus noster Gregor. Bersmannus vir doctissimus,

Naturam obsequiis flectere nescit amor.

Jubemur tamen Patris nostri cælestis imitari exemplum, qui solem suum facit oriri, & pluit non minus super improbos, quam super bonos, utrisque pariter benefaciens: Jubemur & inimicos nostros diligere: Jubemur persecutoribus nostris bonum pro malo rependere: qui si nos sumus, quales esse debemus, non possunt alii esse, quam improbi.

FABULA XIX. *Vita mea*] Id est, mihi, ut Plautus, *ætati tuæ*, pro tibi. an, *vita mea*, id est, victui meo? ut & apud Græcos βίος sæpissime, & apud Latinos aliquando *vita* usurpatur.

Ut careas somno] Pervigil. ἄγρυπνος.

Nec sumis tibi, nec ulli donas] Similis fabula recitatur de Cane in præsepi, qui fœnum, cui incubat, nec ipse esse potest, bobus tamen invidet ac denegat.

Libere si dixero] Ἐὰν παῤῥησιάσω.

Diis est iratis natus] Proverbiale est de homine invenusto ac misero, cui nihil bene succedit. Horat. 2. Satyr. 3.

Iratis natus paries Diis atque Poëtis.

Sic supra l. 2. f. 9. *Sinistra quos in lucem natura extulit.* Sic alii, *Deo irato meo.* Et Plautus non absimili modo *Genio adverso* dixit

xit alicubi. At felicem denotare volentes ac venuftum, dicunt, *ipfi nafcenti Deos rififfe, ipfum placido numine vel lumine vidiffe* aut *afpexiffe*. Virg. Æn. 1. *haud credo invifus cœleftibus auras vitales carpis*, &c. Dicebantur quoque *Dii bonum nafcenti omen fternutaffe*. Qua de re curæ pretium fuerit videre, quæ Schoppius nofter fcripfit Verifimil. lib. 4. cap. 12. Ufque adeo etiam paganis perfuafum fuit & à natura infitum, Divinum numen effe, cum quo omnia & fine quo nihil hominibus feliciter cedat.

Abiturus] Sic Plautus: *abire in communem locum:* quod idem alibi: *ad plures fe penetrare* dixit. Eft autem & hoc ex Fefto notum, *Abire* & *abitionem* abfolute poni pro morte: quod eft τὰ σκληρὰ μαλθακῶς λέγειν. Ac fignificat Tertullianus lib. De Teftimonio animæ, paganorum fuiffe hoc dicterium de mortuo: *Abiit & reverti debet*. Eft autem hæc graviffima pariter & elegantiffima infectatio avari, cujus cupiditati nihil fatis eft, & qui, quod habet, non habet. Ceterum de miferiis avarorum pleni funt Sapientum libri, tam Sacrorum, quam τῶν ἔξω: quorum fententias aliunde petere in promptu eft, inprimis ex Stobæi collectaneis. Tantum hic adfcribam unum & alterum mimum.

Avarus ipfe miferiæ cauffa eft fuæ.
Et: *In nullum avarus eft bonus; in fe peffimus.*
Et: *Avaro tam deeft, quod habet; quam quod non habet.*
Et: *Avaro quid mali optes, quam ut vivat diu?*
Et: *Avarus, nifi cum moritur, nihil recte facit.*

Gaudium heredis] Quia, ut habet alius mimus Publii: *Heredis fletus fub perfona rifus eft.* Eleganter rifum perfonatum vocat, fletum heredis. non enim eft ferius, & cito exarefcunt hæ Crocodili lacrimæ. Sic Germani quoque dicunt de eo, qui moritur, relictis heredibus extraneis (ποιμένα ἐπακτὸν ἀλλότριον vocat Pindarus) *Er hat nur lachende erben.*

Cœlum fatigas fordido perjurio] Verbum *fatigare* fignificat creberrima perjuria, quæ vel multitudine & crebritate fua ipfum Jovem & alios Cœlites audiendo delaffare valeant. Vide Juvenal. Satyr. 13.

Circumcidis impenfam funeris] Id eft, removes atque abjicis. Eleganter dictum, quomodo Celfus *circumcidere vinum* non femel dixit: ut lib. 4. c. 20. *circumcidendum vinum eft in totum annum*, id eft, abftinendum à vino. Ubi tamen rectius fortaffe abeffet *annum*; quod nomen ab aliquo affutum videtur, qui non intelligens formulam, *in totum*, quam Græci exprimunt per διόλου, putavit aliquid deeffe. *In totum*, alias *ex toto* ufurpat idem Celfus: ut l. 6. c. 9. *In dentium autem dolore vinum ex toto circumcidendum eft.* Quis hic tam bardus, ut putet deeffe *anno*? Sic idem lib. 4. cap. ult. *ambulare circumcifa omni negotiofa cogitatione vel actione*, id eft, remota.

remota. Sed *circumcisos aut sublatos sumtus* dixit Livius l. 42. Et alibi *stipendia circumcidere*, idem Livius, ubi significare videtur diminuta stipendia.

Ne quid] Malim: *ne quod lucrum:* vel, *ne quid lucri.* Elegantissime vero in hujusmodi avaritiam lusit & Archimimus ille, qui funeri Vespasiani pro more adhibitus, ut vivi dicta factaque exprimeret, cum ex procuratoribus quæsivisset, quanti funus & pompa constaret, iique respondissent Hs. centies, exclamabat, C. *sibi sestertia darent, ac se vel in Tiberim projicerent*, insepultum. Epigrammatarius quoque festive in Avarum lusit, qui à suspendio sui sola restis caritate fuerit deterritus.

FABULA XX. *Dignum memoria*] Nisi quis legere malit *memoria*, dicam esse Græcismum hominis Thracensis; ex illo, *ἄξιον μνήμης.* Sed tamen infra Prol. l. 5. dixit, *dignum longa memoria.*

Contendet quovis pignore] Sic Catullus Epig. 41. *Quovis Sabinum pignore esse contendunt.* Et Cicero lib. 7. ep. 33. ad Volumnium: *ut sacramento contendas mea non esse.* Virg. in Bucolicis, *certare pignore*, eodem significatu dixit.

FABULA XXI. *Homo doctus in se semper divitias habet*] Quia *ἀναφαίρετον κτῆμ' ἐστὶ παιδεία βροτοῖς.* id est, *Doctrina domino haud eripi potest suo.*

Quo paupertatem sustineret facilius] Ergo *paupertas impulit audax Simonidem, ut versus faceret* (utor verbis Horatii) & quæstui habuit poësin suam. Nota res est de duabus thecis seu arculis Simonidis, quarum unam ajebat esse gratiarum, quæ ipsi habebantur agebanturve pro versibus in laudem alicujus compositis: alteram nummorum aliorumque munerum, quæ ab iisdem ad se redibant. Priorem semper vacuam atque inutilem se experiri dicebat: Posteriorem solam utilem ac oportunam, ad incidentem aliquam necessitatem sublevandam. Vide Stobæum Serm. x. Exemplum avaritiæ & *ἰσγολωζίας* ejus elegans & festivum Aristoteles annotavit lib. 3. Rhet. cap. 2. Ait enim, rogatum aliquando Simonidem à quodam, qui mulabus vicisset, ut eam victoriam pæane, vel *ἐπινικίῳ* aliquo celebraret; sed præmium pro eo offerret, quod Simonidi nimis exile videbatur, carmen facere recusasse, quod diceret se gravari mulas laudare: nihil in tam sterili argumento dignum laude reperiri posse. Ac ille cum addidisset tantum, quantum avaritiæ Simonidis satis videbatur, incepisse Poëtam hunc in modum, exordio satis magnifico:

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων.

Id est, *Salvete velocium natæ equorum.*

Quasi mulæ non etiam asinarum essent filiæ. Sed Poëta callidus, cui jam dolosi spes refulserat nummi, id videlicet excerpsit, quod erat in proposita re præstantius, indeque sumsit epitheton. Sed &

Callimachus doctissimus Poëta hanc Simonidis quæstuariam Poësin aversatus est: id quod satis hi ejus versus declarant: οὐ γὰρ ἐργάτιν τρέφω τὴν μοῦσαν, ὡς ὁ Κεῖος Ὑλλίχου νέπους. Est enim hæc periphrasis Simonidis nati in Ceo (non, ut editum est, *Cao*) insula, avo Hyllicho. (Unde Ausonius *Ceum* vocat, Profess. 14. *Carminibus, quæ prima tuis sunt condita in annis, Concedit Cei musa Simonidei.*) Idemque ante hunc, sed tecte, scripserat Pindarus Isthmion. Non tantum autem pecuniæ amans & avarus fuit Simonides; sed & vitæ. Interrogatus enim in senectute à quodam quam diu vixisset: Annos equidem, inquit, multos, parum tamen: teste Stobæo.

Zonas] In quibus conditam gestabant pecuniam. Sic utitur Horatius 2. ep. 2.

Ibit eo, quo vis, qui zonam perdidit, inquit.

De quo proverbio vide Erasmum Chil. 1. cent. 5. proverb. 16. Eleganter C. Gracchus apud Gellium lib. 15. c. 12. *Zonas quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Quia; ut Martialis ait, *Semper pauperior redit potestas.*

Simonide, tu ex opibus nihil sumis tuis?] Hic nota interrogationis deerat, quam addidi.

Familia] Id est, servo uno & altero ei adjuncto.

Tabulam suam porrigunt, rogantes victum] Lege aut certe scande, *porgunt*. Naufragi (quod ex Juvenali quoque didicimus) stipem ostiatim corrogare solebant, in tabula quadam depictum exhibentes naufragii sui casum, commiserationis commovendæ. Porro cum hac historia fere convenit quod de Aristippo narrat Vitruvius proœmio VI. de Architectura: ex quo nonnulla huc adscribam, quod sciam non in omnium manibus eum auctorem versari, & tamen eam narrationem, eique aspersas sententias nosse prodest omnibus. Audiamus ergo Architectum:

Aristippus Philosophus Socraticus, naufragio cum ejectus ad Rhodiensium litus, animadvertisset Geometrica schemata descripta, exclamavisse ad comites ita dicitur: Bene speremus, hominum enim vestigia video. Statimque in opidum Rhodum contendit, & recta Gymnasium devenit, ibique de Philosophia disputans, muneribus est donatus, ut non tantum se ornaret, sed etiam eis, qui una fuerant, vestitum & cetera, quæ opus essent ad victum, præstaret. Cum autem ejus comites in patriam reverti voluissent, interrogarentque eum, quidnam domi vellet renuntiari: tunc ita mandavit dicere: Ejusmodi possessiones & viatica liberis oportere parari, quæ etiam naufragio una possent enatare. Namque ea vera sunt præsidia vitæ, quibus neque fortunæ tempestas iniqua, neque publicarum rerum mutatio, neque belli vastatio, potest nocere. Non minus eam augendo Theophrastus hortandos doctos potius esse, quam pecuniæ confidentes, ita ponit: Doctum ex omnibus solum neque in alienis locis peregrinum, neque amissis

sis familiaribus & necessariis inopem amicorum; sed in omni civitate esse civem, difficilesque fortunæ sine timore posse despicere casus. At qui non doctrinarum sed felicitatis præsidiis putaret se esse vallatum, labidis itineribus vadentem, non stabili sed infirma conflictari vita.

Et mox: *Pauca sapientibus fortunam tribuere: quæ autem maxima & necessaria sunt, animi mentisque cogitationibus gubernari.* Et rursum: *Omnia enim munera fortunæ cum dantur, ab ea facillime adimuntur. Disciplinæ vero conjunctæ cum animis nullo tempore deficiunt, sed permanent stabiliter ad summum exitum vitæ.*

Ibidem (ut hoc obiter moneam) corrigendus mihi videtur Vitruvius, cum ait: *Omnium Græcorum leges cogunt parentes ali à liberis: Atheniensium non omnes, nisi eos, qui liberos artibus erudissent.* Delendum fortasse τὸ *omnes*, quod redundat, & lego: *non nisi eos* &c. Vel, *Nisi eos*, accipe pro, sed tantum eos. Quomodo & Terentius alicubi loquitur.

FABULA XXII. *Mons parturiens*] Græcorum adagio fuit: ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκε. Notus est etiam vulgo versus Horatii:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Item alter:

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

de magnificis, verum inanibus promissis & molitionibus.

Quid ille pareret: at ille] Suavis est ista geminatio τοῦ *Ille*.

Hoc scriptum est tibi] Videtur tale quiddam præcessisse: *Quicunque vidit* (vel, *inaudiit*) *risit. hoc scr.*

Qui magna cum minaris] κατάχρησις est in verbo, *minari*, pro polliceri. Ut Horatius:

Atqui vultus erat multa & præclara minantis.

Id est, promittentis. Atque adeo *Promittendi* verbum non aliter sæpe usurpatur. Petronius de sene Eumolpo: *Senex canus, exercitati vultus, & qui videretur nescio quid magnum promittere, sed cultu non proinde speciosus.* Ubi accipi potest *Promittere* de Vultu, quasi ejus vultus insignem aliquam eruditionem promitteret, hoc est, præ se ferret.

FABULA XXII. *Nihil agere quod non prosit, fabella indicat*] Idem versus totidem verbis fuit l. 3. f. 17. nisi quod ibi pro, *indicat*, est, *admonet*. Traditur autem hoc vitæ humanæ utilissimum præceptum etiam à Seneca: Quod in practicis quidem & in ποιητικοῖς verum est: Sed in scientiis Theoreticis fallit, ubi non ad utilitatem aliquam, sed ad se ipsam & ad humanæ mentis perfectionem contemplatio refertur: ut Philosophi docent.

Matronarum, casta oscula] Hypallage, pro, *matronarum castarum oscula.*

Abigeris quo venis] Pro, illuc unde venisti. Proverbiale quiddam sapit hæc formula, etiam sacris literis & Germanis nostris

 usitata.

usitata : *Abire unde veneris.* Cui similem observavi apud Guntherum. Significatur inanis & inrita profectio & machinatio. *Illuc unde malum pedem tulisti.*

Invitatur, invisus] ἀντιπάκλησις venusta.

Nihil laboras: Ideo, cum opus est, nihil habes] Nam, ut eleganter & vere ait B. Ignatius Epist. 4. μήτηρ τῆς ἐνδείας ἡ ἀργία. At contra, secundum alios, ὁ πόνος οὐ μόνον εὐκλείας, ἀλλὰ καὶ πλούτου πατήρ. Multa in hanc sententiam habet Salomon in Proverbiis, & Siracides in πανάρετῳ σοφίᾳ: quæ cuique in promptu est apud illos legere.

FABULA XXIV. *Picte*] Id est, ornate, splendide, ποικίλως. Sic *pingere* pro ornare supra quoque usurpabat l. 2. f. 2. Quod enim Colero videbatur legendum, *ficte*, non probo; quamvis ille defendat hoc argumento, quod *fingere* Poëtarum sit proprium: & quia apud Nonium, *Populum salute & fictis versibus Lucillius, quibus potest, impertit.* Malim quoque hic pro, *victoris*, legere *victori.* Nomen ei Scopas fuit, homini fortunato & nobili Cranone in Thessalia.

Conduxit] Velut Redemtor quidam operis, quem JC. vocant. Unde mox sequitur: *opus adprobavit:* quod genus loquendi ex usu juris mutuatus est Phædrus: ut & alia quædam. Vide leg. 24. si in lege. in pr. & l. 36. opus. & l. seq. D. Locat. Brisson. lib. De formul.

Secretum petIt]. Quia, ut Ovidius ait,

Carmina secessum scribentis & otia quærunt.

Unde nos ad Emblema de passere solitario in 3. Centur. Joach. Camerarii V. Cl. sic faciebamus:

Secessus præclarum aliquid meditantibus aptus.
Namque boni in strepitu nil peperisse queas.

Alludit eodem & Martialis. Scripsi autem *petIt*, pro, *petiit*. Quomodo etiam præcedenti fab. 21. vel legendum, vel certe scandendum est *perIt*, non *periit*, ut editum est.

Poëtæ moris] Malim, *Poëta.* an, *moris Poëtæ*, id est, Poëtici? Sed quis ille mos est, de quo dicit? Præceptum hic secutus est Simonides illud, quod inculcat Aristoteles in Topicis: ut, si materia nobis inanior aut sterilior obtigerit, illuc orationem deducamus, ubi abundare, &, à proposito digredientes, velut in campo libere excurrere, atque exultare possimus. Quod & Pindarum sæpe factitasse videmus, & Horatium aliquando. Eundem Poëtarum morem ornandi caussa usurpatum à Simonide fuisse etiam Cicero indicat. Ex illo enim sumta est hæc narratio lib. 2. de Oratore. Sed non parum eam locupletavit & exornavit Phædrus, ut lectorem docebit collatio. Quamquam illud omisit, quod tradit Cicero, Simonidem hac occasione artem invenisse memoriæ, & ex eo, quod me-

meminiſſet, quo eorum quisque loco cubuiſſet, demonſtratorem uniuscujusque ſepeliendi fuiſſe, cum alii neque Scopam; neque ceteros convivas, cœnaculi ruina oppreſſos atque obtritos, ullo modo internoſcere potuiſſent. Vide & Valerium Max. l. 1. c. 8. De miraculis.

Reliquam] Ut ſupra l. 1. f. 31. & l. 3. f. 4.

Ut ne ira te dimiſſum ſentiam] Lego, *ut ne iratum te dim. ſen.* Pithœus tamen in vetuſtiſſ. ſe legiſſe teſtatur: *irate te dim. ſen.*

Ad cœnam mihi promitte] Phraſis Plautina, qua ille in Menæchm. & Sticho utitur. Aliud eſt *Condicere alicui ad cœnam*, vel *cœnam condicere*, vel etiam abſolute, *condicere alicui*, apud eundem Plautum Sticho, & Ciceronem ac Suetonium. *Promittit ad cœnam* invitatus: *Condicit* qui prior & ultro ſeu invocatus denuntiat, ſe apud alterum cœnaturum, quod non niſi familiariſſimi factitant.

Sparſi pulvere, Sudore multo defluentes corpora] F. *diffluentes*. Sic de iiſdem geminis Pollucibus, victoriam Romanorum à Perſe Macedonum Rege reportatam nuntiantibus, cum loquuntur hiſtorici & alii auctores, ſudorem & pulverem, vel etiam pulverem cruoremque ipſis tribuunt. Vide L. Annæi, ſive Flori lib. 2. tit. De bello Macedon. 2. Symmachum lib. 1. ep. 89. Latin. Pacat. Drepan. Panegyric. Valer. Max. lib. 1. c. ult. Lactant. lib. 2. c. 8.

Excitat] Id eſt, foras evocat. quod paulo ante dixerat, *provocat*. Sic infra l. 5. f. 5. *Concitat*, pro *convocat*. *Citare* pro *vocare* etiam Guntherus noſter ſæpe utitur: ut, *in jus debere citari*. &c.

Numinum præſentiam] Caſtoris ſcilicet & Pollucis: de quibus ſupra ſic dixit:

Atque interpoſuit gemina Leda ſidera.

Notum eſt enim, ex ovo Ledæ hos duos velut pullos excluſos eſſe. Unde Horatius:

Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.

Hi ergo gemini laudatori ſuo gratam hanc vicem rependerunt, ut eum ab interitu ac ruinæ oppreſſione eriperent incolumem. Sic alias quoque fructum pietatis retulit Simonides, quantumvis alioquin ob avaritiam male audiat. Cum enim ignotum quendam projectum mortuum vidiſſet, humaviſſetque commiſeratione & humanitate ductus, & haberet in animo navem conſcendere: per quietem moneri ſibi viſus eſt, ne navigaret, ab eo quem ſepultura affecerat. Si navigaret, eum periturum eſſe naufragio. Itaque mutato conſilio rediit Simonides; perierunt ceteri, qui tum navigarant: teſte Cicerone lib. 1. De Divinat. & Valer. Max. lib. 1. cap. 7. Uſque adeo ne falſæ quidem religionis contemtus cuiquam impune abiit, nec ullum

recte factum præmio suo caruit. ἐςι δικαιοσύνης τε καὶ εὐσεβείας μεγ' ὄνιαρ, ut Musæo suo canit Orpheus:

> Τοῖς δὲ κακῶς ῥέξασι δίκης τέλος οὐχὶ χρονιςὸν
> Οὐδ' ἀπαραίτητον, οὐδ' εἰ Διὸς ἔγγονοι εἶεν.
> Ἀλλ' αὐτῶν κεφαλῇσι καὶ ἐν σφετέροισι τέκεσσιν
> Ἑλεῖται, καὶ πῆμα δόμοις ἐπὶ πήμασι βαίνει:

Ut habet oraculum Sybaritis redditum apud Ælianum l. 3. hujus sententiæ:

> *Improba facta manet sua pœna; nec hanc mora tollit,*
> *Nec patet effugium, quamvis Jovis inclyta proles*
> *Sint, qui peccarunt: sed pœna supra caput astat,*
> *Persequiturque domum & noxam excipit altera noxa.*

Prioris regulæ exemplum præbet Simonides, posterioris Scopas cum suis.

FABULA XXV. *Destringit*] F. *distringit*. Sic & alibi ista perperam permutata reperi.

Quod es pollicitus] Leg. metri causa, *policitus*.

Nam vita morti propior est cotidie] Hanc sententiam eleganti comparatione illustravit poëta quidam recentior:

> *Velut secundo vecta navis flumine*
> *Sensim propinquat littori: sic indies*
> *Vivendo morti appellimur propinquius.*

Si celerius cœpero] Scilicet frui. an, *cepero*, id est, accepero, scilicet, munus promissum?

Et mors vicina flagitabat debitum] Nam, ut Hercules ait apud Euripidem Alcestide:

> Βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται.

Debitum ergo dicit vitam, quæ data est utenda, *data est sine fenore nobis Mutua, nec certa persoluënda die*, ut ait Pedo in Elegia de morte Drusi. Artemidorus quoque in Onirocriticis lib. 3. c. 41. debitum ex mutuo & vitam facit ἀνάλογα. Δάνειον τῷ ζῆν τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον. ὀφείλομεν γὰρ καὶ τὸ ζῆν τῇ τῶν ὅλων φύσει, ὡς καὶ τὸ δάνειον τῷ ἐγχειρίσαντι. ὅθεν ὁ δανειςὴς τοῖς νοσοῦσιν ἐφιςάμενος καὶ ἀπαιτῶν, κίνδυνον σημαίνει λαμβάνων δέ τι καὶ θάνατον. Dixi, debitum ex mutuo. hoc enim est δάνειον: non autem quodvis debitum, ut Cornarius vertit. δανειςὴς, & Latine Danista, est fœnerator.

Sæpe impetravit veniam confessus reus] Nam erranti medicina confessio est: Atque, ut ille ait: *Proximum ad innocentiam tenet locum verecundia peccati confessio.* Sed tamen, ut inquit Mimus:

> *Mala causa est quæ requirit misericordiam.*
> *Difficulter continetur Spiritus,*

Integritatis qui sincera conscius] Alludit ad sententiam versus Sophocleis:

> Σὺν τῷ δικαίῳ γὰρ μέγ' ἔξεςι φρονεῖν.

Id est,

Id est,

Nam justa causa spiritum attolli jubet.

Eodemque sensu Plautina Alcumene ad Amphitruonem suum ait: *Quæ non deliquit, decet audacem esse, & confidenter pro se & proterve loqui.* Et Pseudolus: *Decet, innocens qui sit atque innoxius, Servum superbum esse, apud herum potissimum.*

A noxiorum premitur insolentiis] Sejani scilicet, quem sibi accusatorem, testem ac judicem simul fuisse, conquerebatur & supra Prol. lib. 3. Quanta autem hujus Sejani potentia fuerit aliquandiu in aula Tiberii Imp. ut etiam dominationem captaverit, ac regnum sibi parare cogitarit tandem, notum est ex Josepho lib. 18. Antiquit. Jud. & ex Tacito lib. 1. & 4. Annal. ubi ejus πρωτωπογραφία.

Apparebunt tempore] Ut Græci dicunt χρόνῳ, item χρόνιοι, id est, *tandem*. Exempla multa apud Euripidem aliosque occurrunt. Alludit autem simul ad sententiam vet. versus:

Ἄγει δ' πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.

Id est,

A tempore in lucem profertur veritas.

Legi puer sententiam] Ideo enim pueri ediscimus Poëtarum gnomas, ut olim viri facti in gravibus deliberationibus atque ad omnes vitæ partes illis utamur: ut verissime ait Æschines in Ctesiphontem. Versus autem sequens ex Ennii Telepho sumtus est: quod me docuit Festus in Mutire: ubi tamen sic legitur:

Palam mutire plebeio piaculum est.

Non, ut hic, *periculum est.* Utra pensior sit lectio, οὐκ ἔχω εἰπεῖν. quanquam Schoppius meus præferebat, *periculum*; Nathan Chytræus, *piaculum*, malebat. Pro *memini*, versus postulare videtur, *meminero.*

NOTÆ IN LIBRUM V.

PROLOGUS.

Terminum operis habere] F. *adderes*

Damnavi] Deesse videtur, *meum.*

Colorque propior] F. *proprius.* præcessit enim, *sua cogitatio.* Sæpe autem, *suus & proprius*, ἐκ παραλλήλου jungi solent.

Particulo] Particulones alias dicti sunt Cohæredes, quod partes Patrimonii sumant: inquit Nonius. At hic proprium nomen est.

In literarum plausum] F. *literatum pl.* id est, approbationem literatorum hominum promereri cupio. Quasi dicat, Quid de me vulgus, illiteratum, profanum, & malignum judicet, οὐ φροντὶς

φροντὶς ἱππαρχλαΐδη. *Odi profanum vulgus & arceo:* ut ait Horatius, & ex eo Petronius Arb. De vulgo ab eruditis hominibus contemnendo nonnulla notavit ævi noſtri gloria Joſ. Scaliger in notis ad Catull. quibus addas licet Propertianum:

—— populi confuſa valeto
Fabula. nam domina judice tutus ero.

Vacive] Διὰ σχολῆς. *Vacivus*, pro vacuus, Plautinum verbum.

Imitari dum non poſſit, obtrectet licet] Semper enim hoc, quam illud, facilius fuit. ῥᾷον γὰρ μωμήσαι ἢ μιμήσαι: Et, μωμήσεταί τις θᾶσσον ἢ μιμήσεται.

Id eſt, *Non tam æmulari, quam reprendere, eſt facul.*

Unde & Theognis ſapientiſſimus apud Græcos Gnomologus ait:

Μωμεῦνταί δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί,
Μιμεῖσθαι δ' οὔτις τῶν ἀσόφων δύναται.

Id eſt, *Carpunt me multi, pariter pravique bonique.*
At noſtrum ex rudibus nemo imitetur opus.

FABULA I. *Plus vetuſtis nam favet Invidia mordax, quam bonis præſentibus*] Eadem & Horatii (lib. 2. Epiſt. 1.) querela eſt de iniquitate judiciorum, qua plerique præſentia, & quæ ante pedes ſunt, faſtidiunt; longinqua ſola, aut vetuſta admirantur, inque pretio habent. De eadem perverſitate & Pindarus conqueritur Pythionic. 3. & diſtichon tale fecit M. Bergius meus:

Αἰεὶ τὰν ποσὶν ὄντα παρατρεχόμεσθα μάταιοι,
Κεῖνο ποθεῦντες ὅπερ μακρὰν ἄπωθεν ἔφυ.

Quod ita vertebam:

Longinquis inhiant, ſpernuntque domeſtica vani,
Pro nihiloque putant, quod jacet ante pedes.

Sic nutrix ad Phædram in Hippolyto Euripidea: οὐδὲ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν. τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ. Sic Democritus apud Stobæum περὶ σωφροσύνης: ἀνοήμονες τῶν ἀπεόντων ὀρέγονται: τὰ δὲ παρεόντα καὶ παρῳχημένων κερδαλεώτερα ἐόντα ἀμαλδύνουσιν. Et Joach. Camerarius graviſſime, ut omnia, in eandem ſententiam ſcribit in Appendice Jamborum Philæ:

Ὧδε δ' ἀμαθὲς καὶ σκαιόν ἐστιν ἄρα βροτῶν
Μωρόν τι φῦλον, κανόητον, ὥστε δὴ
Τἀπόντα μαστεύειν ἀπρήκτοις ἐλπίσι
Παπταίνον ἀλλότριά τε πόῤῥω καὶ ξένα,
Ἀγαθῶν τ' ἀεὶ καταφρονῆσ' ἐπιχωρίων.

Hoc eſt, interprete Gregorio Berſmanno:

Sic læva mens eſt & rudis mortalibus
Fatuaque carensque intelligentia, irrita
Ut perſequatur ſpe petens abſentia.
Proculque veſtigans remota, raraque,
Populariumque copiam faſtidiat.

Auſonius Idyll. 15. *Spernimus in commune omnes præſentia.* Et Profeſſ.

fess. 6. *Dum spem remotam semper arcessis tibi, Fastidiosus obvia.* Usque adeo sunt homines plerique δῦλοι ἀτόπων, καὶ ὑπερόπται τῶν εἰωθότων: ut ait severiss. scriptor Thucydides. Memini etiam apud Plinium similia legisse. Sed jam satis est.

FELICITER, *subclamant*] Scilicet vulgus.

Ipsi Principes illam osculantur, qua sunt oppressi, manum] Sic distinguendus est hic locus: qui antea fœde corruptus erat. Porro illud FELICITER solemnem fuisse acclamationis formulam, qua maxime quidem ad Duces & Imperatores, sed tamen nonnunquam etiam ad alios quosvis, quibus bene vellent, uterentur, constat: & annotavit quoque Ampliss. Brissonius lib. 8. de Formulis. Cujus exemplis & hoc adde, & aliud è Gunthero nostro lib. 4. Ligurini:

> *Omnibus egregie lætis, totaque caterva*
> *Adclamante viro faustum, Feliciter, omen.*

Loquitur de Romanis Fridericum Ænobarbum excipientibus. De antiquissimo illo more osculandi manum in honore alicui habendo, vide Muretum lib. 10. Var. lect. cap. 1. & Lipsium lib. 2. Elector. c. 6. cujus exempla magis quam Mureti ad hunc locum faciunt. Giphanius quoque adeundus in Scholiis ad Odyss. π. Docet autem Plinius lib. XI. c. 43. dextram aversam osculis appeti solere, id est, partem ejus exteriorem. Quod tantum de osculo manus alienæ verum est. Nam propriæ pars adversa sive interior adoratur, hoc est, ori admovetur. De pedum vero osculo sciendum, id nimis servile atque abjectum fuisse habitum, & non nisi tyrannis exhiberi solitum. Vide Dionem in Cajo Calig. & Capitolinum in Maximino. Porro Demetrius iste Phalereus (ut de ejus vita ac fortuna quædam annotemus) orator fuit, & Philosophus excellens, unus ex Theophrasti discipulis: ut Cicero quoque indicat 1. de Off. Et extat hodieque ejus liber περὶ ἑρμηνείας, seu de Elocutione. Est autem memorabile in eodem exemplum levitatis & inconstantiæ fortunæ auræque popularis. Primum enim in tantum honorem fuit Demetrius apud populum Athiensem, ut ei trecentas ipsas statuas virtutis & meritorum ergo posuerit. Tandem vero usque adeo flagravit invidia, ut & solum vertere coactus sit, fugiens in Ægyptum: & ccc. illæ statuæ omnes uno die per tumultum eversæ, atque conflatæ fuerint. Vide Plutarch. πολιτικ. παραγγέλμασι. & περὶ φυγῆς: ubi ait, principe ipsum loco Alexandriæ fuisse inter amicos regis Ptolemæi, tantaque omnium rerum copia abundasse, ut non modo ipse sibi sufficere & patria facile carere, sed etiam Athenienfibus munera mittere potuerit. Ita nimirum τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει. Et

> Ἅπας μὲν ἀὴρ αἰετῷ περάσιμος,
> Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς.

Id

Id est:

Ut omnis aer pervius aliti est Jovis:
Sic omne forti patria est solum viro.

Edoctus igitur propriis eventis, quanta esset fortunæ instabilitas, scite correxit quosdam de ea versus Euripidis: ut annotarunt Plutarchus παραμυθητικῷ πρὸς Ἀπολλώνιον, & Joan. Stobæus Serm. ργ. Cum enim ita fecisset Philosophus ille Scenicus:

Ὁ δ᾽ ὄλβος οὐ βέβαιος ἀλλ᾽ ἐφήμερος. καὶ
Ὡς μικρὰ τὰ σφάλλοντα, καὶ μί᾽ ἡμέρα
Τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν, τὰ δ᾽ ἦρ᾽ ἄνω:

Cetera quidem omnia, inquit, verissime dicta sunt ab Euripide: rectius tamen fecisset, si non unum diem, sed punctum temporis, omnia invertere dixisset: εἰ μὴ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ στιγμὴν εἶπε χρόνου. Est etiam memorabile hujus Demetrii consilium, quod is Regi Ptolemæo dedit, teste eodem Plutarcho in Apophthegmatis Regum & Principum. Παρῄνει γὰρ αὐτῷ τὰ περὶ βασιλείας καὶ ἡγεμονίας βιβλία κτᾶσθαι καὶ ἀναγινώσκειν. ἃ γὰρ οἱ φίλοι τοῖς βασιλεῦσιν οὐ θαῤῥοῦσι παραινεῖν, ταῦτα ἐν τοῖς βιβλίοις γέγραπται. Monebat Ptolemæum, ut de regno & principatu recte administrando scriptos libros & commentarios sibi compararet, atque evolveret. In his enim eum reperturum salutaria præcepta ac monita, quæ sæpe amici regii non auderent præferre. Consiliarii enim sæpe vel metu vel assentatione à vero transversi aguntur (*Obsequium enim amicos, Veritas odium parit*, inquit Comicus.) At vero ut leges, ita libri cum omnibus eadem & communi voce loquuntur, nec erubescunt, nec adulantur vel regibus ipsis. Apud eundem Regem Ptolemæum adjuvit Demetrius laudatissimum illud institutum transferendi Biblia sacra ex Hebræa in Græcam linguam, quæ vulgo Septuaginta interpretum versio appellatur. Didici hoc ex Clemente Alexandrino lib. 1. Stromat. cujus hæc sunt verba: ἑρμηνευθῆναι δὲ τὰς γραφὰς, τάς τε τοῦ νόμου, καὶ τὰς προφητικὰς, ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν φασὶν ἐπὶ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, ἢ ὥς τινες ἐπὶ τοῦ Φιλαδέλφου ἐπικληθέντος, τὴν μεγίστην φιλοτιμίαν εἰς τοῦτο προσενεγκαμένου Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, καὶ τὰ περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῶς πραγματευσαμένου.

Ne defuisse noceat] Scilicet officio. Sicut ea res Agesilao Oppiani patri Senatori Anazarbeo nequiter expetivit, quod Sept. Severo Imp. Anazarbum adventanti non occurrerat gratatum cum aliis ejus urbis optimatibus. Sed de hoc in vita Oppiani nostri.

Repetunt ultimi] Quid ergo? an τὸ FELICITER repetunt atque ingeminant? An *reptant*, legendum? quod comprobari posse videtur sequentibus verbis: *Veniebat gressu delicato & languido.* nam sic qui incedunt, eos *reptare* dicimus, quasi testudineo gradu.

gradu. Horat. epist. 4. lib. 1. *An tacitum sylvas inter reptare salubres.* Seneca de vita beata, c. 18. *Ex ingenti intervallo reptabundus sequar.*

Qui nam Cinædus] F. & hic legend. *Quia nam.* An, *Qui nam*, id est, Quomodo, quo ore, qua fronte?

Ille in conspectu meo Audet venire?] Plane ad istam faciem dixit Symmachus lib. 7. Epist. 67. *In conspectu amicorum se esse venturum. In conspectu venire*, pro in conspectum. Similiter & Nazarius Panegyrico: *Quamvis cœlestia sub oculis hominum venire non soleant.* pro sub oculos venire. Sic alii contra, *In mentem esse*, pro in mente: *In honorem*, pro in honore. Vide G. Schioppi mei Suspect. Lectiones lib. 1. epist. 17. De his talibus dixi etiam in exercitationibus epistolicis ad Ausonium.

Hic est Menander scriptor] At pulchrum est, digito monstrari, & dicier, Hic est. Notum est illud de Demosthene: οὗτος ἐκεῖνος ὁ Δημοσθένης. Scriptores porro κατ' ἐξοχὴν dicuntur apud bonos auctores οἱ κωμῳδιδάσκαλοι.

FABULA II. *Et vindicavit sese*] Hunc elegantem, sed ἀκέφαλον, apologum in gratiam adolescentum supplebimus, ut quibimus. Fingamus itaque talia quædam præcessisse:

Iter duobus unum erat sociis via,
Qui læta rerum & nubila ex æquo omnia
Communia ambobus fore promiserant.
Dum progrediuntur, transeundum eis nemus
Obicitur, opacum densis arborum comis.
Hic obvius cum latro eos invaderet,
Alter, cuti sua timens, periculo
Se liberavit, adhibito auxilio pedum:
Remansit alter, & latroni restitit,
Cui conferens manum obtulit justum necem,
Et vindicavit sese, &c. Titulus fabulæ esse potest talis:
Viatores duo in latronem incidentes.

Quantis fugias viribus] Demissis scilicet manibus, ut Plautus ait. Et noster supra l. 1. f. 29. *demissis pedibus.*

Qui re secunda fortis est, dubia fugax] Qui est *Extra bella Leo, lepus in discrimine pugnæ:* ut aliquando faciebam ex hoc Nonni versu in Dionysiacis, quo θρασύδειλος denotatur:

Νόσφι μόθοιο λέοντες, ἐνὶ πτολέμοισι λαγωοί.

FABULA III. *Alapam sibi duxit*] Sic *pugnum ducere* eleganter dixit Paulus JC. in l. 4. D. De injuriis. *Si cum servo meo pugnum ducere vellem; in proximo te stantem invitus percusserim, injuriarum non teneor.*

Punctum] Id est, punctionem.

Non fuisse mentem lædendi] Injuria autem æstimatur ex animo cujusque, nec absque affectu & captu contumeliæ fit, non magis

gis quam furtum absque affectu furandi committitur. Accedit etiam hoc loco illud, quod nemo sibi ipsi proprie loquendo injuriam facere potest: de quo Aristotelis disputatio in medio est libro 5. Ethic. Videtur autem hic distinguere injuriam à contumelia: quæ ut differant, alibi docui ex Pacuviano versu: *Facile patior injuriam, qua est vacua à contumelia.* Item ex Seneca lib. 2. *In Sapientem non cadere injuriam.*

Animal improbum] Muscæ improbitas & impudentia etiam in proverbium abiit.

Quamvis pœna] Leg. *quavis pœna.*

Qui casu peccat, quam qui consilio est nocens] Ad Aristotelicam disputationem hæc pertinent, quæ est lib. 3. Eth. Nicom. Veniam tribuimus ei, qui non sponte & deliberato animo, sed vel casu, vel per ignorantiam peccat. Pœna autem afficimus eum, qui consulto consilio & ἐκ προαιρέσεως peccat. Exemplo tamen est Oedipus, nonnunquam etiam eos puniri, qui κατ' ἄγνοιαν delinquunt. Quanquam enim & patrem Laïum inscius interemit, & cum matre Iocasta incestas contraxit nuptias, ignorans matrem suam esse: tamen horrendis pœnis & ipse & tota ejus domus involuta, ac multata est. Sic & Papiniano auctore, vel Demosthene potius, Lex delicta non tantum sponte sed etiam ignorantia contracta interdum coërcet: ἔστιν ἐπανόρθωμα τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων. Quid? quod etiam cogitatio ac meditatio sceleris & affectus nonnunquam pro effectu punitur. Exemplum præbet Glaucus apud Herodotum l. 6. & Juvenalem Satyr. 13.

FABULA IV. *Sancto Herculi*] Colerus vult legendum esse, *Sanco.* Eum vide in Plautinis.

Periculosum semper reputavi lucrum] Intellige de turpibus & injustis lucris: de quibus Hesiodium illud notum est:

> Μὴ κακὰ κερδαίνειν. κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσι.
> Id est, *Ne male lucreris: mala lucra aqualia damnis.*
> Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων τοὺς πλείονας
> Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους·
> Hoc est, *Ex turpibus lucris periisse videris*
> *Plures, quam ab ipsis, qui salutem invenerint:*

Ut ait Sophocles Antigona. Et mox ibidem:

> Τὰ δεινὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται.
> Id est, *Lucrum improbe partum, merum infortunium est.*

Sic P. Syrus: *Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum.* Multos tamen reperias, qui cum illo sentiant, nescio quo, quem sic loquentem facit Pomponius Prostibulo: *Ego rumorem parvi facio, dum sit, rumen qui impleam.*

Paucis temeritas est bono; multis malo] Videtur exprimere veterem versum:

Πρe-

Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν.

Id est, *Multis malorum est caussa præcipitantia.*

Contra τὴν εὐλάβειαν χρησιμωτάτην θεῶν, vocat Euripides Phœnissis:

Dea utilissima cauta circumspectio est.

FABULA V. *Rebus manifestis*] Τὸ S. hic quoque elidi videtur.

Favor] De spectatoribus applaudentibus in theatro vel scena dicitur, ut infra f. 7. *Gratulari fautores putat:* Plautus:

Virtute niti oportet, non favitoribus.

Idem & alibi: *Sat habet fautorum semper cui virtus favet.*

Civitatem concitat] Id est, convocat. Sic supra *excitandi* verbo utitur l. 4. f. 24. pro eo quod est evocare.

Digrunnit] F. *Degrunnit.*

Immodica offendunt] Πᾶν γὰρ τὸ πολὺ πολέμιον τῇ φύσει, inquit Hippocrates. Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, ut alius fecit: καὶ γὰρ καὶ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολὴ, id est, *Mel quoque fel fiet, si nimium fuerit.* Malim autem hic, *immodicæ*, scilicet argutiæ.

Poëtæ sunt molesti] Scilicet recitationibus suis: quibus frequentissimis fere enecabant homines. Nam, ut Horatius ait, *Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.* Tales Martialis describit tum alios Poëtastros, tum Ligurinum lib. 3. quem uno & altero Epigr. perstringit hoc nomine. Talem Petronius Arbiter introducit in Satyrico Eumolpum, qui in triviis, in balineis, in conviviis sua hominibus quibuslibet carmina recitarit. Quantum tamen utilitatis habuerint recitationes vel poëmatum vel orationum inter amicos intelligentes recte & in loco usurpatæ à veteribus, ex Plinii Epistolis didicimus.

FABULA VI. *Heia commune quodcunque est lucri*] Indicio est locus præsens, hac formula exclamandi jam olim uti solitos, si quid σύν τι δύ' ἐρχομένω forte in via reperisset alter, ut ad ambos illud pertineret. Inter nostrates quoque adhuc manet ista contestatio cum dicunt, *Dein fund mein halb.* Possunt hæc servire ad declarandum Græcorum Proverbium, quod haud scio, an non satis expositum est ab Erasmo: Κοινὸς Ἑρμῆς. Mercurius & lucri præses & viarum habebatur. Jure autem civili res inventa non fit inventoris propria, l. 43. falsus. §. qui alienum, & §. proinde. D. de furt. l. 3. D. de incend. rui. naufr. Unde recte B. Augustinus: *Si*, inquit, *invenisti, & non reddidisti, rapuisti.* De quo distincte & pluribus suo loco.

Carbonem, ut ajunt, pro thesauro invenimus] Ἄνθρακες ὁ θησαυρός. Proverbium de re nihili oblata ei, qui pretiosam expectabat, & inhiabat, cujus spe potiundæ frustratus est. Vide Erasmum Chil. 1. cent. 9. adag. 31.

Huic querella competit] F. legend. *hæc querel.* nempe quæ præcessit: *Carbonem pro thesauro invenimus:* ut error ex vet. scriptura manarit: *haec* vel *haic.*

FA-

FABULA VII. *Princeps*] Hæc quoque non fabula est, sed historia illius temporis. Tibicinem vero istum habuisse nomen proprium Principis & hinc apparet, & ex versu seq. *Lætare incolumis Roma salvo Principe.* Quanquam is jocum elegantem continet ex ambiguo: cum & de Imperatore illa acclamatio intelligi posset. & rectius quidem, quam de aliquo aulœdo.

Pecma] C. pro G. positum, ut sæpissime alias. Dicitur enim pegma ἀπὸ τοῦ πήγνυσθαι, id est, à figendo: & est machina lignea, in qua collocantur quasi affixæ statuæ, quæ etiam in scenam interdum proferebantur & motabantur, aut alioqui in pompa circumferebantur. Vide Senecam ep. 98. Festum & Josephum lib. 7. ἁλώσεως.

Ad sanitatem dum venit curatio] Sic Symmachus noster vulnus *in cicatricem convenire*, & *cicatricem ducere* dixit, lib. 1. ep. 94. & lib. 2. ep. 32.

Et lapidum genus] Colerus; *En lap. genus.* Cui cur adsentiar, causam nullam video.

Aulæo misso] Id est, demisso. Hoc fieri solebat initio fabulæ cujusque. Tollebantur autem aulæa in fine, omnibus peractis, cum spectatores dimittebantur. Unde Horatius *aulæa manentem* dicit in Arte eum, qui desidet usque ad extremum actum. Idem significat M. Tullius in Orat. pro M. Cælio. *Mimi ergo*, inquit, *est jam exitus, non fabulæ: in quo cum clausula non invenitur, fugit aliquis è manibus: deinde scabella concrepant: aulæum tollitur. Aulæa* sunt tapetes quibus parietes vel pavimentum etiam contegebatur. Nugatur ergo non præter solitum levis & ineptus Nonius, cum ait, esse genus vestis peregrinum. Quanquam hoc ferri poterat, cum vestis appellatio latissime pateat, etiam ad stragula pertinens, & peregrina recte dicantur Aulæa, ut quæ Romam ex Attali Regis hereditate perlata sint, Servio & Donato teste: nisi adderet Nonius: *Et est tanquam paludamentum barbarici habitus militaris.* Apage hoc paludamentum barb. hab. mil. Ibidem etiam Varronis verba sic lege: *Quot ex hereditate Attalica aulæa*, &c. Ubi vulg. *Quod.* Significat enim Varro, Populum Rom. hujusmodi rerum copiam consecutum ab Attalo Rege, à quo heres scriptus fuerat.

Devolutis tonitrubus Dii sunt locuti.] Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, notum proverbium inde natum, de inopinato atque improviso auxilio ad explicandas res difficilimas oblato. Vide Erasmi Adag.

More translatitio] Id est, solemni, vulgari; nempe tunc, cum dignus vindice nodus incidisset. Non enim aliter vult Horatius, Deum aliquem actioni scenicæ interesse. Jurisconsulti *translatitie aliquid fieri* dicunt, quod non fit serio, sed perfunctorie & dicis causa potius, ut alias loquuntur. Ut *Translatitie defungi munere accusandi*, id est, prævaricari, l. 1. §. prævaricatorem. D. Ad S.C. Turpil. *non translatitie exequi querelas*, l. 1. D. de jur. patron.

patron. *Translatitie omittere*, l. 55. si patroni. §. quid ergo. D. ad SC. Trebell. id est, negligenter: non ut quidam exponit, interim. Similiter Petronius, *non tralatitiam humanitatem*, *non tralatitium bellum*, dixit.

Jactat basia] Id est, deosculatur hominum dextras: de quo more supra. Vel etiam de osculis genarum intellige, quæ non minus frequentia apud Romanos fuisse, ex Martiali discimus.

Equester ordo. Et mox: *plaudit inludens eques*] Erat in theatro certus Equestri ordini attributus locus, ex quo spectarent. *Equestria* appellat Seneca lib. 2. de Benef. cap. 12. *Equestria*, inquit, *omnium equitum Romanorum sunt. In illis tamen locus meus fit proprius, quem occupavi.* Et mox: *Habeo in Equestribus locum, non ut vendam, non ut locem, non ut habitem: In hoc tantum, ut spectem. Præterea non mentiar, si dicam, me habere in equestri locum: sed cum in theatrum veni, si plena sunt Equestria, & jure habeo locum illic, quia sedere est mihi liberum; & non habeo, quia ab his, cum quibus jus mihi loci commune est, occupatus est*, &c. *Equestria*, scilicet sedilia. Solebat autem locus in theatro tribui secundum cujusque censum. Qua de re alibi. Vide & Lipsium ad xv. Annal. Taciti, de distinctis in Theatro spectatorum locis ac sedibus pro cujusque dignitate.

Capite est protrusus] Præceps datus.

FABULA VII. TEMPUS] Hæc quoque non est fabula, sed ὑπογραφὴ vel προσωπογραφία. Confer Occasionis typum apud Ausonium Epigram. XI. Operæ fortasse pretium faciam, si hic adscripsero Epigramma doctissimi avunculi mei Matthiæ Bergii p. m. quod ex Anthologia Græca lib. 4. Latinum fecit in statuam Occasionis. Id est hujusmodi per Dialogismum.

Quæ Patria artifici? Sicyon. quid nominis autem?
Lysippus. Quæ tu? Occasio cuncta domans.
Cur rotulæ insistis? circumferor usque. quid alas
Affixti pedibus? me levis aura rotat.
Cur dextra est inserta novacula? scilicet anceps
Cessantes acies hac mea ferre nequit.
Quid crinita autem frons monstrat? ut obvia prendar.
Cur calvum parte est posteriore caput?
Quod semel oblatam qui me permittit abire,
Copia ei in reliquum non datur ulla mei.
Ingeniosa manus talem tibi me dedit, hospes,
Ut fias istis cautus ab indiciis.

Expectas forsan, lector, ut Græcum quoque subjiciam, quō magis in promptu sit collatio. En habe & ipsum:

Εἰς ἄγαλμα τοῦ Καιροῦ,
Ποσειδίππου.

Τίς; πόθεν ὁ πλάστης; Σικυώνιος. οὔνομα δὴ τίς;
Λύσιππος. σὺ δὲ, τίς; Καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.

Τίπτε

Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
 Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα,
 Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
 Νὴ Δία· τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
 Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων,
 Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Τὰ πρόθυρα Posidippus hic vocat pergulam. Lucilius: *Pergula pictorum: veri nihil; omnia ficta.* Ulpianus l. 5. §. pen. D. de his qui effud. vel dejecer. *Cum pictor in pergula clypeum vel tabulam expositam habuisset, eaque excidisset*, &c. Plinius lib. 35. cap. 10. *Perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus*, &c. Loquitur de Apelle. Sed tempestivum est ad TEMPUS Phædri nostri redire: imo & modum hisce Notis imponere.

Cur sit] Quid hoc monstri? aut quomodo cohæret oratio? Non dubito quin scriptum hic fuerit: *vir sit.* ἔστω ἀνὴρ, hoc est, pingatur. Formula loquendi à mathematicis sumta, qui lineam, vel circulum aliquem pingere jubentes dicere solent: *Sit*, vel *esto*, &c.

Elapsum semel non ipse possit Jupiter reprehendere] Eleganter in hanc sententiam Greg. Nazianzenus carmine ad Nicob. patrem, v. 101. καιροῖο λαβώμεθα, ὃν προσιόντα ἔστιν ἑλεῖν, ζητεῖν δὲ παραθρέξαντα, μάταιον. Sic Michaël Hospitalius in Carminibus eruditissimis:

 Prætermissa semel referet se Occasio nunquam.

De verbo *Reprehendere* jam in hac luce litterarum pene supervacaneum est admonere, id hic non esse αἰτιᾶσθαι, μέμφεσθαι, vel ἐγκαλεῖσθαι, ut alias fere; sed more Plauti & Terentii poni pro ἀναλαβεῖν, quod est recipere. Exempla ex Comicis observavit Janus Gulielmus Quæst. Plaut.

Significat] Nempe vir ita depictus, vel fictus. Alioquin hoc verbum non habet nominativum à quo regatur: quod vel unicum satis confirmat nostram superiorem emendationem.

FABULA IX. *Plecteret*] Lego, *flecteret.*

Ante hoc novi, quam tu natus es] Proverbium conveniens seni reprehendenti hominem adolescentem & sciolum, à quo lacessitur.

Qui doctiorem emendat] Sus scilicet Minervam docens, ut in alio proverbio est.

Sibi dici putet] Terentianum hoc est: *tibi dictum puta.*

FABULA X. *Annis ingravantibus*] Pro, ingravescentibus, ac forte an scripsit Phædrus *ingraventibus.* An retinendum potius *ingravantibus*. quasi positum pro adgravantibus, ipsum scilicet canem?

Cui

Cui senex contra latrans] Jungo, *Senex latrans*, id est, vetulus Canis. Sic *latrantem* etiam substantive Guntherus meus posuit l. 5. Ligurini:

Portavit scapulis passus plus mille latrantem.

Hoc cur scripserim] Nempe quia senex sum, & annorum deprædationem ac damna sentio. Sic & supra aliquoties de senectute sua Phædrus meminit: uti & de adversariorum suorum iniquitate. De utraque & hic nonnulla subjecisse videtur, quæ periisse indicant asterisci. Sed ad hujusmodi querelas senectutis omnes recte usurpabitur ille Publii Syri mimus:

Frustra, cum ad senectam ventum est, repetas adolescentiam.

ATQUE hæc ad hunc modum in Phædri fabellas commentabar paucis horis. Nec me hujus laboris pœnitet: neque is à Juris professore alienus cuiquam videri debet. Jam enim inter omnes sanos constitit, Jurisprudentiæ studiosum oportere etiam Antiquitatum & Latinæ linguæ minime ignarum esse: quarum rerum ad utramque parvus hic libellus non parvum adferre momentum potest. Deinde si JCto majorum gentium, qui hunc primus in lucem protulit, gloriosa fuit eritque semper editio: quis nobis, minorum gentium qui sumus, commentationem hanc & iteratam editionem vitio verterit?

FINIS.

NICOLAI RIGALTII

AD

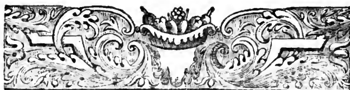
PHÆDRI FABULAS

NOTÆ

PRIORES & POSTERIORES.

LECTORI.

*Ne molestior esset duplex illa in priores & posteriores Rigaltii Notas inquisitio, è re tua duximus, benevole Lector, ut illas, eliminatis semel iis, quæ utrisque erant geminæ, conjunctas hic simul exprimeremus; quas ut facilius distingueres, posteriores asterisco * notavimus; prioribus vero nihil adscripsimus. Vale.*

NICOLAI RIGALTII

NOTÆ AD LIBRUM I.

PROLOGUS.

Æsopus auctor] * Hoc tamen in dubium vocat Fabius lib. V. *Illæ quoque fabulæ, quæ, etiamsi ab Æsopo originem non acceperunt, (nam videtur earum primus auctor Hesiodus) nomine tamen Æsopi maxime celebrantur, ducere animos solent.* Theon quoque Sophista Homerum & Hesiodum, atque etiam Archilochum, Æsopo vetustiores, operibus suis Fabulas inseruisse observat. Verum id fuisse aliud fabularum genus, ac longe diversum ab Æsopeis fabulis, nemo non videt; atque ut recte observat Philostratus in Imag. *Φοιτῶσιν οἱ μῦθοι παρὰ τὸν Αἴσωπον, ἀγαπῶντες αὐτὸν, ὅτι αὐτῶν ἐπιμελεῖται· ἐμέλησε μὲν γὰρ καὶ Ὁμήρῳ μύθου καὶ Ἡσιόδῳ, ἔτι δὲ καὶ Ἀρχιλόχῳ πρὸς Λυκάμβην, ἀλλ' Αἰσώπῳ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκμεμύθωται.*

Duplex libelli dos est] * Sic habet Remensis bibliothecæ Codex. Antea edideram ex Pithœano, *Duplex libellis os*, ut esset *duplex os*, quasi duplex persona: quæ scilicet risum moveret, & quæ consilio vitam moneret. Sic enim Maximus Tyrius, Or. XXX. *ἐπαινῶ*, inquit, *τὸν μῦθον τῆς χάριτος καὶ τῆς πρὸς τ' ἀληθὲς ὁδοῦ.* Atque hic demum est Horatii mos, ut misceat utile dulci. Sed nunc magis mihi placet illa Remensis lectio.

Quod risum movet] Avienus Theodosio: *Habes ergo opus; quo animum oblectes, ingenium exerceas, solicitudinem leves; totumque vivendi ordinem cautus agnoscas.* * Gellius lib. II. cap. 29. *Æsopus ille è Phrygia fabulator haud immerito sapiens existimatus est, quum, quæ utilia monitu suasuque erant, non severe, non imperiose præcepit & censuit, ut Philosophis mos est: sed, festivos delectabilesque apologos commentus, res, salubriter ac prospicienter animadversas, in mentes animosque hominum cum audiendi quadam illecebra induxit.*

Prudentis] *Cauti*, Avien. S.

Quod arbores loquantur] * In C. Epidii commentariis arbores locutas notavit Plinius Lib. XVII. cap. 25. Sed hoc etiam inter

 ostento

ostenta prodigiosum. In hac vero fabularum Philosophia non utique est absurdum. Avienus: *Loqui vero arbores, feras cum hominibus gemere, verbis certare volucres, animalia ridere fecimus, &c.* Isidorus: *Æsopiæ fabulæ sunt, quum animalia muta inter se sermocinasse finguntur, vel quæ animam non habent, ut urbes, arbores, montes, petræ, flumina.* Certè in Avieni fabulis Quercus & Arundo loquuntur, & apud Camerarium quoque nonnullæ arbores quasi sermones miscent: at heic apud Phædrum non item. Dicendum igitur, arborum fabulas intercidisse. Iis autem in Philosophia sua usum fuisse Æsopum, docet Max. Tyr. Or. XXXIII. Αἰσώπῳ τῷ Φρυγὶ πεποίηνται λόγοι διὰ τῶν θηρίων τῆς ξυνουσίας. Διαλέγεται δὲ αὐτῷ καὶ τὰ δένδρα, καὶ οἱ ἰχθύες, ἄλλο ἄλλα, καὶ ἀνθρώποις ἀναμίξ. Est & in libro Judicum cap. IX. arborum inter se disceptantium super eligendo Rege parabola, & Paralip. II. cap. 25. Carduus filiæ Cedri nuptias filio suo expetit.

Non tantum feræ] Satyrici nomina scriptis suis convenientia procudunt, puta si in luxuriosas mulieres invehuntur, nomina inserunt Migales, Medullinæ, Tryphænæ, Quartillæ, Quintillæ, Lycifcæ, Phiales, Tibiæ, Floræ; si in molles, semiviros, Trypheri, Trimalcionis, Hedymeles, & sic deinceps. Fabulatores quoque moribus hominum notandis bestiarum personas producunt, quia iis quoque insunt vitia & virtutes quædam. Sic hominem rapacem lupum vocant: simplicem, ovem aut columbam; astutum, vulpem; violentum aut generosum, Leonem, &c. Philostratus Imaginibus: Αἰσώπῳ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκμεμύθωται, καὶ λόγου τοῖς θηρίοις μεταδέδωκε λόγου ἕνεκα. Πλεονεξίαν τε γὰρ ἐπικόπτει, καὶ ὕβριν ἐλαύνει καὶ ἀπάτην· καὶ ταῦτα λέων τὶς αὐτῷ ὑποκρίνεται καὶ ἀλώπηξ καὶ ἵππος νὴ Δία, καὶ οὐδὲ ἡ χελώνη ἄφωνος.

Adamantius lib. 2. Φυσιογνωμονικῶν. Ἕκαστα γὰρ ἤθη τῶν θηρίων ἑκάστου καταφανῆ ἐστι τοῖς εἴδεσιν, ἤθεσι τοῖς ἐκείνοις ἕκαστα ἐοικότα. Οἷον λέοντος ἦθος, θυμικὸν καὶ ἄλκιμον, καὶ τὸ εἶδος τοιοῦτον. παρδάλεως δὲ, ἁβρὸν καὶ ὀργίλον, καὶ λοχητικὸν, καὶ ἐπίβουλον, δειλὸν ἅμα καὶ θρασὺ, καὶ ἡ μορφὴ τούτοις ἔοικεν· ἄρκτος δὲ, ὠμόφρων, δολία, σκαιά. Καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ζώοις κατὰ τὰ αὐτὰ ἐπιφαίνεται τὸ οἰκεῖον κέρδος· Συῒ ἀγρίῳ ὀργὴ ἀπρονόητος. βοῒ σεμνότης, ἀκακία. ἵππῳ μεγαλαυχία, φιλοτιμία. ἀλώπεκι τὸ δολερὸν, καὶ ἐπίβουλον· Πιθήκῳ τὸ βωμολοχικὸν, καὶ εἰρωνικόν. Προβάτῳ τὸ εὔηθες. Τράγῳ τὸ μάργον. ὑῒ τὸ μιαρὸν καὶ γαστρίμαργον, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἑρπετῶν τε καὶ πετεινῶν τὰ εἴδη τοῖς ἤθεσιν ἔοικεν.

Nemesius lib. de natura hominis cap. 2. Εἰπόντος γὰρ Πλάτωνος τὰς μὲν θυμικὰς καὶ ὀργίλους καὶ ἁρπακτικὰς ψυχὰς λύκων καὶ λεόντων σώματα μεταμφιέννυσθαι, τὰς δὲ περὶ ἀκολασίαν ἠσχολημένας ὄνων καὶ τῶν τοιούτων ἀναλαμβάνειν σώματα, οἱ μὲν κυρίως ἤκουσαν τοὺς λέοντας καὶ τοὺς λύκους καὶ τοὺς ὄνους, οἱ δὲ τροπικῶς

πῶς αὐτὸν εἰρηκέναι, διήγηνται τὰ ἤθη διὰ τῶν ζώων παρεμφαίνοντα.

Pisides Κοσμουργίᾳ:

> Καὶ πτηνὰ μὲν δείκνυσι τὰς κούφας φρένας,
> Σύας δὲ πόρνους, καὶ λύκους τοὺς ἅρπαγας,
> Σφῆκας δὲ πλήκτας, θυμικοὺς δὲ παρδάλεις.
> Ποιεῖ δὲ τοὺς εἴρωνας ἀθλίους κύνας,
> Σαίνειν δοκοῦντας, καὶ δάκνειν ἠπειγμένους.
> Ὄφεις δὲ πικροὺς ἐκτελεῖ τοὺς βασκάνους
> Τὸν ἰὸν ἐνθεὶς τῇ κακῇ περιπλάσει.

Sic *μυθολογικῶς* intelligenda, quæ de Circe, item quæ de metempsychosi & metensomatosi priscarum religionum confinxit superstitio. *Nam etsi quidam homines bestiis adæquantur pro qualitatibus morum, & ingeniorum, & adfectuum, quia & Deus, adsimulatus est, inquit, homo irrationalibus jumentis: non ideo milvi ex rapacibus fient, & canes ex spurcis, & panthera ex acerbis, aut oves ex probis, & hirundines ex garrulis, & columba ex pudicis, quasi eadem substantia anima ubique naturam suam in animalium proprietatibus repetat.* Tertullianus lib. de Anima c. 12. Quod hic semel ad sequentes omnes fabulas notasse sufficiat. * Æsopei Philosophi moribus hominum notandis ferarum quasi personas inducunt, quibus a natura indita sunt vitia & virtutes quædam. Deque hoc philosophandi modo Eleganter Artemidorus lib. IV. Oneirocr. χρὴ δέ γε, inquit, καὶ τὰ ἤθη τῶν ζώων ἀντιπαραβάλλειν τοῖς ἤθεσι τοῖς ἀνθρωπίνοις. Festive autem & lepide Philostratus præcipuas partes in Æsopia scena tribui Vulpeculæ ait, quemadmodum in Comœdia Davo: Κορυφαία δὲ τοῦ χοροῦ ἡ ἀλώπηξ γέγραπται. χρῆται γὰρ αὐτῇ ὁ Αἴσωπος διακόνῳ τῶν πλείστων ὑποθέσεων, ὥσπερ ἡ κωμῳδία τῷ Δάῳ.

Jocari] *Jocos Phædri* dixit Martialis. Ipse Phædrus lib. 3. *Calumniamque fictis elusit jocis.* Lib. 4. *Et hoc jocorum legere fastidis genus.* C. Mellissus Grammaticus libellos inscripsit *Ineptiarum, Jocorum.* Tranquill. c. 21. de illust. Gram.

FABULA I. *Lupus & agnus*] Fabula hæc πρὸς τοὺς ἀδίκως φανερῶς ἀδικοῦντας narratur a Babrio 17. & Camerario, 263. Vetus liber fabularum MS. in Bibliotheca Victoriana Paris.

> *Est lupus, est Agnus; sitit hic, sitit ille; fluentum*
> *Limite non uno quærit uterque sibi.*
> *In summo bibit amne Lupus, bibit Agnus in imo.*
> *Hunc timor impugnat, verba movente Lupo.*
> *Rupisti potumque mihi rivoque decorem.*
> *Agnus utrumque negat, se ratione tuens.*
> *Nec tibi nec rivo nocui, nam prona supinum*
> *Nescit iter, nec adhuc unda nitore caret.*
> *Sic iterum tonat ore lupus, mihi damna minaris?*

Non, minor agnus ait; cui Lupus, imo facis:
Fecit idem tuus ante pater sex mensibus actis:
Cum bene patrisses crimine patris obi.
Agnus ad hac, tanto non vixi tempore; prado
Sic tonat: an loqueris furcifer? huncque vorat.
Sic nocet innocuo nocuus, causamque nocendi
Invenit. hei regnant qualibet arte Lupi!

* Homerus Iliad. X.

Ουδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν.

Horatius Epod. III.

Lupis & agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est.

Face improba] Nolim quicquam mutari. Camerar. *Torvo vultu & minacibus verbis. Face improba*, ira improba. Perf. Sat. III. *Nunc face supposita fervescit sanguis, & ira Scintillant oculi.* Lucretius III. *Nec nimis iraï fax unquam subdita percit Fumida.* Idem.

Est etiam calor ille animo, quem sumit in ira;
Cum fervi scit, & ex oculis micat acribus ardor, &c.

Hinc irati, *incensi* & *accensi*. Phædrus lib. III.

Incensus ille falso uxoris crimine.

Idem:

——— Rursus admota prece
Accensa magis est.

Seneca I. de Ira, signa irascentium notat. *Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exæstuante ab imis præcordiis sanguine.* Arnobius I. Adv. G. *Et quid ergo sequitur necessario, nisi ut ex eorum luminibus scintillæ emicent, flammæ æstuent, anhelum pectus spiritum jaciat ex ore, & ex verbis ardentibus labiorum siccitas inalbescat.* Virgil. XII. Æn. ——— *Totoque ardentis ab oro Scintillæ absistunt, oculis micat acribus ignis.* Recte autem Phædrus Lupum iratum fingit, quo scelestiorem indicet. Lupus enim iratus magis Lupus est. Seneca: *Nullum est animal tam horrendum, tamque perniciosum natura, ut non appareat in illo, si ira invasit, nova feritatis accessio.* Quo pertinet Virgilianum illud: ——— *& se suscitat ira.* * Verior tamen mihi videtur scriptura Remensis: *Fauce improba.*

Latro incitatus] * Lupum *latronem* vocat, ut infra de eodem Lupo:

Rapere atque abire semper adsuevit Lupus.

Homines rapaces, crudeles, & immodestas usuras exigentes Lupi nomine significantur. Martialis epigrammate ultimo lib. XI.

XI. Et Apulejus lib. I. Lupi cujusdam meminit negotiatoris magnarii. Deque templo Jovis Lycæi sive Lupini in Arcadia Plato lib. VIII. de Republ. ubi homini, qui humana viscera degustaverit, necesse est esse Lupo. De Lycaone Ovid.

Incitatus] Virgil. *Se suscitat ira*. *Irasci*, *incitari*, *impingi*: Seneca I. de ira c. 3. Sic *proritaverit*, *incitaverit*, Anian. ad tit. XVII. lib. I. Pauli sentent.

FABULA II. *Ranæ Regem petierunt*] Hanc fabulam retulit etiam Camerarius tit. de Ranis & Jove: & consimilem de Asino & Olitore. Vid. Artemidor. lib. II. c. 15. Liber MS. Biblioth. Victor.

Dum nihil auderet ludentes lædere ranas,
Supplicuere Jovi, ne sine Rege forent.
Jupiter huic voto risum dedit, ausa secundas
Rana preces, subitum sensit in amne sonum.
Nam Jove dante trabem, trabis ictu flumine moto,
Demersit subitus guttura rauca timor.
Placato rediere metu, videre tigillum:
Stando procul Regem pertimuere suum.
Ut videre trabem per se non posse moveri,
Pro Duce fecerunt tertia vota Jovi.
Ira Jovem movit, Regem dedit, intulit hydrum.
Hydrus hiante gula cœpit obire lacum.
Clamitat ecce lacus: morimur, pie Jupiter, audi;
Jupiter exaudi, Jupiter adfer opem:
Nos sepelit venter, nostri sumus esca tyranni:
Aufer cædis opus, redde quietis opes.
Ille refert: emptum longa prece ferte magistrum:
Vindicet æternus otia spreta metus.
Omne boni pretium nimio vilescit in usu,
Fitque mali gustu dulcius omne bonum.
Si quis habet, quod habere decet, sit lætus habendo.
Alterius non sit, qui suus esse potest.

Factionum partibus] *Partes* hic seditiones, διχοστασίαι. * Aliam occupatæ a Pisistrato tyrannidis viam explicat Herodoti Musa prima. Dux autem illarum partium fuisse videtur Solon. Sic enim Laërtius: ἥξας γὰρ Σόλων εἴς τινα ἐκκλησίαν μετὰ θώρακος καὶ ἀσπίδος προεῖπεν αὐτοῖς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Πεισιστράτου.

Arcem tyrannus occupat] * Arx proprie tyranni sedes, ut monet Asconius in Divin. & observare est passim apud Rhetores. Juvenalis Sat. X.

——— *Nullus ephebum*
Deformem sæva castravit in arce tyrannus.

Tristem servitutem] Fab. 3. Ipse Phædrus: *Repulsus tristem sustinuit notam*. l. 2. f. 6. *occidit tristi nece*. l. 2. 20. *non vitam modo*

tristem decurrit. l. 4. f. 5. *Populum tristis eventus premit.* l. 5. f. 1. *gementes tristem fortunæ vocem.*

Non quia crudelis ille] * Solon epistola ad Pisistratum: καὶ σέ φημι πάντων τυράννων εἶναι βέλτιστον. Sic & Miltiadem Æmilius Probus *tyrannum* appellatum fuisse ait, sed justum.

Sed quoniam grave omnino insuetis onus] * Quam graviter & iniquo animo servirent Athenienses, indicat Epimenidis epistola ad Solonem apud Laërtium: Μεμναμένοι, inquit, τᾶς Σόλωνος μανύτιος ἀλγέοντι παῖδα αἰσχύνας, οὐδ' ἀνέξονται τυραννούμενοι.

Cœpissent queri] Questi essent. Sic ipse loquitur infra: *Corripere cœpit singulas.* Item: *Redire mœrens cœpit ad proprium genus.* Et passim deinceps. Petron. Satyr. *Cœpit me præcedere, cœpi fugere, cœpit rogare.* Vid. Collectanea. Catullus:

Nemone in tanto potuit populo esse Juventi
Bellus homo, quem tu diligere inciperes?

Ranæ vagantes] * Hanc Phædri fabulam legisse videtur, qui hæc adnotavit ad illud Virgilii; Et veterem in limo ranæ cecinere querelam. *Æsopus sequendus est, qui dicit hoc: Quum Jupiter omnibus animalibus Reges daret: & ranis, ni fallor, colendum brevissimum tignum dedisset, illæ questæ & aspernatæ sunt eum: & tunc eis hydrum iratus dedit, qui vescitur ranis.* Quæ tamen Serviana esse vix puto. Ceterum huic consimiles apologos narrat Aristoteles Rhet. II.

Qui dissolutos mores vi compesceret] Hæc ex vetustissimi codicis scriptura. Avulsus autem suo loco hic versus videtur. Restitue & lege:

Ranæ, vagantes liberis paludibus,
Clamore magno Regem petiere a Jove.
Pater Deorum risit, atque illis dedit, &c.
Quod cum inquinassent omni contumelia,
Alium rogantes Regem misere ad Jovem,
Qui dissolutos mores vi compesceret,
Inutilis quoniam esset, qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, &c.

Parvum tigillum] Sic ipse lib. 4. *Parvum libellum.* Hinc vero contra viros bonos Nonium & Lambinum firmanda veterum librorum scriptura apud Plaut. Aul. Scen. *Post quam obsonavit.*

De suo tigillo fumus si qua exit foras.

* Sic Græci μικρὰ ἀνθρωπάρια.

Missum] Fuge mutare. * Non spernenda codicis Remensis scriptura:

Missum quod subito vadi motu sonoque.

Explo-

Explorato Rege] Ligneo scilicet. Alio sensu *Lignarium regem* dixit Tertullian lib. advers. Judæos.

Lignumque supra] Quod supra *sigillum*, nunc *lignum*. Glossæ Philoxeni, *Tignum*, Ξύλον, Δοκός.

Quod cum inquinassent omni contumelia] Can. Apost. LXXXIV. Punitur, quisquis Regem vel Principem contumelia afficit: ὅστις ὑβρίζει τὸν βασιλέα ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον. Matthæus Blastaras cap. ὅτι βασιλέα ὑβρίζειν οὐ δεῖ. β'. κεφ. ζ'. Παρὰ τὸ δίκαιον δὲ προσθεὶς, καὶ γὰρ αὐτὸν ἀμεταβλήτως τὸν ἱερὸν ἐξεθέμην κανόνα, τὴν μὲν ἀπεοικυῖαν ὕβριν ἀνεῖλεν, οὐ μέντοι καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἔλεγχον, ὅτε τούτων καθάπτοιτό τις, ὡς τινὰ παρὰ τὸ προσῆκον δρώντων, κἂν εἰς ὕβριν αὐτοῖς οἱ ἔλεγχοι λόγοι λογίζωνται. Photius Nomocan. tit. IX. c. 36. Optat. Milevitan. II. advers. Parmen.

Tum misit illis hydrum] Notat Phædrus ferum Caligulæ ingenium. Sueton. *Quod sagacissimus senex ita prorsus perspexerat, ut aliquoties prædicaret, exitio suo omniumque Cajum vivere: & se natricem (serpentis id genus) populo Ro. Phaëthontem orbi terrarum educare.* *Hydrus*, natrix, χέρσυδρος. Vetus Gloss. Ὕδρος, ὄφις, *aquatilis*. Nec translatitie Jupiter ranis petulantioribus hydrum Regem misit. Est enim ranis maximo terrori. Ælianus XII. 15. περὶ ζώων: Βάτραχος ὕδρον μισεῖ καὶ δέδοικεν ἰσχυρῶς.

Dente aspero] * Serrato, καρχάρῳ δήγματι. Ælian. XVI. 8. Plinius XIX. *In orbe terrarum*, inquit, *pulcherrimum anguium genus est, quod in aqua vivit: hydri vocantur, nullis serpentium inferiores veneno.*

Noluistis vestrum ferre bonum] Rex bonus: Εὐεργέτης. Εὐεργεσία; regius character. Græci Theologi: τέλος βασιλεῖ τὸ εὐεργετεῖν, διὸ καὶ εὐεργέτης λέγεται, καὶ ἡνίκα τῆς εὐεργεσίας ἐξιτονήσει, δοκεῖ κιβδηλεύειν κατὰ τοὺς παλαιοὺς τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα.

Malum perferte] Δύσκολον; truculentum.

Hoc sustinete, majus ne veniat malum] *Syracusana quædam sola quotidie tempore matutino, votis expectantibus a Diis salutem gravissimi & importabilis tyranni Dionysii devotissime exorabat. Quod ut is cognovit, non debitam sibi admiratus benevolentiam, ad se vocatam, cur, aut quo suo merito id faceret, interrogavit. Tum illa: Certa est ratio; inquit, propositi mei. Puella enim, cum gravem tyrannum haberemus, carere eo cupiebam. Quo interfecto, aliquanto tetrior arcem occupavit, ejus quoque finiri dominationem magni æstimabam. Tertium te superioribus importuniorem cœpimus habere rectorem Timens itaque; ne, si & tu absumptus fueris, etiam tibi succedat deterior, caput meum pro salute tua devoveo.* Jo. Sarisberiensis Policrat. VII. cap. 25. ex Valerio Maximo lib. VI. c. 2.

FABULA III. *Graculus superbus*] Simile quid de Cornicula fabulan-

fabulantur Horatius & Babrius, Aphthonius fab. XXXI. Æsopus, Theon Sophista fab. III. Et Camerar. de Monedula & Columba. De Graculo vero expressim Theophylactus Simocata in Epist. Ὁ κολοιὸς τὴν οἰκίαν δεδιὼς ἀμορφίαν, τὴν τῆς φύσεως δημιουργίαν ἐνόθευσεν, ἀλλοτρίῳ κόσμῳ τὴν ἑαυτοῦ καλλωπίζων εὐπρέπειαν. Ἀλλ' ἤλεγξε τὴν ἀμορφίαν ἡ γλαῦξ, καὶ τὸν ἐπίπλαστον κόσμον ἐδείκνυ· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἐπιγνοῦσα πτερὸν, ὡς ἴδιον ἀφείλετο, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀρνέοις ἐδίδου παράδειγμα, ἕκαστον ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἴδιον, καὶ γίγονεν αὖθις ὁ κολοιὸς κολοιός. Diversum deinceps a Phædri mente, sed tamen elegans subnectit ἐπιμύθιον. Vid. Tertul. lib. advers. Valentin. c. XII. * De Cornicula Horatius:

——— Moveat cornicula risum,
Furtivis nudata coloribus.

Sustinuit notam] V. C. *Notitiam*. Theon: ἐγυμνοῦτο τοῦ κολοιοῦ τὸ εἶδος. Theophylact. καὶ γέγονεν αὖθις ὁ κολοιὸς κολοιός.

FABULA IV. *Canis per flumen*] Eadem fabula apud Babrium, Aphthonium, Theon. Soph. & Simeonem Settum lib. de Regni gubernatione Animalium exemplo, qui μυθολογίαν ad ambitiosos humanarum gloriarum sectatores transtulit.

Per flumen] Babrius Ποταμοῦ πλησίον. Aphthonius, παρ' αὐτὴν δ' εἶει τὴν ὄχθην τινὸς ποταμοῦ.

Lympharum in speculo] Naturalia specula sunt in undarum æquore & saxorum lævore. Seneca Natur. quæst. I. cap. 17. *Rerum natura facultatem nobis dedit nosmetipsos videndi. Fons cuique perlucidus aut læve saxum imaginem reddit.*

——— Nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis staret mare.

Pentadius de Narcisso:

Se puer ipse videt, patrem dum quærit, in amne:
Perspicuoque lacu se puer ipse videt.

Lucretius lib. 4.

Postremo in speculis, in aqua, splendoreque in omni
Quæcunque apparent nobis simulacra, &c.

Vid. XII. Scholastic. Poëtarum Imaginem in unda IV. Epigram. vett. & Apul. Apol. Nec ausim ineptiæ continuo damnare, Virgilium, Theocritum, Senecam. Etenim Servianæ in Eclogam II. inquisitioni pertinacius favere mihi videtur Jo. Meursius doctissimus adolescens, quem sæpe miror. Et certe supra suos annos litterarum dote ditescit: βλάστημα καλλίπρωρον, ἀνδρόπαις ἀνήρ. Vid. Aristotel. Problem. Sect. XXIII. 8. & 38.

Non potuit attingere] Nec enim corpus erat, sed simulacrum.

FABULA V. *Vacca & Capella*] Æsopus. Babrius. Omnium optime ad Phædri mentem Cameratius 173. Liber MS. Biblioth. Victor.

Ut

Ut ratione pari fortuna munera sumant,
Sumunt fœdus Ovis, Capra, Juvenca, Leo.
Cervus adest. Cervum rapuit Leo: sic ait, heres
Prima partis ero, nam est mihi primus honor:
Et mihi defendit partem vis prima secundam;
Et mihi dat major tertia vota labor:
Et pars quarta meum: ni sit mea, rumpet amorem.
Publica solus habet fortior ima premens.
Ne fortem societ fragilis vult pagina præsens:
Nam fragili fidus nesciet esse potens.

Nunquam est fidelis] Avienus XI.

Pauperior caveat sese sociare potenti;
Namque fides illi cum parili melior.

Porro hanc fabulam auctor glossarum in Institution. I. *Nam & ita coïri*, De societate, Avieno tribuit. Joan. Faber ad eum Instit. locum, quis fuerit Avienus, nescire se fatetur. Nec sane in Avieno hæc fabula legitur, adeoque nec in tribus manuscriptis.

Partibus factis] Portionibus divisis. Ciborum *κλάσματα, μερίδες*, *Partes* dici notum est ex II. & X. Asini Aurei. Petron. Satyric. de Ovo: *Ego quidam pene projeci partem meam, nam videbatur mihi jam in pullum coisse.* Non mediocriter fallitur H. Stephanus cap. I. Expost. de Latin. susp. cum autumat Peniculum parasitum de se & uxore sua loqui in Menæchmis, Act. 3. Sc. 2.

Satur nunc loquitur de me & de parte mea.

Pars, prandii portio, qua carere Peniculus cogebatur, quia nec opportune sublatis mensis advenerat. Sic *participare opsonio, prandio*, &c. Plaut. Apul.

Plus valeo] Valentior sum. Sic *Valentissima bestia.* Cic. Epist. *Leones ferarum generosissimi.* Plin. lib. X. cap. 21.

FABULA VI. *Rana ad Solem*] Babrius. Camerarius. Liber MS. Biblioth. Victor. de femina & fure.

Fœmina dum nubit furi, vicinia gaudet.
Vir bonus & prudens talia verba movet.
Sol pepigit sponsam; Jovis aures terra querelis
Perculit, & causam, cur foret ægra, dedit:
Sole necor solo; quid erit, si creverit alter?
Quid patiar, quid aget tanta caloris hiems?
Hic prohibet sermo cœtum præbere favorem
His male qui faciunt, vel mala facta parant.

Uxorem quondam sol cum vellet ducere] Ita V. C. Festive in hanc Phædri sententiam de Lunæ quoque nuptiis fabulatur Camerarius 265.

Con-

Convicio] Clamore, coaxatione, collatione vocum & quasi convocio. Labeo l. 15. §. *Convicium. D. de injur.* Vetus Gloss. Καταβόησις, *Convicium.* Καταβοῶ, *Convicior.*

Omnes unus] Catullus: *Omnibus una omnes surripuit veneres.*

Quidnam futurum est, si crearit liberos?] Babrius:

> Εἰ γὰρ μόνου τρέμοιμεν αὐγὰς ἡλίου,
> Τίς, εἶγε τικνώσειε, τοῦτον βαστάσει;

Querolus:

> *Vicinus mihi malus est.* LAR. *Ecce rem vere malam.*
> *Tamen, Querole, de uno isto, quantum etiam hic præstiterim, vide.*
> *Vicinum malum pateris unum tantum, quid faciunt illi, qui plures habent?*
> QUER. *Conserva istum quaso, Lar familiaris, ex voto meo.*
> *Tuere quem præstitisti, ne forte nascantur duo.*

Nimirum ex doctrina præstantissimi Hippocratis lib. περὶ ἑπταμήνου, similia in similibus longissimo tempore similiter perstant: ὅμοια ἐν τῷ ὁμοίῳ ὅμοιόν ἐστι. Sic, quæ fructuum quærendorum caussa seponuntur a rusticis, optima & pulcherrima eligi debent. Bassus Geoponicis. Τὰ καλὰ σπέρματα ὅμοια τὰ ἐξ αὐτῶν ἐσόμενα ποιήσει. Etenim sicut mali corvi malum ovum, ita τῶν πονηρῶν σπερμάτων ἄξια τὰ γεώργια. Niceph. Gregoras 22. Eademque ratione Proclus Archimedi apud Theophylactum Simocatam, scribit: ἕξεις πατρικῆς κακίας εἰκόνας ἀληθεῖς καὶ ἰνδάλματα. οὕτω γὰρ καὶ τὰ τῆς ἐχίδνης κυήματα μητρικὴν ἀνοσιότητα διαδέχεται, τὴν κυοφόρον καὶ τιθηνὴν γαστέρα διαῤῥηγνύοντα. Maxime vero ad hanc Ranarum fabulam allusisse videtur osor ille mulierum in Libani Declam. Κατὰ γυναικὸς λαλίας. Λογίζομαι γὰρ τίς ἔσται τὴν γλῶτταν, ἐπίτεξ γινομένη, τίς ὠδίνουσα, τίς τεκοῦσα. Εἰ δὲ καὶ πολλά μοι τέκοι, καὶ ταῦτα αὐτῇ παραπλήσια, δεικνύντα ἧς ἐστι, πῶς βιώσομαι, μέσος εἰλημμένος τοιούτου χοροῦ; Huc pertinet, quod ait Juvenalis de Julia, quæ abortivis fœcundam solvebat vulvam, atque offas patruo similes futuras effundebat. Sat. 2.

Crearit liberos] Nec fabulose quoque Sol creare liberos dicitur. Et solus multorum pater audit. Nemo scilicet homo patrem suum, nisi matris testimonio fidem adhibeat, agnoscere potest: fatetur Telemachus Ὀδυσ. Α'.

> Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
> Οὐκ οἶδ'. οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.

Quos autem Venus volgivaga & πάνδημος varie procreavit, iis nec mater ipsa certum patrem adsignare potest. Sed evenit etiam, ut quis aliquando nec patrem noscat; Solem unicum

certo

certo sibi sciat parentem. Hominem enim a Sole & homine generari, Physici adfirmant. Estque elegans in hanc rem Plautinus jocus Epidico Act. 4. scen. 3.

Abi modo intro, atque hanc adserva Circam Solis filiam.

Lambini & Douzæ editiones *Circam Solis filiam* interpretantur *veneficam*, nec vere, nec apte. Quin potius more suo fecit Comicus, lusit in nomine *Circes*, quæ solis filia perhibetur: Ideoque fidicinam *Circam solis filiam* nuncupavit, quia, ut Circe a Poëtis Sole prognata fingitur, ita hæc fidicina, quam & pater & mater (ut paret ex ejusdem scenæ superioribus versibus) nosse negabant, Solem sibi tantummodo parentem poterat nominare; ex illo vulgari Philosophorum pronunciato. Sic eleganter & acute *Circam solis filiam* Plautus indigetavit.

FABULA VII. *Personam tragicam*] *Persona* scenicorum artificum, a *personando*; quoniam indumentum illud oris clarescere & resonare vocem facit. Ut autem *persona*, sic in Glossario vet. Ἠχῶ, *Resona*. *Personare*, claros & canoros sonitus edere. Satyricus: *avorum magna sonantes Nomina.* Et ita sæpe apud Martial. Alias *Personare* χαρακτηρίζειν. Vetus Glossarium: *Personat*, διαχαρακτηρίζει. χαρακτηρίζω, *Noto*, *persono*. χαρακτὴρ, *Vultus*, *Titulus*, *Figura*, *Luminamentum*. Lege: *Lineamentum*. Notandum vero, *Personam* minus recte dici στομάτιον vel oscillum: etenim caput & os cooperimento Personæ undique tectum. *Persona*, caput. Et in Æsopi fabulis, κεφαλὴ μορμολυκείου, κεφαλὴ ἣ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει. Videatur Gellius c. 7. lib. v. * *Persona* in scenicorum artificum suppellectile non est στομάτιον vel oscillum, sed totius oris & capitis cooperimentum, ut ex Fabio Basso probavit Gellius lib. V. cap. 7.

Sensum communem] Ἐποίησε κατὰ τὴν ψυχὴν ἀλογίστους. Tertullianus c. 3. de Resur. *Et quidem & de communibus sensibus sapere in Dei rebus*, &c. Item c. 5. *Igitur quoniam & rudes quique de communibus adhuc sensibus sapiunt, & dubii & simplices per eosdem denuo inquietantur*, &c. Idem *sensum publicum* dixit cap. II. de Anima: *sed & natura pleraque suggeruntur quasi de publico sensu, quo Deus animam dotare dignatus est.* Et ita *communem Deum* dixit Auson. in Gratiarum act. *Mens ista aurea, quam de communi Deo plus quam ullus hausisti. Publicam venam* Juven. Sat. VII. D. Hilarius Fragmentis ex op. hist. *Conscientiam publicam* vocat symbolum, quod populus Dei conscire & consciscere debet. *Communes & publicas literas* Tertullian. c. I. de Testim. an. * Horatius Serm. I. *Communi sensu plane caret.* Juvenalis Sat. 8. *Rarus enim ferme sensus communis in illa Fortuna.*

FABULA VIII. *Lupus & Gruis*] Habes hanc fabulam apud Æsopum, Aphthonium fab. 25. Babrium & Camerarium.

Os

Os devoratum] Simile quidpiam de Crocodilo narrat Apulejus Apolog. *Bellua immanis Crocodilus ille, qui in Nilo gignitur, ea quoque, uti comperior, purgandos ſibi dentes innoxio hiatu prabet. Nam quod eſt ore amplo, ſed elingui, plerumque in aqua recluſo, multa hirundines dentibus implectuntur: eas illi, cum egreſſus in preripia fluminis hiavit, una ex avibus fluvialibus amica avis, injecto roſtro, ſine noxa periculo exſcalpit.* Vid. Herodot. Euterpe.

Os devoratum fauce quum hæreret lupi] * Longe gratioris animi exemplum ſuggerit Leo ille; de quo Plinius lib. VIII. cap. 16. *Os morſu avidiore inhæſerat dentibus, cruciabatque inedia, tum pœne in ipſis ejus telis ſuſpectantem, ac velut mutis precibus orantem: multoque diutius miraculo, quam metu ceſſatum eſt. Digreſſus tandem evellit prabenti & quam maxime opus eſſet, accommodanti. Traduntque, quamdiu navis ea in littore ſtetit, retuliſſe gratiam, venatus aggerendo.*

Fauce lupi] * Sic ſupra ex Codice Remenſi:

——— *tunc fauce improba Latro incitatus.*

Perſuaſa eſt jurejurando] Galatea Thetidi apud Theophil. Simoc. Πρὸς ἀπάτην ὅρκος σοφιστὴς ἐστιν ἀξιόχρεως.

Periculoſam fecit medicinam] Periculoſa medicina, cujus erat πεῖρα σφαλερή. Hippocrat. Aphoriſm. * Simile quidpiam de Crocodilo & Trochilo narrant Plinius lib. IIX. Solin. cap. 30. Apulejus in Apol.

Ore qua noſtro caput incolume abſtuleris] Ita etiam Crocodilus beneficium & mercedem Trochilo ſe dediſſe putat, cum illi permiſit incolume caput referre. Ælian. III. cap. II. Τὸ μηδὲν ἀδικεῖσθαι τὸν τρόχιλον, λογίζεται μισθόν. Philes:

Καὶ τήνγε κεφαλὴν ἀντὶ μισθοῦ λαμβάνει,
Μηδὲν κακὸν παθοῦσαν ἐκ τοῦ θηρίου.

Tale latronum beneficium, iis ſe vitam dediſſe, quibus non ademerint. M. Tul.

FABULA IX. *Conſiliator*] Sic lib. 2. 6. *Si vero acceſſit conſiliator maleficus.* Avienus fab. XXVI.

Nam quamvis rectis conſtet ſententia verbis,
Suſpectam hanc rabidus conſiliator habet.

Plinius lib. IV. Epiſt. 17. *Ille in inchoandis deductor & comes, ille gerendis conſiliator & rector.* Vetus Interpres Juven. Sat. III. ℣. 46. *Conſiliaribus* dixit pro conſiliatoribus. *Conſiliator*, conſiliarius, βουληφόρος. Cujac. Paratit. I. Cod. De Adſeſſorib. domeſtic. &c. & ad Novel. CXIX.

Necopinum] Vetus Gloſſ. *Necopinanter*, ἀπροσδοκήτως.

Mortis in ſolatio] Seneca Natur. Quæſt. VI. *Nullum eſt majus ſolatium mortis, quam ipſa mortalitas.* Idem paulo poſt: *Non quia*

fas

fas est optare publicam cladem, sed quia ingens mortis solatium est, terram quandoque videre mortalem. Libanius Sophista, κατὰ γυναικ. λαλ. Εἰ παῖς ἦν μοι τεθνεὼς ἦν ἂν ἐκ τῶν τὰ αὐτὰ πεπονθότων ἡ παραμυθία, καὶ ταῖς ἐπιγιγνομέναις, τέρψειεν ὑπεχώρουν ἂν αἱ λῦπαι. τὸ κακὸν δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν μόνῳ μοι συμβέβηκεν, καὶ οὐκ ἔνι πρὸς παράδειγμα βλέψαντι, λαβεῖν παραμύθιόν τι τῆς ψυχῆς. Joh. Tzetzes Hist. Chil. x.

> Τῶν ἀνιώντων τὸ παθεῖν τινὰ μόνον, ἢ πρῶτον,
> Ὀδύνην ἄγει κρειττήν. τὸ δὲ σὺν ἄλλοις, πρᾶον, &c.
> Μετὰ τῶν ἄλλων καὶ αὐτὰς φέρε μετριωτέρως.

Vide fab. Æsopi, cui epigraphe, ἐχθροί.

FABULA X. *Lupus & vulpis* &c.] Extat apud Camerarium pag. 178.

Culpæ proximam] Arnobius IV. *Nequis posthac hominum id, quod esset turpitudini proximum, loqueretur.* & VII. *Atqui ego contumeliæ proximum, quinimo esse plenam contumeliam, judico.* Apul. Apolog. *Cujus magnitudo vel minimam reprehensionem proximam crimini aspernatur.* Marius Victorinus in lib. II. Rhetor. Cic. cap. 131. *Quoniam innocentem probare non possumus, ab hoc tantum facinore, quod in judicio est, remotum esse doceamus.*

Tu non videris &c. *Te credo*,] Ulpianus ad Olynth. I. τὸ ΝΟΜΙΖΩ, καὶ τὸ ΔΟΚΕΙΝ, καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐ πάντως ἐπὶ ἀμφιβόλου τάττουσιν οἱ παλαιοὶ, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀληθεύειν. οὕτως οὖν καὶ τὸ νομίζω ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ κρίνω, καὶ ΠΙΣΤΕΥΩ. * Persimilis exstat Diogenis sententia apud Laërtium. Δυοῖν ποτὲ νομικοῖν ἀκούσας, τοὺς δύο κατέκρινεν, εἰπὼν, τὸν μὲν κεκλοφέναι, τὸν δὲ μὴ ἀπολωλεκέναι.

FABULA XI. *Asinus & Leo*] Similes fabulæ apud Æsopum, Avienum, Babrium, & Camerarium. Vide proverb. *Asinus apud Cumanos.*

Hic auriculas clamore subito] Veteres Membranæ: *hic auriculas Clamorem sub.* &c. Chartula Danielis: *hic auriculus Clamorem subitum tollit*, &c. An leg. *auritulus.* Sic *asellus auritus* Ovidio II. Amorum Eleg. 7.

> *Aspice, ut auritus miserandæ sortis asellus*, &c.

Aristotelis cap. 6. Physiognom. Οἱ τὰ ὦτα μικρὰ ἔχοντες, πιθηκώδεις. οἱ δὲ μεγάλα, ὀνώδεις. Phædrus *Auritulum* pro Asino dixit, *Lanigerum*, pro Agno, *Barbatum* pro Capro, *Latrantem* pro Cane. * Non displicebit; si quis ope veterum exemplarium scribere malit:

> ——— *heic auritulus Clamorem subitum tollit totis viribus.*

Festus: *Auritus, à magnis auribus, ut sunt Asinorum.*

Novoque turbat] Avien.

Mitibus ille feris communia pabula calcans,
Turbabat placidos per sua rura boves.

Novo miraculo] Avien.

Ne detracta gravem faciant miracula risum.

Miraculum erat reliquis feris Asinus, quia velatus alieno & incongruo tegmine: ideoque illis ignotus. *Mirari* veteres dicebant nescire. Ignorantia enim admirationis mater. Donatus in Andr. Act. v. S. 4. Carfilis: ἐπηράτησεν τί τερατωδέστερον δοκεῖ εἶναι τῶν θηρίων; Ὁ δ᾽ εἶπεν, ὃ οὐδεὶς ἐπίσταται.

Adficiuntur horrendo imp.] * Verior mihi videtur lectio in exemplari Danielis: *adfliguntur horrendo impetu.*

Qualis tibi videtur opera hæc vocis meæ] V. Dan. *Qualis tibi vocis meæ videtur opera?*

Nisi nossem tuum animum] Avien.

Forsitan ignotos imitato murmure fallas:
Ast mihi, qui quondam, semper asellus eris.

Simili fuissem in metu] V. Dan. *Simili fugissem metu.*

FABULA XII. *Cervus ad fontem*] Aphthonius fab. XVIII. Babrius: Περὶ δορκάδ. τὴν τῶν ποδῶν λεπτότητα μεμφομένης.

Laudatis utiliora &c.] V. Danielis Chartula:

Sæpe esse utiliora, quæ contemseris;
Ejus rei testis hæc narratio est.

Et in liquore vidit &c.] Ipse S. f. 4. *Lympharum in speculo vidit simulacrum suum.*

Ramosa mirans laudat cornua] * Dositheus magister: καὶ μάλιστα μὲν ἐπῄνει τὴν φύσιν τῶν κεράτων ἀναστησαμένων εἰς πολὺν ἀέρα.

Vocem hanc edidisse dicitur] V. Danielis: *vocem hanc dedisse d.* Sic Petron. Satyr. *reddidi illi voces suas.*

Ut illa mihi profuerint] V.C. *ut illa mihi quantum p.* V. Daniël: *Utilia mihi quam fuerint.*

FABULA XIII. *Vulpis & corvus*] Exstat apud Babrium & Aphthonium fab. 29.

Laudari verbis subdolis] Vetus glossarium, Εἰρωνεία, *Blanditia.*

Fere dat pœnas turpi pœnit.] * Non abs re quibusdam rectius videbitur, quod exemplar Danielis suggerit:

Qui se laudari gaudent verbis subdolis,
Sera dant pœnas turpeis pœnitentia.

Quum de fenestra corvus] * Huc pertinet Horatianum illud lib. II. Epist.

Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus invidiæque.

Eandem vero fabulam sic paucis narrat Apulejus lib. de Deo Sort.

Sort. *Corvus, ut se vocalem praeberet, quod solum deesse tantae ejus formae vulpes simulaverat, crocitare adortus, praeda, quam ore gestabat, seductricem compotivit.*

Raptum caseum] Apulejus: *raptam offulam.*

Hunc vidit vulpes, &c.] V. Dan.* *Vulpes ut vidit, dehinc sic coepit loqui.*

O qui tuarum Corve pen.] V. Dan. *O quis tuarum Corve pinnarum*, &c. *

Quantum decoris] V. Dan. *Quantum decorem.*

Dum vult vocem ostendere] * Apulejus: *dum vult clarissime clangere.*

Quantum ingenium valet] Sic Avienus fab. xl. Vulpi consilium tribuit:

> *Vade, ait, & pictae nimium confide juventae;*
> *Dum mihi consilium pulcrius esse queat.*

FABULA XIV. *Malus sutor*] Ex malo sutore malus medicus, & Chironica arte institutus: οὐ Χείρων, ἀλλὰ χείρων. Vetus Gloss. *Pessimus*, κάκιστος, χείριστος, ἔσχατος, χείρων. Notavi ad Onosand. p. xi.

Verbosis strophis] Vetus Glossarium: Συνεστραμμένη ὁμιλία, *Tortiloquium.* Martialis III. Ep. 7.

> *Nihil stropharum est: jam salarium dandum est.*

Lib. 10. Ep. 8.

> *Jam stropha talis abit.*

Vetus Gloss. MS. Στροφὰς, ἀντιλογίας, διαστροφάς. Hippocrates: Νόμῳ ταῦτα ὦν χρὴ ἐς τὴν ἰητρικὴν τέχνην ἐγχαμένους, καὶ ἀτρεκέως αὐτέης γνῶσιν λαζόντας, οὕτως ἀνὰ τὰς πόλιας φοιτέοντας, μὴ λόγῳ μοῦνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἰητροὺς νομίζεσθαι, ἡ δ' ἀπειρίη, κακὸς θησαυρὸς, καὶ κακὸν κειμήλιον τοῖσιν ἔχουσιν αὐτέην, καὶ ὄναρ καὶ ὕπαρ. Eundem etiam vide περὶ τέχνης.

Cui calceandos nemo commisit pedes] * Marcus Cato apud Gellium lib. I. cap. 15. de quodam hujuscemodi nebulone & plano: *Ita est cupidus orationis*, inquit, *ut conducat, qui auscultet. Itaque auditis, non auscultatis, tanquam pharmacopolam; nam ejus verba audiuntur, verum ei se nemo committit, si aeger est.* Scribonius Largus ad C. Jul. Callistum: *Raro enim aliquis*, inquit, *priusquam se suosque credat medico, diligenter de eo judicat: cum interim nemo ne imaginem quidem suam committat pingendam, nisi probato prius artifici.* Deinde subjungit: *Quia sunt quidam, qui pluris omnia, quam se ipsos, aestimant.*

FABULA XV. *Asinus ad senem Pastorem*] Eodem fere modo fabulatur Camerarius de Asino & Vitulo, p. 232.

FABULA XVI. *Homines cum avocat*] V. Danielis chartula, *nomen cum locat.*

O 2 FAB.

FABULA XVII. *Ovis, Canis & Lupus*] Camerar. de Cane & Ove. Hac autem Fabula lusisse videtur Phædrus in Sejanum ceterosque delatores, qui multi sub Tiberio.

Commendasse] V. Dan. *Commodasse.*

Lupus citatus testis] Quasi minister & assessor furis judicis. Vid. vet. Interp. Juven. Sat. III. vs. 46.

Jacentem in fovea] Infra lib. III.

Panthera imprudens olim in foveam decidit.

Vid. l. 28. D. ad legem Aquil. Foveæ, *ὀρύγματα*, *ποδάγραι*, *ποδεκλάσται*, non solum ferarum, sed & hostium capiendorum caussa factæ. Suid. in Ποδάγρα. *Τάφρους ὤρυξε καὶ ποδάγρας ὑφῆκεν ὡς θηρίοις τοῖς πολεμίοις.* Curius Fortunatian. *Leno, qua parte venturos ad se adolescentes sciebat, nocte foveam fecit occultam, ea juvenes perierunt.*

FABULA XVIII. *Nemo libenter recolit, qui læsit, locum*] * Seneca Ep. 63. *Nemo libenter ad id redit, quod non sine tormento cogitaturus est.* Unde & nebulo ille in Petronio Satyrico; *in platanona*, inquit, *descendi: etiamsi locum inauspicatum timebam.* At est valde prudens Nasonis consilium lib. II. de Remed. Am.

Et loca sæpe nocent, fugito loca conscia vestri
Concubitus, causas illa doloris habent.

Phalaris Epistola ad Teucrum: *Φίλτατα γὰρ τὰ χωρία τοῖς νυμφαγωγηθεῖσιν, ἔνθα ἂν τὰ πρῶτα θεσμὰ ἀπόθωνται παρθενίας.*

Instante partu] * Plutarchus in Præcept. conjug. *ἡ μὲν γὰρ ὠδίνουσα καὶ δυσφοροῦσα πρὸς τοὺς κατακλίνοντας αὐτὴν ἔλεγε, Πῶς δ' ἂν ἡ κλίνη ταῦτα θεραπεύσειεν, οἷς ἐπὶ τῆς κλίνης περιέπεσεν;*

Flebiles gemitus ciens] * Venus apud Coluthum:

——— *φιλότητος ἐμῆς ἐμὸν οἶστρον ἐλοῦσαι*
Πολλάκις ὠδίνουσι, καὶ οὐ θνήσκουσι γυναῖκες.

Minime, inquit, illo] V. Danielis: *Min. inq. illa.*

Malum finiri] Hoc tamen malo laborans mulier sana censetur: maximum enim ac præcipuum fœminarum munus est, hoc malum accipere, & conceptum tueri. Vid. l. XIV. §. I. De Ædilitio edicto.

Conceptum est] Vetus Gloss. *Συνέλαβεν, ἐπὶ γυναικὸς, Concepit.* * Ludit Phædrus in ambiguo verbi sensu. Veteres Glossæ: *Ἀνδρολημψία, Conceptio.*

FABULA XIX. *Canis parturiens*] Vid. Camerar. pag. 173. * Hanc fabulam paulo aliter narrat Commanus Segotegiorum Rex apud Justinum lib. XLIII. *Canem aliquando partu gravidam locum a pastore precario petiisse, in quo pareret: quo obtento, ite-*

iterato petiisse, ut sibi educare eodem loco catulos liceret: ad postremum, adultis catulis fultam domestico præsidio, proprietatem loci sibi vindicasse.

Tugurio] V. Dan. *tugulio.*

FABULA XX. *Canes famelici*] Camerarius p. 389.

Corium depressum in fluvio viderunt canes] * Juven. Sat.

Ut canis a corio nunquam exterrebitur uncto.

Cœpere bibere] V. Dan. Cod. *ebibere.*

Ibi periere] Τὸ *Ibi* abest a Ç. Danielis.

FABULA XXI. *Leo senex* &c.] Camerarius p. 179.

Defectus annis] Quem scilicet anni deficiebant:

Nam vita morti propior est cotidie.

Hominem sexagenarium, cui sexaginta quinque annorum vita vivenda est, anni deficiunt: nempe quinque tantum illi supersunt. Martialis XIII. Epigr. 77.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua, &c.

Tacitus Annal. IV. *Lentulus senectutis extrema, Tubero defecto corpore. Defecta domus,* & *fenei defectivæ homines,* C. Th. l. 3. de indulg. debit. Atque ita rectissima lectio Apul. As. au. IV. *Jamque confecta bona parte itineris, & via spatio defectus, & sarcinæ pondere depressus.* Vid. vet. Interp. Juven. Sat. 3. vers. 289. Vetus Gloss. *Deficit, κάμνει, λειποθυμεῖ. Defectus,* ut contrario sensu, *Refectus. Defectus annis,* ut inf. lib. V. *Defectus pilis.* Sustine igitur mutandi pruriginem.

Infestus taurus &c.] V. Dan. *Infestis tau.* &c.

Frontem exterit] V. Dan. *fr. extudit.* Frontem exterit, ἐξεγκεφαλίζει, excerebrat.

Te natura dedecus] Infra: *Sinistra quos in lucem natura extulit.*

Quod ferre cogor, bis videor mori] Æsopus præceps mittendus: ὦ Ζεῦ, εἶπε, τί ποτέ σε ἠδίκησα, ὅτι οὕτω παρὰ λόγον ἀπόλλυμαι; καὶ ταῦτα οὐθ' ὑφ' ἵππων γενναίων, οὐδ' ἡμιόνων ἀγαθῶν, ἀλλ' ὀναρίων εὐτελεστάτων. Avien. fab. ult.

FABULA XXII. *Mustela & homo*] Camerarius p. 188. & 312.

Molestis muribus purgo domum] Palladius de Cato: IV. Epig. vet.

Mordaces morsu solitus consumere mures,
Invisum & domibus perdere dente genus.

Improbam leto dedit] * Artemidorus Oneirocr. III. Γαλῆ δὲ γυναῖκα σημαίνει πανοῦργον καὶ κακότροπον. Ælianus lib. IV. Anim. Κακὸν θηρίον ἡ γαλῆ.

FABULA XXIII. *Canis fidelis*] Camerarius P. 183.

Objecto tentans an cibo possit capi] * Seneca lib. III. de Ira: *Irasceris ergo catenario cani? & hic, quum multum latravit, objecto cibo mansuescit.*

FABULA XXIV. *Rana rupta*] Horat. Serm. II. Sat. 3. Camerar. p. 188.

Inops potentem] Martialis lib. x. de Torquato & Otacilio:

Grandis ut exiguam bos ranam ruperat olim,
Sic puto Torquatus rumpet Otacilium.

In prato quodam rana consp. bo.] * Horatius Satyr. lib. II. Sat. 3.

Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tandem, se inflans, sic magna fuisset?
Major dimidio. Num tanto? quum magis atque
Se magis inflaret. non si te ruperis, inquit,
Par eris.

FABULA XXV. *Canes currentes bibere*] Ælianus c. 53. lib. VI. de Animal. De Nilo & Crocodilis egregie Achilles Tatius v. Leucip. & Clitoph. * Plinius lib. VIII. *Certum est*, inquit, *juxta Nilum amnem canes currentes lambere, ne crocodilorum aviditati occasionem præbeant.*

Accede, pota &c.] Vetus Codex, *Pota, accede, noli timere sedulo ait, at noli vereri inquit, at ille, facerem me hercule.*

FABULA XXVI. *Vulpis & Ciconia*] Camerar. p. 185.

Liquidam in patena pos. sorbitionem] * Plutarchus I. Sympofiac. ἔτνος τι λιπαρόν.

In patena] * Plutarchus, κατὰ λίθε πλατείας. Veteres Glossæ: Λοπὰς, *Patella, Patena.*

Quam nullo modo gustare esur. pot.] * Plutarchus: ἐξέφυγε γὰρ ὑγρότητι τὸ ἔτνος τὴν λεπτότητα τοῦ σόματος αὐτῆς.

Plenam lagœnam] Vetus Gloss. 270. *Lagœna*, λαγύνιον. * Plutarchus: ἐν λαγυνίδι. Glossæ veteres: *Lagœna*, λαγύνιον. In vetusto marmore: M. VLPIO. AVG. LIB. PHAEDIMO. DIVI. TRAIANI. AVG. A. POTIONE. ITEM. A. LAGVNA.

Lagœnæ collum] Petron. Sat. *amphorarum cervices* dixit.

Peregrinam volucrem] Videatur Plin. x. c. 23. Pacatus Paneg. Th. A. *Neminem unum inveniri, qui auderet ad pœnum regiam flagitare remotorum litorum piscem, peregrini aëris volucrem, alieni temporis florem.*

FABULA XXVII. *Trivio conceptus & educatus stercore*] Vide, quæ Viri doctissimi notaverunt ad illud Pedron. *Quod purgamentum in nocte calcasti in trivio aut cadaver?* Phæd. lib. IV. de canum legatis.

FABULA XXVIII. *Vulpis & Aquila*] Æsop. fab. I. Camer. p. 71.

Vulpes

Vulpes ab ara rapuit ardentem facem] Virg. XII. Æn.

Obvius ambustum torrem Chorinæus ab ara
Corripit, &c.

Petron. Sat.

—— ab aris alius accendit faces, &c.

Damno sanguinis] Damno prolis, progeniei. Fratres ὁμαιμοι, Consanguinei. *Paternus maternusque sanguis*, Cic. *Sanguinis pignus*, Petron. *Cognatus sanguis*, Martial. XII. Epigr. 44. *Longus sanguis*, Juvenal. Sat. IIX. *Alius sanguis*, Hieronym. Epist. ad Principiam. Et pro *sanguine* Cassiodorus elegantissime *venam* dixit III. Variar. Epist. VI. *sæculis suis producit nobilis vena primarios*. Persius Sat. I.

Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis?

Etsi magis videatur alludere ad *venam*, melioris sexus notam, ut Sat. VI.

Ut tuus iste nepos, olim satur anseris extis,
Cum morosa vago singultiet inguine vena,
Patriciæ immejat vulvæ.

Nec non & Satyrico more dixit idem eadem Sat.

—— o medici, mediam pertundite venam.

Sic in Priapeis:

Najades antiqui Dryadasque habuere Priapi:
Et quo tenta Dei vena subiret erat.

Horatius Satyrica eademque licentia Sat. 2. lib. I.

Nam simul ac venas inflavit tetra libido, &c.

Ovidius I. de Arte:

Et Venus in venis, ignis in igne furit.

FABULA XXIX. *Asinus irridens aprum*] Hanc fabulam refert Camerarius, verum Phædri nequitiam dissimulat, pag. 174. Fabularum scriptor ante centum annos Venetiis excusus, & in Bibliotheca P. Petavii V. C. & S. Victoris Paris. manuscriptus:

Audet asellus aprum risu temtare protervo:
Audet iners forti dicere, Frater, ave.
Vibrat aper pro voce caput; nam verba superbit
Reddere; sed dentem vix tenet ira trucem.
Sus tamen ista monet: Vilem dens nobilis escam
Spernit, desidia tutus es ipse tua.
Non debet stolido lædi prudentia risu:
Nec stolidus doctum debet adire jocis.

Repudiat officium] Officium Salutationis. Sueton. August. c. 27. &c. 52. *ne quem officii causa inquietaret*. Sidon. IV. Epist. X.

Dimisso pene] Omnino sic legendum ex vetustissimo codice: Asinus scilicet, distento immani & vasto fascino, simile illud esse ait apri rostro. Aselli, homines bene peculiati. Eaque voce

lusit etiam Quartilla apud Petron. Sat. *Hodie post asellum diaria non sumo.* Juven. Sat. IX. -- *alium bipedem sibi quærit asellum.* Vid. vet. Interp. & fab. Asinariæ Pasiphaës Ās. aurei x. Puellæ quoque, sive cinædorum chorus, asinum maritum suum vocant. Milesf. IIX.

FABULA XXX. *Rana metuentes taurorum prælia*] Vid. Horat. Sat. 3. lib. II.

Est ratio separata] An legendum, *Natio est separata?* Sic videtur doctissimo Viro. Et in pecoribus *natio* dicitur. Vid. Fest.

Paludis in secreta veniet latibula] * In palustribus locis ætatem plerumque degere jubebantur relegati, ejusque moris exemplum est apud Herodotum in Euterpe, ubi de Psammiticho, ἐς ἣ τὰ ἕλεα ἔδοξέ σφι διῶξαι ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμιος. Et mox: φεύγειν ἐς τὰ ἕλεα.

Obteret duro pede] * Horatius:

——— *Rana pullis vituli pede pressis.*

FABULA XXXI. *Milvius & columba*] Camerar. p. 182.

NOTÆ IN LIBRUM II.

PROLOGUS.

Corrigatur error ut mortalium] * Dion Chrysostomus, Or. LXXII. Αἴσωπος τοῦτον τὸν τρόπον ἐπειρᾶτο νυθετεῖν τοὺς ἀνθρώπυς, καὶ ἐπιδεικνῦναι αὐτοῖς ἅττα ἁμαρτάνυσι. Marius Victorinus in I. Rhetor. Cic. *Apologi sunt ex rebus humilibus composita quadam forma ac species ad vivendum; ut exstat illa de Mure & Leone.*

FABULA I. *Juvencus*] Vide Avien. fab. 18. & 28.

Partem postulans] Quasi inventi titulo. Infra lib. v.

FABULA II. *Anus diligens juvenem* &c.] Babrius. Camer. de sene & concubinis illius.

A feminis spoliari viros] *Spoliatricem amicam* dixit Martial. IV. Epigr. 29.

Sic spoliatricem commendat fastus amicam.

Idem. v. Ep. 44.

Dispensatorem fallax spoliabit amica.

Plautus Menæchmis Act. I. Scen. 3.

Meretrix tantisper blanditur, dum illud, quod rapiat, videt. Apud eundem, Truculento, A. 2. sc. I. Meretrix ait: *Probus est amator, qui relictis rebus rem perdit suam. At nos male agere prædicant viri solere secum, Nosque esse avaras.* -- Tota inde scena est in ejusmodi narrationibus. Epictetus:

Nuda

Nuda Venus picta est, nudi pinguntur Amores:
Nam quos nuda rapit, nudos amittat oportet.

Sidonius Ep. VI. lib. IX. *Per rei familiaris damna vacuatus, ut primum intelligere cœpit, & retractare, quantum de bonusculis avitis paternisque sumtuositas domestica Charybdis abligurisset, quanquam sero resipiscens, attamen tandem veluti frenos momordit, excussitque cervices, atque, Ulyxeas (ut ferunt) ceras auribus figens, fugit, adversum vitia surdus, meretricii blandimenta naufragii.* Scite Sidonius Meretricem appellavit *domesticam Charybdim:* optimeque ad Sidonii simul & Phædri mentem dixit Nicetas Choniates in Alex. Manuel. Comn. filio lib. II. Καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιλόγου ἄντικρυς ἐπεραίνετο, ὅ φησιν, εἰς ἔντερον πολλάκις μεταῤῥυίσκεσθαι τὰ χρόνῳ καὶ πόνῳ συλλεγέντα μακρῷ. Codex Augustanus: εἰς κοιλίαν πόρνης ἠφανίσθησαν καὶ ἐφθάρησαν χρήματα ὅσα διὰ πολλῶν κόπων. Bulga meretricis, ἔντερον, κοιλία, cavum, fossa, specus, profunda vorago.

Ætatis mediæ cuidam] Sic legendum, nihilque deesse puto. Babrius μιξότριχι. * Sic Apulej. lib. v. quem *rara canitie interspersum* dixerat, eundem postea vocat, *ætatis mediæ candenti canitie lucidum.* Glossæ veteres: *Medietas*, Μεσῆλιξ. Aliæ rectius: Μεσῆλιξ, *Mediæ ætatis.*

Tegebat annos celans elegantia] In Epistolis Theophylacti Simocatæ Theano Euridice: Ὁ φυσικός σοι κόσμος παρῴχηκε, καὶ ῥυτίδων ἐγγὺς ἡ εὐπρέπεια. σὺ δὲ χαράττειν ἐπιχειρεῖς τὴν ἀλήθειαν ἐπιπλάστῳ κόσμῳ τοὺς ἐραστὰς ἐκφαυλίζουσα. πειθάρχει χρόνῳ γραΐδιον. οὐ γὰρ εὐπρεπεῖς οἱ λειμῶνες ἐν μετοπώρῳ τοῖς ἄνθεσι. μέμνησο καὶ θανάτου.

Repente calvus factus est] Babrius: Ψιλωθεὶς πᾶσιν ὠράθη γέλως.

FABULA III. *Laceratus quidam*] Planud. Κυνόδηκτος.

Vehementis canis] *Vehementis*, irati, rabiosi. Vid. Gell. cap. 5. lib. XVI.

Successus improborum plures allicit] Planudes: τῶν ἀνθρώπων πονηροὶ εὐεργετούμενοι, μᾶλλον ἀδικεῖν παροξύνονται.

FABULA IV. *Cavernam nacta*] *Caverna arboris*, cavum, rima, foramen. Marius Victorinus in I. Rhet. Cic. cap. 75. *cavernam clepsydræ* dixit: *Aquam enim per totum diem exceperunt tenuissima caverna defluentem.*

Contubernium] Συνοικέσιον.

In plano] Lib. I. Epigr. v. 33.

In plano tua sit semper fortuna ——

Seneca Nat. Quæst. VI. c. 2. *Mors levior in plano est?* Planum, ἐπίπεδον, ὁμαλόν. *Planata ædificia*, Plin. *Plano pede instituta*, Vitruvio. Vid. B. Brisson. XIV. de verb. sign.

Toto condidit sese cavo] Toto, imo, ultimo. Sic *speluncam ultimam* draconis dixit lib. IV. Et lib. II. *totis avida traxit naribus.*

Evagata] Εκτείνει, πλανητεύειν.

Suspenso pede] Arnob. V. Adverſ. gent. *Ibat pavens ac trepidus anhelitu oris presso, suspensis per formidinem gressibus.* Psyche Mileſ. v. *thoro delapsa nudoque vestigio pensilem gradum paulatim minuens.* Pacatus Paneg. Th. A. *Altorum vulnerum cicatrices, postquam cutem sanitate duxerunt, manu pendente tractabo.*

FABULA V. *Item Cæsar*] Ita V. C. Forte præceſſerat aliquid de Cæſare.

Est ardelionum] Martialis quoque in ardeliones luſit lib. II. & IV. Sidonius Ep. xx. lib. v. *Multi frequenter, quos execrabilis popularitas agit, civium maximos manu prensant, eque consessu publico abducunt, ad sequestratis oscula impingunt, operam suam spondent, sed non petiti. Utque videantur in negotii communis assertione legari, evectionem refundunt, ipsosque sumtus ultro recusant, & ab ambitu clam rogant singulos, ut ab omnibus palam rogentur*, &c. Vide Theophraſti Charact. περὶ κολακείας, & περὶ περιεργίας.

Cæsar Tiberius] Sueton. in Tiberio cap. 27.

In Misenensem villam] Corn. Tacit. VI. Annal. Sueton. Tib. cap. 71. 73. * Villam in Miſenenſi agro, de qua Plinius lib. XVIII.

Ex alticinctis] *Paratis.* Servius Æneïd. I. ad illud: —— *Illi se prædæ accingunt. Accingunt, studiose parant: ut alibi: Accingunt operi. Accinctos autem industrios dicimus, ut Horat.*

—— *altius ac nos præcincti sumus.*

Sicut contra negligentes discinctos vocamus, ut:

—— *discinctos Mulciber Afros.*

Petrus Ravennas Serm. XXIV. ad illa verba: *Sint lumbi vestri præcincti. Cingulum, inquit, est proprie indicium servitutis, quod & discursus expeditos reddat, & faciat obsequentes*, &c. Idem: *Parumper servus adstitit in domini sui exspectatione succinctus.* Sic in Satyr. Petronii: *Statores altius cincti.* Vet. Gloſſ. Ἀνεσταλμένος, *alticinctus.* Minutius: *Diana interim est alte succincta venatrix.* Sic operarios γυμνοὺς ἄνδρας, ἐσταλμένους depingit Euſtathius IV. Iſmen. & Iſmen. Idem de meſſore: τὸν πάντα χιτῶνα παρὰ τὴν ὀσφὺν περιεζώσατο, καὶ τὸ πᾶν τοῦ σώματος πλὴν τῆς αἰδοῦς ἐξεγύμνωσεν. Idem de vindemiatore: ὅλον ἀνεζωσμένος τὸ χιτώνιον περὶ τὴν ὀσφύν. Ruſticus, ut notat Theophraſtus in Charact. ſolet ἀναβεβλημένος ἄνω τοῦ γόνατος καθιζάνειν, ὥστε τὰ γυμνὰ αὐτοῦ φαίνεσθαι. Sic Martianus Felix Cyllenium Deorum apparitorem ἀνεσταλμένον & ſuccinctum delineat. *Ac jam pubescentes gena*

gena seminudum eum incedere, chlamydeque indutum parva, invelatumque cætera, humerorum cacumen obnubere sine magno risu Cypridis non sinebant. Nempe brevior cinctus humeros & maturam pubem simul velare non poterat. Sic alticincti lascivientes, parati ad opus: Artemidor. Dald. Oneirocritic. IV. Ἔδοξέ τις ἀνασειλαμένην τὴν γυναῖκα ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον. Arbiter Satyr. *Tres enim erant mulierculæ, si quid vellent conari, infirmissimæ, scilicet contra nos, si nihil aliud, virilis sexus esset. Et præcincti certe altius eramus, &c.* Ibidem: *Cinædus supervenit, mirtea subornatus gausapila, cinguloque succinctus,* &c. Paulo post: *Quartilla alte succincta jussit infelicibus dari missionem.* Idem: *Rogavi, ut in platanona produceret dominam, placuit puellæ consilium, itaque collegit altius tunicam,* &c. Eo sensu apud Plaut. *Sustolle hoc amiculum.* Threïcius vates apud Arnob. 5.

Sic effata, simul vestem contraxit ab imo.

* Horatius:

His ubi sublatis puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam detersit.

Cui tunica ab humeris] Sic fere pædagogiani pueri tunica auro distincta induti a calce in pubem purpureis operti tegminibus pedum. Vid. Cujac. ad Tit. de Castrenianis & ministerianis lib. XII. Cod.

Domino] Sueton. Tib. 27.

Alveolo ligneo] * Glossæ veteres: *Alveus*, Σκάφη.

Officium come] Ita V. C. Glossæ veteres: *Comis*, κόσμιος. Donatus in Phorm. *Comiter veteres dixerunt παρὰ τὸ κόσμος. Jactans officium come*, i. e. jactans officii sui elegantiam munditiamque.

Notis flexibus] Notis divortiis. Virgil. Æneïd. IX.

Objiciunt equites sese ad divortia nota.

Notis flexibus, ut Supra, *pernicitas nota, exitus notos.* Infra, *Candore noto, notum canticum.*

Præcurrit illum in xystum] V. C. *præcurrit alium in x.*

Sedans pulverem] * Suetonius in Caligula. *Interdum adeo segniter & delicate, ut octophoro veheretur, atque a propinquarum urbium plebe verri sibi vias, & conspergi propter pulverem exigeret.*

Ut putavit esse nescio quid boni] Ita V. C. Turbatum autem hunc versum puto sic restituendum:

Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit.
Heus, inquit Dominus, ille enimvero adsilit;
Et putavit esse nescio quid boni,
Donationis alacer certa gaudio, &c.

Nescio quid boni] Petron. Sat. *Deinde ut audivi veterem convivam:*

vam: hic nescio quid boni debet esse, &c. Idem: *secreto quicquid boni per facultates poterat, coemebat.*

Opera nequicquam periit] * Macrobius lib. II. Saturn. refert, sutorem impendio exhaustum sæpe ad avem non respondentem dicere solitum, *Opera & impensa periit.* Deinde addit: *Hac audita dum transit Augustus, respondit: Satis domi salutatorum talium habeo. Superfuit corvo memoria, ut & illa quibus dominum querentem solebat audire, subtexeret:* Opera & impensa periit. *Ad quod Cæsar risit, emique avem jussit, quanti nullam adhuc emerat.* * Ceterum huc etiam pertinere arbitror quod in Isidori glossis legere est: *Officiperdæ, qui sui laboris non habent remunerationem. Catoni quoque dicuntur, officiperdi.* Innuit autem Isidorus hos Catonis philosophi versiculos:

> *Gratior officiis, quo sis mage carior, esto:*
> *Ne nomen subeas, quod dicunt, officiperdi.*

Majores] *Majoris*, archaïsmus. Servorum libertates per *ῥακίσματα* significat.

FABULA VI. *Aquila & cornix*] Camerar. pag. 178.

Cum abdidisset cornea corpus domo] Pisides Cosmurg.

> Τίς ἐνδιδύσκει τὴν χελώνην ὀστράκῳ,
> Καὶ τὴν ταπεινόστωμον ἐστεγασμένην
> Δείκνυσιν ἐντὸς οἰκίας φρουρουμένην;

Sic Cochlea apud Cic. II. de Divinat. *domiporta* dicitur. Et in fab. Æsopi, rustici filius exclamat: Ω̃ κάκιστα ζῶα, τῶν οἰκιῶν ὑμῶν ἐμπιπραμένων ᾄδετε. Cæterum pervalde hallucinantur Erasmus Chil. 3. Cent. 3. Prov. 38. & Crinitus c. 7. lib. XI. de Honest. discip. qui quod à Cicerone de cochlea dicebatur, *Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassam*, Testudini communicaverunt. Iis enim verbis, *sanguine cassam*, distinguitur cochlea a testudine, cujus sanguinem Plinius c. IV. lib. XXXIII. claritatem visus facere, suffusionesque oculorum tollere ait.

Altis ab astris] Ælianus c. 20. lib. III. Περὶ ζώων ἰδιότ. de cochleis & laris: Καὶ μέν τοι καὶ οἱ λάροι, ὡς Εὔδημός φησι, τὰς κοχλίας μετεωρίζοντες, καὶ ὑψοῦ αἴροντες ταῖς πέτραις βιαιότατα προσαράττουσιν. * Plinius lib. x. ubi de Aquila: *Ingenium est ei*, inquit, *testudines captas frangere e sublimi jaciendo: qua sors interemit poëtam Æschylum.*

Duram corticem] Supra, *Corneam domum.* Sic Plinius superficiem testudinis *corticem* vocavit cap. x. lib. x. Nat. hist. Sic Martial. lib. x. Ep. 37. *concha corticem.* Et lib. XIII. Ep. 86.

> *Iste licet digitos testudine purgat acuta,*
> *Cortice deposito mollis echinus erit.*

Avienus fab. II.

> *Protinus e rubris conchas proferret arenis,*
> *Queis pretium nitido cortice bacca daret.*

Qua

Qua comminuta facile vescatur cibo] * Valerius Max. lib. IX. cap. 12. ubi de Æschylo: *Super quem Aquila, testudinem ferens, elusa splendore capitis, (erat enim capillis vacuum) perinde atque lapidi eam illisit, ut fracta carne vesceretur.*

FABULA VII. *Clarumque collo jactans*] Avienus de cane fab. 7.

Hunc dominus, ne quem probitas simulata lateret,
Jusserat in rabido gutture ferre nolam.
Faucibus & nexis crepitantia subligat æra,
Quæ facili motu signa cavenda darent.

Alia in hanc rem collegit Jo. Savaro, musteo in Sidonium Commentario ad illa verba: *inter greges tintinibulatos per depasta buceta reboantes*, Ep. 11. lib. 11.

Ferro mulum tonsitant] V. C. *turcidant*. An *trusitant*? * In vetustissimis codicibus Pithœano & Remensi legitur, *trucidant*, quod lex metri non patitur. Unde ego reposui, *trusitant*, quod proxime accedit. Catullus, passerem suæ puellæ *trusantem* se deprehendisse ait, hoc est, frequenter obtrudentem. Eademque forma dictæ etiam *molæ trusatiles*.

FABULA VIII. *Cervus ad boves*] Camerarius p. 192.

Frondem bubulcus adfert] Camerar. p. 233.

Corruptos boves] Sic *rupta mula* Martiali & Alpheno JC. l. Qui insulam. §. qui mulas. D. locati. *Rupti veredi*, Auson. *Ruperit*, fere omnes veteres sic intellexerunt, corruperit. l. Si servus servum. §. Inquit lex. D. ad Leg. Aquil.

Tollere hæc aranea] * τὰ ἀράχνια.

Dominum videre plurimum in rebus suis] * Catonis monitum est, Frontem occipitio priorem esse. Quod sic interpretatur Plinius lib. XVIII. cap. V. Frontem domini agro plus prodesse, quam occipitium. Idem cap. VI. *profecto*, inquit, *opera, non impensa, cultura constat. Et ideo majores fertilissimum in agro oculum domini esse dixerunt.*

FABULA IX. *Æsopo ingentem statuam*] Æsopi vita. Καὶ ὡς συνειδότες ἑαυτοῖς ἀδίκως φονευθέντι καὶ στήλην ἀνέστησαν.

Quoniam occuparat alter &c.] Scribendum putabam:

Quod jam occuparat alter, ne primus forem:
Ne solus esset, studui quod superfuit.

Ut inde sensus iste: Quod jam ab Æsopo, qui fabulas item conscripsit, occupatum est, fecit ne primus forem: quod vero ejus studii superfuit, mihique veluti relictum est, fecit ne solus esset.

Si nostrum studium] Præterpropter hunc locum aliqua deesse aut corrupta videntur.

Sin autem ab illis doctus &c.] Legebam: *Sin autem ab illis* &c. vel *asellis*: nam sequitur deinceps: *Sinistra quos in lucem natura extulit*. Supra asellum vocaverat *naturæ dedecus*.

Corde

Corde durato] Destinato animo. Catullus:

At tu, Catulle, destinatus obdura.

Petron. Satyr. *Cujus tam crudeles manus in hoc supplicium durassent.* Virgil. III. Georg. ——— *humeros ad vulnera durat.* Lucret. Lib. v.

Atque opere in duro durarent membra manusque.

Vetus Gloss. *Durat*, καρτερεῖ, μακροθυμεῖ, ὑπομένει. Et Seneca Controv. I. *Corpus illi erat & natura solidum, & multa exercitatione duratum.*

NOTÆ IN LIBRUM III.

PROLOGUS.

Eutyche] *Vetus inscriptio Romæ: *Eutychus Aug. lib. Neronianus, medicus ludi matutini.* Ludus autem ille matutinus, *Arena matutina* dicitur Martiali epigr. 25. lib. x. quemadmodum & *matutinæ feræ*, epigr. 95. lib. XIII. Fit & mentio aliorum *Eutychorum* in inscriptionibus passim.

Momentum ut hora] Vetus Gloss. Ῥοπὴ ἐπὶ ὥρας, *momentum.*

Uxori vaces] Ἔργῳ, vel ut loquitur Martianus Felix lib. I. *Vacatione maritali. Rem facias mariti* Fab. declam. 291. *Officio nuptiali* Petron. Nec enim nubunt puellæ, nisi ut mariti facto mulieres fiant, alias vanum connubii nomen, nec ullæ nuptiæ, sed nuptiarum umbra. Vidend. Achilles Tatius v. Leucipp. Solent autem ignavi ac desidiosi homines conjugium quasi studiorum impedimentum criminari: Et quis librorum, inquiunt, viles nænias legere malit, quam uxori vacare? Imo probæ & pudicæ uxores ad Musas incitamenta sunt: & lepide, quia stilo maritali exarari solent, *pugillares* nuncupantur. Artemidorus II. Oneirocrit. Πολλάκις γυναῖκα σημαίνει, διὰ τὸ τύπους παντοδαποὺς γραμμάτων ἐπιδέχεσθαι. τύπους δὲ ἐν τῇ συνηθείᾳ τὰ τέκνα καλοῦμεν. Sic Pompejus Saturninus, quam virginem, hoc est, puram, simplicem, illiteratam, & quasi novos pugillares acceperat, eruditam ac litteratam fecit. Plin. I. Ep. Sidon. Apollinaris lib. II. Ep. x. Hesperio: *Opus est, ut sine dissimulatione lectites, sine fine lecturias: neque patiaris, ut te ab hoc proposito propediem conjux domum feliciter ducenda deflectat. Sisque oppido meminens, quod olim Martia Hortensio, Terentia Tullio, Calpurnia Plinio, Pudentilla Apulejo, Rusticiana Symmacho legentibus meditantibusque candelas & candelabra tenuerint. Certe si præter rem oratoriam, contubernio feminarum poëticum ingenium & oris tui limam, frequen-*

frequentium studiorum cotibus expolitam, quereris obtundi, reminiscere, quod sæpe versum Corinna cum suo Nasone complevit, Lesbia cum Catullo, Cesennia cum Gætulico, Argentaria cum Lucano, Cynthia cum Propertio, Delia cum Tibullo. Proinde liquido claret, studentibus discendi per nuptias occasionem tribui, desidibus excusationem.

Otium des corpori, ut ad f. p. v.] Plinius Epist. I. 9. *Corpori vaco, cujus fulturis animus sustinetur.*

Ego quem Pierio mater &c.] Orpheus Hym.

> Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς ἐριγδούποιο θύγατρες
> Μοῦσαι Πιερίδες μεγαλώνυμοι, ἀγλαόφημοι.

Idem:

> Μνημοσύνην καλέω Ζηνὸς σύλλεκτρον ἄνασσαν
> Ἣ Μούσας τέκεθ' ἱερὰς ὁσίας λιγυφώνους.

Eumelus:

> Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἐννέα κοῦραι.

Solon:

> Μνημοσύνης καὶ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα.

Antonius Liberalis Metamorphos. Ζεὺς Μνημοσύνῃ μιγεὶς ἐν Πιερίᾳ Μούσας ἐγέννησεν.

Quid credis illis accidere, qui magnas opes] Hegesias apud Rutil. Lup. II. de fig. sent. *Alter in studio laudis versabatur, & industriæ virtutis vitam gloriosam, sed laboriosam, sequebatur: alter, in augenda pecunia occupatus, & habendi cupiditate depravatus, summas divitias summam virtutem existimabat.*

Docto labori] Supra *doctus occurrit labor.* Democritus Hippocrati: Ἀγνοεῖ ἀνδρὸς παρ' οἷς ὁ πόνος τῆς ἀρετῆς μοῦνον κρίνεται. Porro qui deinceps sequuntur versus hoc ordine restituendi videntur.

> *Nunc fabularum cur sit inventum genus*
> *Brevi docebo. Servitus obnoxia*
> *Quia, quæ volebat, non audebat dicere,*
> *Affectus proprios in fabellas transtulit,*
> *Calumniamque fictis elusit jocis.*
> * * * * * *
> *Ego illius porro semita feci viam,*
> *Et cogitavi plura, quam reliquerat,*
> *In calamitatem deligens quædam meam.*
> *Quod si accusator alius Sejano foret,*
> *Si testis alius, judex alius denique,*
> *Dignum faterer esse me tantis malis,*
> *Nec his dolorem delenirem remediis.*
> *Sed jam, quodcunque fuerit, (ut dixit Sinon*
> *Ad Regem cum Dardaniæ perductus foret)*

Librum

Librum exarabo tertium Æsopi stilo,
Honori & meritis dedicans illum tuis:
Quem si leges, lætabor: sin autem minus,
Habebunt certe, quo se oblectent posteri.
Suspicione si quis errabit sua, &c.

Sed jam quodcunque fuerit, ut dixit Sinon] * Sinonis oratio in II. Æneïd. sic incipit:

Cuncta equidem tibi Rex, fuerit quodcunque, fatebor.

Atque ita legendum constat ex hoc Phædri loco. Neque aliter legebat Servius.

Fabularum cur sit inv. genus] * Id est, fabulæ. Ut initio libri II. *Exemplis continetur Æsopi genus*, id est, Æsopus. Et libro v. ubi de tibicine:

——— *Et lepidum genus*
Desiderari cœpit, cujus flatibus, &c. id est, lepidus tibicen.

Servitus obnoxiâ quia, qua vol. non aud. dic.] * Plinius Cæcilius Macro, ubi de avunculo suo: *Dubii sermonis octo lib. scripsit sub Nerone novissimis annis, quum omne studiorum genus periculosum servitus fecisset.*

Calumniamque fictis elusit jocis] Avien. Theodosio: *In his scilicet urbane concepta falsitas decet, & non incumbit necessitas veritatis.* Vid. Aphthon. in Æsopi vita sub. fin. & Theon. Sophist. Progymnas.

Alius Sejano foret] Vid. Cornel. Tacit. Annal. IV. & V. Sueton. Tiber. c. 61. Dio LVIII. * Eo sensu, quo Horat. dixit, *Alius Lysippo.*

Judex alius denique] Rem judicii non fecit, qui mutare ausus est.

Rapiet ad se, quod erit commune omnium] Querolus Prologo:

In ludis autem atque dictis antiquam nobis veniam exposcimus.
Nemo sibimet arbitretur dici, quod nos populo dicimus.
Neque propriam sibimet causam constituas communi ex joco.
Nemo aliquid recognoscat, nos mentimur omnia.

Si Phryx Æsopus pot. Anach. Scytha] Apulejus Apolog. *Quippe illa terra alumna multum ad meliorem saporem juverit, & regio fœcunda, & cœlum pluvium, & ventus clemens, & sol apricus, & solum succidum. Enimvero animo hominis extrinsecus in hospitium corporis immigranti, quid ex istis addi vel minui ad virtutem vel malitiam potest? Quando non in omnibus gentibus varia ingenia provenere? quanquam videantur quadam stultitia vel solertia insigniores. Apud socordissimos Scythas Anacharsis sapiens natus est. Apud Athenienses catos, Meletides fatuus.*
Juvenalis Satyra x.

——— *Cu-*

——— Cujus prudentia monstrat,
Magnos posse viros & magna exempla daturos
Vervecum in patria crassoque sub aëre nasci.

Vet. Interpres: *Apud Abderim aut Megarim, quæ fuit patria Democriti. Non ex cœli vitio regiones solent æstimari. Nam fuit Democritus ubi stulti solent nasci, id est, Achivus. Vult igitur Democritum inter stultos prudentissimum natum.* Vid. Epist. Hippocratis & Democriti.

Anacharsis Scytha] Anacharsis summa usus est in hominibus carpendis libertate. Diog. Laërtius: Παρέσχε δὲ καὶ ἀφορμὴν παροιμίας διὰ τὸ παῤῥησιαστὴς εἶναι, Τὴν ἀπὸ τῶν Σκυθῶν ῥῆσιν. * Herodoti Melpomene: ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα. Deinde: οὔτε ἄνδρα λόγιμον οἴδαμεν γενόμενον πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. Jure igitur Epicharmus, quum aliquis diceret, Σκύθης τὶς ὄλεθρος, subjecit interrogando, ὁ δὲ Ἀνάχαρσις οὐ Σκύθης;

Litteratæ qui sum propior Græciæ] Ennodius Paneg. Theod. *Educavit te in civilitatis gremio Græcia præsaga venturi &c.* Thessalus Hippocratis filius: Αἱ γὰρ Ἀθῆναι ὑψηλότερόν τι τῶν ἄλλων πόλεων ἐς δόξαν. Arnob. v. *Athenæ humanitatis artibus studiisque pollentes.* Tertullianus lib. de Anima cap. xx. *Thebis hebetes & brutos nasci relatum est. Athenis sapiendi dicendique acutissimos: ubi penes Colytum pueri mense citius eloquuntur, præcoce lingua. Siquidem & Plato in Timæo Minervam adfirmat, cum urbem illam moliretur, nihil aliud quam regionis naturam prospexisse talia ingenia pollicitam*, &c. Arnobius lib. v. ad G. *Quid Erichthidæ ô cati, quid cives Minervii dicitis?* Sic enim elegantissime hunc locum una cum aliis innumeris suo nitori reddidit F. Pithæus V. C. ex vetusti codicis scriptura: *Quid erit ideo cati.* Martialis lib. VI. Epig. 74. * Herodoti Cleio: Ἐπεί γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον, καὶ εὐηθείης ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον.

Litteratæ] Vid. Tranquil. de Illustr. Gram. c. 4. Martian. Felic. lib. III. initio.

FABULA I. *Anus jacere vidit*] Allusit ad Horatianum illud:

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. ———

Testa nobili] Tertullianus cap. 14. de Carne Christi: *Argilla excocta Testæ vocabulum suscipit. Pia testa* Horat. Od. ad Amphoram.

O suavis anima] Vinosa mulier statim examinis est, si desinat lagenæ anima animari. *Animam* hic ipsum vini liquorem inter-

P pre-

pretari possis, quo modo Plautus aquam *animam putei* dixit. Vel etiam, *animam*, odorem. Videndus Nonius.

Qualem tē dicam bonam] Blande compellat amphoram, quasi diceret: ô bonam amphoram, qualem te dicam olim fuisse, tales cum sint tuæ reliquiæ. Ennius: *Tarquinii corpus bona fœmina lavit & unxit.* Et in vetustis sepulcrorum inscriptionibus; CONIVGI BONAE, FILIO BONO, HOMINI BONO, BONAE MEMORIAE, & alia hujusmodi.

Hoc quo pertineat] Senectutem suam consolatur Phædrus.

Qui me noverit] Julianus Imper. Epistola MS. Ἀλεξανδρεῦσι de Dionysio quodam: Σὺ δ' ὅτι κατὰ τὸν κωμικόν, Σ'αυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀσυδαμας, γύναι πρόδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐπέστειλας. ἡ γὰρ ἀφοσίωσις, καὶ τὸ μέγα θράσος, καὶ τὸ, Εἴθ' ἐμὲ γνοίης οἷος εἰμί, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα βαβαὶ πηλίκου κτύπου καὶ κόμπου ῥημάτων ἐστίν. Incertæ Epitaphium, lib. III. Epig. vet.

Et tu, quæ fuerim, si nosses, candide lector, &c.

FABULA II. *Panthera imprudens*] Vid. Camerar. p. 195.

Sustineret spiritum] Infra lib. IV. *Quo paupertatem sustineret facilius.*

FABULA III. *Habenti cuidam pecora*] Fabula εἰς τοὺς ἀλογιστουμένους. Vid. Synodi Ancyranæ c. XVI: Basil. ad Mitylen. Ep. 4.

Et insitivos significari liberos] Quasi ἐγκεντρισμῷ διὰ τρυπήσεως. Et merito primordii sui memor humana mortalitas officium nuptiale, quo tota vitæ vis retinetur, operi rustico comparavit. Homines enim a Deo duas in partes tributi, ut esset una pars, quæ veluti terram recipiendis seminibus aptam præberet; altera quæ velut agricolam subigendæ telluri intentum exhiberet. Atque inde fida posteritas, quæ de limo terræ principem hominem efformatum esse sciebat, terræ culturam quandam imitata est, ex qua deinceps humanitatis propaginem conservaret. Nobilis etiam agricola, qui, Dei veluti colonus, terram arat animatam, nec ad momentaneos fructus, sed ad prolem longi sanguinis perennitate duraturam. Pervetus hæc consideratio fuit olim Clem. Alexandrini cap. x. lib. II. Pædag. Τοῖς γεγαμηκόσι σκοπὸς ἡ παιδοποιΐα, τέλος δὲ ἡ εὐτεκνία καθάπερ καὶ τῷ γεωργῷ τῆς τῶν σπερμάτων καταβολῆς αἰτία μὲν ἡ τῆς τροφῆς προμήθεια, τέλος δὲ αὐτῷ τῆς γεωργίας, ἡ τῶν καρπῶν συγκομιδή. μακρῷ δὲ ἀμείνων γεωργὸς ὁ ἔμψυχον σπείρων ἄρουραν. ὁ μὲν γὰρ ἐπικαίρου τροφῆς ὀριγνώμενος, ὁ δὲ τῆς τοῦ παντὸς διαμονῆς προμηθούμενος γεωργεῖ· καὶ ὁ μὲν δι' ἑαυτόν, ὁ δὲ διὰ τὸν Θεὸν φυτουργεῖ. Ad eamque agriculturam allusit D. Augustinus cap. 23. lib. XIV. de Civit. Dei, homines inspiciens in primævo illo & felici statu, quando naturæ adhuc recta qualitate appetentiam ratio frenabat: *Ita*, inquit, *genitale arvum vas in hoc opus creatum seminaret, ut nunc terram manus.* Menander:

——— παίδων σπόρῳ τῶν γνησίων
Δίδωμι σοίγε τὴν ἐμαυτῦ θυγατέρα.

Plato in Timæo, sub fin. Αἱ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶν αὖ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, διὰ ταυτὰ ταῦτα ζῶον ἐπιθυμητικὸν ἐνὸν τῆς παιδοποιΐας, ὅταν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολὺν γίγνηται, χαλεπῶς ἀγανακτῦν φέρει. καὶ πλανώμενον πάντα κατὰ τὸ σῶμα, τὰς τῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττον, ἀναπνεῖν ὐκ ἐῶν, εἰς ἀπορίας τε τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει, καὶ νόσυς παντοδαπὰς ἄλλας παρέχεται, μέχρι περ ἂν ἑκατέρων ἐπιθυμία καὶ ὁ ἔρως ἐξαγαγόντες οἷον ἀπὸ δένδρυ καρπὸν, κᾆτα δρέψαντες ὡς εἰς ἄρυραν τὴν μήτραν, ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῶα κατασπείραντες, καὶ πάλιν διακρίναντες, μεγάλα ἐντὸς ἐκθρέψωνται, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς φῶς ἀγαγόντες, ζώων ἀποτελέσωσι. Idem Menexeno pag. 238. Ὀυ γὰρ γῆ γυναῖκα μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. Artemidorus Oneirocrit. I. Γεωργεῖν ἢ σπείρειν, ἢ ἀροτριᾷν ἢ φυτεύειν, ἀγαθὸν τοῖς γῆμαι προῃρημένοις καὶ τοῖς ἄπαισιν. ἄρυρα γὰρ ὐδὲν ἄλλο ἐςὶν, ἢ γυνὴ· σπέρματα δὲ καὶ φυτὰ οἱ παῖδες. Hinc Tertullianus lib. de Anima dixit: *Hominem effruticare, insinuare sulco & arvo.* Lucretius quoque lib. IV. pro viro & fœminali *vomerem* & *sulcum* posuit. His addendus Apulejanus Ἀιγχόμενος. Eadem agriculturæ ratio hominem arbori comparavit. Plato hominem dixit arborem esse destitutis in terram brachiis ramisque radices ad sidera dirigentem. Homerus, Musæum imitatus, caducum hominum genus per arborum folia monuit. Et Ιλιαδ. Σ'. Thetis Achillem suum ut plantulam surculumque educabat:

——— ὁ δ' ἀνέδραμεν ἔρνεϊ ἶσος.
Τὸν μὲν ἐγὼ θρέψασα φυτὸν ὡς γυνῷ ἀλωῆς.

Vid. Pisidæ Cosmurg. à versu 640. ad 657. Vicissim quoque in arborum natura humanitatis aliquid agnoscitur. Norunt enim illæ sexuum discretionem: imo nec amatoriis carent adfectibus; habentque suos veluti amplexus coïtusque: quod eleganter in Palma notavit D. Ambrosius III. Hexaem. Theophylact. Simoc. Epist. quæ incipit: &c. Ὀργῶσι καὶ φοίνικες ἔρωτι φυσικῷ, &c. Michaël Glycas Annal. I. p. 51. Nec mirum quod maritari arbores scripserunt poëtæ; tellurem enim matrem imitantur, quæ nuptias cum marito imbre facit. Auctor Pervigilii:

In sinum maritus imber fluxit almæ conjugis.

Dixerat Virgilius:

——— *fœcundis imbribus æther*
Conjugis in lætæ gremium descendit. ———

Pistaciis testiculos inesse notat Palladius lib. XI. *Melius ipsa pistacia juncta ponuntur, mas ac fœmina. Marem dicunt, cui sub corio velut ossei longi videntur latere testiculi.* Arbores per insitionem coï-

tum pati & prægnantes fieri ait Plinius lib. XVII. c. XIV. Thalamumque iis tribuit Pallad. XIV.

Sub thalami specie felices jungere sylvas,
Ut soboli mistus crescat utrinque decor.

Plantari, *seri*, & *inseri*, & arbores & homines dicuntur. Sic Jupiter *hominum sator*. Forte, quia, ut ait Arnob. uxore contentus haud una, concubinis, pellicibus atque amiculis delectatus, impatientiam suam spargebat passim (ut vagari adolescentes solent) salax Deus. Sic Tertul. I. ad uxor. *Nam quid gestiamus liberos serere, quos, cum habemus, præmittere optamus.* Calpurnius Declam. XXIV. *Nemo unquam magistratum fecit vicarium, nec in alio militavit; nec sacra gentilitia insertiva stirpe corrupit.* Fabius Declam. CCCX. *Duo cubicula irruisti, duobus maritis injuriam fecisti, duas familias inserta stirpe confudisti.* Tabula ærea Lugduni, quæ Claudii Imp. orationem continet, super civitate Gallis danda: HVIC. QVOQVE. ET. FILIO. NEPOTIVE. EIVS. NAM. ET. HOC. INTER. AVCTORES. DISCREPAT. INSERTVS. SERVIVS. TVLLIVS. SI. NOSTROS. SEQVIMVR. CAPTIVA. NATVS. OCRESIA. &c. Eodemque plane modo Phædrus noster adultera matre natos filios *insitivos* nuncupavit. Insitio veluti naturæ adulterium: adoptionem alii malunt dicere. Unde & *adoptata poma*: Plin. lib. XV. cap. 14. *Omnium autem nuperrime adoptata sunt parva gratissimi saporis, quæ Petisia nominantur.* Et *adoptivæ comæ*: Palladius XIV.

—— docebo,
Quæ sit adoptivis arbor onusta comis.

Idem:

Hæc & cognato cingens terebinthus amictu
Nutrit adoptivis nobilitanda comis.

Quo pacto ait Virgilius arbores aliquando mirari *novas frondes & non sua poma*. Optatus Afer lib. VI. *Sed ipse arborem portans, futurum nemus stringit in fascem aridam arborem, nullis radicibus fultam, multiplici fraude componit. Cui adulterinos inserit ramos, & quæ suas jamdudum succisa perdiderat, alienas accipit frondes.* Nævius, Exodio, notam virilem *ramum* vocavit: *Cujus vox gallulascit, cujus jam ramus roborascit.* Eo retulit Ausonius Centon. nupt. Virgilianum hemistichium

—— aperit ramum, qui veste latebat.

Eleganter autem & venuste Plinius, ubi de arborum coitu agit, fissuram genitalem *rimam* vocat: *Subtilior ratio vel senos calamos adjicit, mortalitati eorum & numero succurrere persuasa, per media trunco leniter fisso, cuneoque tenui fissuram custodiente, donec cuspidatim decisus descendat in rimam calamus.* *Rima* non arboris tantum est; sed etiam mulieris σχίσμα, interfemineum, quia dehiscit admittitque, *rima* dicitur. Unde & *Inrimare*. Pacuvius Atalanta:

Cum

Cum incultos pervestigans inrimarer sinus.

Glossarium vetus. *Rima*, γυναικεία φύσις. Juvenalis Sat. III.

——— *Vacua & plana omnia dicas*
Infra ventriculum & tenui distantia rima.

Ausonius Cento. Nup. hæc Virgil. IIX. Æneid. *Ignea rima micat*; ad hortum muliebrem transtulit. Hinc Parmeno apud Terentium Eunucho, Thaïdem sic alloquitur:

Plenus rimarum sum, hac atque illac perfluo.

Adposite ad meretricem, cujus rima non continet. Nec tralationis elegantia vacat Plautinus jocus Curculione, Lenones semper aliquam reperire rimam:

Rogationes plurimas propter vos populus scivit;
Quas vos rogatas rumpitis, aliquam reperitis rimam.
Quasi aquam ferventem, frigidam esse, ita vos putatis leges.

Genitalem feminæ rimam, *foveam* appellavit Tertullianus. Arnobius IV. *Scrobem*: cui Pertunda Dea præerat: *etiamne Pertunda, quæ in cubiculis præsto est virginalem scrobem effodientibus maritis?* convenitque etiam hoc arborum culturæ. Nam illæ panguntur in scrobibus. Virgil. II. Georg.

——— *Tamen hæc quoque si quis*
Inserat, aut scrobibus mandet depacta subactis, &c.

Mitto referre plurima hujusmodi vocabula, quibus libidinum spintriæ nequiter abutuntur. Et quidquid horum huc congessi, feci tum studio necessariæ interpretationis adductus, ut agriculturam in matrimonio & humana natura indicarem, hominisque fastum ad terrenam originem deprimerem: tum quia inspectis auctoris virtutibus & operibus natura veneranda est, non erubescenda.

Uxores inquit da tuis pastoribus] Eandem corruptelam Latiis pastoribus objicit Juvenalis, & præclare Satyricam Phædri sententiam explicat, Sat. II.

Quadringenta dedit Graccus sestertia dotem
Cornicini, sive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ: dictum feliciter: ingens
Cæna sedet: gremio jacuit nova nupta mariti.
O proceres censore opus est, an aruspice nobis?
Scilicet horreres, majoraque monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
Segmenta & longos habitus & flammea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Nudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,
Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?

FABULA IV. *Quale inquit caput est* &c.] Mala ingenia male sæpenumero habitant. Cassius Jatrosophista, Problem. 51. *Διὰ τί τερατόμορφοι καὶ ἄφρονες: Ὅτι τοῖς σωματικοῖς τὰ ψυχικὰ συμπάσχει, ὥσπερ τοῖς ψυχικοῖς τὰ σωματικά.* Erato Terpsitheæ apud Theoph. Simoc. *Τῆς φύσεως τὴν σοφίαν τεθαύμακα, κακίστῃ ψυχῇ σώματος εὐπρέπειαν μὴ πιστεύσασαν.*

Ridicule magis hoc dictum] Hoc ait Phædrus in gratiam Æsopi. Planud. vit. Æsopi initio. Vide & Sueton. in Tiber. c. 68.

FABULA VI. *Musca & mula*] Camerarius p. 16. de Crabrone & Mula.

Vide ne dolone collum &c.] Scite *Dolonem* vocat muscæ proboscidem, ex qua dens prominet, quo irata pungit. Lucianus Muscæ Enc. *ἀμύνεται μέντοι οὐ κατὰ τὸ ὀῤῥοπύγιον, ὡς σφὴξ καὶ μέλιττα, ἀλλὰ τῷ στόματι, καὶ τῇ προβοσκίδι, ἣν κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασι, καὶ αὕτη ἔχουσα προνομεύει τε, καὶ ἐπιλαμβάνεται, καὶ προσφῦσα κατέχει, κοτυληδόνι κατὰ τὸ ἄκρον ἐοικυῖα. ἐκ δὲ αὐτῆς ὀδοὺς προκύπτει, ᾧ κεντοῦσα, πίνει τοῦ αἵματος.*

Flagello lento] Sequacis in verbera lentitiæ.

Ubi strigandum] * Interquiescendum. Cynthia Propertiana: *Striga, nam capio volsi carpenta nepotis.* Seneca Epist. xxxi. *Rursus ad honesta nitentes, quanto magis incubuerint, minusque sibi vinci ac strigare permiserint, admirabor & clamabo, Tanto melior; surge & restriga: & clivum istum uno, si potes, spiritu exsupera.* Charisius Libr. 1. *Striga, intervallum turmarum significat, in quo equi striguntur.* Vid. Higinus lib. de castram.

FABULA VII. *Lupus ad canem*] Vide Camerar. p. 191. Consimilis fabula apud Avienum de cane & leone xxxvii. Hujus autem fabulæ argumento convenit Act. 1. Sc. 1. Menæch. Plaut.

Fecisti tantum corporis] *Corporis*, carnis, pinguedinis. Vetus Glossar. *Corpodicina*, *Μακιλίτης*. Sic *corpulentior*: habitior, crassior. Plaut. Epid.

——— *Corpulentior videre atque habitior.*

Apulejus vii. Milef. *Cum alioquin exsectis genitalibus, possit neque in Venerem ullo modo surgere, nosque omni metu periculi liberare, insuper etiam longe crassior atque corpulentior effici.* Festus: *Corpulentis Ennius, pro magnis dixit, nos corpulentum dicimus corporis obesi hominem.* Isidor. Gloss. MS. *Corpulentus, quod sit corpore validus, & leniis carnibus.* * Sic Varro lib. vii. de Re Rust. cap. 6. Admissarium equum *corpore multo* esse debere ait.

Quia videor acer, alligant me interdiu] * Idem Varro, ubi de canib *Irritant ad pugnandum, quo fiunt acriores.* Catonis autem præceptum est, Canes interdiu claudi, ut noctu acriores & vigilantiores sint.

Pulmentarium] Plin. lib. XIIX. c. 8. Apicius, Cepuro c. 2. προσφάγιον Vet. Gloss.

FABULA VIII. *In Cathedra matris* &c.] Notandum, quod ait, puerulos lusisse circa matris cathedram. Sic apud Martial. III. Ep. 63. amatores circa amicarum cathedras:

Inter femmeas noctesque diesque cathedras
Desidet, atque aliqua semper in aure sonat.

Et lib. XII. ep. 38.

Hunc qui femineis noctesque diesque cathedris
Incedit tota notus in urbe nimis.

Juvenal. Sat. IX.

——— *Strata positus longaque cathedra*
Munera femineis tractas secreta Calendis.

Ad femineas cathedras pertinere puto Gloss. vet. MS. Ἀγλαοίδραν, τὴν λαμπρὰν καθέδραν. Vetus Juven. Interp. *Scamnum cervicalibus stratis.* * Et in l. v. De supell. leg. recensentur. *Subsellia, cathedraria.*

Vir natus] Supra I. F. 27.

Et qui humiles nati dici locupletes student.

Simili hellenismo usus est Apulejus Apolog. *An tu ignoras, nihil esse aspectabilius homini nato quam formam suam?* Hyperides apud Rutilium Lupum II. de fig. sent. *Nonne vehementissime admiraretur, si quisquam non gratissimum munus arbitraretur, virum se natum: sed depravato naturæ beneficio in mulierem convertere se properasset.*

Rem feminarum] Anacreon εἰς γυναῖκας:

Τοῖς ἀνδράσι φρόνημα.
Γυναιξὶν οὐκ ἔτ' εἶχεν.
Τί οὖν δίδωσι; κάλλος.

Speculo vos uti volo] Plautus Epidico:

Non oris causa modo homines æquum fuit
Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum,
Sed qui perspicere possent cor sapientiæ.

Seneca Natur. Quæst. I. c. 17. *Inventa sunt specula, ut homo ipse se nosceret. Multa ex hoc consecuta, primo sui notitia, deinde & ad quædam consilium. Formosus, ut vitaret infamiam, deformis, ut sciret redimendum esse virtutibus, quicquid corpori deesset,* &c. Ælius Donatus in Adelph. Terent. *Causa inspiciendi speculi, emendatio est vultus.* Martialis IX. Ep. 17. *Consilium formæ speculum.* Plutarchus Præcept. conjug. Ὁ Σωκράτης ἐκέλευε τῶν ἐσοπτριζομένων νεανίσκων τοὺς μὲν αἰσχροὺς, ἐπανορθοῦσθαι τῇ ἀρετῇ, τοὺς δὲ καλοὺς, μὴ καταισχύνειν τῇ κακίᾳ τὸ εἶδος. καλὸν οὖν καὶ τὴν οἰκοδέσποιναν, ὅταν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχῃ τὸ ἔσοπτρον, αὐτὴν ἐν

ἑαυτῇ διαλαλεῖν, τὴν μὲν αἰσχρὰν, τί ἂν ἂν μὴ σώφρων γένωμαι; τὴν δὲ καλὴν, τί ἂν ἂν σώφρων γένωμαι; Circe apud Petronium Sat. *Nunquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco?* Mali mores καθάπερ λώβη εἰς ὡραιότατον πρόσωπον. Nicet. I. Man. Commen. * Apulejus in Apologia pro se: *An non Socrates Philosophus ultro etiam suasisse fertur discipulis suis, crebro ut semet in speculo contemplarentur? uti, qui eorum foret pulcritudine sibi complacitus, impendio procuraret, ne dignitatem corporis malis moribus dedecoraret: qui vero minus se commendabilem forma putaret, sedulo operam daret, ut virtutis laude turpitudinem tegeret. Adeo vir omnium sapientissimus speculo etiam ad disciplinam morum utebatur.*

FABULA IX. *Veris amicis*] Carsilis τί φίλος; ἀνέγκριτον κτῆμα. Vide Theon. Sophist. Progym.

FABULA X. *Periculosum est credere & non credere*] De maritorum erga uxorum casus incredibilitate, nimiaque credulitate, l. 29. D. ad l. Jul. de Adult.

Heredem se fecisse] V. C. *suffecisse*. Nonnihil hic deesse suspicor.

Simulavit iter ad villam] Vidend. Apul. Milesf. IX.

Ætatem adultam servans diligentius] Sic Catullo, puella *Adservanda nigerrimis diligentius uvis*.

Tentat in tenebris caput] Arnob. V. *Altitudinem dormientis & matris patientiam tentans.* Virgilius II. Æneïd.

——— tentare latebras.

Tentare, *tatonner*, quod cæci faciunt. Sic Plin. de cochleis, quæ oculis carent, *corniculis prætentant iter*.

Nihil respiciens dum dolorem vindicet]

* ——— *Exigit autem*

Interdum ille dolor plus quam lex ulla dolori Permisit. ——— Papinianus in l. XXII. Ad leg. Jul. de adult. *Mariti calor & impetus facile decernentis fuit refrenandus.* Alexander A. in l. IV. Cod. eod. *Inconsultum dolorem* vocat: & tamen addit: *Nox & dolor justus factum ejus relevant.*

Sanctamque uxorem] Martial. Epig. 72. l. XI.

Non ille sancta dulce Tybur uxoris.

Et sæpe in vetustis sepulcrorum inscriptionibus, VXORI SANCTISSIMAE.

Sopita primo qua nil somno senserat] In Epitaphio Miellæ lib. III. Epigr. vet.

Irrumpit gladio conjux: heu victa sopore,
Vix sensi armatas in mea fata manus.

Romamque pertraxerunt ad centum viros] * Hinc discimus, etiam capitales causas apud Centumviros fuisse agitatas; ut ex iis, quæ apud Quintilianum leguntur lib. IV. *Jam quibusdam in judiciis*,

diciis, maximeque capitalibus, ut apud Centumviros, ipsi judices exigunt sollicitas & accuratas actiones.

Stant patroni fortiter] Infra :

— *pro judicio dum stant erroris sui.*

Cic. & Victorin. I. Rhetoric. *mendaci oratione contra veram causam stare.* Vid. Donat. ad illud Terent. Phorm.

— *ni hæc ita essent cum illo haud stares Phædria.*

Ut adjuvaret jurisjurandi fidem] Nimirum judices pronunciaturi, se ex animi sententia facere profitebantur. Fab. Decl. CCCXII. * Quintilianus lib. 5. cap. 11. *Rogandi etiam sunt judices, ut rem potius intueantur ipsam, quam jurijurando alieno suum donent.* & cap. 6. ubi de jurejurando: *At is, qui defert, agere modeste videtur, quum litis judicem adversarium faciat, & eum, cujus cognitio est, onere liberet: qui profecto alieno jurejurando stare, quam suo, malit.* Judices, antequam judicarent, in leges jurare consueverant, inquit Asconius in II. Verr.

Subtiliter limasset] Lucretiani Codices MS. lib. III.

Floriferis ut apes in saltibus omnia limant.

Glossæ veteres: *Limatur, Rimatur, Terit*, Ζητεῖ. Vellem viros doctos hæc subtilius limasse.

Non evertissent scelere funesto domum] * Ejusdem modi est ille apud Quintilianum dolor lib. VII. cap. 4. *Nec fuit in causa mortis solum adolescentium factum, sed credulitas senis, & in dolore ferundo infirmitas. Denique si fortior fuisset, aut prudentior, viveret.* Lucianus: πολλαὶ δὲ καὶ φιλίαι συνεκόπησαν, καὶ οἶκοι συνεχύθησαν ὑπὸ τῆς κατὰ τὰς διαβολὰς πιθανότητος.

Nec tamen credat statim] Petron. Satyr. *Nunquam recte faciet, qui cito credit.*

FABULA XI. *Eunuchus litigabat*] Sexus humanus secundum naturam in marem ac feminam tribuitur: præter naturam vero in Hermaphroditum & Eunuchum: Ac Hermaphroditus quidem, etsi neque mas neque femina dici vere possit, tamen & mas & femina videri potest. Aristophanes in Convivio Plat. Androgynum quasi tertium sexum ex utriusque participatione compositum fuisse docet, τρίτον καὶ κοινὸν ἀμφοτέρων. Hanc vero participationem Paul. Ægineta lib. VI. utrique sexui magno dedecori esse ait: πολλὴν παρέχειν ἀπρέπειαν ἀμφοτέροις τοῖς γένεσιν. Nempe sexuum inverecundam confusionem præfert. Qua de re exstant apud Trallianum Phlegontem versus pag. 77. Enimvero deterior multo Eunuchi conditio est. Nec enim vir, neque mulier, nec utrumque, sed plane nihil est. Sic Plautus Milite glor. exsectum, *nihili factum vocat.* Hermotimus apud Hero-

Herodotum Urania nimiam Panionio impietatem exprobrans ejulando miserabili voce ita loquebatur. Ὦ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε. τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν ἐμῶν τίς σε προγόνων ἐργάσατο, ἢ σε, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι. Lucianus Eunucho: πολὺς ἦν περὶ τούτου λόγος, οὔτε ἄνδρα οὔτε γυναῖκα εἶναι τὸν εὐνοῦχον λέγοντος, ἀλλά τι σύνθετον καὶ μικτὸν καὶ τερατῶδες, ἔξω τῆς ἀνθρωπείας φύσεως. Diogenes Demonico, in Epist. Theophylacti Simocatæ: Τὸ τεχνητὸν γύναιον, τὸ διγενὲς ἡμιάνδριον, τὸ παρὰ τῇ φύσει κατὰ μηδὲν ἐντελὲς, ὑβριστὸν λυδὸς εὐνοῦχος. Nimirum Eunuchos *quasi a consortio humani generis extorres, ab utroque sexu aut natura origo, aut clades corporis separavit*, ut ait Mamertinus Panegyric. Julian. Cyrillus spadones, sive Eunuchos, esse ait τερατόμορφα πρόσωπα, ψυχοκτόνους καὶ σωματοφθόρους, καὶ τῆς φύσεως παραχαράκτας. λοιμοὺς τῆς φύσεως καὶ τοῦ γένους. Unde merito Eunuchi mulierum amatores, qui nihil tamen possunt, *Nebulones* & *μάταιοι* dicti. Vetus Glossarium: Μάταιος, *inanis, cassus, vanus, nebulo.* Terent. Eunuch. *Sane quod tibi nunc vir videatur esse, hic nebulo magnus est.* Porro Eunuchi vel nascuntur, vel fiunt. Qui nascuntur, Spadones: qui fiunt, Castrati. Glossæ veteres: Εὐνοῦχος ἀπὸ φύσεως, *Spado*: Εὐνοῦχος ὁ ἐκ τομίας, *Castratus*. Nascuntur, vitio aut debilitate parentum, fiunt, arte, casu, insidiis, sponte. Arnob. v. Catull. de Aty. Plinius lib. xɪ. cap. 48. De spontanea exsectione Lucianus, Syria Dea. Varro, Lege Mœnia: *Si qui patriam majorem parentem extinguit, in eo culpa: quod facit pro sua parte, is qui se eunuchat, aut aliqua liberos producit.* Sæpenumero tamen cogebantur à principibus medici facere eunuchos. Adeoque ars ipsa, cujus erat præcipua cura naturalem corporibus statum habitumque conservare, aut læsum reparare ac redintegrare, in maximum naturæ totius armata est detrimentum. Paulus Ægineta querebatur: Σκοπὸν ἐχούσης τῆς ἡμετέρας τέχνης ἀπὸ τοῦ παρὰ φύσιν ἐπὶ τὸ κατὰ φύσιν ἐπάγειν τὰ σώματα, τῆς ἐναντίας ὁ εὐνουχισμὸς ἐπαγγελίας τετύχηκεν, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἄκοντες πολλάκις ὑπό τινων ὑπερεχόντων εὐνουχίζειν ἀναγκαζόμεθα, &c. Petron. Satyr.

Persarum ritu male pubescentibus annis
Surripuere viros.

Sic pueri puellæ fiebant, & puellascebant, & contra. Varro, Baiis: *Quod non solum innubæ fiunt communes; sed etiam veteres puerascunt, & multi pueri puellascunt.* Hæc autem improba in Eunuchis luxuria tandem Romanorum Impp. legibus coërcita. D. Hadrianus, ne spadones fierent, pœna legis Corneliæ de sicariis irrogata, rescripto cavit. l. ɪv. D. ad leg. Corn. de Sic. Constantinus, viros exsecantes capitaliter puniri voluit. l. ɪ. C. de Eunuch. Justinianus talionis lege agere permisit, ut illud idem,

idem, quod aliis feciſſent, ipſi paterentur. Novel. CXLII. Ovidius Eleg. III. Amor. II.

> *Qui primus pueris genitalia membra recidit,*
> *Vulnera, quæ fecit, debuit ipſe pati.*

Quam pœnam, veluti civilem ac legitimam, Hermotimus in Panionium, a quo fuerat exciſus, ſtatuebat, hoc ſuperdicto: ὥστέ σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην. Simulque Panionium proprios filios emaſculare juſſit, ipſosque deinde patri virilitatem eripere coëgit. Nempe ut cædem cæde ulciſceretur. Emaſculationem ac deteſtationem φόνους vocat Juſtinianus d. Nov. Et eunuchiſmo homicidium committi Apoſtolici canones ſanciunt. Balſam. & Photii Nomocan. Tit. I. c. III. Quippe Eunuchi ſibi ipſis ſupervivunt. Nam quaſi vitam ſimul cum viro amittunt, ac toti in parte una pereunt. Apulejus Mileſ. VII. *Tali ſententia mediis Orci manibus retractus, ſed extremæ pœnæ reſervatus, mœrebam, & in noviſſima parte corporis totum me periturum deflebam, inedia denique continua vel præcipiti ruina, memet ipſe quærebam extinguere; moriturus quidem nihilominus, ſed moriturus integer.* Hinc manifeſtarios mœchos ejus conditionis, ut jure occidi potuiſſent, contumelia adficere permittebatur. l. Nec in ea. §. Sed qui occidit. D. ad l. Jul. de adult. puta raphanis & mugilibus forare, ut apud Catul. & Juvenal. προτείνειν ἐκείνοις τὴν ἐπὶ σκόλοπος ἀπαιώρησιν, Nicet. Chon. Item licebat eos viro ſpoliare. Quo referendum illud Phædri.

> *Id demum eſt homini turpe, quod meruit pati.*

Nimirum ut, per quæ peccavit, per eadem puniatur. Quomodo & legiſlatoris τοὺς πατροτύπτας χειροκοποῦσι, iis qui patrem ſuum pulſaverant, manum amputabant, quæ triſte occidendi patris miniſterium patraverat, ut notat in allegoriis Homericis Heraclides Ponticus: καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν ᾧ ἡμάρτανον ἐν μέρει τοῦ σώματος, τούτῳ καὶ κολασθῆναι. Artemidor. Dald. I. Oneiroc. Hinc emendandus & explicandus, contra Dion. Lambinum, Plautus, Milite glor. Sce. ult.

> *Et ſi inteſtatus nunc abeo hinc, bene agitur pro noxia.*
> PE. *Quid ſi id non faxis?* PU. *ut vivam ſemper inteſtabilis.*

Mœchis virum exſectum collo per ludibrium ſuſpendebant. Plaut. Ibid.

> *Quin jamdudum geſtio mœcho hoc abdomen adimere,*
> *Ut faciam quaſi puero in collo pendeant crepundia.*

Hæc de marium exſectione. In feminis duæ quaſi ἐνευνουχισμοῦ rationes. Una eſt νυμφοτομία. Nam in locis muliebribus aliquando νύμφη ultra modum, καὶ εἰς ἀπρέπειαν αἰσχύνης protuberat.

berat. Eaque etiam parte mulieres ὀρθιάζουσιν ἀνδράσιν ὁμοίως, καὶ πρὸς συνουσίαν ὁρμῶσι. Huic vitio sectione remedium. Vid. Ægineta VI. cap. 80. Altera est μαστοτομία Sic Amazones viriles videbantur. Et apud Arnobium, ut Atys se viro, sic ejus amica mammarum honestate sese privavit. Uterque scilicet inguina sibi demessuit. Nam papillæ inguen dicitur. Lucilius:

Inguen ne existat papulæ, tama, ne boa noxit.

Sueton. Tiberio c. 44. *Nondum lacte depulsos inguini, ceu papillæ, admoveret.* Inguen stantis papillæ ἀκρομάσθιον Inguina papularum exstantia habere ὑπερμαζᾷν, τοὺς μεγάλους μασθοὺς ἔχειν. Vela & fasciæ, quibus extumidæ opprimuntur papillæ, σπαδονίσματα μαστῶν: *Spadonatus mammarum*, in Epigrammat. Vid. Suid.

Damnum insectatus est] Martialis IX. Epigr. 7.

Virilitatis damna mœret erepta.

Juvenalis Sat. XII.

— *Cupiens evadere damno Testiculorum.*

Amissi corporis] Sic Ulpian. l. 4. D. ad l. Cornel. de Sic. *amittere virilitatem. Amissa* dicuntur ea, quæ corrupta alicui relinquuntur, scissa forte vel fracta. Ulpian. l. IV. D. vi bon. rap.

Corporis] Pari significatione dixit Petronius: *Curavi diligentius noxiosissimum corpus.*

Integritatem &c.] Ancipiti sensu hæc intelligenda, & sedulo legendus Xenophon. VIII. Κύρ. παιδ.

Testes] Μάρτυρες. Item ὄρχεις, δίδυμοι. ἐρωτικὸν ζεῦγος ἑκατέρωθεν κρεμάμενον. Lucian. Amorib.

FABULA XII. *Pullus ad margaritam*] Jo. Camerarius p. 172.

Hoc si quis pretii &c.] Legendum videtur, *o si quis, &c.*

Olim rediisset ad splendorem maximum] Nimirum si in mundo cultuque muliebri fuisset. Nam circa margaritas ardebat insana mulierum superbia. Imo puellularum infantiam pertusa aurium lamina scrupuloso oneri ferendo præparabant. Unde gravis apud Tertullianum querela lib. de Cultu fem. *Scrupulosa Deus auribus vulnera intulit, & tanti habuit vexationem operis sui, & cruciatus infantiæ tunc primum dolentis. ut ex illis jam ferruminati corporis cicatricibus grana nescio qua penderent. Grana* vocat scrupulos sive lapillos, quales *Elenchos* mulierculæ Romanæ appellitabant, magnitudine præcellentes. Glossæ veteres: *Uniones*, μαργαρῖται μεγάλοι, μονόκοκκοι. Item. Μαργαρῖται μεγάλοι, *Margaritæ Elenchi.* Juvenalis Sat. VI.

Auribus extensis magnos commisit Elenchos.

Plinius x. c. 35. *Proceribus sua gratia est, elenchos appellant fastigiata longitudine alabastrorum figura in pleniorem orbem desinentes.* Petron. Sat.

Quo

Quo Margarita cara tribacca Indica?
An, ut matrona, onerata faleris pelagiis,
Tollat pedes indomita in strato extraneo?

Uniones & margaritæ, *Elenchi*: puta; quia erant quasi indices, tituli, & quædam veluti signa, propter proceram & indicis instar subjectam figuram. Unde & mulieres Romanæ dicebant, *lictorem feminæ in publico unionem esse*. Plin. ibid. Fallitur autem Stephanus, qui *Elenchum*, *Indicem* latine recte dici negat. c. IIX. Admonit. de Abus. ling. Græc.

FABULA XIII. *Fuci inertes*] Jo. Tzetzes Hist. Chiliad. IIX.

Κηφῆνες ζῶα σύντροφα τῶν μελιττῶν τῷ γένει.
Μελισσαῖς ὑπεργεῖ, ταύταις ὑδροφοροῦντα,
Μέλι δὲ οὐκ ἐργάζεται.

Idem:

Philes: Πόνους μελισσῶν τρυχόντας καὶ καμάτους.

Περὶ ἀργῶν μελισσῶν:
Ἀργὸν δὲ ταύταις ἄλλο συμβιοῦν γένος,
Ἐφίπταται μὲν τῇ χλιδῇ τῶν ἀνθέων,
Ἀδύνατόν ἐστι δὲ καὶ γλυκὺ πλάττειν μέλι,
Σύναίρεται δ' ὂν ἐξ ἀμίσθου φροντίδος
Τῇ τῶν φιλεργῶν πανταχῇ περιστάσει, &c.

Non inconveniens corpus, & par est color] * Plinius XI. *Sunt autem fuci sine aculeo velut imperfectæ apes, novissimeque a fessis & jam emeritis inchoata, serotinus fœtus, & quasi servitia verarum apum.*

FABULA XIV. *Ludentem Æsopum*] Julianus Imp. Cæsaribus: Ἐγὼ δὲ ᾤμην τὴν παιδιὰν, ἄνεσίν τε εἶναι τῆς ψυχῆς, καὶ ἀνάπαυσιν τῶν φροντίδων. Sic Plinius lib. XXXVI. cap. XII. Æsopum *fabularum Philosophum* appellat.

Tum victor Sophus] Sic legendum censet doctissimus F. Pithœus certissima sane conjectura. Phædrus lib. IV. Græcanicam hanc vocem iterum usurpavit.

Factus periculo tum gubernator sophus.

* Pomponius lib. II. de orig. juris: *Fuit post eos maxima scientiæ Sempronius, quem populus Rom. Sophum appellavit. Nec quisquam ante hunc aut post hunc hoc nomine cognominatus est.*

Cito rumpes arcum &c.] Apulejus Misel. I. *Arcum meum & ipse vigor attendit, & oppido formido, ne nervus rigoris nimietate rumpatur.* * Amasis apud Herodotum lib. II. τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι. ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἄν,

ὥστε

ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ· μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωϋτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς ἢ ὅγε ἀπόπληκτος γενόμενος.

FABULA XV. *Dein portat onus*] Ipſe Phædrus lib. I. *Onus naturæ melius quo deponeret.* A. Gellius XII. I. *Ne æquor illud ventris irrugetur, ac de gravitate oneris & labore partus faiſcat.* Ovid. lib. II. Amor. 13.

Dum labefactat onus gravidi temeraria ventris,
In dubio vitæ laſſa Corinna jacet.

Ennodius Paneg. Theoder. *Oneratæ fœtibus matres inter familias tuas oblitæ ſexus & ponderis, parandi victus cura laborabant.* Pſyche Mileſ. v. *Creſcentes dies & menſes anxia numerat: & ſarcinæ neſcia rudimenta miratur.* Arnobius IV. *nomen virginitatis exponere, & genetricum pondera ſuſtinere.* Idem lib. III. *Gliſcentibusque per dies alvis inteſtini ponderis moroſitate cunctari.* Sic, *matrum pondera*; Sidon. Ep. XX. lib. IV. Vid. Tertull. lib. de Carne Chriſti cap. 4.

Dulcemque ſponte præſtat benevolentiam] Nimirum e mamma lac ſugendum præbuit. Clemens Alexand. Pædag. I. Πηγὴ τροφῆς τὸ γάλα· ᾧ δὴ καὶ γυνὴ δήλη τεκοῦσα ἀληθῶς καὶ μήτηρ. δι' οὗ καὶ φίλτρον εὐνοίας προσλαμβάνει. Gell. lib. XII. cap. I. Macrob. v. Satur. cap. XI.

Facit par. bon. non. neceſſitas] D. Ambroſius I. de offic. *Illi neceſſitate diliguntur, quæ non ſatis idonea atque diuturna eſt ad perpetuitatem diligendi magiſtra.*

FABULA XVI. *Cicada acerbum noctuæ convicium*] Omnino in hanc rem Libanii Sophiſtæ Declamatio κατὰ γυναικὸς λαλίας, maxime pag. 19. & ult.

FABULA XVII. *Olim quas vellent*] Hanc Phædri Fabulam prorſus imitatus eſt G. Faërnus, Fab. de Jove & Minerva. Eleganter etiam imitatur Martialis lib. I. Epig. 77.

O mihi curarum pretium non vile mearum,
Flacce Antenorei ſpes & alumne Laris.
Pierios differ cantusque chorosque ſororum:
Æs dabit ex iſtis nulla puella tibi.
Quid petis a Phœbo? nummos habet arca Minervæ.
Hæc ſapit, hæc omnes fenerat una Deos.
Quid poſſent hederæ Bacchi dare? Palladis arbor
Inclinat varias pondere nigra comas, &c.

Ædeſium Cappadocem ex Jamblichi ſchola reverſum pater objurgabat, quod Philoſophiam non ſaginantem artem didiciſſet: πλοῦτος δὲ οὐχ ὑπῆν τῷ γένει πολύς. καὶ ὅγε πατὴρ αὐτὸν ἐκπέμψας ἐπὶ παιδείαν χρηματικὴν ἐκ Καππαδοκίας ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. εἶτα ἐνδεχόμενος, ὡς θησαυρὸν ἐπὶ τῷ παιδὶ εὑρήσων, ἐπειδή ποτε ἀπα-

ἀπαιτιλθόντες; φιλοσοφοῦντα ἥσθετο, τῆς οἰκίας, ὡς ἀχρεῖον, ἀπήλαυνε καὶ ἐξεδίωκει, τί, ἔφη, φιλοσοφία ὠφιλεῖ; &c. Eunapius, Ædes.

Nihil agere quod n. p.] Infra lib. IV. *Nihil agere, quod non prosit, fabella indicat.*

FABULA XIIX. *Pavo ad Junonem*] Camerarius pag. 195.

Cantus Luscinii] Luscinius φιλόμουσος καὶ φιλόδοξος. Ælian. V. περὶ ζώων ιδ. cap. 38.

Nitor smaragdi] Pisides Cosmurgia:

> Ὦ πῶς ἰδών τις τὸν ταὼν μὴ θαυμάσοι
> Τὸν χρυσὸν, ὡς σάπφειρον ἐμπεπλεγμένον
> Καὶ τὴν πτερωτὴν ἐν σμαράγδῳ πορφύραν
> Τὰς πολυμόρφους συνθέσεις τῶν χρωμάτων,
> Ὅλας ἀσυγχύτους τε καὶ μεμιγμένας;

Philes:

> Λειμὼν γάρ ἐστιν ἡ γραφὴ τῶν ἀνθέων,
> Χρυσὸς δὲ λεπτὸς ἐγχεθεὶς τῇ πορφύρᾳ,
> Σμάραγδον ἀγνὸν ἐμφυτεύει τῇ κράσει,
> Καὶ σύνθετον φῶς, καὶ πτερωτὴν αἰθρίαν,
> Ἀκτῖσι φυσικαῖς μειδιῶσαν σύν τισι.

Theophylactus Simocata Epist. Τὸ μηδικὸν ὄρνεον ὁ ταὼς καὶ τῶν μηδῶν τὴν ὑπεροψίαν κεκλήρωται, μέγα τι καὶ ὑπέρογκον ἐπὶ τῷ κάλλει φρονῶν. τούτῳ καὶ τὴν θήλειαν ἡττᾶσθαι δοκεῖ. τὸ πτερὸν τοιγαροῦν οἷα δὴ κόμην ἀνίστησι, καὶ περιφανέστατόν τι τοῖς ὁρῶσι κάλλος παρέχεται, καὶ κυκλικὸν ἀπεργάζεται σχῆμα, καὶ τὸν οὐράνιον εἰκονίζεται κόσμον, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ πτεροῦ τὴν τῶν ἄστρων διακόσμησιν ἀναπλάττεται, καὶ τοῦτο μὲν μηδικῶν ὀρνίων ἦθος φιλόκαλον. Tertullianus lib. de Pallio cap. III. *Pavo, pluma, vestis: & quidem de cataclitis; imo omni conchylio depressior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent; & omni syrmate solutior, qua cauda jacent,* &c.

Gemmeam caudam explicans] * Plinius lib. x. *Gemmantes laudatus expandit colores, adverso maxime sole, quia sic fulgentius radiant.*

FABUL. XIX. *Æsopus domino solus quum esset familia*] * Solus quum esset τὰ πάντα, quemadmodum Sidonius Apollinaris carm. VII.

> ——— *respublica nostra*
> *Tota Camillus erat.* ———

Nam alias unicus servus *familiæ* appellatione non continetur. Ne duo quidem familiam faciunt. Ulpianus l. XL. de verb. signific. Vid. Camerar. Vita Æs. pag. 10.

Medio

Medio sole quid cum lumine] Horat. Sat. IV. lib. I.

> *Ebrius, & (magnum quod dedecus) ambulat ante*
> *Noctem cum facibus.*

Sic Diis Gentium exprobrat Arnobius lib. V. *Quod sub sole clarissimo cum lucernis & facibus orbis peragrant vastitatem.*

Hominem, inquit, quaero] Lucerna accensa homines quaerebat Æsopus, quod de Satyricis etiam dici potest. Juvenal. Sat. I. *Hæc ego non credam Venusina digna Lucerna?* Vetus interp. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia quasi lucernam admovent, & ut adurant, & ut ostendant crimina.*

FABULA XX. *Qui natus est infelix*] Compendiosius fabulam narrat Camerarius pag. 162. De Asini pelle.

Galli Cybeles] Apulejus. Milef. IIX.

Circum quaestus] * Περὶ ἀγοράς.

NOTÆ IN LIBRUM IV.

PROLOGUS.

Diligenter intuere has nanias] Synesius: προθεωρίᾳ λόγυ περὶ ἐνυπν. Ἀρχαῖον οἶμαι καὶ λίαν πλατωνικὸν, ὑπὸ προσχήματι φαυλοτέρας ὑποθέσεως κρύπτειν τὰ ἐν φιλοσοφίᾳ σπεδαῖα. Julianus Imp. Cæsaribus: Καὶ αὐτὸς οὐκ ἀτιμάζω τοὺς μυθοὺς, οὐδὲ παντάπασι ἐξελαύνω τοὺς ὀρθῶς ἔχοντας, ἀκόλεθα σοί γε φίλα τῷ σῷ, μᾶλλον τῷ κοινῷ Πλάτωνι διανοέμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ πολλὰ ἐν μύθοις ἐσπέδασαι.

Quantam sub illis utilitatem] Synesius Ægyptio: διὰ ταύταν ὁ μῦθος εἴργασται πρὸς τὸ χρήσιμον ποικιλλόμενος. Aphthonius in Æsopi vita: νεθετικὲς ἢ καὶ ὠφελιμωτάτες λόγες συνταξάμενος, προσενήνοχεν εἰς τὸν βίον προσπλέξας αλόγων ζώων κοινωνίαν, ἐν οἷς ἀνθρώπων σκολιὰ ἔργα καὶ ἤθη αὐθαίρετα, καὶ τρόπους παμποικίλους προσεικάσας, ἐν τοῖς ἐπιμυθίοις ἐδήλωσεν.

Non semper ea sunt, quæ videntur] Eunapius vita Ædesii: ὅτως ἕτερόν τι ἐςὶ τῷ νῷ θεωρεῖν, καὶ τοῖς τῦ σώματος ἀπατηλοῖς ὄμμασιν. Tertullianus Apologetico: *Cæcitatis duæ species facile concurrunt, ut, qui non vident, quæ sunt, videre videantur quæ non sunt.* Sic hominem, quem prima ratione fortem & generosum putes, secundam rationem si inspicias, ignavum & pavidum judicabis. Elegans apud Martialem ἀπόδειγμα, lib. X. Epigr. 25. De Mutio gladiatore, qui manum urere jussus præsente molesta tunica, veste ex papyro & charta pice inlita, (sic enim recte tunicam molestam

leſtam depingit, vetus Interpres Juvenalis Sat. 1. & 11X.) in qua vivus arſiſſet totus, ni imperatis paruiſſet, metu majoris illius mali manum focis imponere maluit.

In matutina nuper ſpectatus arena
Mutius, impoſuit qui ſua membra focis,
Si patiens fortisque tibi durusque videtur,
Abderitanæ pectora plebis habes:
Nam cum dicatur tunica præſente moleſta,
Ure manum: plus eſt dicere, Non facio.

Vitio gentis humanæ, pro vera ſcientia, mendacis opinionis ſpecioſam occaſionem ſæpe arripimus, quæ judicium deinde noſtrum perturbat. Deque hac emphaſi & hypoſtaſi tractatum edidit eruditiſſimus Jurisconſultus Doctor meus Bonaventura Irlandus in Pictonico Præſidatu Senator, ac eandem nunc conſiderationem bono publico plenius & uberius retractat.

Decipit frons prima] Accius Bruto:

——— *quem tu eſſe hebetem deputes æque ac pecus,*
Is ſapientia munitum pectus egregium gerat.

Plautus:

Summa ingenia in occulto latent.

Hoc ne locutus ſine mercede exiſtimer] * Plinius Cæcilius Calviſio ſuo: *Aſſem para, & accipe auream fabulam.*

FABULA I. *Muſtela cum annis*] Vid. Æſop. fab. Ἄιλουρος καὶ μῦες. Camerar. de Corvo & Vulpe pag. 215. & pag. 225. de Muſtela. Similem in modum fabulatur Mich. Glycas, Annal. 1. de Vulpecula: Λέγεται δὲ καὶ τὴν ἀλώπεκα βρωμάτων ἀπορουσαν ὑπτίαν ὡσεὶ νεκρὰν, καὶ φυσᾶσθαι. κἀντεῦθεν διογκουμένην αὐτὴν ὁρῶντα τὰ πετεινὰ ἐπιβαίνουσιν αὐτῆς, καὶ ὡσεὶ νεκρᾶς ἅπτονται. ἐκπηδήσασα οὖν αἴφνης ἡ νεκρὰ συλλαμβάνει καὶ κατεσθίει αὐτάς. Muſtela, felis, αἴλουρος. ὁ ἰδιωτικῶς λεγόμενος κάττος. Scholiaſt. Callimach. Hym. in Cerer. Vet. Gloſſ. αἴλουρος, *Felax, hac Catta.*

Retorridus] Ut Horatio, *recoctus ſcriba.*

Sæpe laqueos & muſcipula] Infelices mures:

Οἱ ζῶσι πικρῶς, κἂν συλῶσι τὰς ψίχας,
Ὅυς καὶ γαλῆ τρίζουσα, καὶ πλὰξ, καὶ βρόχος,
Καὶ παγὶς ἐξέτριψε, καὶ βραχὺ σίαρ. Phile.

* Ut ſupra, *aranea.*

Sic valeas, inquit, ut farina es, quæ jaces] * In antiqua ſepulcri inſcriptione pag. DCCX. QVISQVIS. EVM. LAESIT. SIC. CVM. SVIS. VALEAT.

FABULA II. *Fame coacta vulpis*] Babrius. Camerarius p. 157.

Nolo acerbam ſumere] Palladius Septemb. *acerbitate rigidam u-*

 vam

vam, *dixit*. *Uva acerba*, cruda, ὀμφακίζουσα. Vetus Gloss. ὄμφαξ βότρυς, *acerba uva*, *uva immatura*. Unde *vinum crucium* insuave, Lucil. Virgunculæ nondum maturæ nec ἀνδρὸς δεκτικαὶ, uvis acerbis & crudis comparantur. Ismine apud Eustathium Philosophum Amor. v. ambitiosius lasciviantem Isminiam suum alloquitur: φεῖσαι παρθενίας ἐμῆς, μὴ πρὸ τοῦ θέρους ἐκτίλῃς τοὺς στάχυας, μὴ τὸ ῥόδον τρυγήσῃς πρὸ τοῦ προκύψαι τῆς κάλυκος, μὴ τὴν σταφυλὴν ὀμφακίζουσαν, μήπως ἀντὶ νέκταρος ὄξος ἐκθλίψῃς. Nicetas Choniates Andronic. I. Καὶ παραγκαλιζόμενος ὁ πέπων τὴν ὀμφακίζουσαν, ὁ ὑπέρωρος τὴν ἡλικίαν, τὴν ὀρθότιτθον νεανίδα, καὶ ὁ ῥικνὸς τῷ χρόνῳ καὶ χάλαρος, τὴν ῥοδοδάκτυλον καὶ δρόσον ἔρωτος στάζουσαν.

FABULA III. *Auxilium petiit hominis*] * Horatius ad Fuscum Aristium fabulam narrat de equo & cervo:

Imploravit opes hominis, frenumque recepit.

Hac fabula primum usus est Stesichorus apud Himerenses adversus Phalarim, ut tradit Aristoteles cap. 20. lib. II. Rhetoric. Camerar. pag. 158.

Quam dorso levans] * Aristoteles: ἠρώτα τὸν ἄνθρωπον, εἰ δύναιτο μετ' αὐτοῦ κολάσαι τὸν ἔλαφον. ὁ δ' ἔφησεν, ἐὰν λάβῃ χαλινὸν καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτὸν ἔχων ἀκόντια.

Rediit ad hostem jactis &c.] V. C. *Redit ad hostem latus. Jactis hunc telis eques*, &c.

FABULA IV. *Narratione posteris tradam*] Vetus inscriptio Præneste.

ACCIPE POSTERITAS QVOD POST TVA SECVLA NARRES.

Quidam decedens] Hac fabella continetur elegans & subtilis τῶν ἀπόρων quæstio: cujusmodi est, quæ ab Africano proponitur l. qui quadringenta. D. ad leg. Falcid.

Oculis venantem viros] * Eodem sensu Martialis epigr. 97. lib. I.

Sed spectat oculis devorantibus draucos.

Ad alteram lanificam] Lucilius Sat. VI.

——— Thaunomeno inquit, valva, sororem
Lanificam dici siccam atque abstemiam ubi audit.

Vestem, mundum muliebrem] *Vestis muliebris*, *mundus muliebris*, *ornamenta muliebria* distinguuntur. l. 25. D. de auro, arg. mund. &c.

Lavationem argenteam] Ulpianus l. Argumento. D. de aur. arg. mun. &c. *Mundus muliebris est, quo mulier mundior fit. continentur eo specula, matulæ, unguenta, vasa unguentaria, & si qua similia dici possunt, veluti lavatio, riscus.* Errant viri docti, qui legunt, *veluti alabastrum*, &c. Concha, lavatio argentea. Sidon. Apollin. IV. Ep. 8.

Eunu-

Eunuchos glabros] Notandum Eunuchos fuiſſe in mundo muliebri. Sed cui bono mœchæ Eunuchi dati? Puta, ut delicias dicerent, flabello ventulum facerent, vanam & ſterilem libidinem ſuſcitarent. Juvenal. Sat. VI.

> *Sunt, quas Eunuchi imbelles ac mollia ſemper*
> *Oſcula delectent, & deſperatio barbæ,*
> *Et quod abortivo non eſt opus.*

Martial. VI. Epigram. 67.

> *Cur tantum Eunuchos habeat tua Gellia quæris?*
> *Pannice: vult fu. Gellia, non parere.*

Cyrillus apud Suidam: Εἰώθασι γὰρ ὡς ἀκριβῶς μεμαθήκαμεν, οὐ μόνον οἱ σπάδοντες καὶ τὰ μόρια τῆς αἰσχρουργίας ποσῶς ἔχοντες ἀσελγαίνειν ἀμέτρως, καὶ ἀκολασταίνειν ἀναιδῶς καὶ ἀκορέστως, ἀλλά γε καὶ οἱ τέλειον ἀπόκοποι καὶ ἐκτετμημένοι ταῦτα, καθάπερ οὖν καὶ οἱ ἐκ γενετῆς ἐστερημένοι ταῦτα, φεῦ τῆς ἐσχάτης ἀτοπίας καὶ φρενοβλαβείας, διὰ χειρῶν καὶ δακτύλων φθείρειν τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἀνοσιουργίαν οὕτως ἐμμανῶς κατεργάζεσθαι. Alias Eunuchi virginibus mulieribusque cuſtodes comites additi: quaſi tutius Eunuchi poſſint εὐνὴν ἔχειν καὶ φυλάσσειν. At ipſi ſæpe, ut ait idem Cyrillus, ὡς φύλακες ἅμα καὶ σωφροσύνης δῆθεν ἰνδάλματα μετὰ γυναικῶν καθεύδοντες ἀναισχύντως καὶ ἀπηρυθριασμένως αἰσχροπραγοῦσι. Optimi vero Eunuchi παρὰ τὸ εὖ νοῦν ἔχειν, καὶ ἀπηλλάχθαι τῶν ἀφροδισίων. Sic in ſacris litteris beati Eunuchi περισκόμενοι τῆς ἐπιθυμίας, οἱ εὐνουχίσαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καθαρίζοντες τὴν συνείδησιν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων. Sic ingenioſiſſimus Epiphanius Serm. Εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Joſeph virum Mariæ ἄνανδρον vocat, quaſi ſine viro. Ἐκεῖ Ἰωσὴφ ὁ ἄνανδρος ἀνὴρ τῆς Μαρίας, ὧδε Ἰωσὴφ ὁ ἐξ Ἀριμαθαίας. Nuper in vetere Gloſſario MS. legebam: Ἄνδρα ἀντὶ τοῦ μνηστῆρα. ὡς τὸ, τὸν ἄνδρα Μαρίας. Lexic. Cyril. MS. Εὐνοῦχος, ὁ ἄγαμος. Hinc emendandus Suidas: Μονότροπος, μόνος τραφεὶς, ἀγαθὸς ἀγύναιος. legendum: ἄγαμος.

Inſtrumentum ruſticum] Quidquid fructuum quærendorum, colligendorum, conſervandorum cauſſa, paratum eſt. Ulpian. l. Quæſtum eſt. ff. De inſtruct. vel inſtrum. leg.

Potrici] Sidon. lib. II. Epiſt. IX. *famulorum turba compotrix.* Terent. in Andria: *Importunitatem ſpectate aniculæ, quia compotrix ejus eſt.* Vetus Gloſſ. Πότης, *Bibax, Potax.*

Plenam antiquis apothecam cadis] Sic ſæpe apud Juris auctores, *vinum in cellis atque apothecis conditum.*

Antiquis cadis] Sic Apul. II. Aſin. au. *vini cadum in ætate pretioſi.* Qua de re plura alii notant.

Domum politam & delicatos] Fugitivum versum sic retrahe:

Seponit mœchæ vestem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, Eunuchos glabros,
Domum politam, & delicatos hortulos. *
Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,
Boves, jumenta, & instrumentum rusticum.
Potrici plenam antiquis apothecam cadis.
Sic destinata dare, &c.

* Sic apud Varronem lib. 1. de re rust. cap. 2. *regie polita ædificia.* Festus: *Depolitum, perfectum: quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.*

Delicatos hortulos] Mox ipse dicet: *venustis hortulis.*

Sic destinata] Ἀφωρισμένα.

Vitam quæ luxu trahit] Quæ luxuriose vivit, profuso & soluto in convivia & compotationes sumptu. Festus: *Luxa membra suis locis mota & soluta; a quo luxuriosus in re familiari solutus.* Idem: *Luxantur, a luxu dictum, id est, luxuriantur.* Glossæ veteres: Ἀσωτία, *luxus, luxuria, ganeum.* Ἀσωτεύομαι, *luxo, luxurior, prodigo, helluor.*

FABULA V. *Artos circum trepidarent cavos*] Horatius 1. Epist.

Macra cavum repetas artum, quem macra subisti.

Trepidarent] Callimachus Hym. in Cerer.

Καὶ τὰν αἴλουρον τὰν ἔτρεμε θηρία μικκά.

* *Capitibus cornua suis ligarant*] Quasi tufas & flammulas. Vid. Veget. lib. III. Mauricius 1. Strategic. κασσίδια ἔχοντα τυφία μικρὰ καὶ φλάμουλα κατὰ τῶν μήλων. Amplius declaravi in Gloss. Barbaro græco.

Capacis alvi mersit tartareo specu] David. Psal. v. Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν. Optatus Afer advers. Parm. II. *Unde furori vestro tanta fames innata est, ut guttura vestra sepulcra patentia feceritis? unicuique sepulcro sufficit unum funus, & clauditur: gutturi vestro bonorum funera minime sufficiunt; & adhuc patent, dum aliquos quæritis devorare.* Artemidor. Oneirocrit. 1. Στόμα ἔοικε τάφῳ· ὅσα γὰρ ἂν λάβοι τὸ στόμα, διαφθείρει καὶ φυλάττει. Principis fiscum, *Charybdis specum* vocat Pacatus Paneg. Th. A.

FABULA VI. *Parum libellum*] V. C. *Par libellum.* Scribe, *Parvum lib.* sic supra fab. 2. lib. 1. *parvum tigillum.*

Fabricasset Argus opere palladio ratem] * Apollodorus lib. 1. Bibliothec. Ἄργος Ἀθηνᾶς ὑποθεμένης πεντηκόντορον ναῦν κατεσκεύασε τὴν προσαγορευθεῖσαν ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος Ἀργώ.

Prima quæ ponti sinus] Martialis lib. VII. Epigr. 18.

Fragmentum quod vile putas & inutile lignum,
Hæc fuit ignoti prima carina maris.

Vid.

Vid. Apollodorus, I. Biblioth. p. 42. & lib. III. pag. 240. Apollonius I. Argonaut. Palæphatus de Phryxo & Helle.

FABULA VII. *Serpens ad Fabrum*] Æſopus & Camerarius eandem fere fabulam de muſtela conſcripſere.

Illa contra contumax] * Sic Martiali, *Syllaba contumax.*

FABULA IIX. *Vulpis & caper*] Æſopus fab. 4. Camerar. pag. 74.

Homo in periculum] Sic legendum puto. Vetuſti codicis ſcriptura: *In periculum ſimulac venit callidus vulpis & caper, homo ſimul ac venit in magnum periculum repperire effugium alterius, &c.*

Reperire effugium alterius quærit malo] *Non tamen ſapienti viro decorum fuerit, unde amico infamiam parat, inde gloriam ſibi recipere.* Nero apud Tacit.

Tanta bonitas eſt aquæ] Frontinus lib. I. de aquæd. *Bonitate proxima Martia.*

FABULA IX. *Peras impoſuit Jupiter*] Ammonius: Πήρα δίγμα τι ἀρτοφόρον, ὃ ἐπὶ τῶν ὤμων φέρουσιν οἱ ποιμένες.

Propriis repletam vitiis poſt tergum dedit] * Catullus:

——— Suus cuique attributus eſt error:
Sed non videmus, mantica quod in tergo eſt.

Perſius Satyr. IV.

Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

B. Auguſtinus in Pſal. L. *Non poſui*, inquit, *poſt dorſum meum, quod feci. Non intueor alios oblitus mei. Peccatum meum ante me eſt, non poſt me*, &c.

FABULA X. *Ipſumq. compilavit ad lumen ſuum*] * Tale eſt illud Plinii lib. I. *Alii in ipſo Capitolio fallunt, & fulminante pejeranti Jove.*

FABULA XI. *Opes inviſæ merito ſunt forti viro*] Onoſander Strateg. cap. I. Ἡ δ' ἀφιλαργυρία δοκιμασθήσεται καὶ πρώτη. τοὺς γὰρ ἀδωροδοκήτους καὶ μεγαλόφρονας προΐστασθαι τῶν πραγμάτων αὐτὴ παραιτία. Πολλοὶ γὰρ κἂν διὰ τὴν ἀνδρίαν ἀσπίσι πολλαῖς καὶ δόρασιν ἀντιβλέψωσιν, περὶ τὸν χρυσὸν ἀμαυροῦνται.

FABULA XII. *Recte loqui*] *Recta verba*, Avien. fab. XXVI.

Nam quamvis rectis conſtet ſententia verbis,
Suſpectam hanc rabidus conſiliator habet.

Rectus ſermo, Arnob. V. *Ubi enim dicitur in unius materia corpore pars eſſe allegorice ſcripta, indubitabili altera ſermone rectoque.* Idem: *Nam quoniam rectas accipere lectiones pudet.* Seneca Controverſ. Proœm. *Non placebat illi orationem inflectere, nec unquam recta via diſcedere.* Paulo poſt: *Summam quidem eſſe dementiam detorquere orationem, cui rectam eſſe liceret.* Am. Marcellin. XVII. *His literis diu libratis, recto pectore (quod dicitur) conſide-*

fiderateque responsum est. &c. *Recte loqui*, Romana simplicitate loqui. Floridus:

Cive Romano per orbem nemo vivit rectius.

Recte ἁπλῶς, ἀδόλως. Sincere. Sic Martiali *recta fides.*

FABULA XIII. *Postquam lavare*] Improbi Phædri improbuli versus. In iis autem fragmentum fabulæ, quæ hujusmodi fortasse fuit. Nefaria hominum libido fœdæ veneris propudiosa diverticula excogitabat. Adeoque virorum & mulierum ori turpiter illudebat. Rogavit aliquis senem Æsopum, Quæ ratio abominandæ illius lasciviæ? Respondit Æsopus: Prometheum quondam pocula in veretrorum pudendam formam è luto finxisse; his poculis bibisse mulieres, ita, postquam lavare cœpit penis tentio affixione veretri linguam mulieris, adfinitatem traxit inde obscœnitas. Nimirum inde homines ore morigero corvorum coïtum imitati sunt. Sic in Parrhasii tabula *Meleagro Atalanta ore morigerabatur.* Sueton. Tib. cap. 44. Immo & viri hac etiam parte effeminati. Calenus in Cic. pro Anton. apud Dionem XLVI. καὶ προσέτι τὸ στόμα αὐτῦ διαβάλλειν ἐπιχείρησε, τοσαύτῃ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ πάντα τὸν βίον χρώμενος, &c. Sic Demosthenes, *parum vir, ore quoque polluto dicebatur.* Gell. I. cap. 5. & ita permultos notat passim Martialis. Hæc igitur obscœnitas adfinitatem a turpibus poculis traxit. Per obscœnitates enim bibebant. Plin. Procem. lib. XXXIII. *Auxere & artem vitiorum irritamenta. In poculis libidines cælare juvit, ac per obscœnitates bibere.* Juvenalis Sat. II.

——— *Vitreo bibit ille priapo.*

Sic turpia poculorum emblemata. Juven. Sat. IV. vet. Interp. Item Martial. lib. 8. de phiala Rufi. Imo edebant obscœnitates. Martial. lib. XIV. Ep. 69.

Si vis esse satur, nostrum potes esse priapum:
Ipsa licet rodas inguina, purus eris.

Item lib. IX. Ep. 3.

Illa siligineis pinguescit adultera cunnis.

Fames pro libidine oris, Juven. Sat. IV. vet. Interp. Huc etiam pertinet Epigramma de Galatea in vase lib. IV. Epigr. vet. pag. 159.

Fulget, & in patinis ludit pulcerrima Naïs,
Prandentum inflammans ora decore suo.
Congrua non tardus diffundat jura minister,
Ut lateat positis tecta libido cibis.

Hæc hodie quoque fiunt: sed apertius indicare non sustinet pudor. Fescenninis relinquo. Ceterum Phædrus hac fabula Tiberii libidines notat: illud maxime, *quod solebat pueros primæ teneritudinis inguini ceu papillæ admovere.* Item Atellanicum illud: *Hircum vetulum capris naturam ligurire.* Vide Sueton. cap. 43. 44. 45. 46.

Lava-

Lavare] Nihil mutandum. Hanc enim & sequentem fabulam indiligentius tractando pene corruperant.

Penitentia] Ita V. C. *Tentia*, ut *Tentio*. Vetus Glossarium: *Tentio*, Τάσις. Item: *Distentione*, διάτασις. Ut inde *penitentia*, fit penis tentio, αἰδοίου τάσις. Vetus Interp. Juven. Sat. XI. *Extenditur ad venerem puellis saltantibus.* Sic Martial. *tendere alutam.* Priap. *tenta vena.* Item *tentigo*. &c.

FABULA XIV. *Rogavit alter*] Hinc manifesto patet præcedentem fabulam de Prometheo quoque fuisse.

Alter] Quispiam, nescio quis.

Tribadas] *Tribades*, mulieres, quæ mutuo norunt lascivire, atque ut ait Martialis:

——— audent inter se geminos committere cunnos.

Τέρμασι καὶ ταῖς περιφερείαις τοῦ βυζῶνος συντρίβειν τὸ σῶμα. Sic opus venereum M. Antoninus lib. de vita sua, vocavit παράτριψιν καὶ ἔκκρισιν. Sic Phrynico, πορνοκόπος, πορνότριψ. Vid. Platon. Σύμποσ. * Soranus Ephesius flagitium istud malignæ ac fœdissimæ mentis passionem esse ait.

Molles mares] * Cælius Aurelianus cap. ult. lib. IV. *Molles sive subactos.* Rutilius Lupus ex Hyperide: *Quid si tandem, judices, apud ipsam naturam hanc causam agerem? Atque ita divisit muliebrem virilemque personam, ut suum cuique opus atque officium distribueret. Et ego hunc ostenderem, muliebri ritu esse suo corpore abusum. Nonne vehementissime admiraretur, si quisquam non gratissimum munus arbitraretur virum se natum? sed, depravato naturæ beneficio, in mulierem convertere se properasset.*

Idem Prometheus auctor vulgi fictilis] Symmachus Epist. 33. lib. IV. *Patere igitur, ut homullus Promethei manu factus mandare cessem papyro, quæ dudum in vatum foliis non leguntur.*

Vulgi fictilis] Tertullianus lib. de carne Christi c. 9. *Ipsum certe corpus hoc nostrum, quod de limo figulatum etiam ad fabulas nationum transmisit.*

Simul offendit ad] Pub. Syrus:

Fortuna vitrea est: tum quum splendet, frangitur.

Partes veste quas celat pudor] Arnob. v. *Partes illæ, quas pudor communis abscondere, quas naturalis verecundiæ lex jubet*, &c. Partes illæ *pudenda* vulgo, *velanda* corporis, & *verenda*, Plinio Epist. 14. lib. III. & 24. lib. VI. *reverenda*, Arnobio lib. v. ubi de Boubone. Tegebantur olim etiam in lavacro, *ne vel illic, ubi nudum totum erat corpus, hujusmodi portio intecta esset.* D. Ambros. I. Offic.

Ad cœnam est invitatus] Anceps intellectus: vel ad cœnam est vocatus à Libero: vel, inter cœnandum vino plusculum indulsit. Plautinus Sosia de Nocturno:

Mira sunt, nisi invitavit sese in cœna plusculum.

Lucilius in Sat. *Pulcre invitati acceptique benigne. Invitati*, repleti.

 Vid,

Vid. Non. *Invitare*, ad cænam, quasi ad vitam, vocare. Contra, *Devitare*, nolle cum aliquo vivere. Allusit ad priscum significatum Vincentius Lirinensis Commonit I. *Quid est devitare? cum hujusmodi nec cibum sumere.* Sciunt erudituli omnes, *evitare* veteres dixisse pro, vitam auferre & eripere.

Inrigatus multo venas nectare] Lycon apud Rutil. Lupum I. de fig. Sentent. *Plenus crapula est experrectus, primum oculis mero madidis, humore obcæcatis, visu gravidis, lucem constanter intueri non potest: deinde confectis viribus, utpote cujus venæ, non sanguine, sed vino sunt repletæ, &c.* Satyr. *Hesterno inflatum venas de more Lyæo.* * Virgil. Ecloga VI.

> *Silenum pueri somno videre jacentem,*
> *Inflatum hesterno venas, ut semper, Iäccho.*

Tum semisomno corde & errore ebrio] Martialis lib. XIX. epigr. CLXXXII.

> *Ebrius hæc fecit terris puto monstra Prometheus,*
> *Saturnalitio lusit & ipse luto.*

Applicuit virginale] Attigit hanc fabulam Lucianus in Prometheo: Δέδια τοίνυν μὴ αὖθις ὅμοιόν τι τῷ Προμηθεῖ τῷ σῷ πεποιηκὼς φαίνωμαι, τὸ θῆλυ τῷ ἄῤῥενι ἐγκαταμίξας, καὶ δι' αὐτὸ δίκην ὑπόσχω. Comœdiam scilicet cum Dialogo miscuerat, & quasi connubio junxerat.

Virginale] Vetus Poëta apud Festum in Mundo: *Cum virginali mundo clam patre* Cum feminali lauto & puro. Solinus Polyhist. c. III. *Feminis perinde est infausta nativitas, si consertum virginal fuerit. Consertum virginal*, ut *mulier arta*. L. Quæritur. §. mulierem. De ædil. edicto. *Obsignata natura*, Cicer. II. de Divinat. * Solinus, *Concretum virginale* dixit, quod Plinius lib. VII. dixerat *concretum genitale*.

Pravo fruitur gaudio] Ovid.

> —— *Veneris da gaudia flenti.*

Petron. *pertrectavi gaudio spoliatum torum.* & passim ibid.

FABULA XVI. *Vexata navis*] Sic Virgil. *vexata ratis*, raptata, huc atque illuc distracta. Gell. II. cap. 9. Macrob. Sat. VII. cap. 6. Nec obstat Servius qui Virgilio ταπεινῶσιν quandam confingit. nam valde κυρίως Scylla *vexare* dicitur, cum *vexare* Græci dicant, σκῦλαι. Glossæ veteres: *Vexat*, ὀχλεῖ, σκύλλει, χειμάζει *Vexare*, σκῦλαι. *Vexatio*, σκυλμός. *Vexatus*, καταπονηθεὶς, σκυλεὶς. *Vexo*, καταπονῶ, σκυλεύω. Vid. Gell. lib. II. c. 6.

Factus periculo tum] Dio XLIV. τοῦτο γάρ τις μόνον τῶν κακῶν ἀπόναιτο τὸ μηδὲν αὖθις ὅμοιον σφίσι παθεῖν φυλάξασθαι. Vid. Onosand. Strat. c. 36.

Totamque vitam miscet dolor & gaudium] Ovidius:

> —— *Usque adeo nulla est sincera voluptas:*
> *Sollicitumque aliquid lætis intervenit.*

FABULA

FABULA XVII *Canes legatos*] Similem refert fabulam Camerarius de Afinis pag. 133. Videndus etiam Martial. de Æthonte lib. XII. Ep. 78.

Furfuribus consperfum panem] Juven. Sat. VI.

——— tantine injuria cænæ?
Tam jejuna fames, cum possis honestius illic,
Et tremere & sordes farris mordere canini.

Vet. Interp. *Panis sordidus canum est.* * Pacuvius: *Qui apud te quasi servus est caniceum panem.* Festus: *Canica furfures de farre, a cibo canum vocata.*

Maximam explerent famem] Plautus Sticho:

——— At ego non pauxillulam in utero gesto famem:
Verum hercle multo maximam & gravissimam.

Scrutantur escam in stercore] Supra: *Trivio conceptus, & educatus stercore.* Martialis I. Epig. 84.

Os & labra tibi lingit Manneia catellus,
Non miror, merdas si libet esse cani.

Timentes concacarunt] Laxamentum ventris comitatur timorem, quia musculi, quibus claudebantur retrimentorum meatus, fugientis introrsum animæ virtute deserti laxant vincula, quibus retrimenta usque ad digestionis opportunitatem continebantur. Sic Lucio rabioso canum circumstantium latratu nimis attonito. & simul dolore plagarum alvus artata & lubrico fluxu saucia, fimo fistulatim excusso suppetias tulit. Milef. IV. Juvenalis Sat. XIV.

——— & trepidum solvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita.

Vid. Macrob. Sat. VII. c. XI. Gell. XIX. c. 4. Aristot. Problem. * Sic Martialis de Æthonte lib. XII. epigr. 78.

Multis dum precibus Jovem salutat,
Stans summos resupinus usque in ungues,
Æthon in Capitolio pepedit.

Futiles] Toti hac illac effluentes, qui ventrem suum continere non poterant.

Non veto dimitti, verum cruciari fame] * Tale est illud Juvenalis Sat. VI.

——— quum furem nemo timeret
Caulibus aut pomis, & aperto viveret horto.

Verum cruciari fame] * Neque alia fuit Æthontis illius pœna, qui, dum Jovem salutat, sub centunculo forte crepuerat. Martialis prædicto epigr.

Riserunt comites: sed ipse divûm
Offensus genitor, trinoctiali
Adfecit domicenio clientem.

FABULA XVIII. *Serpens*] Æsop. Camerarius pag. 200.

Qui fert malis auxilium] * Basilius Imp. ad Leonem F. ὁ τοῖς κακοῖς εὐεργετῶν ἐγκόλπιον ἔχει τὸν ὄφιν, ἐν καιρῷ μὲν θαλπόμενον, ἐν καιρῷ δὲ τὸν εὐεργέτην ἰοβόλῳ δήγματι ἀμυνόμενον.

FABULA XIX. *Dis est iratis natus*] Festus: *Dirus*, *Dei ira natus*. Gloss. vetus: Θεοχόλωτος, *Deïratus*. Seneca in ludo Claudii: *Videte corpus ejus Diis iratis natum*. Juvenalis Satyra IX.

Dis ille adversis genitus, fatoque sinistro.

Quid mente cæca miserum torques spiritum] * Rutilius Lupus ex Hyperide: *Nam qui parcus est, utitur eo, quod satis est: tu contra, propter avaritiam, quo plus habes, magis eges. Ita non tam diligentiæ fructus, quam inopiæ miseria te consequitur.*

Cælum fatigas sordido perjurio] Sic Horat. I. Carm.

- - - prece, qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?

FABULA XX. *Quid judicare cogitur* &c.] Ita vetus codex. Antea legebatur:

Quid judicare cogitet, &c.

FABULA XXI. *Mercede accepta laudem victorum canens*] * Habes exemplum apud Aristotelem III. Rhetor. cap. 2.

Sermone ab ipso cognitum] Petron. Sat. *Ex præscripto ergo consilii communis, exaggerata verborum volubilitate, unde aut qui essemus, haud dubie credentibus indicavimus.*

Ad se recepit] *Ad se*, apud se. Supra lib. III. f. 4. *pendere ad lanium*. l. IV. 7. *Serpens ad fabrum ferrarium.*

Recepit] Supra lib. III. proœmio: *Fastidiose tamen in cœlum recipior*. Alibi: *Ægre recepti. Cælo receptus. Me copiosa recepit incolumem domus.*

Tabulam suam porrigunt] De tabula naufragorum Petron. Pers. Juvenal. Martial. &c. Naufragia picta misericordiam movent: imo timorem incutiunt. Cur. Fortunat. *Pictor naufragia pinxit & publice proposuit, nemo navigat, reus est Reip. læsæ.*

Rogantes] Mendicantes. Martialis:

A matre doctus nec rogare Judæus.

Idem:

Interque raucos ultimus rogatores.

Juvenal.

- - - Mersa rate naufragus assem
Dum rogat.

FABULA XXII. *Mons parturiens*] Horat. lib. de Arte. Fabulator ille nescio quis:

Terra tumet, tumor ille gemit, gemituque fatetur
Partum, pene perit sexus uterque metu.
Dum tumeat tellus, monstrat se monstra daturam.
Dicunt, & trepidant & prope stare timent.

In

In risum timor ille redit. Nam turgida murem
Terra parit. Jocus est, qui timor ante fuit.
Sæpe minus faciunt homines, qui magna minantur.
Sæpe gerit nimios causa pusilla metus.

Magna cum minaris, extricas nihil] Petron. Satyr.
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minentur.
Theophyl. Simoc. Euriades Cimoni: Ἐπαγγέλλεις πολλὰ, καὶ πράττεις ὀλίγα, καὶ τὴν γλῶτταν ἔχεις ὑψηλοτέραν τῆς πράξεως.

FABULA XXIII. *Formica & musca*] Aphthon. in fab. Theoph. Simoc. Ep. 1.

Exta prægusto] Lucianus: Οἱ ὀψοποιοὶ ταύτῃ τὰ ὄψα ἡδύνουσι, καὶ βασιλέων αὐτῶν προγεύεται, καὶ ταῖς τραπέζαις ἐμπεριπατοῦσα συνεσθίεται αὐτοῖς, καὶ συναπολαύει πάντων.

Casta delibo oscula] Lucianus: Καὶ τὸ δῆγμα δὲ αὐτὸ, καὶ ἡ τοῦ αἵματος ἐπιθυμία οὐκ ἀγριότητος, ἀλλ' ἔρωτός ἐστι σημεῖον καὶ φιλανθρωπίας. ὡς γὰρ δυνατὸν ἀπολαύει καὶ τοῦ κάλλους τι ἀπανθίζεται.

Laboro nihil, atque optimis rebus fruor] Lucianus: Ἀργὸς δὲ αὐτὴ καὶ ἄνετος οὖσα τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων πονούμενα καρποῦται, καὶ πλήρης αὐτῇ πανταχοῦ τράπεζα.

Granum in Hiemem] Pisidas: Πρόσελθε μύρμηξ σιτοκλέπτης, ἐργάτης, &c.

Mori contractam] Muscæ vita brevissima. Lucian. Καὶ μέντοι ὠκύμορος οὖσα, πάνυ γὰρ εἰς στενὸν ὁ βίος αὐτῆς συμμεμέτρηται.

FABULA XXIV. *Victori laudem cuidam pyctæ ut scriberet*] * Quintilianus lib. XII. *Quum pugili coronato carmen, quale componi victoribus solet, mercede pacta scripsisset.*

Pyctæ] Pugili. abecedariis notum. * Sic apud Columellam: *Gallinaceus pyctes*. Apud Senecam initio libri IV. Nat. quæst. *Apollonius pycta*. Apud Plinium lib. 7. *Euthymus pycta.*

Usus poëtæ, ut moris est, licentia] * Quintilianus: *More poëtis frequentissimo digressus, in laudes Castoris & Pollucis exierat.*

Excitat Simonidem] Sueton. Aug. cap. 4. *cum spectaculo ludorum gregarium militem in XIV. ordinibus sedentem excitari per apparitorem jussisset.* * Quintilianus: *Nuntio est excitus, quod eum duo juvenes equis advecti desiderare majorem in modum dicebantur.*

Unum promorat vix pedem triclinio] * Quintilianus: *Nam vix eo limen egresso triclinium illud supra convivas corruit.*

Camaræ] Camara, ἁψὶς, ὑπόστασις. Nicet. Chon. ἡ καμάρα ὑπέπτηγος. Vet. Gloss. *Fornex, Camara.* Vetus Interp. Juven. Sat. XIV. *Mundentur parietes, vel camaræ.* Gloss. Isid. MS. *Camara, testudo.*

AD

AD EPILOGUM LIBRI IV.

Exhibe vocis fidem] Petron. Sat. *Quæso, inquit, Eucolpi, fidem memoriæ tuæ appello.* Plinius Epist. 14. lib. 3. *Immobilis & extentus fidem peractæ mortis implevit.* Ipse supra: *Ut adjuvaret jurisjurandi fidem.*

Mors vicina flagitabit debitum] Cicero XIV. Philip. *Debita mors naturæ reddita.* Horat. in Arte: *Debemur morti nos.* Tertull. de carne Christi cap. 6. *Mutuum debitum est inter se nativitati cum mortalitate.* Vet. inscript. Claromont. quam integram una cum aliis nec paucis Arverniæ monumentis publico debet Jo. Savaro: DEVETVM. NATVRE. QVIDEM. COMPLEVIMVS. OMNIS. ET. CARNEM. FRAGELEVMEDA. TER.·.·.·.A. SVMIT. &c. Vide Epitaph. Juliæ Secundæ filiæ Corneliæ Tychæ uxori I. lib. III. Epigram. vet. pag. 129. Porro sequentium versuum concinnior ordo videbatur iste:

Et mors vicina flagitabit debitum.
Decerne quod religio, quod patitur fides,
Et gratulari me fac judicio tuo.

* .·. *

Stultum admovere tibi preces existima,
Proclivis ultro cum sit misericordia.
Sæpe impetravit veniam confessus reus,
Quanto innocenti justius debet dari?
Tuæ prius sunt partes, aliorum dein
Simili gyro venient aliorum vices.
Excedit animus, &c.

A noxiorum premitur] Supra: *In calamitatem deligens quadam meam.*

Apparebunt tempore] Rutil. Lupus lib. 1. de fig. sent. *Quod beneficium tempore & cupienti datur, gratum est*, &c.

Palam mutire plebejo peric. est] Versus ex Ennii Telepho apud Festum:

Palam mutire plebejo piaculum est.

NOTÆ

NOTÆ IN LIBRUM V.

PROLOGUS.

In hoc] Nota locutio Juris auctoribus.

Quartum libellum dum tu varie perleges] * In Pithœano & Remensi: *Quartum libellum dum varie perleges*, claudicante versu. Pithœus ediderat, *dum vacive perleges*.

In literarum plausum] Scribe: *Inlitteratum plausum ire desidero*. Id est, Indoctorum hominum plausus nihili facio.

Ire desidero] *Ire*, abire, facessere, valere jubeo. Martial. lib. I. Ep. 43. *I nunc, & ferrum turba molesta nega.* lib. II. Ep. 6. *I nunc, edere me jube libellos.* Plena hujusmodi exemplorum omnia.

AD PROLOGUM II. D. LIBR.

Plus vetustis favet invidia mordax] Plautus Casin. initio.

Qui utuntur vino vetere, sapientiores puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas.

Martial. VIII. Ep. 69. *Miraris veteres, Vacerra, solos, &c.* Plinius lib. VI. Ep. 21. *Miror antiquos, non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio.* Vid. Sidon. Apolog. Ep. 8. lib. II. & II. lib. VIII. Terent. Prolog. Phorm.

Suo detrito myronem argento fab. ex. ad e.] * Non est in toto Phædro depravatior locus.

FABULA I. *Iliam osculantur, qua sunt oppressi manum*] Dio lib. LIX. de C. Caligul. Ἐφίλει τε ὀλιγίστους τοῖς γὰρ πλείστοις καὶ τῶν συμβουλευτῶν ἢ τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα προσκυνεῖν ὤρεγε. Fabius Declam. CCXVIII. de Parasito: *Cadentis manus oscularis, & ferrum portas, fame periturus, si ille nihil male fecerit.* Tacitus Annal. III. *Caterum tempora illa adeo infecta & adulatione sordida fuere, ut non modo primores civitatis, quibus claritudo sua obsequiis protegenda erat, sed omnes consulares, magna pars eorum, qui pratura functi, multique etiam pedarii senatores certatim exsurgerent, fœdaque & nimia censerent. Memoriæ proditur, Tiberium, quoties curia egrederetur, Græcis verbis in hunc modum eloqui solitum:* O HOMINES AD SERVITVTEM PARATOS.

Tacite gementes] Pacatus Paneg. Theod. A. *Serenos ergo nubilis mentibus vultus induebamus: & ad illorum vicem, qui degustato Sardorum graminum succo feruntur in morte ridere, imitabamur læta mœrentes.*

Ne defuisse noceat, repetunt ultimi] Idem Pacatus, *Quin & illud me impulit ad dicendum, quod, ut dicerem, nullus adigebat; non enim jam coacta laudatio, & expressa metu voces periculum silentii redimunt.*

munt. Fuerit abieritque tristis illa facundia ancillantis necessitas, quum trucem dominum auras omnes plausuum publicorum ventosa popularitate captantem, mendax assentatio titillabat, quum gratias agebant dolentes, & tyrannum non prædicasse, tyrannidis accusatio vocabatur. * T. Livius lib. I. *Convenere extemplo alii jam ante ad hoc præparati, alii metu, ne non venisse fraudi esset.*

Gressu delicato & languido] Κεκλασμένως βαδίζων. * De Menandri luxu accipiendus est hic Tertulliani locus libro de Pallio: *Prorsus si quis Menandrico fluxu delicatam vestem humi protrahat, audiat pone se, quod & Comicus: Qualem demens iste chlamydem disperdit.*

FABULA II. *Rejecta penula*] * Quintilianus XI. *Amictus quoque habet actum quemdam velut præliantem.*

Curabo sentiat, quos adtentarit] Seneca I. Controvers. *Vis illum veras pœnas dare? Sentiat, quam injuriam fecerit bono patri* &c. Tyrannica vox: *Sentiat se mori.* * Cicero Epist. 22. lib. XII. *At etiam de te concionatur, nec impune, nam sentiet, quos lacessierit.*

Quantis fugias viribus] Plautus Amphitr. *Cum illi pugnabant maxime, ego tum fugiebam maxime.*

FABULA III. *Calvus & musca*] Vid. Camerar. pag. 185.

Punctum volucris parvula] Psyche Milef. V. *Depromit unam de pharetra sagittam, & puncto pollicis extremam aciem periclitabunda trementis etiam nunc articuli nixu fortiore pupugit altius.* Item: *Miratur de brevi punctulo tantum incrementum locupletis uteri.*

Injuria quia dederis] Ita vetustissimus codex: nec male. Nisi mavis: *Injuria qui addideris contumeliam.* Frustra sibi nebulas grammaticales offudit Schoppius.

Quæ delectaris bibere hum. san.] Meleager Antholog. VII.

> Ὀξυβόαι κώνωπες ἀναιδέες, αἵματος ἀνδρῶν
> Σίφωνες, ἀνδρῶν κνώδαλα διπτέρυγα.

Animal improbum, quæ delec. bib. human. sang.] * Sic Meleager Culices esse ait, αἵματος ἀνδρῶν σίφωνας.

Hoc argumento] Tres isti versus excusi sunt ad vetusti cod. fidem. Legendum autem videtur:

> *Hoc argumentum veniam ei dari docet,*
> *Qui casu peccat. Nam qui consilio est nocens,*
> *Illum esse quavis dignum pœna judico.*

FABULA IV. *Sancto Herculi cui pro sal. vot.*] In vet. marm.

HERCVLI. SANCTO. SAC. P. POMPONIVS.
NOETVS. VOTVM. SOL.

Arnobius lib. IV. *At Hercules Sanctus Deus natus quinquaginta de Thesio nocte una perdocuit, &c.* Nihil igitur mutandum.

FABULA V. *Pravo favore labi*] Elegans in hanc sententiam Aristophanis judicium apud Vitruvium Præfat. lib. VII.

Fa-

Facturus ludos] Expende hæc Laërtii verba in vita Socratis ἐποίησε δὲ καὶ μῦθον Αἰσώπειον, οὐ πάνυ ἐπιτετευγμένος, οὗ ἡ ἀρχή.
Αἴσωπός ποτ' ἔλεγξε Κορίνθιον ἄστυ νέμουσι,

Μὴ κρίνειν ἀρετὴν λαοδίκῳ σοφίῃ.

Paulo ante vacua turbam &c.] Ennius Alexandro: *Jamdudum ab ludis animus atque aures avent, avide exspectantes nuntium. Propter hanc aurium aviditatem theatra replentur.*

Nullis adjutoribus] Suetonius de Atteio Philologo, ex Asinio Pollione: *Adjutorium ei fecit maxime quidem Attejus prætextatus nobilis Grammaticus Latinus, declamantium deinde adjutor atque præceptor.* Idem de Lucio Crassitio: *Hic initio circa scenam versatus est, dum mimographos adjuvat.*

Et sic porcelli vocem est imitatus sua] * Plutarchus lib. de aud. Poët. Parmenonis istius meminit, qui porcelli instar digrunniret, & Theodori cujusdam, qui ab imo pulmone pituitam, quasi trochleis, adduceret. ἂν δέ τις, inquit, πιθανῶς ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλίας, ἡδόμεθα. Est autem in hanc rem sapiens Agesilai apophthegma, apud eundem Plutarchum. τοῦ δὲ μιμουμένου τὴν τῆς ἀηδόνος φωνὴν ἀκοῦσαι παρακαλούμενος, Αὐτᾶς, εἶπεν, ἄκουκα πολλάκις.

Multis onerant laudibus] V. c. diserte, *lancibus.*

Digrunnit] Porcorum est *grunnire.* Hinc ille Marcus Grunnius Corocotta Porcellus, cujus Testamentum in B. Brissonii Formul.

Vestimentis obtegere] * Plutarchus Symposiac. v. ὑπὸ μάλης.

Latens] * Λανθάνων.

Pervellit aurem vero quem celaverat] * Imitationes hujusmodi plerumque se ipsæ turpiter produnt. Notum quid Gliconi, cui Spiridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer, quem in jus productum, quid fleret, interrogabat, Ex pædagogo se vellicari, respondit. quod pædagogus faciebat, scilicet. Quintil. VI. c. 2.

Scurram multo similius imitatum] * Εὖ μὲν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν. Vel sic: τί οὖν αὕτη πρὸς τὴν Παρμένοντος; Plutarchus Symposiac. v.

FABUL. V. *Calvus for. in tr. pectinem*] Nihil calvorum usibus inutilius quam pecten. Sic olim calvæ mulieres Veneri pectines dedicaverunt tanquam inutiles. Georg. Codinus Constantinop. τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἄγαλμα πλάττουσι κτένα φέρον. ἐπειδὴ συνέβη ποτὲ ταῖς τῶν Ῥωμαίων γυναιξὶ κνήφην λοιμώδη γενέσθαι καὶ ξυρουμένων πασῶν γεγόνασιν αὐταῖς οἱ κτένες ἀχρεῖοι, &c. Videndus Suidas Ἀφροδίτη.

Defectus pilis] Sic supra *defectus annis. Defecti ætate*, Ulpian. l. Si quis in gravi. §. Ignoscitur. D. de SC. Silan.

Commune quodcunque est lucri] Theophrastus Caracter. XXIV.

Καὶ

Καὶ τῶν εὑρισκομένων χαλκῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς ὑπὸ τῶν οἰκετῶν δεινὸς ἀπαιτῆται τὸ μέρος, κοινὸν εἶναι φήσας τῷ ἑρμῆ. Phurnutus in Mercurio: Διὰ δὲ τὸν κοινὸν αὐτὸν εἶναι ἔν τε ἀνθρώποις πᾶσι καὶ πᾶσι τοῖς θεοῖς, ὁπόταν τίς εὕρῃ τι προάγων ἐν ὁδῷ σύνηθες ἐπιφθέγγεσθαι, κοινὸν εἶναι τῷ ἑρμῆ. ὃς δὴ συνίστωρ ἐστὶ τῆς εὑρέσεως ἐνόδιος ὤν, ἐμφαίνοντες ἀξιοῦσιν εἶναι τῶν εὑρημένων ἐντεῦθεν καὶ τῶν εὑρημάτων ἑρμαίων λεγομένων. Vid. apud Æsop. fab. Ὁδοιπόρος. Et Camerar. pag. 100. & 118. * Seneca Epist. cxx. *Quoties aliquid inveni, non expecto donec dicas, In commune: Ipse mihi dico.*

Carbonem pro thesauro] Carbones scilicet propter limites defodiebant. Qua de re Siculus Flaccus de condition. agror. pag. 6.

Huic querela] Frustra mutare voluit interpres.

FABULA VII. *Ubi vanus animus aura captus frivola*] Sub Principis nomine & persona ludit in Sejanum qui Romæ principatum adfectabat. Et tota in hanc rem est Juvenalis Satyra x. Vetus Interpres: *Sejanus fuit Tiberio usque adeo carus amicus, ut nihil esset, quod ei Tiberio petenti negaretur, usque adeo etiam de eo cogitaverit necem, ut dispositis conjurationis sociis occiso Tiberio ipse regnaret.* Vid. Tranquillus & Tacitus.

Princeps tibicen] * Id nomen inditum & Grammatico cuidam, de quo Suetonius lib. de clar. Gramm. *Me quidem adolescentulo repeto quendam Principem nomine, alternis diebus declamare, alternis disputare.*

Operam Bathyllo] * Persius Sat. v.

Tres tantum ad numeros Satyri moveare Bathylli.

Veteres Glossæ: *Bathyllus pantomimus fuit, Mæcenatis libertus.*

Inter manus sublatus] * Livius lib. III. ubi de Quinctio Cæsone: *Inter manus domum ablatum, mortuumque inde arbitrari.*

Et lepidum genus desiderari cœpit] * *Lepidum Genus*, pro ipsius tibicinis arte. Sic initio libri II. *Exemplis continetur Æsopi genus.* Id est, ars Æsopia fabularum, & initio libri III. *Nunc fabularum cur sit inventum genus.* id est, ars ipsa, & fabularum philosophia.

Erat facturus ludos] Supra hoc libro: *Facturus ludos quidam dives nobilis.*

Tantummodo ipso ludorum] Antonius Loiselus doctissimus Jurisconsultus, hos versus ita componere tentabat.

*Et incipiebat Princeps adducier **
** * ingredi a se * * **
Reducit pretio precibus ut tantummodo
Ipso ludorum ostenderet sese die.

Aulæo misso devolutis tonitribus] Claudianis. Festus: *Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcer instituit, ut ludis post scenam conjectus lapidum ita fieret, ut veri tonitrus similitudinem imita-*

imitaretur, nam antea leves admodum & parvi sonitus fiebant, cum clavi & lapides in labrum aeneum conjicerentur. Perperam vero Des. Erasmus Proverb. Festi verba explicavit, *ludis post scenam factis.* Nec enim factis aut peractis ludis proprius in scena tonitrui locus: ut ex hac Phædri narratione & Amphitruone Plautina planum est.

Tunc chorus ignotum more ducto canticum] Legendum mihi videbatur: *Tunc chorus gnotum moro educto canticum.* Scilicet producto in scenam Principe, moro & inepto tibicine, scenici artifices acclamaverunt, LAETARE INCOLVMIS. * Sic ipse supra: *Notos flexus, & pernicitatem notam,* & *exitus notos,* & *candorem notum.*

Canticum] Vetus Epigramma de Pantomimo:

Nam cum grata chorus diffundit cantica dulcis,
Quæ resonat cantor, motibus ipse probat.

Petron. Sat. *Potionem poposci: paratissimus puer non minus me acido cantico excipit: & quisquis aliquid rogatus erat ut daret; pantomimorum, non patris familiæ triclinium crederes.* Suet. in Caligula: *Cum palla tunicaque talari prosiluit, ac desaltato cantico abiit.*

Jactat basia] Juvenalis Satyra IV. vs. 18.

Blandaque devexa jactaret basia rheda.

De scenicis. Martial. 177.

—— circum pulpita nostra,
Et steriles cathedras basia sola crepant.

Jactat basia, adorat. Vetus Epigram.

Ingressus scenam populum saltator adorat.

Adorare, est quod ait Juvenalis Satyr. III. vs. 166.

A facie jactare manus ——

* Tacitus Histor. I. *Nec deerat Otho protendens manus, adorare vulgum, jacere oscula.*

Gratulari fautores] Vetus Glossarium: *Fautor,* ἐρεθιστής.

Totum p. p. i. e.] Versus qui deinceps sequuntur hoc ordine legebam:

Totum prosternit: plaudit illudens eques:
Princeps ligato crure nivea fascia;
Niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
Superbiens honorem invidit divinæ domus,
Rogare populus hunc coronam existimat:
Ut vero cuneis notuit res omnibus,
Ab universis capite est protrusus foras.

Ligato crure nivea fascia, niveisque tunicis] *Pompejo candida fascia crus alligatum habenti, Favonius, Non refert, inquit, qua in parte corporis sit diadema, res ejus regias exprobrans cavillatione panni exigui.* Seditiosi albis vestibus induti. Artemidorus Oneirocrit. II. Λευκὰ ἱμάτια ταραχὰς σημαίνει, διὰ τὸ τοὺς ἐν ὄχλῳ ἀναστρεφομένους λευκὰ ἔχειν ἱμάτια.

Niveis etiam calceis] Albi calcei delicatorum & mollium erant. Nempe qui mulieribus magis convenire videbantur. Clem. Alexand. II. Pædag. c. II. Γυναιξὶ μὲν οὖν τὸ λευκὸν ὑπόδημα συγχωρητέον. πλὴν εἰ μὴ ὁδεύοιεν. τότε δὲ τῷ ἀλιπαρῷ χρηστέον. ἡλωμένων δὲ δέονται τῶν καττυμάτων αἱ ὁδεύουσαι. πλὴν τὰ πολλὰ ὑποδήμασι χρηστέον αὐταῖς. οὐ γὰρ ἁρμόζει γυμνὸν ἐπιδείκνυσθαι τὸν πόδα ἄλλως τε καὶ εὐαίσθητον εἰς βλάβην ἡ γυνή. ἀνδρὶ δὲ εὖ μάλα ἁρμόδιον ἀνυποδησία. πλὴν εἰ μὴ στρατεύοιτο. Bene igitur Aurelianus apud Vopiscum: *Calceos mulleos, & cereos, albos & ederatios viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.* Nec enim hic legendum *galbos* facile mihi persuadet doctissimus Belgarum J. Lipsius c. XIII. lib. I. Elect. * Albæ vestes factiosorum signa: auctor Artemidorus lib. I. Λευκὰ ἱμάτια ταραχὰς σημαίνει, διὰ τὸ τοὺς ἐν ὄχλῳ ἀναστρεφομένους λευκὰ ἔχειν ἱμάτια.

Honorem divinæ domus] Augustæ, Imperatoriæ, Principalis. Ulpianus l. 12. D. ad SC. Turpilian. *Si interveniente publica abolitione ex SC. (ut fieri adsolet) vel ob lætitiam aliquam, vel honorem domus divinæ* &c.

FABULA VIII. *Cursu volucri*] Alatis pedibus. Vid. Græcum Epigr. Posidippi Antholog. εἰς ἄγαλμα τοῦ Καιροῦ.

Elapsum semel n. i. p. i. reprendere] Plaut. Capt.

Semel fugiendi si data est occasio,
Satis est, nunquam post illam possis prendere.

Finxere antiqui talem effigiem temporis] * Notum est Posidippi Epigramma εἰς ἄγαλμα τοῦ Καιροῦ.

FABULA IX. *Canis & venator*] Faërnus Camerar. p. 225. Simile autem illud Ennii apud Cic. de Senec.

Sicut fortis equus spatio qui sæpe supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectu' quiescit.

FABULA IX. *Languere cepit annis ingravantibus*] * Simile est illud Ennii apud Ciceronem lib. de Senectute:

Sicut fortis equus, spatio qui sæpe supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectu' quiescit.

Senex Latrans] * *Latrantem* pro cane dixit Phædrus, ut supra *Auritulum*, pro Asino: *Lanigerum*, pro Agno: *Barbatum* pro Capro, *Sonipedem* pro Equo.

Jam damnas quod non sumus] * In vetustis exemplarib. Pithœano & Remensi: *Jam damnas quod sumus.* Fortasse Phædrus scripserat: *Jam damnas id quod sumus.*

Hoc cur Philete scripserim] * In antiquis inscriptionibus aliquoties reperitur, PHILETUS LIB. & ita scribitur in Codice Remensi, sed recentiore manu superlitum, *Fili descripserim.*

FINIS.

INDEX
IN PHÆDRI FABULAS.

Prior numerus librum, posterior caput significat.

Æstas,

Asiæ

B.

Car-

D.

De-

Discere

Dum-

Flo-

sen-

Lo-

N.

No-

O.

Perire

Qua

Q.

Reli-

Signi-

T.

Vacua

FINIS.

SECUNDUS INDEX

RERUM ET VERBORUM

In notis illuſtratorum.

*Numeri paginarum nulla nota diſtincti indicant Commentarios ipſius Phædri verbis ſubjectos: qui vero numeri aſteriſco * muniti ſunt, illas paginas innuunt, quibus commentarii Gudii, Rittershuſii & Rigaltii exhibentur.*

A.

Alter

D.

E.

Ele-

G.

H.

I.

Igno-

[1] FAB. VIII.

Cochlea & Simius.

Amore tacta [2] speculi inventi cochlea
Fulgentis orbem scandens, coepit lingere,
Nil illi melius contulisse se putans,
Quam si splendorem commacularet sordibus.
Ut inquinatum vidit speculum simius,
Qui se calcari talibus permiserit,
Meretur, inquit, tale dedecus pati.
Haec illis est fabella scripta feminis,
Ineptis quae se jungunt & stultis viris.

(1) Et hanc Anonymus habet n. VIII.
(2) *Speculi*] Ita pro *spiculo*, ut habet Nielantii anonymus, rescribendum putamus.

[1] FAB. IX.

Mus Urbanus & Rusticus.

Hospitio quondam mus urbanus rustici
[2] Exceptus, vili glande coenat in cavo.
Induxit precibus post, ut urbem rusticus
Cellamque intraret plenam [3] rebus optimis.
In qua dum variis perfruuntur reliquiis,
[4] Impulso venit ostio [5] Cellarius.
Quo mures diffugiunt strepitu perterriti,

Et

(1) Haec fabula legitur & apud Rimicium I. 12. & Anonym. XIII. Romul. X. & Horatium II. Sat. VI. 80.
(2) *Exceptus*] Ita Anonymus. *receptus* Romulus, *susceptus* Rimicius. omnes bene. vid. ad Ovid. XII. Epist. 27. ubi plura dicemus.
(3) *Rebus optimis*] Vid. ad Phaedr. IV. 23.
(4) *Impulso*] *Repulsis ostiis* Anonym. *ostium impulsum* Petron. XIX. vid. & ad cap. XVI.
(5) *Cellarius*] *Cellararius* reperit Nielantius in suo codice, &

Et notis facile urbanus se condit cavis;
At miser, ignota trepidans rusticus domo,
Timensque mortem, per parietes cursitat.
Ut, quae volebat, sustulit Cellarius,
Clausitque limen, iterum urbanus rusticum
Hortatur; ille perturbatis sensibus
Vix, inquit, possum capere prae metu cibum.
Putasne, veniet ille? Quid tantum times,
Urbanus inquit? age, fruamur ferculis,
Quae frustra rure quaeras. Contra rusticus:
Tu, qui timere nescis, fruere his omnibus;
At me securum pascat glans & liberum.
In paupertate tutum praestat vivere,
Quam divitiarum carpi solicitudine.

& alia loca JCtorum adducit, ubi ita aberrarunt scribae. vid. Brisson. Lexicon.

[1] FAB. X.

Asinus Domino blandiens.

[2] Blandiri domino Asellus ut vidit suo
Canem, & de mensa saturari quotidie,
Et frusta largiter jactari a familia;
Sic est locutus, si canem immundissimum
In tantum dominus & familia diligit,
Quid me futurum, si par illi fecero
Officium, multo qui sum melior hoc cane,
Rebusque pluribus utilis & laudabilis?
Alor qui sanctae fontibus puris aquae,

Cibo-

(1) Occurrit apud Rimicium I. 17. Anonym. XVII. Romul. XV.

(2) *Blandiri domino*] *Dominum* Anonymus. quam infelicitatem vocat Nielantius. Atqui J. Gronovius talia pro notabilibus & commodis acciperet. vid. ad Min. Felic. 8. credebant, puto, librarii, perinde esse, an *blandiri*, an *adulari* scriberent, hoc vero accusativum admittere notum

[3] Ciboque numquam ſoleo paſci ſordido.
Sum ſane catulo dignior vita frui
Beatiore, honorem & ſummum conſequi.
Aſellus haec dum ſecum, ſtabulum conſpicit
Intrare dominum: quare accurrens ocyus,
Rudensque proſilit, & humeris ambos pedes
Imponit, oſque lingua coepit lingere,
Veſtemque foedis ſcindens ungulis, [4] gravi
Herum fatigat, ſtulte blandus, pondere.
Clamore domini concitatur familia;
Fuſtesque & ſaxa paſſim arripiens obvia,
Rudentem mulcat; & mox membris debilem
Fractisque coxis, domini lapſum a corpore,
Semianimum tandem dejicit ad praeſepia.
Fabella, ineptus ne ſe invitis ingerat,
Melioris aut adfectet officium, docet.

notum eſt. imo & hic legi poſſet, *dominum adulari Aſellus ut vidit ſuum*. quaedam hic ſimilia fabulae Phaedr. VII. lib. 3. occurrunt.

(3) *Ciboque numquam*] Poſſet & propius ad ſcripturam vulgatam,

Panisque ſemper cui mundus dari ſolet.

nam *mundum* proprie panem dici docuit Salmaſ. ad Alex. Sever. cap. 42. cui *ſordidus* opponitur, de quo praeter alios Pricaeus ad Apulej. Met. pag. 314.

(4) *Gravi fatigat*] Phaedr. II. 6.

Gravi nequidquam te laſſabis pondere.

[1] FAB. XI.

Grus, Cornix & Dominus.

Foedus [2] juratae Grus & Cornix junxerant,
Cornicem grus ab avibus ut defenderet;

Cornix

(1) Haec fabula apud ſolum Anonymum Nielantii n. XIX. occurrit.

(2) *Juratae*] *Conjuratione unita firmaverunt*, Anonym. ubi *inita* mallem. ſed conjurationi hic nullus locus, ideo *juratae*, id eſt, cum juraſſent, praetuli. ita

Cornix futura, ut grus caveret, 3 diceret.
Hinc cum frequenter ad cujusdam rustici
Agrum volarent, atque evellerent sata
Radicitus; agri dominus vidit, & dolens,
Saxum da, clamat, quo feriam gruem, puer.
Cornix ut audit, illico monet gruem,
Sibi quae cavit. Alia dein die audiens
Cornix, petentem saxum; rursus commonet
Gruem, ut vitaret sedulo periculum.
4 Avem divinam suspicatus rusticus
Audire jussa, puero, Si, inquit, dixero
Offam da, tu mihi clam lapidem porrige.
Grus venit, ille puerum offam jubet dare;
At ille lapidem, quo ferit gruem, dedit;
Et crura fregit. Vulneratus grus ait,
Divina cornix, 5 ubi nunc auspicia tua?
Cur non monere socium, ut juraveras,
Properasti, tale ne mihi 6 veniret malum?
Respondit illa, non meretur ars mea
Culpari, sed dolosa sunt 7 bilinguium
Consilia, qui aliud dicunt, atque aliud agunt.
Promissis 8 ducunt qui imperitos subdolis,
Mox fictis caussis haud desistunt ludere.

ita Plautus, Livius, Cicero, Ovidius & alii utuntur.

(3) *Diceret*] Id aptius, quam *narraret* Anonymi. vid. Heins. ad Ovid. Ep. v. 33.

(4) *Avem divinam*] Ita vocat Horat. III. Od. 27. de voce *divinus* vid. ad Petron. cap. VII.

(5) *Ubi nunc*] Vid. ad Ovid. IV. Epist. 150.

(6) *Veniret. malum*] Vid. ad Ovid. IV. Ep. 113. & ad Phaed. I. 2. ult.

(7) *Bilinguium*] Vid. ad Phaed. II. 4.

(8) *Ducunt*] *Inducunt* Anonym. sed *ducere* aptius. Propert. III. 13.

- - *Promissis ducere amantes.* vid. Brouk. ad Tibul. I. VII. I.

FAB.

T.

Ul-

[1] FAB. XII.

Aves & Hirundo.

Aves in unum cum [2] deveniſſent locum,
Viderunt hominem ſeminantem linum agro.
Quod ut [3] pro nihilo habere hirundo intelligit,
Sic convocatas adlocuta traditur.
Hinc nobis inſtat omnibus periculum,
Si ſemen ad maturitatem venerit.
Aves riſere. germinavit ut vero ſeges,
Hirundo rurſus, inſtat pernicies, ait;
Adeſte, germen eruamus noxium.
Ne, ſi mox creſcat, inde fiant retia,
Et nos poſſimus artibus humanis capi.
Ridere pergunt verba aves hirundinis,
Conſilium & ſpernunt ſtulte prudentiſſimum.
At illa cauta, ad hominem ſe mox contulit,
Ut tuta tignis nidum ſuſpendat ſuum.
Sed, quae ſalubre monitum aves deſpexerant,
De lino factis captae pereunt retibus.

(1) Haec fabula occurrit apud Rimic. 1. ult. Anonym. xx. Romul. 17.

(2) *Deveniſſent*] Anon. *cum eſſent in unum*, pro *iſſent*, vel ut Nielantius *veniſſent*; mihi *deveniſſent* placet, ut Phaedr. IV. 8. *devenit hircus ſitiens in eumdem locum.*

(3) *Pro nihilo*] Ciceroni uſitata locutio, qui *pro nihilo habere, putare, ducere*, paſſim habet.

[1] FAB. XIII.

Perdix & Vulpis.

Reſedit alta quondam Perdix [2] arbore,
Advenit Vulpis. Deinde ſic coepit loqui.
O quanta vultus ſpecies eſt, Perdix, tui!
Coralla roſtrum, crura vincunt purpurae
Fulgorem. At ſi dormires, quanto pulchrior
Eſſes: ut ſtulta clauſit oculos, illico
Rapit credentem Vulpis. Illa fletibus
Haec mixta gravibus verba ſupplex edidit.
Per o tuarum, Vulpis, artium decus,
Ut ante, quaeſo, nomen proferas meum,
Sic devorabis. Vulpis, ubi voluit loqui,
Aperuit os: at Perdix evaſit necem.
Decepta Vulpis, quid opus erat loqui mihi?
Reſpondet Perdix, & dormire quid mihi
Erat neceſſe, ſomnus cui non venerat?
Hoc illis, qui loquuntur, ubi nil eſt opus,
Et qui, vigilare cum neceſſe, dormiunt.

(1) Haec fabula apud ſolum Anonymum n. xxx. legitur. multa vero cum Phaedr. lib. I. fab. 13. habet communia.

(2) *Arbore*} *Loco eminentiori* Anonym. ſed nos *arbore* praetulimus, quae *excelſa* Phaedro dicitur. licet vero plerumque perdices propter humum volitent, & raro in arboribus ſedeant, Poëtis haec fingere permittitur. ita Ovid. VIII. Met. 237.

Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix.

[1] FAB. XIV.

Asellus, Bos, & Volucres.

Asellus & Bos uno sociati jugo
Plaustrum trahebant: Bos, dum tendit validius,
Confregit cornu. Asellus nil levaminis
Sentire jurat se a consorte debili.
Laborem intendens, cornu [2] rumpit alterum,
Terraeque tandem Bos procumbit mortuus.
Asinum bubulcus carne mox onerat Bovis,
Qui plagas inter mille ruptus concidit,
Et exspiravit, media collapsus via.
Ad praedam Volucres convolantes inquiunt.
Si te precanti mitem exhibuisses bovi,
Non immaturo pasceres nos funere.

(1) Et hanc Anonymus habet solus num. XXXIV.
(2) *Rumpit alterum*] *Alterum* latet in *atm* Anonymi, quod per compendium erat scriptum.

[1] FAB. XV.

Leo & Pastor.

Errans in silva spinam calcavit Leo,
Mox ad Pastorem cauda venit blandiens;
Ne perturberis, imploro supplex opem,
Non praedam quaero. Ponit in gremio pedem
Homo sublatum, &, eximens spinam, gravi
Levat dolore. Redit hinc in silvas Leo.
Falso [2] post tempus accusatus crimine

Pastor

(1) Haec fabula narratur a Rimicio III. I. Anonym. XXXV. Rom. 25. & ad veram historiam refertur. vid. Senec. II. de Benef. 19. & Gell. III. 14.
(2) *Post tempus*] *Post aliquantum*

Paſtor damnatur, atque ludis proximis
[3] Jejunis projici jubetur beſtiis.
Emiſſae dum diſcurſitant paſſim ferae,
Agnovit hominem, qui medicinam fecerat,
Leo, & ſublatum rurſus in gremio pedem
Paſtori ponit. Rex ut cognovit, ſtatim
Silvis Leonem, & Paſtorem reddit ſuis.

tum tempus Rimicius, & Rom. ſed *poſt tempus* eſt a manu Phaedri. IV. 17. & 18.

(3) *Jejunis*] *Emiſſis* Anonym. quod facile ferre poſſumus. ex caveis enim ſuis emittebantur ferae in arenam. ſed *jejunis* magis placuit, quo majus eſſet miraculum, ſi & illae parcerent. *emiſſae* vero ſequenti verſui dedimus.

[1] FAB. XVI.

Culex & Taurus.

Culex cum Taurum provocaſſet [2] viribus,
Cuncti venerunt populi, ut pugnam cernerent.
Culex tum; ſatis eſt, quod veniſti cominus:
Nam parvus mihi, judicio ſum magnus tuo.
Hinc ſe per auras penna ſuſtulit levi,
Luſitque turbam, & tauri deſtituit minas.
Quod ſi fuiſſet validae cervicis memor,
Et taurus hoſtem contemſiſſet ſordidum,
Fuiſſet vana inertis gloriatio.
Amittit famam, qui ſe indignis comparat.

(1) Haec fabula eſt apud Anonym. XXXVI.

(2) *Viribus*] Recte. ita in lucta & certaminibus, quae nudi corporis viribus agebantur, loquebantur. Juſtin. XXXVII. 4. *inter aequales aut equo, aut curſu, aut viribus contendebat. certamina virium* Liv. VII. 33. & XXXIII. 22. Virg. V. Aen. 67. *Qui viribus audax.*

FAB.

FINIS.

INDEX III.

Auctorum emendatorum aut explicatorum in notis.

FINIS.

